

აქროს

№14 2008-2009

სალიტერატურო
რელიგიურ-ფილოსოფიური და
საზოგადოებრივი ჟურნალი

„კავკასიური სახლი“
თბილისი
2009

UDC (შპს) 050 (479·22)

მთავარი რედაქტორი ნაირა გელაშვილი

ნომრის რედაქტორები: ნანა დევიძე და რუსუდან კაიშაური

მხატვარი კოტე სულაბერიძე

დამკაბადონებელი ნიკოლოზ გელაშვილი

ს ა რ ჩ ე ვ ი

იან კაუსი ცოტა რამ ესტონური ჰომეიის შესახებ..... <i>თარგმნა მაია ჯორჯაძემ</i>	5
იან კაპლინსკი სტუმარი	9
<i>თარგმნა თამარ კოტრიკაძემ</i>	
იან კაპლინსკი ჰექტორი	15
<i>თარგმნა შოთა იათაშვილმა</i>	
დორის კარევა ლექსები	32
<i>თარგმნა რუსუდან კაიშაურმა</i>	
ანდრუს კვირაჰკი ღმერთი ვარ	36
შიშვლები	48
არწივი.....	53
<i>თარგმნეს სერგო კალაძემ და ნანა დევიძემ</i>	
ანდრუს კვირაჰკი ექვსი მონოლოგი ფულის შესახებ	64
<i>თარგმნა მაია ჯორჯაძემ</i>	
FS (ინდრეკ მესიკევი) ლექსები	72
<i>თარგმნა შოთა იათაშვილმა</i>	
კრისტინა ეხინი ლექსები	74
<i>თარგმნა შოთა იათაშვილმა</i>	
პეტერ საუტერი მშობიარობა	76
<i>თარგმნა მიხეილ ბეროშვილმა</i>	
ანტონ ნიგოვი საპარჯიშობი	95
<i>თარგმნა ვია რჩეულიშვილმა</i>	
იურგენ როოსტე ლექსები	108
<i>თარგმნა შოთა იათაშვილმა</i>	
იან კაუსი ხილის ბუზები	115
<i>თარგმნა ლუკა ბაქანიძემ</i>	

აფრის ეს ნომერი გამოიცა საქართველოში
ესტონეთის საელჩოს ფინანსური ხელშეწყობით

The present issue of APRA magazine has been
published with the support of Estonian Embassy in Georgia

ცოტა რამ ესტონური პოეზიის შესახებ

დასაწყისისთვის უნდა აღვნიშნო, რომ უკანასკნელი წლების ესტონური პოეზია უფრო ძლიერია, ვიდრე პროზა. ამის მტკიცება, რა თქმა უნდა, პრობლემურია, მით უმეტეს, ჩემი აზრით, რომელიც უფრო პროზაიკოსს ეკუთვნის, ვიდრე პოეტს.

თუ რაოდენობრივი თვალსაზრისით განვიხილავთ, შესაძლოა შედარებით უფრო ობიექტური სურათი წარმოჩნდეს.

ზუსტი მონაცემების უქონლობის მიუხედავად, ვფიქრობ, ლექსების კრებული მეტი გამოდის, გამოქვეყნებითაც ლექსები ბევრად მეტი ქვეყნდება, ვიდრე პროზა. იმდენად ბევრი, რომ მთელი წლის განმავლობაში დაბეჭდილი პოეზიის მთლიანად წაკითხვას ცოტა ვინმე თუ შეძლებს. მეორე მხრივ, მნიშვნელოვანი პოეტური კრებულიც ბევრად მეტია, ვიდრე მნიშვნელოვანი პროზაული ნაწარმოები. ამის მიზეზი კი შესაძლოა იყოს ეპოქა, რომელშიც ვცხოვრობთ, და ამ ეპოქის ადამიანთა მიერ დროის აღქმა, ესტონური საზოგადოების სოციალური ფონი. აქ გამეფებული დროის შეგრძნება არ აძლევს შემოქმედს იმის საშუალებას, რომ მხოლოდ ლიტერატურულ მოღვაწეობას მიუძღვნას თავი, ყველაზე მეტად კი — დრო, რაც რომანის დასაწერადაა საჭირო. ეპიკური პროზის შექმნა რამდენიმე წლიანი პროექტია და, გარკვეულწილად, განზე გადგომას, დისტანცირებას, ეპოქის მამოძრავებელი ღერძისგან გარიდებას მოითხოვს. აქ და ახლა ეს, არა უბრალოდ, სიმბოლურად, არამედ სოციალურად არის შეუძლებელი. ეპოქის შეგრძნება აიძულებს ხალხს უშუალოდ და პერმანენტულად გამოხატოს პროტესტი. დამჭირავებელი თავის მოსამსახურეებს მუდმივად ემუქრება: „თუ წლებს შორის გაეჩხირები, ჩათვალე, რომ შენმა მატარებელმა ჩაიარა“. მნიშვნელოვანი არგუმენტია, ესტონეთში არ არსებობს სოციალური სისტემა, რომელიც დააზღვევს რომანის მწერლებს იმ შეჭირვებისაგან, რომელშიც ისინი იმყოფებიან. მაგალითად, ჩვენს ჩრდილოელ მეზობლებს, ფინელებს, აქვთ დაფინანსების სისტემა, რომელიც ითვალისწინებს პროფესიონალი მწერლების ადგილობრივი მმართველობის ბიუჯეტიდან დაფინანსებას. ამასთანავე, აქ ისიცაა საყურადღებო, რომ ამ დაფინანსებასთან ერთად მიღებული კულტურულ-პოლიტიკური ვალდებულებები მწერალს, როგორც შემოქმედს, არავითარ ეთიკურ თუ ესთეტიკურ შეზღუდვებს არ უქმნის. მართალია, ესტონეთში არსებობს ერთწლიანი და ორწლიანი სტიპენდიები, მაგრამ ეს თანხა ვერ უზრუნველყოფს მწერალს და არასაკმარისია იმისთვის, რომ მან ერთი-ორი წლის განმავლობაში მასშტაბურ პროზაულ ნაწარმოებზე იმუშაოს. ასე რომ, მოქმედი მწერლები იძულებული არიან, საარსებოდ საჭირო აუცილებელი შემოსავალი სხვა გზით იშოვონ და არა პანორამული წიგნების წერით. ჩვენს დასიცხულ და სწრაფად ცვალებად სამყაროში მცხოვრებ და პროდუცირებად საზოგადოებაზე ლექსები უფრო მოქმედებს და უფრო კვებავს მათ, თანაც ეს ჟანრი ავტორისგან ნაკლებ ფიზიკურ დროს მოითხოვს, ვიდრე პროზა. ამდენად ის აზრი, რომ დღევანდელი ესტონური პოეზია უფრო ძლიერი და საინტერესოა, ვიდრე პროზა, რა თქმა უნდა, საყოყმანოა, თუ ჩვენი მწერლობის საერთაშორისო ბაზარზე გასვლის შესაძლებლობებსაც გავითვალისწინებთ.

გასაგებია, რომ წიგნის საერთაშორისო ბაზარზე, სადაც დასაქირავებელი თანხები მოძრაობს, უპირატესობა ენიჭება ლიტერატურის უფრო სტაბილურ, უფრო მოთხოვნილებად სფეროსა და ჟანრს. ასე რომ, ლექსების თარგმანებს ამ სიაში სადღაც ბოლო ადგილი უკავია, ესტონური ლექსი დღეს სწორედ იმ შემოქმედებითი ფორმით არსებობს, რომელიც ესტონურ სემიოსფეროში ყველაზე უფრო ზუსტად და სწრაფად რეაგირებს და ამავე დროს ცდილობს შეინარჩუნოს თავისი საწყისი და მარადიული მიზანი: ღრმად ჩასწვდეს ყოფიერების საიდუმლოს.

ჩვენი ამ მცირე მიმოხილვით ესტონური ლექსის ანალიზი ნიშნავს, რომ ეს იქნება ზოგა-

დად ზოგადი საუბარი მასზე, ზოგადი საუბარი კი განზოგადებას გულისხმობს. თუკი დავინწყებთ ძებნას პროზისა და პოეზიის ზოგადისა და გამაერთიანებლის, რომელშიც, რეალურად, მაინც კონკრეტული ძიება უნდა განვავტოთ.

აღსანიშნავია, რომ თანამედროვე ესტონურ პროზაში ძალიან მძაფრად იგრძნობა ესკაპისტური ფარული სურვილი — ლიტერატურა განარიდოს თანამედროვე ცხოვრების შეჭირვებებს, ყოველდღიურობას, მომაბეზრებელ ყოფით გარემოს. იგრძნობა იმის სურვილიც — გამოიყენოს ლიტერატურა, როგორც ფანტასტიკური შესაძლებლობების მდიდარი საგანძური, შექმნას ამბავი, სავსე ზღაპრებითა და მითებით, გაითამაშოს ეს ზღაპრები და მითები, იფრინოს ენისა და ფანტაზიის უსაზღვრო სივრცეში.

აქ უნდა ჩამოვთვალოთ ისეთი მწერლები, როგორებიც არიან: მეჰის ჰეინსაარი, ნიკოლაი ბატურიანი, ანდრუს კივირაჰკი, ურმას ვადი, რომლებიც ესტონური ფანტასტიკური მწერლობის მძლავრ შემოქმედებით მომავალს ქმნიან ინდრეკ ჰარგლას მეთაურობით.

ამის საპირისპიროდ ესტონური ლექსები მძაფრად ავლენს სოციალურობასა და უშუალოდ რეაგირებს დღევანდელ სირთულეებსა და კითხვებზე. დავარქვათ ამას დროის გამოძახილი, ეს არ არის პოეზიის თვითგამოხატვის ძირითადი მახასიათებელი. ლექსის არსებობის საფუძვლად რჩება ფიქრი, განსჯა: ის იქმნება კონკრეტულ დროს, ძალას იღებს ისტორიიდან, კულტურიდან, წარსულის მემკვიდრეობიდან. პოეზია თავის თავში ატარებს დროის გამოძახილს, მიმართულს შორს, როგორც წარსულში, ასევე მომავალში, ცდილობს იყოს გასაგები არა მხოლოდ მის საკუთარ კონტექსტში. თუმცა აღსანიშნავია, რომ რამდენიმე მნიშვნელოვანი თანამედროვე ესტონელი პოეტი უგულუბელყოფს კონტემპლაციას და სიტყვას იყენებს, როგორც ელვისებურ იარაღს ერთჯერადი, იმწუთიერი, სოციალური ინტერაქციებისათვის და არ სვამს კითხვას — არის ამ სიტყვებს შორის აზრი? ეს ელვისებური სიტყვა-იარაღი ასევე უნივერსალურად გასაგებია? შეუძლია მას მომავალ თაობებზე ზეგავლენა იქონიოს, ან გამოიწვიოს ის?

ასეთი პოეტები ქმნიან ლექსებს, რომლებიც მანიფესტებად, პამფლეტებად, პასკვილებად ან მძაფრ სიტყვიერ კომენტარებად გამოდგებიან. ამის დასტურად შემოძლია მოვიყვანო ყოველკვირეული გაზეთის „ეესტი ექსპრესის“ (ესტონური ექსპრესის) კულტურული რუბრიკა „ნადალა ლუულეტუს“ (კვირის ლექსი). ამ რუბრიკაში პოეტები მომენტალურად რეაგირებენ საზოგადოებაში მომხდარ მოვლენაზე. მაგალითად, თუ პარლამენტში ვინმემ აურიო, სავსებით შესაძლებელია, კვირის ბოლოს ამ ღორობაზე ლექსი წაიკითხოთ. ეს გარკვეული ყაიდის პოეტური ჯაკუზის ოსტატ ავტორთა საქმეა.

თანამედროვე ფინურ ლექსებში ყურადღებას არ ამახვილებენ საზოგადოების კრიტიკისკენ მიმართულ თემებზე.

სოციალურობას მორგებულ სხვა თანამედროვე ესტონური ლექსების დომინანტს მე სიტყვა „ეგზისტენციალიზმს“ თუ მივუსადაგებ. ამ კონტექსტში ეს ნიშნავს პიროვნების გალაშქრებას მისი გარემომცველი სამყაროს წინააღმდეგ. პიროვნება, პოეტი, ნებაყოფლობით წინ აღუდგება სამყაროს, არ ეთანხმება მას. პიროვნებისა და სამყაროს ურთიერთდაპირისპირების ღრმა პრობლემატურობა და დაძაბულობა ხშირად ვლინდება სურვილში — განსხვავდებოდეს გარშემომყოფთაგან, თავი შორს დაიჭიროს, ოღონდ ისე, რომ ერთდროულად არც პარადოქსულად დაშორდე მას, და კიდევ იყოს გარშემომყოფთა შესაბამისი და ზოგჯერ მისი წინააღმდეგი, მაგრამ მაინც იყო მისთვის გასაგები.

ამგვარად, ეგზისტენციალურად მოაზროვნეთა შორის არიან: ტრიინ სოომეტსი, ელო ვიიდიგი, იურგენ როოსტი, მატს ტრაატი და ზოგჯერ კრისტინა ეჰინიცი კი თავისი ლექსებით.

ზოგიერთ თანამედროვე პოეტს თავი, დროის შესაბამის „მესიტყვედ“ წარმოუდგენია. გამოთქმა „მესიტყვე“ შეგნებულად გამოვიყენე. ერთ-ერთ ჩემს კრიტიკულ წერილში ჩემივე მსჯელობის საწინააღმდეგო აზრი შევაგდე, რომ თანამედროვე ესტონური პოეზია, თუ მას სოციალური თვალსაზრისით განვიხილავთ, ძალიან სერიოზულად ყდერს-მეთქი.

იქ სწორედ ასეთ „მესიტყვეებსა“ და „სიტყვათმემდგენლებზე“ ვსაუბრობდი. უპირ-

ველეს ყოვილისა, უნდა შევეცადოთ განმასხვავებლის მეშვეობით მკითხველს წარმოდგენა შევუქმნათ პოეტის წერის მანერაზე. „მესიტყვების“ შექმნილი ლექსი უფრო იმპულსურობის და ფრენის შთაბეჭდილებას ტოვებს, ავტორის ემოციური და ინტუიციური წერის მანერაზე მიუთითებს. ტექსტმა, რომელიც „ერთი ამოსუნთქვით“ იბადება და „ერთი ხელის მოსმით“ გადადის ქალაქდზე, შესაძლოა დამოუკიდებლად ისე იმოქმედს მკითხველზე, როგორც ჯადოსნობამ ან უბრალოდ როგორც ინფორმაციის მიმწოდებელმა.

„სიტყვათშემდგენლების“ ლექსები კი, პირიქით, მარგალიტებივით ფაქიზად თამაშობენ, ემოციებს ინტელექტუალურად გამოხატავენ სიტყვების მეშვეობით, სხვადასხვა ახალი პლასტების მეშვეობით ხაზს უსვამენ უფაქიზეს განმასხვავებელს აზროვნებაში. ლექსი, რომელსაც ინფორმაცია მიაქვს მკითხველთან, დასაშვებია, სიტყვათწარმოების ნაყოფი იყოს, ანდა პირიქით.

თუმცა, აქ ლაპარაკია სწორედ ლექსის ზეგავლენაზე. უნდა გამოვტყდე, რომ ძველად შექმნილი ლექსები სოციალურად უფრო მგრძობიარე, კრიტიკული, დროის შესაბამისი, „აქ და ახლა“ დაბადებულა, აქტუალური და ქმედითი ტექსტით გამოირჩევა. „სიტყვათწარმოებელთა“ ლექსები კი შინაარსობრივად უფრო ინტერტექსტუალური და მაღალკულტურულ ჩარჩოში მოქცეული ინტელექტუალური პოეზიაა. ამიტომ ვბედავ იმის მტკიცებას, რომ მაგალითად, იურგენ როოსტე, ელო ვიილინგი და კივისილდნიკი — ყველანი („მესიტყვე“ პოეტები არიან, რაღა თქმა უნდა, თითოეული თავისებურად.

ამრიგად, ამ მცირე ექსკურსიით გამოვყავი მთავარი ლერძი ბოლო წლების ესტონური პოეზიისა, დროის შესაბამისობიდან დროის განზოგადებამდე, დროის შესაბამისობის ბოლო პუნქტიდან დროის განზოგადების ბოლო პუნქტამდე, სოციალურობიდან მეტაფიზიკამდე. ახლა კი შევეცდები შეძლებისდაგვარად წარმოგიდგინოთ ის ავტორები, რომელთა შემოქმედებასაც ამ ჟურნალში გაეცნობით.

იურგენ როოსტეს პოეზია ძალიან უშუალო და პირდაპირია, ამავე დროს ირონიულიც, საზოგადოებისკენ მიმართული პოეტური კრიტიკა მიზიდავს ხდის იმ გარკვეულ რომანტიულობას, რომელიც ხან ესენინისეულ ბუნებასთან სიახლოვეში გამოიხატება, ხანაც იმ ლექსებში ვლინდება, რომელშიც სამყაროს აღქმაზეა საუბარი, ხოლო სიტყვებს უსაზღვრო მოლოდინისა და ბუნების უსასრულო კანონზომიერების შეცნობსკენ მიყვავართ. აქ უყვართ ქალები, სვამენ და უსმენენ მუსიკას. ამრიგად, როოსტე ომს უცხადებს გარემომცველ სოციალურს, თუმცა ამ ომში შეფარული ლირიკა და უშურველად ფაქიზი სული წარმოჩნდება, ამგვარი წინააღმდეგობა როოსტეს ლექსების კიდევ ერთ ძირითად ასპექტში ვლინდება. ეს გახლავთ ტალინი ან „ტაანილინი“ (ტალინის ძველი სახელწოდებაა, რომელიც თარგმანში დანიელების ქალაქს ნიშნავს), როგორც მას თვითონ პოეტი უწოდებს. ტალინიში ბევრი რამ არის აუტანელი. ამ ქალაქში ნათლად ვლინდება ადრეული კაპიტალიზმისა და ლიბერალური ეკონომიკური პოლიტიკის ჩრდილოვანი მხარეები, მაგრამ ამასთანავე სწორედ ეს ქალაქი ატარებს შეფარული და უსაზღვრო სიყვარულის ხიბლსაც. როოსტეს პოეტური თავდასხმები ზოგჯერ ავტორის მიერ საკუთარი დანაშაულის შეგრძნების კონსტატაციაა, რაც ტექსტობრივად თვითირონიაში იმით ვლინდება, რომ საკუთარ თავს იბრალებს. როოსტეს პოეზია პოლიტიკურად კორექტული პოლიტიკური არაკორექტულობაა, რაც ბევრისათვის შეუძლებელ ამ წუთიერებას წარმოადგენს.

მატს ტრაატი ცნობილი და გამოცდილი ოსტატია. იგი იმ 60-იანელთა ერთ-ერთი წარმომადგენელია, რომლებიც ძალიან აქტიურად და მწვავედ მონაწილეობენ თანამედროვე მწერლობაში და ამ ფორმით ახდენენ გავლენას.

ტრადიციულად თანამედროვე ჰანდო რუნელიც ასევე აქტიურად წერს, ნელინადში ლექსების თითო კრებულს მაინც უშვებს. თუმცა მისი დონე ტალღისებურად მერყეობს ზევით-ქვევით. დღევანდელი გადმოსახედიდან ის უფრო მისიონერ მწერლად მოიაზრება. 60-იანელთა მეორე ვარსკვლავი პაულ-ერიკ რუმო ახლა პოლიტიკურ მწვერვალზე ლავირებს და დროდადრო თითქოს შემთხვევით აბნევს ლექსების ბრწყინვალე ნამსხვრევებს. მესამე ტიტანი, იან კაპლინსკი, მისთვის ჩვეული ფილოსოფიური მანერით ყურადღებას

საზოგადოებრივი პრობლემების გადაწყვეტაზე ამხვილებს, ლექსი თითქოს უკანა პლანზე გადადის. ამ ფონზე მატს ტრაატის მაღალი ფორმა კვლავ გამოგნებლად მომხიბლავია, მისი კრებულები მუდამ რჩება კულტურის კაპიტალში, როგორც დასაჯილდოებელი ლექსების ნომინანტთა სიაში, ასეთივეა მისი უკანასკნელი კრებული, რომლის სათაური მანიფესტივითაა ჩამოყალიბებული — „ბაზარი სოკრატეს გარეშე“ (2004). მატს ტრაატის შემოქმედება ესტონელი ხალხის გამძლეობის საუკეთესო დასტურია. მის ლექსებში სულ უფრო მწვავე და პირდაპირი, ტკივილიანი რეაქციაა თანამედროვე სულიერებაზე. სულ უფრო მეტად სტკივა გული, რომ თანამედროვე ბაზარს სოკრატე აკლია. ტრაატი კესკიულას ან კივისილდნიკის მსგავსი ფაქიზი სატირიკოსი არ გახლავთ და თავს დაუდევარი ელევანტურობით არ იცავს. მისი სიტყვა სერიოზული, მახვილი და მტკიცენიულია, აქ თამაშის ნაცვლად რისხვაა. ტრაატს შეუძლია იყოს პირდაპირი და ამავე დროს დარჩეს პოეტური.

ის ეგზისტენციალურია, სევდიანი ილუზიების გარეშე, გარკვეულწილად მარტოსული და გარემომცველი სამყაროსადმი დაპირისპირებული. აზროვნების მანერით იგი იურგენ როოსტეს ჩამოჰგავს. ორივენი წარმოადგენენ ეგზისტენციალურ სევდიან აზროვნებას. მათ შემოქმედებაში განსხვავებას, მათი ასაკში განსხვავება განაპირობებს.

გარკვეული თვალსაზრისით, იგი თავისი ეპოქის შვილია, სამყაროს მოქალაქე, საერთაშორისო ადამიანი. კიუნაპის ლექსებში ბევრი დასახელებაა, პატარა ესტონური სოფლებიდან დიდ მეტროპოლიებამდე. მოცულობისა და დროის თვალსაზრისით მასშტაბური ქაოსიდან იკვეთება სევდა, მაგრამ არა ფიზიკური, არამედ სწორედ მეტაფორულად მითითებული ადგილითა და სიტყვით გამოუთქმელი სფეროს გამო. კიუნაპის ლექსების უმთავრესი ხაზი იმ ჰიპერწარმოსახვაშია, რაც მის ლექსებს განსაკუთრებულ ჟღერადობას სძენს; მნიშვნელობათა დაფარულ და გაქრობად უკანასკნელ კვალში თუ აღწერაში (მე არ გამოვრიცხავ, რომ, ხშირად, შესაძლოა მნიშვნელობა საერთოდ არ არსებობდეს ან კიდევ იმას, რომ მკითხველს ესმოდეს სიტყვის მშვენიერება, მაგრამ არ ესმოდეს მნიშვნელობა, ან ის, რასაც ეს მშვენიერება წარმოადგენს). კიუნაპს არც საზოგადოებისკენ მიმართული კრიტიკა აკლია, თუკი გავითვალისწინებთ მისთვის დამახასიათებელ გლობალურ მასშტაბებს. მაგრამ ეს თვითმიზანი არაა, უფრო საშუალებაა მთლიანობის, პოეტური მთელის შესაქმნელად. ეს მთელი ასხივებს, მძიმედ გითრევს და ხვდები: რომ აქ ერთმანეთში ირევა ინდივიდუალობა, გაურკვეველი საფრთხის შეგრძნებები და ავტორის მსუბუქი თვითირონია, რომელსაც ეს საფრთხე ნულამდე დაჰყავს.

დორის კარევა საერთაშორისო არენაზე ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი ესტონელი პოეტია და მისი ლექსების კრებული „მანდრაგორა“ (2002), ბოლო წლებში ერთ-ერთი ყველაზე გაყიდვადი ორიგინალური ლექსების წიგნია. ჩემი ექსკურსის დასრულება გადაწყვიტე მისი შემოქმედების მიმოხილვით, რადგანაც მისი ლექსები მარადისობისკენ მიემართებიან. მისი ლექსები არ გამოირჩევიან მრავალსიტყვაობით და უკიდურეს სიზუსტემდეა დაყვანილი. იქმნება შთაბეჭდილება, რომ კარევას მუდმივად შეუძლია ერთი და იგივე მიუღწეველი მიზნის მიღწევა: საუბრისა და სიჩუმის ერთდროულად წარმოდგენა, სიტყვების დადუმება. ამ თვალსაზრისით, კარევა უფრო ენის ფილოსოფოსია. კარევა უთუოდ განეკუთვნება სიტყვათშემდგენელი პოეტების რიცხვს. მისი ლექსები სიჩუმის ზღვარია. გარკვეული თვალსაზრისით იგი სრულიად განსხვავდება იურგენ როოსტეს ენერგიით ანთებული სიტყვათმდგენლებისაგან.

რა შეიძლება ითქვას დასასრულს?

ჩემი წარდგინება ძალიან სუბიექტურია. ესტონელი პოეტები ძალიან კარგი მსახიობებიც არიან, შესანიშნავად კითხულობენ თავიანთ ლექსებს. მოიწვიეთ ისინი თავიანთი ლექსების წასაკითხად და თქვენ თვითონ ნახავთ მესიტყვეობას და სიტყვათშემდგენლობას.

თარგმნა მაია ჯორჯაძემ

სტუმარი

ქალაქ -ის ზოოლოგიური მუზეუმის დირექტორს მაინცდამაინც არ უყვარდა თავისი სამსახური, სამაგიეროდ აქ ბევრი თავისუფალი დრო ჰქონდა და საკუთარი კაბინეტი, სადაც შეეძლო წყნარად და მშვიდად ემუშავა სადოქტორო დისერტაციაზე. მუზეუმს მძიმე პერიოდი ედგა. სახსრების უქონლობისა და საუნივერსიტეტო ხელმძღვანელობის მხრიდან სრული გულგრილობის გამო ექსპოზიციისა და ინტერიერის დაფლეთა-დაძველება აბსოლუტურად შეუქცევად პროცესად იქცა. მოყვითალო ლაქებით დაფარული ჭერი ჯერ კიდევ სტუდენტობის დროიდან ახსოვდა. ზედა სართულზე ოდესღაც წყლის გაყვანილობასა თუ ონკანს გაეჟონა. რემონტის დროს კი არავის მოსვლია აზრად დალაქავებული ჭერის შეთეთრება. კიდევ უამრავი რამ იყო შესაკეთებელი თუ უბრალოდ მოსანესრიგებელი. დირექტორმა თავისი ხელით დაუყენა საკეტები შუშის კარაღებს, სადაც ტროპიკული პეპლებისა და დასპირტული ენდემური ჭიების იშვიათი ეგზემპლარები ინახებოდა. ომის დროს საკეტები საბჭოთა ჯარისკაცებმა ამომტვრიეს: სასმელს ეძებდნენ და ბოლო წვეთამდე მთელი სპირტი დალიეს იმ ჭურჭლიდანაც კი, რომელშიც ცხენ-ირმის კუჭში აღმოჩენილი უზარმაზარი სოლიტერი ინახებოდა. სოლიტერი ვანდალიზმის ამ აქტს გადაურჩა, თუკი შეიძლება ასე ითქვას, ასობით წლის წინათ განსვენებული პარაზიტის შესახებ. არავინ იცის, გადარჩნენ თუ არა ჯარისკაცები.

რა თქმა უნდა, ყველაზე უბადრუკად თავად ექსპონატები გამოიყურებოდნენ. თუმცა ცხოვრებისეულმა გამოცდილებამ დირექტორი უკვე ჩამოყალიბებულ ფატალისტად აქცია, ყველაფერი მაინც ძველებურად გულთან ახლოს მიჰქოდა, ბრაზი მოსდიოდა, როცა გრიზლის ან კიდევ უარესი, 1880 წელს ციმბირში აღმოჩენილი მამონტის ბენვში ჩრჩილს თუ პოულობდა. ეს ექსპონატები ამ ქალაქში ჩამოიტანა ცნობილმა მკვლევარმა, გეოგრაფმა და ზოოლოგმა, ვისი სახელიც ცოტა ხნის წინათ ჩინეთსა და სამხრეთ აზიაში აღმოჩენილ მღრღნელს დაარქვეს. დირექტორი იძულებული გახდა საკუთარი ფულით შეეძინა მწერების საწინააღმდეგო საშუალება. გულს სტკენდა უფროსობის გულგრილი დამოკიდებულება დათვის, მამონტისა და ტროპიკული ფრინველების ფიტულებისადმი, რომლებსაც, ჩრჩილისა და მტვრის მიუხედავად, კიდევ შერჩენოდათ ხასხასა ფერები. ჩრჩილზე უარესი იყო მტვერი, რომელიც ისე ეკრობოდა პატარა ჩანთოსანთა ბენვსა და კოლიბრის ფრთებს, თითქმის შეუძლებელი იყო მისი მოცილება ამ უნიკალური ეგზემპლარების დაუზიანებლად. არადა, ისინი თითქმის ასორმოცდაათი წლის წინათ შეუგროვებია და ჩამოუტანია ერთ ახირებულ თავადს, სიცოცხლის დიდი ნაწილი ავსტრალიაში, ახალ ზელანდიაში და სამხრეთ ამერიკაში მოგზაურობას რომ მოანდომა. მისი გარდაცვალების შემდეგ მისი ქონებიდან ცოტა რამღა იყო შემორჩენილი. მემკვიდრეებმა მამულები გაყიდეს, ხოლო კოლექციები უნივერსიტეტმა შეისყიდა. როგორც აღმოჩნდა, ჩვენს დროში მტვერი უფრო მწვავე და აგრესიული გამხდარიყო, რადგან უწინდელზე მეტ ცხიმებსა და მჟავას შეიცავდა. და როცა ის ბენვებსა და ბუმბულებს აკვებოდა, ისინი ძველებურ ბზინვარებას კარგავდნენ და უღიმღამოდ გამოიყურებოდნენ.

მიუხედავად ყველაფრისა, დირექტორს მაინც უყვარდა თავისი მუზეუმი. მას შემდეგ, რაც დაიშალა ის, რასაც საბჭოთა კავშირი ერქვა, და, საზღვარგარეთ გამგზავრების შესაძლებლობა გაჩნდა, მსგავსი მუზეუმი იშვიათად თუ სადმე ენახა. ევროპის ძველ მუზეუმთა ნაწილი ომის დროს განადგურდა, ზოგიერთმა, ახალმა და მოდერნიზებულმა, უფრო გასართობი ადგილის ფუნქცია იკისრა. დირექტორი საკუთარ ეგოიზმს ამგვარი გათანამედროვეების მიუღებლობას აბრალებდა: ძველმოდურ, ჯერაც XIX საუკუნის სულით გაჯერებულ მუზეუმში მას არ ანუხებდნენ მოზღვავებული დამთვალიერებლები, მუშაობაში ხელს არ უშლიდა ხალხის მოსაზიდად ახალ-ახალ საშუალებათა გამოგონების აუცილებლობა. არ

უყვარდა რეკლამა, მთელი ეს ალიაქოთი, ყალბი და გაცვეთილი ილეთები, რაც დამოუკიდებლობის მოპოვებისთანავე ქვეყანას ნიაღვარივით დაატყდა თავს. თავადაც არ იცოდა კონსერვატორი იყო თუ მუზეუმში გატარებულმა წლებმა აქციეს ასეთად. ასე იყო თუ ისე, ახალ წამონყებათა მღვრიე მორევში, გარშემო ყოველივეს კატასტროფული სიჩქარით რომ ცვლიდა, მეცნიერება და თავისი მუზეუმი ერთგვარ მხსნელ კუნძულად ექცა.

აქ კი ისეთი შეგრძნება ეუფლებოდა, თითქოს დრო გაჩერებულიყო, ანდა აუჩქარებლად მოძრაობდა ისე, როგორც, ალბათ, მუზეუმის დაარსებისას, როდესაც ყველაფერს ასე საიმედოდ და დარბაისლური იერი ჰქონდა. მეგობარმა მათემატიკოსმა ერთხელ უთხრა, პირველი მსოფლიო ომის დროინდელი ავეჯი მომწონსო. ის იმ ადამიანებისათვისაა განკუთვნილი, ვინც მთელ ცხოვრებას ერთსა და იმავე სახლში ატარებს და იშვიათად თუ გამოიცვლის ადგილსო. ამის დასტური იყო ეს მძიმე მუხის მაგიდები, მასიური მინის ვიტრინები და კედელში ჩატანებული კარადები, სავსე სამეცნიერო ნაშრომებით ზოოლოგიასა და გეოგრაფიაში. ცხრაკლიტულში ინახავდა უძვირფასეს რარიტეტებს: წიგნებს ბაუერის, კიუვიეს, დარვინის, ჰაკელისა და ალექსანდერ ფონ ჰუმბოლდტის ავტოგრაფებით. ყველა ამ მეცნიერს თავის დროზე მიმონერა ჰქონდა ადგილობრივ პროფესორებთან, რომელთაგან ბევრი სიცოცხლეშივე იყო აღიარებული. აქ ბევრი რამ ხიბლავდა უცხოელ დამთვალიერებელს. ერთხმად აღნიშნავდნენ, რომ XIX საუკუნის თვითმყოფადი ატმოსფერო ყველაზე კარგად ამ მუზეუმს შემოენახა. საეჭვო იყო, „პიარის“ კამპანიაში ერთსულოვნად ჩაბმულ მის ბოსებს ამგვარი გამოხმაურება მოსწონებოდათ. ისინი ხომ ძალ-ღონეს არ იშურებდნენ იმის დასამტკიცებლად, რომ კომუნისტური რეჟიმის პირქუში წლების შემდეგ უნივერსიტეტი უნდა ქცეულიყო თანამედროვე სამეცნიერო დანესებულებად, რომელიც მონაწილეობას მიღებდა „IT“-ს (ინტელექტუალური ტექნოლოგიების), ნახევარგამტარებისა და კომპიუტერული ტექნიკის პროგრამებში.

თავად დირექტორს რაც შეეხებოდა, ბედნიერი იყო იმით, რომ შეეძლო შეესწავლა პოპულაცია მშობლიური ქვეყნის სრულიად ჯანმრთელ და მრავალფეროვან ფრინველთა ზოგიერთი სახეობისა, რომლებიც ევროპის განვითარებულ ქვეყნებში გადაშენების პირას მისულიყვნენ. სტუმართა უმრავლესობას XIX საუკუნის საუნივერსიტეტო გარემოს ნოსტალგია არ ტანჯავდა, მაგრამ უკლებლივ ყველა იხიბლებოდა იმ ველური ბუნების სილამაზით დირექტორის ინიციატივით მოწყობილი ლაშქობების დროს რომ ეზიარებოდნენ ხოლმე. სიხარულით ეხმარებოდნენ ველური ბუნების შესწავლაში, რომელიც დასავლეთში პრაქტიკულად აღარ არსებობდა. ამგვარად, ის ორივე სისტემისაგან საუკეთესოს ითვისებდა, სამშობლოდან გაუსვლელად იყენებდა უცხოურ ლაბორატორიულ აღჭურვილობას, რასაც დასავლელი კოლეგები აწვდიდნენ, და ამრიგად აწარმოებდა სავსე დაკვირვებებს მშობლიურ ფაუნაზე. მისი სამშობლო, მდიდარ ქვეყნებთან შედარებით, ჯერ კიდევ ბევრად ნაკლებდასახლებული, ნაკლებდაბინძურებული და ნაკლებგანვითარებული იყო. ზოგჯერ, სრულიად უნებურად, მაღლიერიც კი იყო საბჭოთა სისტემისა, რომელმაც მისი სამშობლოს ვრცელი სასოფლო-სამეურნეო მიდამოები ეროვნულ პარკებად აქცია, ხოლო მგზნებარე მცველებად მიუჩინა ყოვლისშემძლე სამხედროები, რომლებიც ამ მიდამოებს არ აკარებდნენ არც ადგილობრივ მოსახლეობას, არც უცხოელებს.

კაცმა რომ თქვას, XIX საუკუნის ატმოსფეროც მუზეუმს საბჭოთა წყობამ შეუნარჩუნა. მის მეგობარ მათემატიკოსს მიაჩნდა, რომ ეს არა იმდენად ზოოლოგიის, რამდენადაც გარდასული დროის კარგი და ცუდი პერიოდების მუზეუმი იყო. მათემატიკოსი დიქტატორობაზე ოცნებობდა, რათა უნივერსიტეტიც, ქალაქიცა და, იქნებ, მთელი ქვეყანაც სამუზეუმო ექსპონატის, ისტორიის ერთგვარი რეზერვაციის სახით შემოენახა: განა თითოეული ეპოქა არ არის იმის ღირსი, რომ ის მომავალ თაობებს შევუნარჩუნოთ? დირექტორიც იზიარებდა იმ აზრს, რომ ეს მუზეუმი, მართლაც, ზოოლოგიურ მუზეუმზე ბევრად მეტს ნიშნავდა. ის კი, თავად? განა თავადაც სამუზეუმო ექსპონატს არ ჩამოჰგავდა? იშვიათი ეგზემპლარი, რაღაც ისეთი, რასაც მნახველები გაოცებით აკვირდებიან, როგორც „ომო შაპინს“-ის იშვიათ ნიმუშს? მართალია, მუზეუმი დამთვალიერებლებისათვის არსებობდა, მაგრამ მათი

რიცხვი მცირე იყო; კაცმა რომ თქვას მცირე იყო საბჭოთა პერიოდთან შედარებითაც კი, მაშინ ხომ ჯერ არ არსებობდა ამდენი გასართობი ახალგაზრდებისა და მოხუცებისათვის, არც ამდენი სერიალის ნახვა შეიძლებოდა ველური ბუნების შესახებ, არც ამდენი საშუალება იყო საფრანგეთში, იტალიასა თუ საბერძნეთში მოგზაურობისა. მიუხედავად ამისა, ქალაქს გაზაფხულობით ჯერ კიდევ სტუმრობდნენ პროვინციელი გოგო-ბიჭებით სავსე ავტობუსები: მშობლები, რომელთაც არ ჰყოფნიდათ ფული სკანდინავიაში თუ დასავლეთ ევროპაში ტურისტული მოგზაურობისათვის, სკოლების დირექციასთან ერთად თავს ვალდებულად მიიჩნევდა მონაფეებისათვის ქვეყანაში არსებული ყველა მუზეუმი ეჩვენებინა, თუმცა ამ ბავშვების უმრავლესობა, განსაკუთრებით მოზარდები, დაუფარავად გამოხატავდნენ ზიზლს ყოველივე ძველისა და დამტკვერილისადმი. საუკეთესო შემთხვევაში ისინი უხამს სიტყვებს არ იშურებდნენ სკოლის დირექციისა და მუზეუმში გამოფენილი ფიტულების მისამართით, ვიდრე უახლოესი კიოსკისაკენ არ გაქროლდებოდნენ კოკა-კოლასა და ჩიფსის მორიგი პაკეტისათვის. დირექტორი უყურებდა მათ და რწმუნდებოდა, რომ ისინი სხვა ცომით იყვნენ მოზელილი და არაფერი ჰქონდათ საერთო სტუდენტებთან. სამაგიეროდ, პატარები გამოირჩეოდნენ ყველასგან. რაღაც მონინებასაც კი განიცდიდნენ, როცა მამონტის ჩონჩხს ან ბიზონების ორ ფიტულას შესცქეროდნენ. დიდხანს ყოვნიდებოდნენ დათვისა და ფოცხვერის წინ. ერთხელ ვიღაცა გოგონამ ჰკითხა: „უკაცრავად, ეს დიდი კატა ნამდვილია?“ ჩვეულებრივ, თავად არ უძღვებოდა ექსკურსიებს, თანაშემწედ რომელიმე სტუდენტი აჰყავდა, ვისაც ცოტადენი ფულის გამომუშავება უნდოდა. მაგრამ ჯგუფებში ზოგჯერ ისეთი ბავშვიც გამოერეოდა ხოლმე, ვინც მის სიმპათიას ინვევდა და ვისთანაც უშუალო ურთიერთობის სურვილი უჩნდებოდა, თუკი ამის საშუალება მიეცემოდა. ეს ბავშვები მონოდებით ბუნებისმეტყველნი იყვნენ, მათ ბუნებისა და ცხოველებისადმი თანდაყოლილი და წრფელი სიყვარული ჰქონდათ. ბევრი მათგანი ბიოლოგიაში კარგად ერკვეოდა, ზოგიერთს სერიოზული კვლევებიც ჰქონდა ჩატარებული, ამიტომ გულდასმით აკვირდებოდა ფრინველებს, პატარა მღრღნელებს ან მწერებს. წელიწადში ერთხელ ისინი უნივერსიტეტში იკრიბებოდნენ. დირექტორი აღფრთოვანებული იყო, რომ, მიუხედავად ახალი საზოგადოების პრაგმატული მოთხოვნებისა და საერთო გაჭირვებისა, ეს ყმანვილები არ ღალატობდნენ თავიანთ გატაცებას და ისწრაფოდნენ მიზნისაკენ. მათი უმრავლესობა პატარა ქალაქებში ცხოვრობდა და მატერიალურად მართლაც უჭირდა, უმუშევრად დარჩენილი მათი მშობლები თავს სოციალური დახმარებით ირჩენდნენ. მიუხედავად ამისა, დირექტორმა იცოდა, რომ ეს ბავშვები თავისას მაინც მიაღწევდნენ და უნივერსიტეტის სტუდენტებიც გახდებოდნენ. მათი ბედი იყო ბიოლოგობა, რეზინის ჩექმებითა და ზურგჩანთით ხეტიალი, კარავში ძილი და მღვრიე ნაკადულებში ფეხშიშველა ტყაპუნი. თავადაც მგზნებარე ნატურალისტი, მათთან სულიერ კავშირს გრძნობდა. ზოგჯერ ამ ბავშვებს ეხმარებოდა მცირეოდენი თანხითაც, რომელსაც პრემიის სახით გადასცემდა უნივერსიტეტში წარდგენილი ნაშრომისათვის ბიოლოგიაში. შეკრებების დროს კი მათ უფასოდ აპურებდნენ უნივერსიტეტის სასადილოში.

შაბათ-კვირაობით მუზეუმს ოჯახები ეწვეოდნენ ხოლმე. პატარები იშვიათად მოჰყავდათ დედებს, უფრო ხშირად — მამებს. შესაძლოა, იმის გამო, რომ ცხოველების გაბურძენილი ფიტულები შთამბეჭდავად მოქმედებდა მამაკაცების წარმოსახვაზე (ყოველი მამაკაცი ხომ შინაგანად ბავშვია), ან იქნებ იმიტომ, რომ ბავშვებთან ერთად მუზეუმის დათვალიერება მათი გართობის უმარტივესი ხერხი იყო. შესაძლოა, მართლაც ჰქონდათ თავიანთ შვილებთან ურთიერთობის სურვილი, ან, შესაძლოა, დედიკო გაამწესებდათ ხოლმე, რათა მშვიდად შესდგომოდა საოჯახო საქმეს. იშვიათად თუ გამოჩნდებოდნენ სხვა მნახველები. რა თქმა უნდა, ზოგჯერ პენსიონერებიც მოდიოდნენ, ხანდახან ხნიერი შვედების ან ფინელების ჯგუფი მოჰყავდათ ხოლმე. მუზეუმს ზოგჯერ მორმონები ან ფუნდამენტალისტი ქრისტიანები სტუმრობდნენ, დირექტორის მოქცევას ცდილობდნენ და ხელში კრეაციონისტული ბიოლოგიის წიგნებს აჩეჩებდნენ. ამ ადამიანებს ის, როგორც იშვიათი სახეობის ფრინველებს (მათ შემყურეს რატომღაც მაინცდამაინც ფრინველები ახსენდებოდა),

ისე უცქერდა და ამჩნევდა, რომ, როგორც წესი, ისინი ჩატარებული სამუშაოთი კმაყოფილდებოდნენ და შედეგები აღარ ადარდებდათ, რაკი თავიანთ მოვალეობას იმით იხდიდნენ, რომ მისი სულის ხსნას ცდილობდნენ, თან ქულების საჭირო რაოდენობას იგროვებდნენ, დანარჩენს კი ღმერთსა და თავად მას ანდობდნენ. ხანგამოშვებით ერთი-ორი გიჟიც ეწვეოდა ხოლმე. კიდევ კარგი, რომ ძალიან ბევრ ხათაბალას არ უქმნიდნენ. ერთი ვრცელ თხზულებებს წერდა იმის დასამტკიცებლად, რომ მისი ხალხი ჩაძირული კონტინენტიდან მოვიდა მსოფლიო მისიის აღსასრულებლად; მისი თქმით, ამას რჩეულთა განსაკუთრებული ანთროპომეტრული ნიშნები ასაბუთებდა. ღრმად სწამდა, რომ რჩეული მოდგმის სისხლის გასუფთავებისათვის ყოვლად აუცილებელი იყო შერეული ქორწინებების აკრძალვა. ახლა ამისათვის შესაფერისი დრო დამდგარიყო; თუ დედამიწის ზურგზე ამ ხალხის საკმარისი რაოდენობა აღმოჩნდებოდა, კონტინენტი კვლავ ამოყვინთავდა წყლის ზედაპირზე და ოქროს ხანაც მაშინვე დადგებოდა... მეორე დარწმუნებული იყო, რომ ფრინველების ენა ესმოდა და უამბობდა დირექტორს, ვითომდა ყვავებისა და მტრედებისაგან მოსმენილ ამბებს. სასაცილო ის იყო, რომ ძირითადად მათი შინაარსი პატარა ქალაქის უხამსი ქორების გადმოცემით შემოიფარგლებოდა.

როდესაც დღის ბოლოს სტუდენტმა გოგონამ სტუმარი შემოუყვანა, შეხედა თუ არა მაშინვე მიხვდა, რომ მორიგი შეშლილი იყო. სტუმარს ტყაპუჭი და უხეში ჩექმა ეცვა, თავზე ისეთი ბენვის ქუდი ეხურა, გლეხები რომ ატარებენ. ზურგზე ნაჭრის ტომარა მოეგდო. გოგონამ, რომელიც გრძნობდა რომ ეს უცნაური ადამიანი კაბინეტში არ უნდა შეეშვა, დირექტორს რიდით მოახსენა, რომ სტუმარი მის ნახვას დაჟინებით ითხოვდა.

— კარგი, — უთხრა დირექტორმა, — გმადლობთ. შეგიძლიათ, შინ წახვიდეთ, მე კიდევ ერთ-ორ საათს დავრჩები. — შემდეგ სტუმარს მიუბრუნდა და ჰკითხა: — რით შემოიძლია დაგეხმაროთ? — თან შენიშნა, რომ უცნობს არაჩვეულებრივი, ბავშვურად კრიალა, ცისფერი თვალეები ჰქონდა. ასაკის დადგენა გაუჭირდა, იქნებოდა სადღაც სამოცის ფარგლებში. სტუმარმა გაუღიმა და სახის გამომეტყველება წუთით კიდევ უფრო ბავშვური გაუხდა.

— მოგესალმებით და მადლობას მოგახსენებთ იმისათვის, რომ ამ დარბაისელ დანესებულებაში მასპინძლობა გამინიეთ. უზომოდ მადლიერი დაგრჩებით, თუკი პასუხს გამცემთ ზოგიერთ შეკითხვაზე იმ ცხოველთა შესახებ, ოდესღაც რომ ბინადრობდნენ დედამიწაზე.

დირექტორი ცნობისმოყვარეობამ აიტანა. ასე კეთილშობილურ და ძველებურ ყაიდაზე მეტყველი ადამიანი შეიძლებოდა Homo-ს ძალზე საინტერესო წარმომადგენელი ყოფილიყო. თანაც სიმპათიური ეჩვენა, არც აგრესიას ამჟღავნებდა და დირექტორი იმედოვნებდა, რომ არც მოლაყბე აღმოჩნდებოდა.

— გმადლობთ კომპლიმენტისათვის. თუკი შემოიძლია, მზად ვარ დაგეხმაროთ.

— მადლობელი ვარ. აქაური ბალღებისაგან შევიტყვე, რომ თქვენს დანესებულებაში უძველესი დროის ცხოველთა ფიტულები ინახება. მათ შორის თუ არის ისეთი, უკვე რომ გადაშენდა ან ადამიანის მიერ იქნა განადგურებული?

— როგორ არა, — დაუდასტურა დირექტორმა, — კოლიბრის ერთი-ორი ჯიში, გომბემო და ჩანთოსანთა რამდენიმე ეგზემპლარი, წლებია აღარსად შეუნიშნავთ, აგრეთვე, ცნობილი ამერიკული გადამფრენი მტრედი, მის შესახებ, შესაძლოა, გსმენიათ კიდევ.

— დიახ, რა თქმა უნდა, — თავი დაუქნია სტუმარმა, — მე ის ძალიან კარგად მახსოვს. გეთაყვა, ერთი წუთი მადროვეთ, ეს ცხოველები ჩემს წიგნში მოვიძიო. — სტუმარმა ტომარა აიღო, თასმები მოუშვა და იქიდან სქელი წიგნი ამოიღო.

— შეიძლება გთხოვოთ, ხელმეორედ ჩამომითვალოთ ამ არსებობათა დასახელებები, სასურველია, ლათინურად?

დირექტორმა უპასუხა: — ცხადია, ჩამოგივლით, ოღონდაც წყაროებში ჩახედვა მომიწევსო. სტუმარს დაჯდომა შესთავაზა, გრძელი გზა გექნებათო გამოვლილი.

— დიახ, ძალიან გრძელი, თუკი თქვენი კრიტერიუმებით განვსაზღვრავთ, — მიიღო პასუხად.

სტუმარი სკამზე ჩამოჯდა და თავის ვეება ფოლიანტს დაუნყო კირკიტი. დირექტორმა შენიშნა, რომ წიგნი ხელით იყო ნაწერი, სავარაუდოდ, არა ლათინურ ენაზე, თუმცა დანამდვილებით ეს ვერ გაერკვია. იქნებ მოხუცმა საკუთარი დამწერლობა გამოიგონა: მას სმენოდა სულით ავადმყოფთა შესახებ, რომლებიც ასეთ რამეებს აკეთებენ. დირექტორმა მოძებნა გადაშენებულ სახეობათა ლათინური დასახელებები, ჩამოუთვალა ისინი სტუმარს და შემდეგ შესთავაზა მათი დათვალიერება. უცნობი დასთანხმდა და ისინი მუზეუმში შევიდნენ. როდესაც იმ ვიტრინის წინ შეჩერდნენ, სადაც კოლიბრის ფიტულა ინახებოდა. დირექტორმა სტუმარს ფრინველზე მიუთითა: უკანასკნელი ცნობების თანახმად, ეს უკვე გადაშენებულიაო. სტუმარმა თავი დაუქნია. უეცრად ბავშვურად ცოცხალ ცისფერ თვალბში სევდა ჩაუდგა.

როდესაც მიგრანტი მტრედის კარადას მიუახლოვდა, სტუმარმა, თითქოს თავისთვის, ჩაილაპარაკა:

— ოჰ, ადამიანი, ადამიანი... ჩემი ანგელოზებისათვის უნდა დამეჯერებინა, ისინი მართხილებდნენ, მაგრამ უკვე გვიანი იყო, მე ის უკვე შექმნილი მყავდა.

შემდეგ დირექტორს მიუბრუნდა:

— როგორ ფიქრობთ, შეცდომა ხომ არ ჩავიდინე, როდესაც შეგქმენით თქვენ, Homo საპიენს?

აი, თურმე რაში ყოფილა საქმე! სტუმარს თავი ღმერთი ჰგონია! ეს ფსიქიატრიული კლინიკის პაციენტებისთვისაც კი უჩვეულო იყო. საგიჟეთში იოლად შეხვდება კაცი წინასწარმეტყველებს, მეფეებს, დიქტატორებს, ნაპოლეონებსა და ჩინგიზ-ხანებს, მაგრამ არასოდეს სმენოდა დირექტორს, ვინმეს თავისი თავი მამაზეციერი ჰგონებოდა. საბრალო კაცს, აშკარად, ეკოლოგიური პრობლემები აღელვებდა და, რაკილა თავი კაცობრიობის შემოქმედი ეგონა, პასუხისმგებლობის გრძნობა ტანჯავდა მთელი იმ ქაოსის გამო, რაც Homo-ს მოდგმამ დაატეხა თავს დედამინას. დირექტორი უცნობისადმი უნებლიე სიმპათიით განიმსჭვალა. მართლაც, ღმერთად — თუნდაც გამონაგონ ღმერთად — ყოფნა იოლი საქმე სულაც არა იყო.

— იცით, ჩვენ, ბიოლოგები, ადამიანს ხშირად უხეირო გამოგონებად მივიჩნევთ: ეს უმძლავრესი ნერვული კომპიუტერი ერთი ბენო ჭირვეული ბავშვის ჭკუით დადის. მაგრამ, რაკილა თავადაც ადამიანები ვართ, ბოლომდე მაინც ვერ ვინარჩუნებთ ობიექტურობას. ჩვენ ვერ დავთმობთ საკუთარი არსებობის უფლებას, რომელსაც ამჟამად სხვა ცოცხალ არსებებს ვართმევთ.

ისინი მტრედის შორიახლოს შეჩერდნენ. გაქუცულ, დაზიანებულ ფრინველს ყავისფერი შუშის თვალბები მათთვის მიეპყრო. სტუმარმა თავი გააქნია და ისევ ოხვრით წარმოთქვა:

— დიახ, ეს მართლაც პრობლემაა ჩემთვისაც და თქვენთვისაც. მაგრამ, რას იტყვით: თქვენის აზრით, გონივრული თუ იქნება ამ ცხოველების კვლავ გაცოცხლება, ცალკეული სახეობებისა მაინც? შეძლებენ ისინი არსებობას, ვიდრე დედამინაზე ადამიანია, თუ ყველანაირი იმედი გადანურულია?

დირექტორმა უპასუხა, ამის თაობაზე ცალსახა აზრი არ გამაჩნიაო. ეს პრობლემა აკადემიურ დონეზეც კი არასოდეს წამოჭრილა მეცნიერთა წინაშე, თუმცა გენური ინჟინერიის წყალობით ეს არ უნდა ყოფილიყო ძნელი. ზოგიერთი მკვლევარი უკვე მსჯელობს მამონტის გაცოცხლების შესახებ. მაგრამ, ვაი, რომ ზოგიერთი სახეობის მდგომარეობა სრულიად უიმედოა. დედამინაზე მათი ადგილი აღარ დარჩა, რადგანაც Homo-მ მოახერხა ხელში ჩაეგდო ხელუხლებელი ბუნების უკანასკნელი ნაკუნებიც კი.

— შექმნილი მდგომარეობა გულწრფელად მადარდებს. ვგრძნობ, რომ რაღაც უნდა ვიღონო. მაგრამ ჩემთვის ასევე ძალზე დასანანი იქნება მათი განადგურება, ვისი შექმნაც ამდენ ძალისხმევად დამიჯდა, ვისზეც ამხელა იმედებს ვამყარებდი. თანაც, დედამინაზე ჯერ კიდევ შემორჩა ერთი-ორი მართალი ადამიანი, როგორ ვაქციო ისინი არარად? ეგებ ჯერ კიდევ შესაძლებელია რაიმე კომპრომისი. რა აზრისა ბრძანდებით ამაზე?

შეშლილი მოხუცი ისე გულწრფელად წუხდა, რომ დირექტორმა ის თანაგრძნობის გა-

რეშე ვერ დატოვა. მაგრამ, აბა, რით დაეხმარებოდა, ერთადერთ გამოსავლად ისლა რჩებოდა, როგორმე გაემხნევებინა და დაემშვიდებინა. ამიტომ სცადა პასუხი რაც შეიძლება უმტკივნეულო ყოფილიყო:

— ჩემი აზრით, ყველაფერია შესაძლებელი. დემოგრაფიული აფეთქება („ესმის კი მოხუცს ამ ცნების შინაარსი?“ — გაუელვა თავში დირექტორს) დაღმასვლის ნიშნებს ავლენს. თუკი დედამინაზე ადამიანთა რაოდენობა სტაბილური დარჩება ან სულაც კლებას დაიწყებს, მაშინ კიდევ რჩება ბუნებისა და ადამიანის თანაარსებობის იმედი.

დირექტორი უეცრად გონს მოეგო და მიხვდა, რომ სერიოზულად ეძებდა არგუმენტებს, რათა კაცობრიობა დაეცვა ვიღაც შეშლილის წინაშე, რომელსაც თავი ღმერთი ეგონა, რაც სრული უაზრობა იყო. როგორმე უნდა შეენყვიტა ეს საუბარი და სტუმარი თავიდან მოეცილებინა. მას ბევრად მნიშვნელოვანი საქმეები ელოდა.

— იცით, ბოლოს და ბოლოს, ადამიანთა მოდგმა ჯერ კიდევ შედარებით ახალგაზრდაა და, ალბათ, ჯერ კიდევ შეგვიძლია ბევრი რამ ვასწავლოთ. მაგრამ ახლა კი ბოდიში უნდა მოგიხადოთ, კიდევ ბევრი სამუშაო მაქვს, თანაც მუზეუმი ოფიციალურად უკვე დაკეტილია. კიდევ რაიმეს დათვალაიერებას ინებებთ?

— არა, დიდი მადლობა, ძალიან დამავალეთ... დიახ, მართალსა ბრძანებთ, ჯერ კიდევ ახალგაზრდა ფორმაცია ხართ, დრო გჭირდებათ, რათა ისწავლოთ და გამოცდილება შეიძინოთ. და მაინც, ძალიან გაგიჭირდებათ პასუხის გაცემა, როდესაც მოვალ და შეგეკითხებით, როგორ მოექცით ყველა იმ არსებას, თქვენს მეთვალყურეობას რომ მივანდე-მეთქი. თუ ნებას დამრთავთ, კიდევ ერთ პატარა კითხვას დაგისვამთ...

— ბრძანეთ, სიამოვნებით.

— იმ მტრედს რაც შეეხება, როგორ ფიქრობთ, აქვს გადარჩენის შანსი? ექნება თუ არა მას — ოჰ, რა ჰქვია! — საარსებო გარემო, თუკი ის ხელმეორედ მოევილინება ამ ქვეყანას?

— მტრედი, *Ectopistes migratorius*. დიახ, ვფიქრობ, ის გამონახავდა ბუნებრივ პირობებს და მშვენივრად იგრძნობდა თავს.

— დიდი მადლობა. ახლა კი ჩემი წასვლის დროა. მართლაც, ძალიან სასიამოვნო იყო თქვენთან საუბარი. დარწმუნებული ვარ, ერთმანეთს მომავალ ცხოვრებაში შევხვდებით. მშვიდობით.

მოხუცმა თავისი წიგნი ტომარაში ჩადო და დამშვიდობების ნიშნად თავი დაუკრა. დირექტორმა ის კარებამდე მიაცილა და თვალი გააყოლა. სტუმარი მთავარი გასასვლელისაკენ ფართო კიბეს ჩაუყვა. ზღურბლზე შედგა, უკან მიიხედა და ხელი დაუქნია დირექტორს, რომელიც მაშინვე მუზეუმში შებრუნდა. სტუდენტი გოგონა უკვე შინ წასულიყო და თავად მოუწია ყველგან შუქის ჩაქრობა. გამოსართველისაკენ მიმავალს, ოთახის ბოლოდან უცნაური ხმაური შემოესმა. დირექტორი იქითკენ გაემართა. ხმაური გადამფრენი მტრედის, *Ectopistes migratorius*-ს ვიტრინიდან მოისმოდა. ფრინველი მინას ეხლებოდა და გარეთ გამოსვლას ცდილობდა.

თარგმნა თამარ კოტრიკაძემ

ჰექტორი

კვირა

დღეს მივხვდი — ასე დიდხანს ველარ გაგრძელებდა. რაც შეეხება საკვების მარაგს, ის იმდენია, რომ ერთი წელიც კი მეყოფა. ჩვენი მყუდრო აგარაკი ციხესიმაგრესავითაა. თუმცა კი ტელეკამერებში ვხედავ, ღობის სიახლოვეს როგორ დაძრწიან ვილაც საეჭვო ტიპები. ვერ ვხვდები, ბინის ქურდები არიან ისინი თუ გადაცმული პოლიციელები.

როგორც ჩანს, ძალიან ცოტა დროლა დარჩა. ვხვდები, რამდენად დიდია რისკი იმისა, რომ ვილაც შემოაღწევს აქ იმის გასაგებად, სად გაქრა პატრონი. ამას ვერ დავუშვებ. ყველაფერი იქამდე უნდა გაქრეს, სანამ ხალხი გაიგებს, აქ რა ხდებოდა. თორემ მერე ამ შეცდომას ვერაფერი გამოასწორებს. მე ყველაფერს ვაკეთებ, რათა ამას ხელი შევუშალო. ვაგზავნი პასუხებს იმეილით, საფოსტო ყუთიდან წერილებს ვიღებ და ზოგიერთს ვეხმინანები, ნაგავს კონტეინერებში ვყრი. გადასახადებს ინტერნეტით ვიხდი. ეზოში მხოლოდ ლამლამობით გავდივარ, როცა უკვე ველარავინ დამინახავს, მაგრამ ქალაქში წასვლა არ შემიძლია. ვერც ვერავის დავიქირავებ საამისოდ. ყოველდღე შეიძლება ელექტრობას ან წყალგაყვანილობას რამე დაემართოს, ან სულაც ვინმე შეეცადოს სახლში შემოღწევას. დამცავ სიგნალიზაციასაც ვერ გამოვრთავ — მაშინვე მოცვივდებიან სამორიგეო ცენტრიდან იმის გასაგებად, თუ რაშია საქმე. აი, მაშინ კი ყველაფერი გაცხადდება.

თუმცა დასასრული ისედაც ახლოსაა. მანამდე კი არჩევანის შესაძლებლობა მაქვს — როდის და როგორ. „როდის“ — ჯერ არ გადამიწყვეტია. მინდა რალაც-რალაცები მოვამთავრო, სანამ ამ ყველაფერს ჰაერში ავწევ. მინდა, ნამდვილი დასასრული იყოს, არაფერი დარჩეს, არავითარი კვალი.

ცდების თაობაზე დანერგული მისი შენიშვნები უკვე მოვამზადე გასანადგურებლად, წავშალე ყველა ჩანანერი. მხოლოდ სეიფილა დარჩა. და ეს მტანჯავს. ადრე ხელნაწერი მაჩვენა. და მინდა, ეს ხელნაწერი აუცილებლად წავიკითხო. რამენაირად უნდა მივაგნო მას. სეიფის გასაღები უნდა ვიპოვო. გასაღებს ყოველდღე ვეძებ, მაგრამ უშედეგოდ. მჯერა, აუცილებლად ვიპოვი. ნამდვილად სადღაც, უაზრო ადგილასაა. არა მგონია, შეგნებულად დაემალა, ალბათ სადღაც შეჩურთა ან დაუვარდა. ადრე თუ გვიან მაინც მივაგნებ. და მაშინ შევძლებ, ისე მშვიდად მოვკვდე, როგორც ყველა დანარჩენი, ისე, როგორც უნდა მოკვდეს ჩვენს შორის უკანასკნელი. იმედი მაქვს, პატრონმა ბანკის სეიფში არაფერი დატოვა, ყოველ შემთხვევაში, მის ქალაქებში ამის მანიშნებელი ვერაფერი აღმოვაჩინე. სიკვდილის წინ ბანკის სეიფი არც კი უხსენებია. დარწმუნებული ვარ, იქ რომ რამე ყოფილიყო, აუცილებლად რალაცას მეტყოდა. ისლა დამრჩენია, დავასრულო ჩემი მოთხოვნა, ან თუ გნებავთ, აღსარება, და ამის შემდეგ ლიკვიდაციის სისტემა გავააქტიურო. საბედნიეროდ, მას აქ სანათესავო და სამეგობრო არ ჰყავს. თუმცა, მისი ტიპის ადამიანს ალბათ შეუძლებელიცაა, ასეთი წრე ჰყოლოდა. ამიტომაც მიჰყო ხელი ექსპერიმენტებს, ამიტომაც აღმოვჩნდი ჩვენ აქ. მე — თქვენი მონა-მორჩილი ჰექტორი, აქილევსი, ოდისევსი, ნესტორი და სხვები, რომლებიც ცოცხლები აღარ არიან. მე უკანასკნელი ვარ და მომიწევს კიდევ, ბოლომდე მივიყვანო ის, რაზეც შევთანხმდით.

მათი გვამები ჯერ კიდევ აქაა. პატრონისაც, პოლიეთილენში შეხვეული. ყინვაში წვანან, როგორც ფიფქიები მინის კუბოებში. თავიანთ უფლისწულს ელიან? არა, უფლისწული მათთან არ მივა. ეს მე დავდივარ ხანდახან მათ სანახავად. მე ისინი მკვდრებიც კი მომწონს. არა, განა ლამაზები არიან. ძალიან ვეცადე გამეგო, რა არის სილამაზე ადამიანებისთვის, კაცადამიანებისთვის, მაგრამ ვერაფერს მივხვდი. სილამაზის გაგება კოდირებულია ჩვენს გენებში, მაგრამ მე ისინი სხვანაირი მაქვს, წინა ცხოვრებიდან გამომყვა, ჩემი წინაპრებისაგან. პატრონს ეს გენები არ შეუცვლია. შესაძლოა, საჭიროდ არ ჩათვალა. სილამაზე მას ან

არ აღელვებდა, ან არ უნდოდა იმის ჩვენება, რომ აღელვებს. მას ინტელექტი აინტერესებდა. ინტელექტი და მეცნიერება მისთვის სილამაზესა და ადამიანებზე მაღლა იდგა. ვინც არ უნდა ვყოფილიყავით და რაც არ უნდა გვრქმეოდა, მაინც ჩვენზე მნიშვნელოვანი იყო.

ხანდახან ვფიქრდები ხოლმე, მაინც რა ვიყავით ჩვენ მისთვის? მოცემული ექსპერიმენტის შედეგი, ხელოვნების გაცოცხლებული ქმნილებანი თუ საკუთარი თავისთვის შექმნილი მეგობრები? თუ კიდევ რაღაც სხვა? ბოლო ნახევარი წლის განმავლობაში ხშირად მესაუბრებოდა, გავბედავ და ვიტყვი, რომ მენდობოდა კიდევ, ოღონდ მხოლოდ ნაწილობრივ. ასეთი ურთიერთობა აქილევსისა და ნესტორის სიკვდილის შემდეგ ჩამოგვიყალიბდა. მათმა სიკვდილმა კალაპოტიდან ამოაგდო. მგონი, რაღაცის შეეშინდა. არაა გამორიცხული, რომ მიზნად ჰქონოდა საკუთარ თავზე ზემოქმედება, რათა გადაეღებინა ადამიანის ბუნება, გადაედგა შემდგომი ნაბიჯი ზეადამიანისაკენ.

თუკი თეორიას დავეყრდნობით, ასეთი რამ სულაც არაა რთული, უფრო მეტიც — იოლია, და გამოცდილი გენეტიკოსებისა და ემბრიოლოგების უმრავლესობას ეს საკითხი რთულად არც ეჩვენება. ადამიანი — ეს ადამიანისებრი მაიმუნია, რომელიც ზრდასრული ვერასოდეს გახდება, თუმცა განაგრძობს განვითარებას როგორც დედის მუცელში, ისე მოგვიანებით, საკმაოდ დიდხანს. ადამიანი ჩანასახთან უფრო ახლოსაა, ვიდრე, მაგალითად, შიმპანზესთან ან ორანგუტანგთან. რას ნიშნავს ეს? ბევრს. მაგალითად იმას, რომ ადამიანი ბრიყვია, მას არა აქვს ინსტინქტები და მათი არარსებობა კომპენსირებულ უნდა იქნას კომუნიკაციისა და სწავლის მეშვეობით. ადამიანმა მის მსგავსთა შორის უნდა დაჰყოს მინიმუმ თხუთმეტი-ოცი წელი, რათა შემდგომში საკუთარ თავთან მაინც შეძლოს გამკლავება. კატას კი, ჭკვიან ცხოველს, უკვე ოთხი-ხუთი თვის ასაკიდან ძალუძს დამოუკიდებლად არსებობა. ამ დროს ის ჩამოყალიბებული პატარა კატაა, რომელიც თავგებს იჭერს და ადამიანს ლაქუცით საკვებს სძლავს. საკმაოდ მალე ის კნუტებსაც კი დაყრის. ხოლო ოთხი-ხუთი თვის ადამიანი აბსოლუტურად უუნაროა, მას დახმარების გარეშე, სხვა რომ არაფერი, არც ჭამა შეუძლია და არც გადაადგილება.

ბიოლოგები ამას ნეოტენიას უწოდებენ: სქესობრივ სიმწიფეს ზრდასრულ ასაკამდე. ეს ფეხსახსრიანთა თვისებას ჰგავს, როდესაც მდედრი გამრავლების უნარს მატლის დონეზე იძენს, თანაც ისე, რომ მამრისაგან განსხვავებით, განვითარების ყველა ფაზას არ გადის. ან ზოგიერთი წყალხმელეთა ცხოველის თვისებას, რომელთაც, ბაყაყებად ჯერაც არ ქცეულთ, შეუძლიათ თავკომბალების დონეზე ცხოვრობდნენ და მრავლდებოდნენ. თუმცა, ყოველივე ეს გარკვეულ პირობებში ხდება. ზრდასრული მწერის ორგანიზმს, რომელსაც განვითარების ყველა სტადია გავლილი აქვს, — ძუძუმწოვრის ჩანასახისაგან განსხვავებით, რომელსაც არსებობა მხოლოდ დედის მუცელში შეუძლია, — ძალუძს მატლზე უფრო მძიმე პირობებსაც კი გაუძლოს. ძუძუმწოვარას, რომელიც მნიშვნელოვანწილად ინარჩუნებს ჩანასახის თვისებებს, ესაჭიროება უკიდურესად სასიკეთო გარემო თავისი ხანგრძლივი ბავშვობის გასატარებლად და შესაძლებელი შემდგომი განვითარებისათვის. ადამიანი ასეთ გარემოს იქმნის. მას აქვს ოჯახი, გარემოცვა, დღევანდელ დღეს კი ბევრი სხვა სიკეთეც: სახლი ცენტრალური გათბობით, სამი აბაზანით და ექვსი საძინებელი ოთახით, კონდიციონერი და ავტომატური თერმორეგულაცია. ადამიანი წარმატებით ქმნის საკუთარი თავის გარემო ახალ საშვილოსნოებს, მას ძალუძს უბრუნდებოდეს დედისეულ ნიაღვს, ნაზ და ნესტიან უწონადობას, საიდანაც ის ამ ქვეყანას მოავლინეს. გასაგებია, რომ მთავარი პრობლემა გარემო კი არა, გენები და ემბრიოლოგიაა. ანუ ის, რაც განსაზღვრავს სხვა ძუძუმწოვრებისათვის დამახასიათებელ ბოლომდე განვითარების შეუძლებლობას. ჩვენი გენები ტექსტის, ონტოგენეზის მსგავსია. განაყოფიერებული კვერცხუჯრედიდან სქესობრივი ცხოვრების შემძლე მონიფულ ცხოველამდე ორგანიზმის განვითარება ტექსტის კითხვას ჩამოჰგავს. ყველა ცხოველის ტექსტს აქვს დასასრული, და დასასრული ისეთია, როგორც უნდა იყოს შესაბამისი სხვადასხვა კომპოზიციური სქემებისა. ნორმალური ცხოველის ნორმალური ონტოგენეზი კარგად დაწერილი რომანი ან ნოველაა. ადამიანთან კი ყველაფერი სხვანაირადაა. ადამიანს სხვანაირი დასასრული აქვს, შეიძლება ითქვას, რომ დასასრული საერთოდ არა აქვს.

გენეტიკური ტექსტი, ცხადია, ჩვეულებრივზე გაცილებით რთულია. თუ მას, მაგალითად, მუსიკას შევადარებთ, ეს იქნება პოლიფონიური ტექსტი, რომელიც სინქრონულად, პარალელურად მოძრავი მრავალი ტექსტისგან შედგება. ეს სინქრონულობა ადამიანს ნა-ნაცვლებული აქვს, და ტექსტის ზოგიერთი ხაზი, ზოგიერთი ხმოვანი პარტია, როგორც წესი, დასასრული რომ აქვს ხოლმე, ამ შემთხვევაში გრძელდება, ხოლო სხვები წყდება ან ქრება საკმაოდ ადრე. საბოლოო ჯამში ვერ ვითარდება ინსტინქტები, ტვინი კი ნახევრად მზაობის მდგომარეობაშია და შემეცნების განსაკუთრებულ უნარს ინარჩუნებს.

საინტერესოა, რომ ტვინი რამდენიმე მნიშვნელოვან ცვლილებას განიცდის. ბოლო ნახტომი იმ პერიოდზე მოდის, როდესაც ბავშვი ენის ადგმას იწყებს. აქამდე ბავშვი აკეთებს რამდენიმე არადაამაჯერებელ ნაბიჯს იმ მიმართულებით, სადაც ის აღმოჩნდებოდა სხვა სახეობების, მაგალითად, ორანგუტანგის ან შიმპანზეს მსგავსად მას შემდეგ, რაც გაიზრდებოდა. მაგრამ აქ უცებ იჭრება ენა, და ეს განვითარება, ვუნოდოთ მას განვითარება შიმპანზეს მიმართულებით, წყდება და საამისო საფუძვლები ქრება.

არ ყოფილა შემთხვევა, თუნდაც კაცი იდიოტი იყოს, რომ მას ლაპარაკი არ შეძლებოდა, ან ვერ გაეგო სხვების საუბარი. მას მოძრაობაც შეუძლია, აქვს სურვილებიც და ცდილობს კიდეც მათ ასრულებას. შესაძლოა, გამონაკლისები არსებობენ კიდეც. არაა გამორიცხული, რომ ზოგიერთ ასეთ იდიოტ ადამიანში ცხოვრობს ადამიანისებრი მაიმუნი, და სხვა პირობებში, სხვანაირი ალზრდისას, ის გახდებოდა კიდეც ადამიანის წინაპრის მსგავსი არსება. ჩემი აზრით, ასეთი რამ შესაძლებელია. მაგრამ გულწრფელად უნდა ვაღიარო, რომ მე პირადად ადამიანების ატავიზმი ნაკლებად მანუხებს. გარდა ამისა, არა მაქვს შესაძლებლობა, ჩავუღრმავდე ამ საკითხს, ხოლო ცარიელი თეორიებისაგან ასეთ შემთხვევაში, ხეირი ნაკლებია. მე ჩემი პრობლემები და საქმეებიც მყოფნის.

აი ასე, პატრონის გამოკვლევებმა, მოკლედ რომ ვთქვათ, შემდეგი დაამტკიცა: ადამიანად ქცევა, ანთროპოგენეზი, არ წარმოადგენს ისეთ გასაკვირ ფილოგენურ პროცესს, რის შედეგადაც მაიმუნების ერთ-ერთმა სახეობამ წარმოუდგენელ ევოლუციას მიაღწია და ბუნების უმაღლესი ქმნილება გახდა. ანთროპოგენეზი უფრო მეტი თუ არა, ასეთივე ონტოგენური გადახრაა — განსაკუთრებული, თუმცა სრულიად დასაშვები განვითარების გზა უმაღლესი ძუძუმწოვრების უმრავლესობის ონტოგენეზში. ეს რიგი მუტაციებითაა განპირობებული, ანუ გადახრები, პრინციპში, მემკვიდრეობითია და ონტოგენეზი შესაძლებელია გადადიოდეს ფილოგენეზში. მაგრამ ასეთი განვითარების შედეგად წარმოშობილ არსებას სიცოცხლის უნარი არ აქვს და საკმაოდ ადრე იღუპება. იგი მოკლებულია შესაფერის საარსებო გარემოს, სადაც შესაძლებლობა ექნებოდა სხვათა ზრუნვის მეოხებით დიდხანს ეცხოვრა და განვითარების გარკვეული სტადიისთვის მიეღწია. გამხდარიყო, მაგალითად, მგელადადამიანი, დათვადადამიანი, ლომადადამიანი, ძალადადამიანი, მაიმუნადადამიანი.

მსგავსი საარსებო გარემოს მაგალითი ჩვენს თვალწინაა. მაგალითად, პირველყოფილი ადამიანის წინაპარი. ამ პრესაპიენსებს ბინადარი ცხოვრების წესი ჰქონდათ, მათი განვითარება საკმაოდ დიდხანს გრძელდებოდა, ისინი სოციალურები იყვნენ. სავანაში მცხოვრები ადამიანისებრი მაიმუნების ქცევები და ფიზიოლოგია ტყეში მყოფ ადამიანისებრ მაიმუნთა და ძაღლისებრთა თვისებებთან იყო შეხამებული. ცხოვრების ბინადარმა, ჯოგურმა წესმა მოიტანა ის, რომ პირველყოფილ სადგომებზე ცხოვრობდნენ ისინი, ვისაც საკუთარ თავზე ზრუნვა არ შეეძლო — ბავშვები, მოხუცები და ხეიბრები, და ასევე ისინიც, ვინც მათ უვლიდა. ბავშვები დიდხანს რჩებიან ბავშვებად, მათ ძუძუს აჭმევენ, მათზე ზრუნავენ მას შემდეგაც, როცა ისინი ძუძუს აღარ ნოვენ. ქცევის ბავშვური თვისებები მონიფულ ადამიანებსაც უნარჩუნდებათ, და ეს განსაკუთრებით გამოიხატება იმ დამოკიდებულებებში, მეურვესა და მეურვეობის ქვეშ მყოფს შორის რომ არსებობს. მოხუცებსა და ავადმყოფებს ისევე სურთ ჭამა და ისევე ითხოვენ ამას, როგორც ბავშვები. იგივე ეხება, მაგალითად, ძაღლებსა და კატებს, რომელთაც ისეთივე დამოკიდებულება აქვთ ადამიანებისადმი, როგორც ლეკვსა და კნუტს საკუთარი დედისადმი. ძაღლი თავის პატრონს სულ ფეხზე ექაჩება — ამიტომაც ძალიან ადვილია ასწავლო მას თათის მიწოდება. ხოლო კატა კნავის, როცა

შია ან სახლში შესვლა უნდა. უფროსები ურთიერთობის ასეთ, ბავშვურ ნიშნებზე, რეაგირებენ: მათხოვარს მასპინძლის მაგიდიდან ყოველთვის ეკუთვნის თავისი ლუკმა. და არა აქვს მნიშვნელობა, დაბადებიდანვე გონებასუსტია თუ სიბერის გამოა უუნარო. უუნარობებს თავიდან არ იცილებენ, არ ტოვებენ ბედის ანაბარა. მათ შეუძლიათ მთელი ცხოვრება ოჯახში გაატარონ, თუკი იქ იმდენი უფროსი ადამიანია, რომ სანადიროდ წასულებს საკმარისი ნანადირევი მოაქვთ. ასეთ შემთხვევაში მას მშვიდობა არ დატოვებენ და მტრებისგანაც დაიცავენ. და ისედაც, ასეთი ცხოველების სადგომზე თავდასხმის მსურველი არც ისე ბევრი იქნება.

ამის წყალობით, სავანაში მოზინადრე ადამიანისებრ მაიმუნთაგან გადარჩენა შეძლეს მათ, რომელთაც შეიძლება ვუნოდოთ ნეოთენიური მუტანტები. მათი რაოდენობა სულ უფრო და უფრო იზრდებოდა და ნელ-ნელა ზოგიერთ პოპულაციაში უმრავლესნიც გახდნენ. აქედან იწყება ადამიანის ევოლუციის განსაკუთრებული სტადია, ის, რასაც თქვენ კულტურას უწოდებთ. დაიწყო გადარჩევა, რამაც ხელი შეუწყო მუტანტების შემდგომ განვითარებას. მათ შეძლეს ურთიერთობა სულ უფრო და უფრო გართულებული საკომუნიკაციო ნიშნების მეშვეობით, მათი ერთობლივი შრომის შედეგად შრომის იარაღები თანდათან იხვეწებოდა. კულტურამ, კუმულაციურმა მექანიზმებმა ადამიანი იმ სიმაღლემდე აიყვანა, რომელზეც ის დღეს იმყოფება.

სხვა ცოცხალ არსებათა შორის გამოჩენილი ნეოთენიური მუტანტები ადრე იხოცებოდნენ. შესაძლოა, ვიღაც ახერხებდა გადარჩენას, მაგრამ ასეთი ცოტა იყო, და მათი სულიერი შესაძლებლობები ვერ ვითარდებოდა. ისინი გავდნენ მეტეორიტებს ღამეულ ზეცაზე: სიბნელეში წამით გამკრთალნი მაშინვე უჩინარდებოდნენ. ყოველთვის ძალიან მინდოდა გამეგო, რას გრძნობენ და რაზე ფიქრობენ ისეთი მარტოსული ცხოველები, როგორებიც არიან მგელი, დათვი, თახვი თუ ვეშაპი. აღიქვამენ თუ არა ისინი ადამიანებს და მათ ქცევებს სხვანაირად და უკეთ, ვიდრე დანარჩენი ცხოველები? ეს მე არ ვიცი. მაგრამ მე ძალიან მინდა გადავეყარო რომელიმე მსგავს მუტანტს. ვფიქრობ, შევძლებდი დამემყარებინა მასთან გარკვეული კონტაქტი, ძალთან ან მგელთან მაინც. ანუ ისეთებთან, როგორიც თავად ვარ. მეც ხომ ძალლი ვარ. უფრო სწორად, ძალლიშვილი. ძაღლის ჯილაგის. Son of a bitch. თუმცა, ამაზე მოგვიანებით. ჯერ — თეორია. ჩემი აღმზრდელი მამინაცვალი მეცნიერი იყო. არაა გამორიცხული, რომ დედამინის ზურგზე ოდესმე მცხოვრებ მეცნიერთა შორის ერთ-ერთი ყველაზე ნიჭიერი. შეიძლება ითქვას, რომ მე მან შემქმნა. ძალიან მიყვარდა ზღაპრები. შეიძლება იმიტომ, რომ ჩემთვის ისინი უფრო გასაგები იყო, ვიდრე რომანები და მსგავსი ლიტერატურა, რომელიც ადამიანის შინაგან სამყაროს აღწერს. ეს სამყარო ჩემთვის რაღაცნაირად უცხოა და უცნაური. ზღაპრებში არავინ ცდილობს რეალური ცხოვრების არეკვლას, ზღაპრები უნდა იყოს უცნაური და აუხსნელი ადამიანებისათვის. ჩვენი დროის ადამიანს უცნაური ეჩვენება ის ისტორიები, სადაც მამაკაცს ცოლად ირემი ან თახვი მოჰყავს. ეს ამბები კანადელი ინდიელების თქმულებებში ამოვიკითხე. განსაკუთრებით უცნაური მეჩვენება ერთი ალგონკინური ზღაპარი, რომელშიც კაცი ქორწინდება თახვზე და საცხოვრებლად თახვებთან გადადის. მაგრამ საიდანღაც ჩნდებიან ადამიანები და თახვის სახლს ანგრევენ, თრევა-თრევით გამოჰყავთ იქიდან თახვები და მათთან ერთად მცხოვრები კაცი და კლავენ მის ცოლს. ზღაპარი მთავრდება იმით, რომ მგლოვიარე კაცი დგას დანგრეულ სახლთან, დაჰყურებს თახვის გვამს და ფიქრობს, ეს ხომ ჩემი მეუღლე იყო... დარწმუნებული ვარ, ეს ზღაპარი მე უკეთ მესმის, ვიდრე იმ უმრავლესობას, ვისაც ეს ზღაპარი წაუკითხავს. ასეთ ზღაპრებში ზოგჯერ ნეოთენიური მუტანტების ადამიანთან შეხვედრის ხსოვნაა შემონახული.

ტყეში მცხოვრებ ინდიელებს და ბუნების სხვა შვილებს თანამედროვე ადამიანებზე უკეთ ესმოდათ ცხოველების. შესაძლოა, ისინი ამჩნევდნენ ცხოველების ქცევაში რაღაც ისეთს, რაც ნაცნობი იყო მათთვის და ინტერესს უღვივებდა. მე ეს არ ვიცი. ცუდად ვერკვევი თანამედროვე ადამიანებში, მით უმეტეს — პირველყოფილებში. მაგრამ ასეთია ჩემი ჰიპოთეზა, ჰექტორის ჰიპოთეზა გონიერ ცხოველებსა და გონიერ ადამიანებს შორის კონტაქტებზე, რომლის გამოძახილიც შემორჩენილია ზღაპრებში.

ასეთი კონტაქტები ის თემაა, რომელიც კვლევას საჭიროებს. თუმცა კი ზღაპრები არც-თუ ისე სანდო მასალაა. შესაძლოა, არსებობს უფრო სანდო წყაროებიც. ალბათ კარგი იქნებოდა, კუდიანებზე პროცესების ოქმებს თუ ამ კუთხით შევხედავდით. შუა საუკუნეებში ხომ განაჩენი ცხოველებისთვისაც გამოჰქონდათ. ქრისტიან მორგენშტერნს აქვს ლექსი მამალზე, რომელიც სიკვდილით დასაჯეს იმის გამო, რომ ის ბუნების წინააღმდეგ წავიდა და კვერცხი დადო. სანყალი ალბათ ჰერმეფროდიტი იყო, ან უბრალოდ დედალი მამლისებრი ბიბილოთი და კუდი. კუდიანებს ადანაშაულებდნენ ეშმაკთან თანაცხოვრებაში, რომელიც შეიძლებოდა თხის, ძაღლის ან მგლის სახით გამოცხადებულიყო.

ასეთ შემთხვევებში ხომ არ უნდა ვეძებოთ ის კონტაქტები, რომლებიც ზოგჯერ შეიძლებოდა სექსუალურში გადასულიყო? შესაძლოა თუ არა ნეოთენიურ მუტანტს, — ვთქვათ, ძაღლს — და ადამიანს შორის წარმოიშვას უფრო სერიოზული და ხანგრძლივი ეროტიული კონტაქტი? არ ვიცი. მინდა ვიცოდე, მაგრამ არ ვიცი. მე გავიზარდე და ვცხოვრობდი ამ ლაბორატორიაში, ჩაკეტილ სამყაროში, მონასტერში, სადაც ქალებსა და მდედრობითი სქესის არსებებს მხოლოდ და მხოლოდ სამეცნიერო მიზნით უშვებდნენ.

ორშაბათი

ვეჭვობ, რომ პატრონმა ყმანვილკაცობისას რაღაც მიძიმე სექსუალური ტრამვა გადაიტანა. ასე მგონია, რადგან მთელი ცხოვრება გაურბოდა ქალებს. თანაც ჩვენ, ყველანი, მამრები ვიყავით. მას არ სურდა, რომ ლაბორატორიაში ყოფილიყვნენ მდედრი ცხოველები. ვინ იცის, იქნებ ის მათაც ისე უფრთხოდა, როგორც ქალებს? იყო ის სოდომიტი ან ჰომოსექსუალი? არა, არ ყოფილა, ეს ზუსტად ვიცი. ჩვენ მას ვჭირდებოდით არა როგორც სექსუალური პარტნიორები. ის, უპირველეს ყოვლისა, მეცნიერი იყო, მას სურდა ახალი რაღაცები შეექმნა და აღმოეჩინა. მაგრამ ყოველივე ამის მიღმა იმალებოდა რაღაც ისეთი, რაც მე არ ვიცი და ვერც ვხვდებოდი, რაღაც ისეთი, რასაც შეიძლება უწოდო რელიგია, რწმენა იმისა, რომ ადამიანმა უნდა გამოისყიდოს დანაშაული, რომელიც მას მიუძღვის სხვა ცოცხალი არსებების წინაშე, და ეს იმგვარად ქნას, რომ დაეხმაროს მათაც ადამიანად, ადამიანის მსგავს არსებად ქცევაში. ის კითხულობდა ფილოსოფოსებს, ტეიარ დე შარდენს, ვერნადსკის და ათასნაირ მისტიკოსსა და შერეკილს. ასევე ინდურ ზღაპრებსა და მითებს. ის თავად იყო შერეკილი, ოღონდ გენიალური.

მე ვუპოვე წიგნაკი, რომელშიც ის ჩანანერებს აკეთებდა და მათ ფილოსოფიურ კომენტარებს ურთავდა. ყველაზე საინტერესო ადგილები კომპიუტერში შევიყვანე. სეიფიდან ხელნაწერის გამოღებას თუ ვერ შევძლებ, ეს ჩანანერები იმსახურებენ იმას, რომ ისინი ჩემს აღსარებას დავურთო. არ იქნებოდა ურიგო, ზოგიერთი თეოლოგისა და მისტიკოსის გამოცხადებებს უზენაესის განაზრებები და შენიშვნები თუ დაერთვოდა. მაგრამ ჩემთვის უზენაესზე წერა უცნაურია. უზენაესს მე არ გავეუთვალისწინებია. მისთვის მე სკანდალური ფაქტი და უაზრობა ვარ. როგორც ადამიანთა მოციქულმა პავლემ თქვა, „To skandalon kai he moria“. მიუხედავად ყველაფრისა, მიჭირს, დავეთანხმო იმიტომ, რომ, მიუხედავად ყველაფრისა, *მე ვარსებობ*. ის, რომ მე ვარსებობ, ბევრი თქვენგანისთვის აუტანელია და თქვენს სამყაროსთან, რელიგიასა და ეთიკასთან საზარელ და მიუღებელ წინააღმდეგობაში მოდის.

არადა, მე ასე არ ვფიქრობ. მე არა მაქვს მსოფლმხედველობა, რელიგია და ეთიკა თქვენი გაგებით. მე არა ვარ ადამიანი. მაგრამ მე ვაზროვნებ, მწამს და მაქვს სამართლიანობის გრძნობა. მეც ვიცი, რა არის ბოროტება და მხოლოდ კარგი მსურს საკუთარი თავისთვისაც და სხვებისთვისაც. თქვენ შეგიძლიათ მკითხოთ, თუ რა არის იგი. კარგი — კარგია. კარგია, როცა თავს კარგად გრძნობ, როცა კარგად ხარ. და მეტი არაფერი. ყველაფერი გაცილებით მარტივად იქნებოდა, თუკი ის, რაც ერთისთვის კარგია, მეორისთვის ცუდი არ აღმოჩნდებოდა. კატა კარგადაა, როცა თავს დაიჭერს, მაგრამ ამ დროს თავი ცუდაა. ვოცნებობ

ისეთ სამყაროზე, სადაც ყველაფერი სხვანაირად იქნება მოწყობილი, სადაც თავს ყველა კარგად იგრძნობს და როგორც ესაიას წიგნში, ლომი ხარავით თივას შეჭამს. მაგრამ მე არ მინდა ვჭამო თივა. მე ხორცი მინდა. ხორცი, და როცა მშიერი ვარ, დასაღრღნელი ძვლები მელანდება. ჰო, მე მინდა ხორცი, მიუხედავად იმისა, რომ ვიცი, ამის გამო რაღაც დაკლეს. ვიცი, რომ ბევრ ჩემიანს ანამებენ და კლავენ იმ ცდების დროს, ახალი წამლების დასამზადებლად რომ ატარებენ, რათა სრულყოფილი გახადონ ქირურგიული ტექნიკა. ვიცი, რომ ბევრი ადამიანი ამას აპროტესტებს, მაგრამ მე ალბათ ვერ შევძლებდი გაპროტესტებას. მე ვჭამ ხორცს და არ შემიძლია იმაზე ფიქრი, რომ ამის გარეშეც დასაშვებია არსებობა. თქვენ კი შეგიძლიათ. თქვენ საჭმლის მომწოდებელი სისტემა სხვანაირადაა გაქვთ მოწყობილი. თქვენ არა ხართ მტაცებლები, თქვენ სხვანაირი ფიზიოლოგია გაქვთ, მე — სხვანაირი. მე ხომ მტაცებელი ვარ. სულიერი თვალსაზრისით პირიქით და უფრო რთულადაა საქმე. ჩვენ, ძაღლები, სიამოვნების გამო მკვლევლობას არ ჩავდივართ. ჩვენ არა გვყავს მტრები, რომელთა განადგურებაც აუცილებელია. ჩვენ, უბრალოდ, ხორცი გვინდა.

ეთიკა. ნავიკითხე რამდენიმე წიგნი ეთიკაზე, მაგრამ არ მომეწონა. ეს წიგნები ჩემთვის არაა დაწერილი. ჰუმანიზმი ჩემს ბუნებას არ ესადაგება. არ შემიძლია, ვიყო ჰუმანური. მე ადამიანი არა ვარ. მაგრამ ვიცი, რომ არსებობს ისეთი რაღაცეები, რომელსაც არც ძაღლის, არც კატის და არც ადამიანის გამო არავითარ შემთხვევაში არ შევცვლი. და არის რაღაცეები, რასაც მე უნდა მივხედო. ერთ-ერთი მათგანია ამ მოთხრობის, ჩემი სამუშაო ანგარიშის დაწერა. მნამს, ჩემი გამოცდილება იმდენად მნიშვნელოვანია, რომ მისი თან წაღება არაფრით შეიძლება. წაღება — სად? ვერ ვიტყვი — საფლავეში. მე საფლავი არა მაქვს. ეს სახლი ჩემი კოცონი გახდება, ნაკვალევწამლილი საფლავი, — როგორც ერთ-ერთმა მწერალმა დაწერა... და მაშინ — მეტაფიზიკური აზრით — სად? ეს მე თქვენზე უკეთ ნამდვილად არ ვიცი. მზა პასუხები კი საიდან მოვიტანო? ცხადია, ვკითხულობ ბიბლიას, მაგრამ ის ადამიანებისათვისაა დაწერილი და არა ძაღლებისთვის. ბიბლია ძაღლებს არ წყალობს. ახლო აღმოსავლეთი შინაურ ცხოველებს შორის ძაღლს ყველაზე საძაგელ არსებად მიიჩნევენ. მოსეს ათი მცნება ძაღლებისთვის არაა დაწერილი, არც იესო ცმულა ჯვარს ძაღლებისათვის. და თუკი ღმერთს რაღაც მიზანი ჰქონდა, როცა ძაღლს ქმნიდა, ბიბლიიდან გამომდინარე, ეს იყო სურვილი, მას ადამიანისთვის ემსახურა. ადამიანი ხომ, როგორც ამას ბიბლია გვამცნობს, ბუნების მბრძანებელია.

მე ბიბლია არაფერს მპირდება. არც ამალლებას, არც მარადიულ ცხოვრებას, არც დაღუპვას, არც მარადიულ წკვარამს, სადაც ყმული და კბილების ღრჭიალი ისმის. ძაღლური ცხოვრება და ძაღლური სიკვდილი არაფერს ნიშნავს. წარმოდგენა არა მაქვს, რა შეიძლება ბოდა ეთქვათ ჩემს ფენომენზე თეოლოგებს. ერთადერთი შესაძლებლობა, ვიპოვო ჩემი ადგილი ცოდვათა გამოსყიდვის შესახებ სწავლებაში — არის დავამტკიცო, რომ მე ძაღლი კი არა, ადამიანი ვარ. არ ვიცი, ეს როგორ დავამტკიცო, მაგრამ უკვე დავრწმუნდი, რომ ადამიანს ყველაფრის დამტკიცება ძალუძს, ანუ იმისაც, რომ მე ადამიანი ვარ. მე ხომ თქვენს, ადამიანურ ენას ვიყენებ, და როგორც უკვე მიხვდით, თქვენს მიერ დაწერილი საკმაოდ ბევრი წიგნიც მაქვს წაკითხული. ადამიანი რომ ვყოფილიყავი, გასაოცრად ნიჭიერი ვიქნებოდი. პატრონი ჩვენ პირველი ტესტით გვამოწმებდა. ჩემი მონაცემები ყოველთვის სტაბილური იყო. ყოველთვის 200 ან 220 ქულას ვაგროვებდი. ასეთი მონაცემებით კონკურსგარეშე ნებისმიერ უნივერსიტეტში მოვხვდებოდი და სტიპენდიაც მექნებოდა.

და მიუხედავად ყველაფრისა, მე ადამიანი მაინც არა ვარ. მე ხვალი ძაღლი ვარ და ხანდახან ამას ამკარად ვგრძნობ. ადამიანს ადამიანი სურს, კაცს — ქალი, ქალს — კაცი. მე კი ძაღლი მინდა. ძუკნა. ეს სურვილი ჩემზე ძლიერია. მე ძაღლური ყნოსვა მაქვს და სხვადასხვა სუნს მძაფრად ვგრძნობ. ყოველ გაზაფხულზე ცხვირში მილიტინებს იმ თესლის სუნი, რომელიც ძუკნებს სდით. პატრონმა რამდენჯერმე მომიყვანა ძუკნა. მას აინტერესებდა, მემკვიდრეობით თუ რამდენად გადმომეცა ინსტინქტები. და საქმე მუდამ ცუდად მთავრდებოდა, ლეკვები მკვდრები იბადებოდნენ. მე ძაღლი ვარ, მაგრამ გენეტიკურად, როგორც ჩანს, ნორმალური ძაღლის ჩარჩოებში ვერ ვეტყვი. ეტყობა, მემკვიდრე შეიძლება მყოლოდა

მხოლოდ ჩემნაირი ძალადამიანისაგან. მაგრამ მეორე ძალადამიანი უბრალოდ არ არსებობს. მე ჩემი სახეობის ერთადერთი წარმომადგენელი ვარ დედამინაზე. თუკი, ცხადია, არგენტინის ან იაპონიის რომელიღაც მივარდნილ ადგილას ჩემი პატრონის მსგავს შერეკილ გენიოსს ანალოგიური ექსპერიმენტი არა აქვს წარმატებით ჩატარებული.

ბესტსელერის დანერა რომ განმეზრახა, ჩემს სექსუალურ კავშირებს აღვწერდი. ძუკნებთან კავშირებს. თქვენ ალბათ გაინტერესებთ, მქონდა თუ არა ისეთი ურთიერთობა ქალებთან, რაც პორნოლიტერატურაში აღინერება. არა. მე ამაზე ფიქრიც კი არ მსურს. მე ვუყურებ ქალის სხეულს, როგორც თქვენ — მარმარილოს ქანდაკებას: ეს საინტერესოა, ზოგჯერ ეს ჭეშმარიტი ხელოვნების ნიმუშია, მაგრამ მეტი არაფერი. ჩემთვის პორნოფილმი დაახლოებით იგივეა, რაც თქვენთვის ძაღლების სექსი. ხანდახან სახალისოა, მაგრამ დიდად არ გაღელვებს. ზოგჯერ გულისამრევიცაა. ამბობენ, რომ გადაღებულია ფილმი ბეჰემოტების სიყვარულზე. სავარაუდოდ, ამ ფილმს დაახლოებით ისევე აღვიქვამ, როგორც ფილმს ადამიანების სიყვარულზე. თუმცა დაბეჯითებით ვერ ვიტყვი, რადგან ასეთი ფილმი არ მინახავს.

მომინია შემეწყვიტა ფილოსოფიური მსჯელობები და გადავსულიყავი ყოველდღიურ იდიოტურ საქმეებზე. ორი ხანდაზმული ქალბატონი ჭიშკარს მოადგა და შიგ შემოსვლა მოისურვა. თურმე მათთვის ცნობილია, რომ აქ ცხოვრობს ბიოლოგიის დოქტორი, რომელსაც ჰყავს ცხოველები და მათზე ცდების ჩატარების უფლება აქვს. მათ სურდათ დარწმუნებულიყვნენ, რომ ცხოველებს ადამიანურად (ჰმ, რა სიტყვაა!) ექცევიან.

ამ ინციდენტმა ერთდროულად გამამხიარულა და გამაცოფა კიდეც. მოუხდებოდათ მაგათ, ყეფა-ყეფით რომ დავტაკებოდი და კარგადაც დამეკბინა! ან კიდეც იქ გამეგზავნა, სადაც ასეთი ხანდაზმული ქალების გაგზავნა მიღებული არ არის. მაგრამ ვერ გავბედე. ერთადერთი რაც მოვახერხე, დაველაპარაკე ხმის გარდამქმნელით, რომლის მეშვეობითაც ჩემი ჩახლერილი ბასი მამაკაცის სასიამოვნო ხმად გადაიქცევა ხოლმე, ეს ხმა კი ნორმალურ ადამიანებს თანამოსაუბრისადმი კეთილად განაწყობს. ერთი სიტყვით, შევეცადე დამერწმუნებინა ისინი, რომ მე მაკმაყოფილებს ჩემი ცხოვრების წესი, რომ ამჟამად განდევნილობის პერიოდი მიდგას და რელიგიური მოსაზრებებით არავისთან შეხვედრა არ მსურს. ცხოველები როგორ არიან? ცხოველებზე უარი ვთქვი, გავხდი ბუდისტი და ცხოველებზე ცდებს უკვე აღარ ვატარებ.

ვიფიქრე, ხომ არ შევთავაზო, ჩემს ძაღლს წაეთამაშონ-თქო, მაგრამ გადავიფიქრე. ჩემი გარეგნობა მათ უეჭველად გააკვირვებდა. მე არა მაქვს ძაღლის ტიპიური თავი, უფრო დიდი თავი მაქვს და თანაც ადამიანისას უფრო წააგავს. ასეთი თავი ძაღლის არც ერთ ჯიშს არ მოეძებნება. არ იყო გამორიცხული, მათ ჰგონებოდათ, რომ წყალმანკი ან სიმსივნე მაქვს და ვეტერინარი გამოეძახათ. ამიტომაც აღარ დავენახე.

ხანდახან ვფიქრობ, კარგი იქნებოდა, რომელიმე შინაური ცხოველი გამეჩინა. ძაღლი, ძაღლძაღლი ან კატაკატა. ალბათ საინტერესო იქნებოდა, მაგრამ მეეჭვება, ამას გადავერჩინე. მე ვგრძნობ, ჩემს გარშემო თანდათან როგორ ვინროვდება წრე.

წავიკითხე ყველა იმეილი, მოვუსმინე ავტომოპასუხეს. რომელიღაც ლაბორატორია საეჭვო თავგამოდებით ცდილობს ჩვენთან კონტაქტის დამყარებას. ვცადე ინტერნეტით შემემოწმებინა, რა ლაბორატორიაა, მაგრამ ვერ ვიპოვე. ან მათ შესახებ ინფორმაცია არ დევს, ან მათ ზურგს უკან პოლიცია დგას. არაა გამორიცხული, ვილაცას ევარაუდა, რომ პატრონი უკანონო ექსპერიმენტებს ატარებდა, მუშაობდა ბიოლოგიურ ან რომელიმე სხვა სახიფათო იარაღზე. ასეთ შემთხვევაში არ შემეშვებიან, ადრეც აქ ვილაც-ვილაცები ახერხებდნენ ხოლმე შემოღწევას, თუმცა კი ეს ადვილი ნამდვილად არ არის. ჩვენი სახლი ჩვენი ციხესიმაგრეა, ყველაფერი აუცილებელი მომარაგებულია და შემოიძლია გავუძლო ხანგრძლივ ალყას, თუმცა ამას აზრი უკვე აღარ აქვს. აზრი მხოლოდ ორ რამესა აქვს: დავწერო ჩემი მოგონებები — თუ არ ვცდები, მე მას აღსარება ვუნოდე, და ამის შემდეგ მინისაგან პირისა აღვგავო ლაბორატორია. ამჯერად პირველი საქმითა ვარ დაკავებული და

იმედი მაქვს, ასე ორ კვირაში დავასრულებ ჩემს ჩანაწერებს. ტექსტს რამდენიმე სერვერზე გადავაგზავნი, და ის შეინახება. თუკი მე კონკრეტულ პაროლს შევიყვან, პროგრამა თავად მოუხსნის კოდირებას ტექსტს და მისი წაკითხვა შესაძლებელი გახდება. ეს მოხდება იმ შემთხვევაში, თუკი მე ხუთი დღის განმავლობაში არ გამოვიყენებ კომპიუტერს.

ყველაზე მეტად მაინც სეიფისა და ხელნაწერის ბედი მაღელვებს. რა მოხდება, თუ გასაღები ვერ ვიპოვე? სეიფი აშკარად არაა ცეცხლგამძლე, ამიტომ აფეთქება და ცეცხლი ყველაფერს, რაც შიგ დევს, გაანადგურებს. თუმცა დარჩება დანახშირებული ქაღალდი. ვინ იცის, შეძლებენ ისინი მის შენახვასა და შემდგომში წაკითხვას? ასეთ რალაცებში ვერ ვერკვევი და ვერც ვბედავ, ვინმეს ვკითხო. იქნებ ღირს, სეიფის აფეთქება ვცადო? მაგრამ ვშიშობ: ასაფეთქებელი სამუშაოები გარკვეულ ჩვევებსა და ცოდნას ითხოვს. ცხადია, სახლს ჰაერში არ ავწევ, მაგრამ თუ ძლიერი აფეთქება იქნება და ფანჯრები დაილენება, უბედურებას ვერ ავცდები. ვიცი, რომ არსებობს მყარი ზედაპირისათვის განკუთვნილი ასაფეთქებელი ნივთიერებები. მათ ამ ზედაპირზე ამაგრებენ და ისინი ძლიერ აფეთქებას არ ინვევენ. თუმცა მე რანაირად ვიშოვი?

* * *

რაზე გავჩერდი? ჰო, ბეჭემოტების ტრფიალზე. რალა უნდა დავუმატო ამას? რწმენა? რწმენაზეც, პრინციპში, სათქმელი არაფერი მაქვს. ჩემთვის ცნობილი ერთადერთი რელიგია, მე რომ მესადაგება, ბუდიზმია. იქ ლაპარაკია ყველა ტანჯულ ცოცხალ არსებაზე. ბუდას ყველა მათგანისთვის აქვს სათქმელი სიტყვა. მისი სიტყვა მგონი ჩემთვისაც გასაგებია. მეც ხომ ის ცოცხალი არსება ვარ, რომელსაც უნარი შესწევს იტანჯოს. შესაძლოა ჩემი ადგილი ჯაინიზმშია, მაგრამ ამ რელიგიას არ ვიცნობ. მის შესახებ პრაქტიკულად ვერაფერს წავანყდი ვერც პატრონის ბიბლიოთეკაში და ვერც ინტერნეტში. პატრონს აქვს რალაც ნიგნები ბუდიზმზე და იოგაზე. შესაძლებლობის ფარგლებში მე მათ ვკითხულობდი. უბრალოდ, მიჭირს გაგება, რანაირად მივყავართ კარმას მკვდრეთით აღდგომისაკენ. ბუდიზმი არავითარ „მეს“, არავითარ პიროვნულს არ ცნობს. და თუკი ასეა, რისთვისღა უნდა აღვსდგეთ მკვდრეთით? ვთქვათ, წინა ცხოვრებაში სპილო ვიყავი, ახლა კი ძალადამიანი ვარ, ხოლო შემდეგ ცხოვრებაში, მაგალითად, ადამიანი გავხდები. ხომ არ გამოიყენება ამ შემთხვევაში „მე“ დაუშვებლად ფართო გაგებით, ერთდროულად ორი ურთიერთგამომრიცხავი მნიშვნელობით? პირველი მნიშვნელობით „მე“ ამჟამინდელი ძალადამიანია, ხოლო მეორე მნიშვნელობით — პიროვნებათა წყება დასაწყისის არმქონე დასაწყისიდან უსასრულო მომავლისაკენ. ამავე დროს, ბუდას მოძღვრება გვამცნობს, რომ პიროვნების გაგების ორივე ვერსია მცდარია. მაშ, როგორ შეიძლება ჭეშმარიტი იყოს მოძღვრება რეინკარნაციის შესახებ?

ჩემი აზრით, ბუდიზმმა, ისე როგორც ქრისტიანობამ, ბევრი ინდური რწმენა და ხალხური თქმულება შეისრუტა. მოძღვრება რეინკარნაციის შესახებ ერთ-ერთი მათგანია. ბუდას და მის შეგირდებს ხომ სულ არ უჭირდათ ხალხამდე საკუთარი სიტყვის მიტანა: დაგვიჯერეთ, როგორც ჩვენ გეტყვით, ისე მოიქეცით და სიკვდილ-სიცოცხლის წრებრუნვას გადაურჩებით.

პატიოსან (პატიოსან ძალღურ?) სიტყვას გეფიცებით, ნამდვილად მერჩია არ დავბადებულებიყავი, ჩემმა ცხოვრებამ სასიკეთო ვერაფერი მომიტანა. დარწმუნებული ვარ, ზოგი ადამიანი და ზოგი ცხოველიც კი დროდადრო ხარობს იმით, რომ ცხოვრობს. მაგრამ მათ აქვთ თავიანთი ადგილი, ისინი ამქვეყნად ცხოვრობენ როგორც ბუნებრივი მოვლენები და არა, ჩემსავით, როგორც ექსპერიმენტის შედეგი. ჩემი ადგილი მხოლოდ ლაბორატორიაშია. და ამ სახლში, ამ კარ-მიდამოსა და ბაღში, რომელიც მას არტყია. მე აქ დავიბადე და, როგორც ჩანს, აქვე მოვკვდები. რაც აქ არის, ყველაფერთან ერთად ჰაერში ავინევი და ფერფლად ვიქცევი.

და თუ არა? კიდევ ერთი შესაძლებლობა არსებობს: ავაფეთქო ლაბორატორია, თავად კი გავქრე. სად? ტყეში, ბუნებაში, თავისუფალ სამყაროში... აქ მე ფუფუნებაში ვცხოვრობ

და სხვა პირობებში ცხოვრების გამოცდილება არა მაქვს. ვილაცის იმედზე ყოფნაც არ მსურს. თეორიულად შეიძლებოდა მეცადა, კონტაქტი დამემყარებინა ცხოველთა დაცვის რომელიმე ორგანიზაციასთან. მათთვის რალაც სამსახური გამენია და სანაცვლოდ დახმარება მეთხოვა. მე შემეძლო დავხმარებოდი მათ ტერორისტული აქტების მოწყობაში, ფერმებიდან და ლაბორატორიებიდან ცხოველების გამოყვანასა და გადარჩენაში. გავხდე თავისუფლებისთვის მებრძოლი? მგონი, საამისო მონოდება არ გამაჩნია. არ მაქვს არავითარი საფუძველი, მიყვარდეს ადამიანი. ალბათ ამიტომაცაა, რომ არ მსურს ცხოველების უფლებებისთვის ვიბრძოლო. მე თავს ცხოველად ვერ აღვიქვამ. მე — მე ვარ, განურჩევლად იმისა, რას ვუნოდებ საკუთარ თავს ან რას მეძახიან სხვები.

არის წამები, როცა მეც მიხარია ან თუნდაც კმაყოფილი ვარ. იმ წუთებში, როცა საკუთარ თავს ვერ ვამჩნევ, არ ვფიქრობ იმაზე, რას წარმოვადგენ, როცა უბრალოდ ვარსებობ, როცა ვარ ვილაც ან არავინაც არა ვარ. ეს მაშინ ხდება, როცა რალაც საქმითა ვარ დაკავებული. როგორც წესი, ვკითხულობ, ზოგჯერ ტელევიზორსაც ვუყურებ. მუსიკას იშვიათად ვუსმენ. ადამიანების მუსიკა უცნაური მეჩვენება, უხეში და თავისმომბეზრებელი. თუმცა ზოგიერთი ხალხის მუსიკა ჩემთვის მისაღებია. სამწუხაროდ, ასეთი მუსიკის კოლექცია ჩემს პატრონს არა აქვს. ის კლასიკას და ჯაზს უსმენდა, რაც მე არ მესმის. აი, წიგნები კი მომწონს. მე წიგნი თავიდანვე შევიყვარე. პატრონს დიდი ბიბლიოთეკა დარჩა, ამავე დროს, საშუალება მქონდა, შემეკვეთა წიგნები მაღაზიასა თუ ინტერნეტში.

ძაღლების გამოფენის ვიდეოჩანაწერებიც შემომრჩა და ხანდახან ვუყურებ, ძირითადად, ლამაზი ძუკნების გამო. განსაკუთრებით ერთი კოლი მომწონს. ის ძალიან მეგობრულია და სექსუალურად აღმაგზნებს ხოლმე. ის ჩემში ლტოლვას აღვიძებს. როცა მასზე ვფიქრობ, სურვილი მიპყრობს, დავტოვო გემი, რომელიც იძირება, ჯანდაბაში გავუშვა ლაბორატორია და გავიქცე აქედან. გავხდე მანანნალა ძაღლი, მოვიპარო ხოლმე საჭმელი, ძუკნები ვქინდო, ვუღრინო, ვაჩხუბო სხვა ძაღლებს და გავარიდო ადამიანებს.

მაგრამ მე მიჩვეული ვარ წიგნების კითხვას, შხაპის მიღებას და სანოლში ძილს. მე ხომ უკვე ძაღლი აღარ ვარ.

ოთხშაბათი

დამესიზმრა, რომ კოლისთან ერთად თბილ ზღვაში ვბანაობდი. ნაპირიდან შორს გავცურეთ და ერთ კუნძულამდე მივალნიეთ, რომელსაც ქვიშის თეთრი სანაპირო ჰქონდა და სადაც ქოქოსის რამდენიმე პალმა იზრდებოდა. ჩვენ ქვიშაზე სიყვარულს მივეცით, ვლოკეთ ერთმანეთი და მერე დასასვენებლად წამოვწყეთ. ვუთხარი, რომ მიყვარს. კოლიმ თვალელებში ჩამხედა და უცებ მისი დრუნჩი კატისებრი გახდა. დავფრთხი, გაქცევა მომინდა, მაგრამ ვერ შევძელი, ქვიშაში ჩავეფალი ყელამდე...

ახლა ჩემი ჩანაწერების გადაკითხვა დავინწყე და ვატყობ, რომ არეულად მიწერია, თავადა ვარ დამნაშავე, წიგნები მიყვარს, მაგრამ აქამდე ვერ მოვიცალე, პატრონის მიმონერის გარდა, ხელი რამისთვის მომეკიდა. მისი სიკვდილის შემდეგ ეს მიმონერა აუცილებლად უნდა გამეგრძელებინა. საბედნიეროდ, თავის წერილებში ის ცდების დეტალებზე არასდროს საუბრობდა, რატომ — გასაგებია. ზოგადად ჩემთვის ცნობილია, რას აკეთებდა, და შემეძლია ამის თაობაზე ვწერო. პრინციპში, მისი საქმის გაგრძელებაც შემეძლია. უბრალოდ, ამისთვის საჭიროა, რამდენიმე თვე სპეციალურ ლიტერატურას ჩავუღრმავდე, წავიკითხო მისი ის ჩანაწერები, რომლებიც გვერდზე გადავდე და ლაბორატორიულ მუშაობაში წავივარჯიშო. ვიცი, თეორიას იოლად გავუმკლავდები, მაგრამ დარწმუნებული არა ვარ, რომ პრაქტიკის დაძლევისადაც მოვახერხებ. ამის მიზეზი კი ისაა, რომ მე ხელები არა მაქვს. ძაღლის თათი მოუქნელი და ნაკლებად მგრძობიარეა. ის ჩლიქსაც კი ვერ სჯობს. როგორ მინდა მქონდეს ადამიანის ხელი თითებით, რომლებიც ერთმანეთზე არ არიან დამოკიდებული! წერისას და სხვა საქმეების კეთებისას ვიყენებ უბრალო პროტეზებს, რომლებიც ასე თუ ისე ცვლიან

თითებს. მე დაახლოებით ისეთივე პრობლემები მაქვს, როგორც ამპუტირებულხელიან ადამიანს, რომელიც იძულებულია რაღაც საქმეებს ფეხის თითებით გაართვას თავი. ფეხით ზოგიერთი შესანიშნავად ხატავს. არიან ისეთებიც, ხატვას ტუჩების მეშვეობით რომ ახერხებენ — იმ შემთხვევაში, თუკი ხელ-ფეხი არ უმოქმედებთ. ასე რომ, რას ვწუნუნებ — ბოლო-ბოლო მე ხომ ოთხი თათი და ძაღლის დრუნჩი მაქვს.

ხანდახან ვფიქრობ, ძაღლისთავა ხომ არა ვარ: ნახევრად ადამიანი, ნახევრად ძაღლი. ძაღლისთავებს ხუთ-ხუთი დღე ადამიანის ცნობიერება ჰქონდათ და ხუთ-ხუთი დღე — ძაღლის. ხუთი ძაღლური დღის განმავლობაში ისინი ანგრევდნენ იმას, რასაც ადამიანური დღეებისას ქმნიდნენ. არადა, მეჩვენება, რომ სინამდვილეში ადამიანები ძაღლისთავები არიან და განუწყვეტლივ ანგრევენ იმას, რასაც ქმნიან. მე ადამიანის გონი და ძაღლის ტანი მაქვს. ჩემთვის აბსოლუტურად გაუგებარია, რა სიხარული და სიამოვნება შეიძლება მოჰქონდეს ნგრევას. მაგრამ, პრინციპში, ვერ შევქმენი ვერაფერი არსებითი. მხოლოდ ავეჯი მოვიყვანე წესრიგში და რადიო შევაკეთე.

* * *

როგორც დასაწყისში აღვნიშნე, ჩემი ჩანაწერები ფრიად სპონტანურია. შევეცდები უფრო სისტემური გავხდე და აქედან მოყოლებული, მხოლოდ მთავარზე ვწერო. მით უმეტეს, რომ როგორც ჩანს, დრო საკმაოდ ცოტალა დამრჩა. რაღაც თეორიული წარმოდგენა მე თქვენ უკვე შეგიქმენით, ჩემი პატრონის საიდუმლოებების გაცემა კი არ მსურს და ამავე დროს არცა მაქვს ამის უფლება. და კიდევ ორი შენიშვნა.

პირველი: პატრონი ძალიან ხშირად იყენებდა ვირუსებს გენების გადასაწერად. ვირუსები ჩამოჰგავდნენ მუშა ჭიანჭველებს, რომლებიც აგროვებდნენ და აწყობდნენ მის მიერ ჩაფიქრებულ გენოტიპს. როდესაც გენური ტექნოლოგიების უახლეს მიღწევებს ვკითხულობ, ვფიქრობ, ხომ არაა ადამიანი გენური მანიპულაციების შედეგი? ხომ არ ჩაიდინა ვინმემ ეს წინასწარი განზრახვით? არა, არ მგონია. მე უფრო იმისი მწამს, რომ ადამიანი სპონტანურად წარმოიშვა, მაშინ, როცა რომელიღაც ვირუსმა მასში რაღაც გენები გადაიტანა და გადაუნერგა. ამ შემთხვევაში, შესაძლოა დავუშვათ, რომ ადამიანი წარმოადგენს მაიმუნის დაავადების შედეგს. დასადგენია, კიდევ რომელ ცხოველს შეიძლება გადაენერგოს ასეთი სპონტანური გენები. თუ ეს საკითხი გაირკვა, მაშინ ჩვენ ახალი მაღალინტელექტუალური სახეობების წარმოშობის ალბათობასაც გამოვთვლით.

მეორე: მაქციები. ბი-ბი-სი-ს ახალ ამბებში ამას წინათ იყო ინფორმაცია, რომ ინდოეთში, რაჯასტანში, მოკლულია რამდენიმე მგელი, რომლებიც, როგორც ვარაუდობენ, იტაცებდნენ და ჭამდნენ ბავშვებს. მგლები ბებრები იყვნენ, თითქმის უკბილოები — ამიტომ ადამიანის ბავშვი მათთვის უფრო იოლი ნადავლი იყო, ვიდრე რომელიღაც ცხოველი, რომელსაც უკეთესად შეეძლო თავის დაცვა და უკეთესი ყნოსვა ჰქონდა. მგლის სუნს ხომ ცხოველი ნახევარი მილის მანძილზეც კი უნდა გრძნობდეს. მე არ ვიცი, როგორია მგლის სუნი, მაგრამ მგლისა თუ დათვის გათრიმლული ტყავები ისე ყარს, რომ ამას მთელ სახლში ვგრძნობ ხოლმე.

სანამ კაციჭამია მგლებს დაიჭერდნენ, ადამიანები ფიქრობდნენ, რომ ბავშვებს მაქციები, მგელკაცები იტაცებდნენ. სოფლებში ვილაცებზე ეჭვი აიღეს, რამდენიმე ლინჩის წესითაც გაასამართლეს.

ახლა კითხვა მიჩნდება: არსებობენ სინამდვილეში მაქციები? გასაგებია, რომ ისინი არ არიან არსებები, რომლებიც მაგიური ძალების ზემოქმედებით მგლიდან ადამიანად, ან ადამიანიდან მგლად გადაიქცევიან. ისინი უბრალოდ მგელკაცები არიან. ჩვეულებრივ მგლებზე უფრო საზრიანები და ამიტომ ადამიანებისათვის მგლებზე უფრო მეტ საშიშროებას წარმოადგენენ. და თუკი ასეა, მგლებს შორის ხომ არ მიმდინარეობს თანდათანობითი სელექცია, რომლის შედეგადაც ისინი რაღაც მომენტში გაცილებით უფრო გონიერები გახდებიან, რაც მაქციების რეალური პოპულაციის წარმოშობასთან მიგვიყვანს?

მე მჯერა ევოლუციის და ბუნებრივი თანასწორობის. ქედმაღალმა ადამიანმა ბუნება

გამოიწვია. ერთხელაც იქნება, ამის გამო ბუნება სასტიკად იძიებს შურს ადამიანზე. შესაძლოა, მგლების მეშვეობით. მაგრამ უფრო სავარაუდოა, რომ ეს სხვადასხვა გზებით მოხდება, ანუ დაიწყება ბევრი ძველი და ახალი სახეობის შეტევა ადამიანზე. ბაქტერიები და ვირუსები უკვე გადავიდნენ შეტევაზე. მათი ევოლუცია ყველაზე სწრაფი ტემპით მიმდინარეობს. შემდეგ მწერების, ობობების, ქვეწარმავლების დრო დადგება, მერე კი ხერხემლიანების, ჩიტებისა და ძუძუმწოვრების.

* * *

ყველაფერი ეს ჰიპოთეზები იყო. ახლა — ფაქტები. მე მკითხველთან ვალში ვარ: ჯერ არ დამინერია ავტობიოგრაფია და ავტოდახასიათება (თუკი ასეთი ტერმინი საერთოდ არსებობს).

ჩემი მშობლები: მუცლით მატარა და გამაჩინა ნაგაზმა, სახელად ურსულამ. მამაჩემი, სტანკო, ასევე გერმანული ნაგაზი იყო. მაგრამ დედ-მამის გარდა მყავდა კიდევ ერთი შემქმნელი — პატრონი, რომელმაც სინჯარაში დამაკონსტრუირა. მე სრული წარმოდგენა მაქვს, თუ რომელი გენები მომამორა მან და რომელი დამიმატა. ყოველივე ეს მოხდა კვერცხუჯრედსა და სპერმატოზოიდში, განაყოფიერებამდე, და გარკვეულწილად, განაყოფიერების მერეც, მაშინათვე. მაგრამ მე მისი ჩანაწერები გავანადგურე, ისინი არ უნდა მოხვდეს იმის ხელში, ვისაც ამ ცდების გამეორება შეეძლება. რა თქმა უნდა, ოდესმე ეს მოხდება, მაგრამ რაც უფრო გვიან იქნება, მით უკეთესი. პატრონმა ბევრი აღმოჩენა გააკეთა, მას თავისი მეთოდები ჰქონდა. ის იყო გენოსი თეორიაშიც და პრაქტიკაშიც.

გასაგებია, მან გაანაყოფიერა კვერცხუჯრედი სინჯარაში. შემდეგ მე მომათავსეს ურსულას საშვილოსნოში, სადაც დადგენილი სამოცდახუთი დღის განმავლობაში ვვითარდებოდი. საიმედოობისათვის ერთადერთი ჩანასახი ვიყავი — ამიტომ მეტი სივრცე მქონდა და ჩემი განვითარებისათვის თვალყურის დევნებაც შესაძლებელი იყო ულტრაბმოვანი ხელსაწყო საშუალებით. მე პატრონის პირველი წარმატებული ექსპერიმენტი გამოვდექი — წინა ცდები მან ბოლომდე არ მიიყვანა. როდესაც იგი ხედავდა, რომ ყველაფერი ისე არ მიდიოდა, როგორც ჩაფიქრებული ჰქონდა, ძალღებს მაშინვე ფეხმძიმობას უწყვეტდა. ვფიქრობ, სწორი გადაწყვეტილება იყო. თუმცა კი ეს ეთიკის საკითხია, ხოლო ეთიკაში მე ცუდად ვერკვევი. ადამიანის ეთიკაში დანარჩენ ცოცხალ არსებათა ადგილი თითქმის არ არის. მე ადამიანური ეთიკა არასრულყოფილი მგონია, ის არეული და წინააღმდეგობრივია. არ მაქვს არანაირი მოთხოვნილება, ჩავუღრმავდე ამას, დავამუშავო, შევასწორო. მართლა რომ მოვკიდო ხელი ამ საკითხის შესწავლას, რა — დამიჯერებს და ყურს დამიგდებს ვინმე?

დედაჩემი ისევე მაჭმევდა ძუძუს დამლოკავდა, როგორც სხვა ძუძუნები თავიანთ ლეკვებს. მალე ჩემზე ზრუნვა თავად პატრონმა ითავა. ის მაგნიტოფონით ადამიანურ სიმღერებს და საუბრებს მასმენინებდა, ხოლო როგორც კი ვიღვიძებდი, ჩემთან სათამაშოები და ნახატები მოჰქონდა. შემდეგ მომათავსა ოთახში, სადაც ათასნაირი ნივთი იყო — ჯამები, ბურთები, კამათლები, სათამაშო ცხოველები. როცა რომელიმე ვეხებოდი, ხმის გამაძლიერებლიდან ნივთის დასახელება ისმოდა. აი, ასე ვსწავლობდი ადამიანების ენას, თავიდანვე შევიგნე რა, რომ ყოველ საგანს თავისი სახელწოდება აქვს. მოგვიანებით ის მაჩვენებდა სპეციალურად ჩემთვის გადაღებულ კადრებს ძაღლების ცხოვრებიდან, რომელსაც თან სდევდა ახსნა-განმარტებითი ტექსტი. ვიდეოჩანაწერებით მე ვიგებდი, თუ რას ნიშნავდა „ჩავარდა წყალში“, „თამაშობს ბურთით“, „ჭამს“, „სვამს“, „მირბის“, „ყეფს“, „ყმუის“, „ძინავს“ და ა. შ. ასე ორი თვის შემდეგ უკვე ვიცოდი ბევრი სიტყვა და ვცდილობდი მათ წარმოთქმას. რა თქმა უნდა, სირთულეები მქონდა, მაგრამ რალაცნაირად თავს ვართმევდი მათ. პატრონთან ერთად ჩვენ შევიმუშავეთ ერთგვარი ლეკვადამიანური ენა, რომელიც გასაგები იყო მისთვის. შემდგომში მე ვცადე მიმეახლოვებინა ეს ენა ადამიანურთან, მაგრამ წესიერად ლაპარაკი მაინც ვერ ვისწავლე. წერა უფრო მეხერხება, ვიდრე ლაპარაკი. პატრონმა ხმის გარდამქმნელი გამიკეთა, რომელიც ჩემს მეტყველებას ადამიანური ჟღერადობისას ხდის.

ზოგჯერ მეჩვენება, რომ მე მგლისხახიან ადამიანს ვგავარ — ასეთ ადამიანებს აქვთ მეტყველების დეფექტები, რომელთა გამოსწორება სხვადასხვა აპარატების — ამ ბოლო დროს ელექტრონულის — მეშვეობით ხდება.

ექვსი თვისა საკმაოდ კარგად ვლაპარაკობდი, საკმარისი სიტყვიერი მარაგი მქონდა. მაშინ პატრონმა წერა-კითხვა და ხატვა დამანყებინა. რამდენიმე დღეში ყველაფერი ავითვისე და ლეკვადამიანების წიგნების მეშვეობით არითმეტიკის, ბუნებისმეტყველებისა და სხვა საგნების შესწავლას შევუდექი. პატრონისათვის, მოგვიანებით კი ჩემთვისაც, ეს იყო მიმზიდველი ექსპერიმენტი. მან იცოდა, რომ ძალისათვის, რომელიც ადამიანზე უფრო სწრაფად ვითარდება, შინაგანი დრო უფრო სწრაფად გარბის, და ამიტომ იგი უფრო სწრაფად უნდა ფიქრობდეს და სწავლობდეს, ვიდრე ადამიანი. ადამიანები ამბობენ, რომ ერთი წელი ძალის ცხოვრებისა შვიდი ადამიანური წლის ტოლფასია. სინამდვილეში ეს მთლად ასე არაა: შვიდი წლის ბავშვი არაა სქესობრივად მომწინფებული. ჩემი აზრით, სანყის ეტაპზე ძალისა და ადამიანის ცხოვრებათა შეფარდება დაახლოებით თორმეტი-თხუთმეტია ერთთან ძალის სასარგებლოდ. ერთი წლის ძალე — ეს მოზარდი ადამიანია. აი, ასე. ანუ ძალის მიერ ნაცხოვრები ერთი დღე, მინიმუმ, ადამიანის მიერ ნაცხოვრებ ერთ კვირას უდრის, ხოლო ლეკვის მიერ ნაცხოვრები — ორს. გარწმუნებთ, რომ ეს ასეა. მე შევიწინარჩუნე განვითარების ძალური ტემპი და ჩემში ბიოლოგიურად ძალური დრო გადის.

ორიწლიანხევრის ასაკში ჩემი განათლების დონე გიმნაზიის მასწავლებლის განათლების დონის ტოლი იყო. და პატრონმა გადაწყვიტა, ჩემთვის ესწავლებინა ის საქმე, რასაც თავად აკეთებდა. მის საქებრად უნდა ითქვას, რომ ის არ იყო არც ეგოისტი, არც ანთროპოცენტრისტი. როგორც ჩანს, განდეგილის ტიპი იყო, და ცხოველები მას ადამიანებს უცვლიდნენ. განსხვავება მხოლოდ ისაა, რომ მან შეძლო ცხოველთა შორის ჭეშმარიტი თანამებრძოლების პოვნა. გარდა ბიოლოგიაში მეცადინეობისა, მე ბევრს ვსწავლობდი სხვადასხვა ენებს. პატრონს უნდოდა, მიმელო რაც შეიძლება მეტი ცოდნა ადამიანური კულტურის შესახებ, და მეც ამის მოწადინე ვიყავი. შევისწავლე რამდენიმე ენა, მათ შორის ბერძნული, სანსკრიტი და ტიბეტური. დამაინტერესა ფილოსოფიამ და რელიგიამ, მაგრამ ვინაიდან ქრისტიანობა ბევრს ვერაფერს მეუბნებოდა, ბუდიზმით დავკავდი. მე არ მქონდა არავითარი საფუძველი, მედარდა იმაზე, რომ მეც ერთ-ერთ იმ სულიერ არსებას წარმოვადგენ, რომელიც გრძობს ტკივილს და რომელთა შესახებაც საუბრობდა ბუდა. მან იფიქრა ჩემზეც, ასე რომ მეც მქონდა საფუძველი, მეფიქრა მასზე. მე ვცდილობდი მედიტირებას. ვიპოვე პოზა, რომელიც ასე თუ ისე შეესაბამებოდა ლოტოსის ადამიანურ პოზას. ვიჯექი ხოლმე წყნარად, თვალბდახუჭული და მშვიდად ვსუნთქავდი. შთავაგონე საკუთარ თავს, რომ ვარ არა მხოლოდ ჰექტორი, არამედ ბევრი სხვაც. მე ვარ ძალეც და ძალადადამიანც, მოაზროვნე არსებაც, ვილაც-ვილაცებიც... და ეს მეტაფიზიკური რიგი სრულდება რაღაც ისეთით, რასაც არა აქვს სახელწოდება. ეს რასელისა და სხვა ემპირიკოსების ნიშანი იყო, რომელიც აღნიშნავდა წმინდა „იგი“-ს და მიუთითებდა იმას, რაც ნიშნის მიღმა არსებობდა. მეც მივაჩვიე ჩემი თავი იმ აზრს, რომ ვარ მავანი „იგი“ წმინდა სახით.

არ ვიცი, რამდენად მიესადაგება ამ შემთხვევას სიტყვა „მუნ“. შესაძლოა, სწორედ აქ გადის ზღვარი ყოფნასა და არყოფნას შორის. მე დრო არ მქონდა, ამ ზღვარს ჩავლრმავებოდი და შემესწავლა. დრო საერთოდ მუდამ ცოტაა.

გასაღები ვერ ვიპოვე. ინტერნეტში ასაფეთქებელ მოწყობილობებზე ინფორმაცია მოვექექე. იქ ნაირნაირ რჩევებს იძლევიან ბომბების დამზადების თაობაზე, თვით „ტერორისტის ცნობარიც“ კი არსებობს, მაგრამ ვერსად გადავანყდი ინფორმაციას ბანკების გაძარცვის, ანუ სეიფების გატეხვის შესახებ.

სუთუბათი

ცუდად მეძინა. ელექტრონულ ფოსტაში არაფერი საყურადღებო არ აღმოჩნდა. ჩვენი ნაკვეთის გვერდით, პარკში, შევამჩნიე ბუჩქებში დამალული დურბინდანი ხალხი, რომ-

ლებიც სახლს უთვალთვალელებდნენ. რა ჯანდაბა უნდათ, ნეტა? ნუთუ ბანდიტებთან, ქურდებთან და მკვლელებთან განამანია არ ყოფნით? რა დავუშავე, რატომ არ მეშვებიან?

მართლაცდა, რატომ არ მეშვებიან ადამიანები? რატომ შემქმნეს, რატომ გამომათრიეს ამ ქვეყანაზე და არ დამტოვეს არარსებობაში, დიად სიმშვიდეში? მე, ცხადია, მესმის, რომ ეს კითხვები ბავშვურად ჟღერს და მათ სწორედაც რომ ლეკვადამიანი უნდა სვამდეს. მათზე ზუსტი პასუხები კი არც ადამიანებს აქვთ და არც მე.

კითხვების დასასმელი დრო ნამდვილად არა მაქვს. მე პირველი კი ვარ, მაგრამ ნამდვილად არა უკანასკნელი. ნერა უფრო გამიადვილდებოდა, რომ შემძლებოდა ვინმე ჩემი მსგავსის ისტორიის ნაკითხვა. არავის ვუსურვებ ჩემს ბედს. არცთუ ისე ცოტა ისტორიაა დანერილი მანანნალებსა და ლატაკებზე, იმ ძაღლებზეც, რომლებიც პატრონების — მანანნალებისა და ლატაკების — ბედს იზიარებენ. რა უცნაურიც უნდა იყოს, ნიგნებიდან და კინოფილმებიდან იმ დასკვნის გამოტანა შეიძლება, რომ მანანნალები თავიანთ ძაღლებს წესიერ ადამიანებზე უკეთ ეპყრობიან. გვიანდელი შუა საუკუნეების გრაფიურა მახსენდება, რომელზეც გამოსახული არიან მონადიმენი, შამფურზე რომ აცვამენ ძაღლს. თუ ისტორიკოსებს დავუჯერებთ, იმ ეპოქაში ცხოველების ნამება ნორმალურ დროსტარებად ითვლებოდა. ადამიანები უყურებდნენ, ტკივილისაგან როგორ იგრიხებოდა და წიოდა ძაღლი ან კატა და სიცილით კვდებოდნენ. იცინოდნენ მაშინაც, როცა ადამიანების ნამებას უყურებდნენ. ვაჰ, დრონი, ვაჰ, ზნე-ჩვეულებანი!

მე კიდევ სულ სხვა მიზეზით აღმოვჩნდი ამ უბედურებაში — ცხოველების დამცველთა გამო, რომლებიც სახლში შემოღწევას ცდილობდნენ იმის შესამონმებლად, ვინმე რამეს ხომ არ ერჩოდა აქ მათ. უნდა ვაღიარო, რომ ხანდახან ამ დეიდებს ჩემს წარმოსახვაში სანამებელ კამერაში ვაგზავნიდი. ზოგჯერ ნამდვილი სადისტივიტაც ვიქცეოდი. და ეს არცაა გასაკვირი: მე ხომ არასდროს მქონია შესაძლებლობა, ვინმესთვის ზიანი მიმეყენებინა, ვინმესთან მეჩხუბა. ვინ იცის, იქნებ ესეც აუცილებელია. არ ვიცი. ზოგჯერ მეჩვენება, რომ კარგად ვერკვევი იმ კინობოევიკების არსში, რომლებიც სავსეა ძალადობით, მკვლელობებით, დევნით. თუმცა ბევრი რამ მაინც გაურკვეველია ჩემთვის. მაგალითად, ვიცი, ძაღლი ძაღლს არ მოკლავს, მგელი მგელს ყელს არ გამოლადრავს. ვერ ვხვდები, რატომ არ აკმაყოფილებთ ადამიანებს უბრალოდ შერკინება, როგორც ამას ძაღლები ან სკოლის მოსწავლეები აკეთებენ. რა საჭიროა ერთმანეთის დახოცვა? ხანდახან საღამოობით ტელევიზორში მკვლელობების მეტს არაფერს აჩვენებენ. პისტოლეთი მამაკაცის ისეთსავე განუყოფელ ნაწილად წარმოჩინდება ხოლმე, როგორც მისი ერთი ორგანო.

მეჩვენება, რომ ადამიანური სამყარო დაუჯერებლად სასტიკია. ის უფრო დამნდობი და გასაგები რომ იყოს, შევძლებდი კონტაქტის დამყარებას იმათთან, ვინც ალყა შემოარტყა სახლს, და ელემენტარულად, ყველაფერს ავუხსნიდი. მაგრამ ახლა ეს შეუძლებელია. ჯობს მოვკვდე, ვიდრე საიდუმლოს ფარდა აეხადოს.

რა იქნებოდა, ასე უცებ რომ არ დამართნოდა პატრონს ის, რაც დაემართა! უფრო იოლად მოგვარდებოდა საქმე, ცოცხალი რომ ყოფილიყო და თავად დალაპარაკებოდა ხოლმე მათ. თუ საჭიროდ მიიჩნევდა, სადმე გადამმალავდა, და ისედაც, რომც დავენახეთ, ამას ნაკლები მნიშვნელობა ექნებოდა. მათთვის მე უბრალო ძაღლი ვიქნებოდი უჩვეულო გარეგნობით და პატრონი, დარწმუნებული ვარ, შეძლებდა აეხსნა, თუ რატომ მაქვს ამოდენა თავი, ხოლო მე მათ წესიერ, მეგობრულ, მოვლილ და კარგად გამოკვებულ ძაღლად მოვაჩვენებდი თავს. კუდს გავაქიციებდი, პატრონს ხელს ავულოკავდი. და ისინი დაიჯერებდნენ, რომ მე კარგად მექცევიან.

მიზეზ-მიზეზ დოს მარული აკლიაო, — ამბობდა პატრონი. აი, ასეთი ანდაზა არსებობს. სასაცილოა იმის წარმოდგენა, რომ პატრონი ოდესღაც სკოლაში დადიოდა. თუმცა, მხოლოდ დანყებითში. საშუალო ექსტერნად დაამთავრა — ერთ წელიწადში ჩააბარა ყველა გამოცდა. ჩანს, ჩქარობდა.

ამის თაობაზე ყველას არ ესაუბრებოდა. მხოლოდ მე მიამბო და ისიც მაშინ, როცა აქილევისი და ნესტორი უკვე მკვდრები იყვნენ და ყინულოვან კამერაში იწვნენ. მართალი

გითხრათ, ისედაც ვამჩნევდი, რომ ჯანმრთელად ვერ იყო. მერე კი თავად მითხრა, თანდაყოლილი გულის მანკი მაქვსო. მხოლოდ ოპერაცია თუ უშველიდა, მაგრამ წინააღმდეგი იყო. საკუთარი თავი არ ენალვლებოდა, ქანცის განყვეტამდე მუშაობდა, დღე-ღამეში მაქსიმუმ ოთხი-ხუთი საათი თუ ეძინა ხოლმე. სიგარეტს თავი მაშინ დაანება, როცა ჩვენი შექმნა დაიწყო. თუმცა კი მანამდე მაგარი მწვეელი იყო.

ერთხელ, საღამოთი, სასტუმრო ოთახში ვისხედით, ის ჯაზს უსმენდა, მე გაღებული ფანჯრიდან შემოჭრილ გაზაფხულის სურნელს ვისუნთქავდი. ბაღში გადამფრენი ფრინველების, მგონი სკვინჩების, გუნდი დაეშვა. მათ საინტერესო, ცოცხალი უცნაური სუნი ჰქონდათ. თოვლსქვეშ მკვდარი კატა გალღვა. ბაღში თეთრი ნარცისები ყვოდნენ. აი, სწორედ მაშინ მიაბო თავისი ავადმყოფობის შესახებ. მითხრა, გული იმაზე ცუდადა მაქვს, ვიდრე მეგონაო. მაგრამ არ მინდა ექიმთან წასვლა, რადგან ნარმოდგენა არა მაქვს, რა მოხდება, საავადმყოფოში დიდხანს დარჩენა რომ მომიწიოს ან ოპერაცია წარუმატებელი გამოდგესო. ეშინოდა, რომ მისი საიდუმლო გასკდებოდა. შემომხედა და მითხრა, ახლა ვფიქრობ, საშინელი შეცდომა დავუშვი, ექსპერიმენტის ჩატარება რომ ვიჩქარეო.

— გამოდის, რომ მე, აქილევსი და ნესტორი შენი შეცდომა ვართ? — შევნიშნე მსუბუქი სარკაზმით.

— ამას არ ვამტკიცებ, — მიპასუხა მან. — ლოგიკიდან გამომდინარე, იმის მტკიცება, რომ ბავშვის დაბადება შეცდომა იყო, სულ სხვაა, ვიდრე იმის განცხადება, რომ ბავშვი შეცდომაა.

იძულებული ვიყავი, დავთანხმებოდი. მივხვდი, რომ ის სრულიად სერიოზულად ლაპარაკობდა იმას, რასაც ფიქრობდა. ის ხომ პატიოსანი ადამიანი იყო.

ცოცხალი ხნის დუმილის შემდეგ ვკითხე:

— ლოგიკა — ლოგიკად, მაგრამ არ გეჩვენება, რომ კარგი იქნებოდა, მეც იგივე დამმართნოდა, რაც ნესტორს და აქილევსს?

მიპასუხა, რომ ასეთი რამ არ მოხდება, რადგან იცის, რა შეცდომაც დაუშვა და ისიც იცის, როგორ შეიძლება ამის გამოსწორება.

— დაიწყებ ახალ ექსპერიმენტს? — ვკითხე მე.

მან თავი გააქნია.

— ჯერჯერობით არა. მხოლოდ მას შემდეგ, როცა გავარკვევ, რამდენი დამრჩა სიცოცხლე. გარდა ამისა, ერთია — ცდები ჩაატარო ნეოთენიურ მუტანტებზე, და მეორე — იცხოვრო ერთ ჭერქვეშ მათთან ერთად.

— ნეტა რისთვის გაქვთ ადამიანებს გონება, — არ დავაგვიანე გესლიანი შენიშვნის მიცემა, — თუკი მაინც უნდა გაიაროთ ყველა სიბრიყვე და რისკი? ჩემი აზრით, გონება უნდა გაფრთხილებდეთ, თქვენ კი უსასრულოდ იმატებთ და იმატებთ პრობლემებს.

მან სევდიანად დამიქნია თავი:

— მგონი, შენ მართალი ხარ. შესაძლოა ჩვენში ნაკლებია გონიერება. ახლა მე უკეთ ვხვდები, თუ რა ვქენი, და ეს, შესაძლოა, სხვებისთვის გაკვეთილად გამოდგეს და ჩემი შეცდომები აღარ გაიმეორონ.

— თქვენი ადამიანური ისტორიიდან მე ერთი დასკვნა გამოვიტანე: ადამიანებმა ყველა შესაძლო სიბრიყვე უნდა ჩაიდინონ. და ალბათობა, რომ ჩადენილი სიბრიყვეები სხვებს დაეხმარება, აირიდონ ანალოგიური სიბრიყვეები, ნულის ტოლია. ანუ, ადამიანთა მოდგმა ჭკუა-გონებას ძალიან ნელა იკრებს. ამავე დროს, ალბათობა იმისა, რომ ადამიანთა მოდგმა რაღაც გამოუსწორებელ, ტოტალურ სიბრიყვეს ჩაიდენს ბიოსფეროსთან დამოკიდებულებაში, დიდია და განუწყვეტლივ იზრდება. ერთი სიტყვით, ლოგიკურად, ადამიანი საკუთარი სიბრიყვის წყალობით თვითგანადგურებისაკენ მიემართება.

მან შემომხედა და გაიღიმა.

— შენ აბსოლუტურად მართალი ხარ. სწორედ აქაა, — მაპატიე გამოთქმისათვის, — ძაღლის თავი დამარხული. ჩემთვის მთავარი კითხვა — ჰამლეტის ქუეშჩენ — ასევე ადამიანურ სიბრიყვეში მდგომარეობს. ვერ ვხვდები, ფსიქოლოგები, რომლებიც ყველაფერ შესა-

ძლებელს სწავლობენ, რატომ უვლიან გვერდს სიბრყველის პრობლემებს. ისინი ისე იქცევიან, თითქოსდა ადამიანს ეს თვისება საერთოდ არ ახასიათებდეს. მონაფეობის პერიოდშივე მივხვდი, რომ სიბრყვე — ეს ადამიანის ერთ-ერთი მთავარი თვისებაა, და დავიფიცე, შემესწავლა იგი და გამეგო, უიმედოდ ბრყვეა ადამიანი თუ არა. უიმედო სიბრყვე იმის მაჩვენებელი იქნებოდა, რომ პრაქტიკულად, და შესაძლოა თეორიულადაც კი, შეუძლებელია ადამიანის გადაქცევა უფრო ჭკვიან არსებად, რათა მან საკუთარი ძალებით შეძლოს მის წინ მდგომი კრიტიკული ამოცანების გადაწყვეტა. არადა, მათ გადაწყვეტილებებზეა დამოკიდებული მთელი ბიოსფეროს ბედი და უშუალოდ ჩვენი მომავალი. თუ ადამიანი უიმედოდ ბრყვე არ არის, პრაქტიკულად, არსებობს ამ ამოცანის გადაწყვეტის შესაძლებლობა.

— და მერე იპოვე პასუხი ამ შეკითხვაზე? — ვერ მოვითმინე და ვკითხე.

— ჰო, ვიპოვე.

— და როგორია ეს პასუხი?

— ძალიან დიდია ალბათობა, რომ უიმედოდ ბრყვეა.

— და აქედან რა დასკვნის გამოტანა შეიძლება? შესაძლოა სამყარო რამენაირად ვიხსნათ ადამიანისგან თუ არის შანსი, შეიცვალოს ადამიანი?

— შანსი არის, თუკი, როგორც თავადაც გესმის, ცოტათი ტვინს გაანძრევ. ორი გზა არსებობს. ერთი — გაანადგურო კაცთა მოდგმა ან მათი რიცხვი მაინც შეამცირო, შეზღუდო სამყაროს ნგრევის მისეული შესაძლებლობები. მეორე — დაუქვემდებარო ადამიანი რაღაც კონტროლს, აიძულო, ანგარიში გაუწიოს გარკვეულ ნესებს, რაც წინაპირობა იქნება იმისა, რომ მოიქცეს იგი გონივრულად და წინდახედულად.

— ვითომ შესაძლებელია გონება მოაკრეფინო ადამიანს? — დავეჭვდი მე.

— ეს ძნელია, თუმცა არაა შეუძლებელი.

— და, შენი აზრით, რანაირად?

— ადამიანისთვის აუცილებელია უმაღლესი ძალა, ვთქვათ, ღმერთი.

ეს მე, ცოტა არ იყოს, არასერიოზული მეჩვენა. და ამის დაფარვა არც მიცდია.

— აი, შენ აქ ზიხარ და მსჯელობ იმაზე, თუ რამდენად ბრყვეა კაცობრიობა, და იმაზე, რომ ადამიანებს ღმერთი სჭირდებათ. თავად კი ცხოვრების საუკეთესო წლები ახალი ადამიანებისა და ცხოველების შექმნას მიუძღვენი. ჩვენთან ნეტა რა დაგრჩენია, ადამიანებს რატომ არ მიხედავ? იმიტომ ხომ არა, რომ ადამიანებზე ცდების ჩატარება აკრძალულია? ცხოველებთან განსაკუთრებული შეცდომები არ დაგიშვია, შენი პირველი ექსპერიმენტები წარმატებული იყო. შეგეძლო უპატრონო ბავშვებზე ჩაგეტარებინა ცდები, სადმე ფილიპინებზე ან ბრაზილიაში. სარისკოა საქმეა, მაგრამ თუ დაუშვებ, რომ ასეთი ბავშვი ალბათ მაინც მოკვდებოდა ან არამზადად გაიზრდებოდა...

— ჰექტორ, ნუ გავინყდება, რომ ადამიანს ელაპარაკები — გამანყვეტინა მან — მაინც არის რალაცები, რასაც ადამიანები ადამიანებს ვერ გაუკეთებენ. მაშინაც კი, როცა ექსპერიმენტის წარმატებით დასრულების ალბათობა მაღალია.

იძულებული ვიყავი მეღიარებინა, რომ არ მესმის მისი. ასეა, არის ისეთი ადამიანური საკითხები, რომელთაც მე ვერასოდეს ჩავნვდები. მიუხედავად ამისა, მე მაინც დავუსვი შემდეგი კითხვა.

— კეთილი, იყოს ასე. შენ არ შეგიძლია ადამიანებზე ცდების ჩატარება. მაგრამ თუკი შენი ექსპერიმენტის შედეგად ცხოველი აღმოჩნდება ისეთივე ემოციური და ინტელექტუალური, როგორიც ადამიანია? ხომ არაა ამ შემთხვევაში წინააღმდეგობა შენს ეთიკაში, ხომ არ წარმოვადგენთ მე, აქილევსი და ნესტორი ასეთი წინააღმდეგობრიობის მსხვერპლთ?

— გარკვეულწილად, შენ აბსოლუტურად მართალი ხარ. მაგრამ მოიცადე, მე ჯერ კიდევ არ გამიცია პასუხი შენი შეკითხვის პირველ ნაწილზე. შენ მკითხე, თუ რატომ არ შევუდექი ღვთაებების შექმნას, ნაცვლად ცხოველების ადამიანებად გადაქცევისა. არა, მე არ ვქმნიდი ცხოველებისგან ადამიანებს, მე ცხოველებისგან ვქმნიდი ღვთაებებს ადამიანებისათვის.

მე უფრო მეტად დავიბენი.

— თუ მართლა ასეა, მაშინ უნდა ამიხსნა, რას გულისხმობ.

ის წამოდგა, სეიფთან მივიდა, გაალო და იქიდან ნაჭერში გახვეული გრაგნილი გამოიღო.

— ეს ხელნაწერი ჩემს აზრებს ჩემზე უკეთ აგიხსნის. იგი ჩემი შრომების განმარტებაა. და ამავე დროს ჩემი აღსარება. მისი ხმამაღლა წარმოთქმა ვერ შეეძელი, მაგრამ დაწერილი მანც დაწერიე. ალბათ კაი ხნის წინაც უნდა მეჩვენებინა ეს შენთვის, მაგრამ აქამდე შესაფერისი სიტუაცია არ გექონია. შესაძლოა, ვერ ვეგუები იმ აზრს, რომ შენ ჩემი ბავშვი აღარა ხარ, რომ ზრდასრული არსება გახდი, და ვინ იცის, იქნებ ჩემზე უფროსიც ხარ უკვე. ერთხელაც გადავაკლებ თვალს ამ ნაწერს და მერე მოგცემ წასაკითხად. შენთვის ამითი ბევრ რამეს ნათელი მოეფინება, ყოველ შემთხვევაში, მე ამის იმედი მაქვს.

მან სეიფი დაკეტა და თავის ოთახში შევიდა. საუბრის გაგრძელება აღარ მსურდა. რაღაც ვერ ვგრძობდი თავს კარგად. განრისხებულიც არ ვიყავი. შემდგომში მივხვდი, რომ საერთოდ არ შემიძლია ადამიანივით ვბრაზობდე ან ვინმე მოშულდე. ეს მე არც მახარებს და არც გულს მტკენს. უბრალოდ, მე ასეთი ვარ. და ეს მე ძალას მმატებს, ადამიანზე ძლიერს მხდის. ერთია, რომ არ ვიცი, რა ვუყო ხოლმე ამ ძალას.

ნეტა მცოდნოდა, რომ იმ საღამოს პრაქტიკულად უკანასკნელი შესაძლებლობა მქონდა პატრონთან გასაუბრებისა, მაშინ ხომ არასგზით არ დავტოვებდი მარტოს. იმდენი შეკითხვა მქონდა დაგროვილი... ვილას დაუფსვა ახლა ეს შეკითხვები? რაღაც გაგებით ის ისეთივე იყო, როგორც მე — ეული ადამიანთა შორის, თუმცა მისთვის უფრო იოლი იყო საკუთარი მარტოსულობის დამალვა. და კიდევ ეს სეიფის გასაღები! მე იგი უნდა ვიპოვო, უნდა გავხსნა სეიფი და წავიკითხო ხელნაწერი. ამით ალბათ ბევრი არაფერი შეიცვლება, მაგრამ როგორ შემიძლია ყველაფერი ისე დავასრულო, რომ ვერ გავიგო, რას მიიჩნევდა ის ასე მნიშვნელოვნად.

მეორე დღით, ჩვეულებისამებრ, ერთად ვისაუბრებთ ისე, რომ არაფერ განსაკუთრებული არ გვილაპარაკია. გუშინდელ ჩვენს დიალოგს აღარ დავბრუნებიათ, თუმცა საუბარი გაგრძელებას საჭიროებდა და ეს გარემოება ხელს გვიშლიდა ურთიერთობაში. ვერც თვალეში ვუყურებდით ერთმანეთს. საერთოდ, ძაღლებს უჭირთ სხვებისთვის მზერის გასწორება, არა აქვს მნიშვნელობა, ძაღლები იქნებიან ისინი თუ ადამიანები. საბედნიეროდ, ამის კეთება მე არცთუ ისე ხშირად მინევდა.

ჩემი ოთახისაკენ გავეშურე, რათა მენახა, ახალი რა არის ინტერნეტში, ლოკალიზებულია თუ არა რომელიმე მნიშვნელოვანი გენი და არის თუ არა მარსის ზედაპირის ანალიზის პასუხები მიღებული. ჩავუღრმავდი თუ არა ერთ-ერთ ფრანგულ სტატიას, პატრონის ოთახიდან ხმაური მომესმა. მას შუშის მსხვრევის ხმა და კვნესა მოჰყვა. მაშინვე იქით გავექანე.

თურმე პატრონს ლითონის კიბე მიუდგამს წიგნის კარადისთვის და მაღლა ასულა, რათა ზედა თაროდან რაღაც აეღო, და სწორედ ამ დროს დაემართა გულის შეტევა. გონება დაკარგა თუ კრუნჩხვები დაეწყო, კიბიდან ჩამოვარდა და წიგნის კარადის ღია კარს მიეხეთქა. იატაკზე იწვა დასისხლიანებული, კვნესოდა და მთელი ტანით იკრუნჩხებოდა.

თავიდან ვერ მივხვდი, რა მექნა. ჩემთვის არასდროს უსწავლებიათ როგორ გამენია პირველი დახმარება. თანაც, ამ შემთხვევაში, საქმე გაცილებით რთულად იყო. ყოველთვის მაფრთხილებდა, ჩემი თანხმობის გარეშე ექიმი არ გამოიძახო. მაგრამ როგორ მიმელო მისგან თანხმობა, როცა მას არ ჰქონდა უნარი, რაიმე ეთქვა? და რა შეიძლებოდა მოეტანა ამას ჩემთვის? შეშინებულს თავში ათასი აზრი მომდიოდა. ბოლოს გადავწყვიტე, თავად დავხმარებოდი პატრონს. სახლის პატარა აფთიაქისკენ გავვარდი და ჩემი აკანკალებული და ამის გამო კიდევ უფრო მოუქნელი თათებით ბინტი, იოდი და ნიშადური ავიღე. ნიშადური, ცხადია, ზედმეტი იყო, მაგრამ დაბნეულმა ეს ვერ მოვისაზრე. პატრონთან სწრაფად მივირბინე, ფრთხილად გამოვათრიე შუშის ნამსხვრევებისგან, სახე გავულოკე და სისხლი მოვწმინდე. სწორედაც რომ გავულოკე, — ძაღლის ენა ხომ კარგი სადებინფექციო საშუალებაა. განსაკუთრებული ჭრილობები მას სახეზე არ აღმოაჩნდა. უფრო ცუდად ჰქონდა მარცხენა ხელი. შუშის ნამსხვრევი ხელისგულში შერჭობოდა და სისხლი სდიოდა. შევეცადე

ხელი გამესუფთავებიდა და გადამებინტა. ამ დროს ის გონებაზე მოვიდა. ძალიან სუსტად იყო, გაჭირვებით და ძლივს გასაგებად ლაპარაკობდა. მაგრამ გონება ნათელი ჰქონდა და ნება — მტკიცე.

პირველი და მთავარი, რაც მითხრა, იყო ის, რომ არავისთვის დამეძახა. არც ექიმისთვის, არც ნაცნობებისთვის, საერთოდ არავისთვის. მიუხედავად იმისა, რომ იცოდა, მისი აღსასრულის დღე დამდგარიყო.

მინდოდა ლოგინში გადამეყვანა, მაგრამ ამის გაკეთება ვერ შევძელი. ამიტომ იატაკი მოვასუფთავე, მატრასი და ზენარი მოვათრიე და ნვალებით გადავარჩე ზედ. შემდეგ შარვალი გამოვუცვალე — სველი ჰქონდა. საბანი დავახურე და წყალი მივუტანე. სულ ეს იყო, რაც იმ ნუთებში შემეძლო გამეკეთებინა. ის აღარ ლაპარაკობდა, მხოლოდ კვნესოდა. მე გვერდით ვეჯექი. უკვე ცნობიერისა და არაცნობიერის ზღვარზე იმყოფებოდა, ხან არაცნობიერში ვარდებოდა, ხან რეალობას უბრუნდებოდა. ვერ გეტყვით, რამდენ ხანს გრძელდებოდა ყოველივე ეს, მეც მასავით დროის შეგრძნება დავკარგე.

მოულოდნელად თვალი გაახილა, შემომხედა და პირი გააღო. მივხვდი, რალაცის თქმა უნდოდა. დავიხარე. ჩურჩულიც კი უჭირდა. თუმცა მაინც გავიგონე მისი სიტყვები.

— რალაცას ქმნიდე... ეს სიყვარულია... თუ სიგიჟე?... უყვარს... შემქმნელს... ის, რაც შექმნა... თუ მხოლოდ... საკუთარი თავი... უყვარს?

უნდა მეპასუხა. დრუნჩი მის ყურს მივადე და რამდენადაც შემეძლო მკაფიოდ და მშვიდად წარმოვთქვი:

— არ იღელვო... ჩვენ შენზე ნაწყენი არა ვართ... იმის გამო, რომ შეგვექმენი.

მან სული მოითქვა, თვალები, თავისთავად რომ ეხუჭებოდა, ცდილობდა არ დაეხუჭა, და ძლივს გასაგონად წაილულლულა:

— მაპატიე... თუ შეგიძლია...

უცნაურად ამიჩუყდა გული. ადამიანი რომ ვყოფილიყავი, ალბათ ვიტყვებდი. მაგრამ ძაღლები არ ტირიან. უბრალოდ გაქვავებული სახე ავულოკე და ვუთხარი:

— არ ინერვიულო... იმ სამყაროს ზღურბლზე, სადაც ახლა შენ იმყოფები, არ არსებობს არც მიტევება და არც მიუტევებლობა... სამყარო მეტისმეტად დიდია იმისათვის, რომ ასეთ რამეებზე იფიქროს.

მგონი, გაიღიმა, ტუჩის კუთხეები ოდნავ შეერხა.

— ჩვენ... შენ გვიყვარდი, — ვთქვი ჩემთვის მოულოდნელად.

— ჰო, — გაიღიმა.

უკანასკნელი, რაც თქვა, იყო:

— ეს ხმაური... ისევ მესმის ეს ხმაური... ეს ხმაური...

მაღე მისი სასიკვდილო ხროტინიც გაისმა.

მესმის, რომ სიკვდილი იშვიათადაა მშვიდი და ლამაზი, მაგრამ ხანდახან არის. მას არ ჰქონია აგონია, უბრალოდ მისი სხეული რამდენჯერმე შეირხა, თითქოს სურდა დაეჭირა სული, რომელიც სადღაც მიფრინავდა. სახეზე ღიმილის სხივი შერჩა. თვალები დაეხუჭა, პირი მოვუკუმე. გასაღები არც გამხსენებია.

თარგმნა შოთა იათაშვილმა

ღორის კარევა

* * *

სახლს, ზღვის პირას,
მუდამ ახსოვს, რომ
გემია, შემთხვევით
მიმწყდარი ნაპირს.
ლამით ის მიცურავს
დროისა და სივრცის
უკიდებანო ოკეანეში.
მის გარშემო ირკალეზა
თანავარსკვლავედი,
შიგნით მწუხარებს კერია,
სადაც ცეცხლს არვინ აჩალებს.
როგორც ძალღი ნაღვლობს პატრონზე,
ისე ზღვისპირა სახლი
თავის კაპიტანს ელის.

* * *

ჩემი მეტაფიზიკა,
ჩემი მეტამათემატიკა,
ჩემი მეტამუსიკა,
ჩემი მეტასასონარკვეთა.
გულის ავადმყოფ ქვაზე
ჩიტი ილესავს ნისკარტს.
ღამე გულივით ცემს კვლავ და კვლავ და
კვლავ.

* * *

დიახ, ჩვენ გვეძინა ერთად.
საბანს გაშმაგებით ვგლეჯდით ერთმანეთს,
როგორც და და ძმა
სასაფლაოს ფარეხში,
აუზის გასახდელში,
დამპალ დანგრეულ სახლში,
მწუხარებაში, ტანჯვასა და
იმედში თანადგომით,
გაუფრთხილებლობით.
როგორი სიზმრებია!

* * *

ის ვერ იტანდა
 საკუთარ თავს
 ისე საშინლად,
 რომ შური იძია
 ყველა მათგანზე,
 ვისაც უყვარდა.
 ეს იყო ხერხი,
 თავი რომ დაეტანჯა,
 ამ გზით სურდა,
 მოეთხოვა, რაღაც დიდი.

* * *

როცა სიკვდილის შიში
 ისე უსაშველოდ იზრდება,
 რომ ძალა აღარ გყოფნის
 გასაქცევად,
 შეიძლება გაექანო მასთან
 შესახვედრად.
 ამ დროს უფსკრულში ეშვებიან,
 თავს შერგავენ გაზქურაში,
 ჩაიძირებიან სარკეში.
 ვინ – საით.
 საშინელება არის —
 ყველაზე საშინელი მიზიდულობა.

* * *

სამი წამი სჭირდება ძალს
 მიზეზისა და შედეგის შესაცნობად.
 ძალის ტვინში — ძალის დროა,
 ჩვენ კი — აინშტაინის დროით ვართ?

* * *

რაც გასურს, ყველაფერი
 მოვა შენთან
 ამა თუ იმ საიდუმლო სახით.
 თუკი იცნობ მას, შენი იქნება.
 ყველაფერი, რაც გასურს,
 მოვა შენთან,
 გიცნობს და შენი ნაწილი გახდება.
 ათამდე დაითვალე, ისუნთქე,
 მერე დააფასე.

* * *

სინათლე, რომლიდანაც
 ჩვენ ვიშვით,
 როდია ჭარბად.
 ვერცხლისფრად ციალებს,
 ბრწყინავს, კაშკაშებს
 პირველსახეების დაუსრულებელი ჯაჭვი —
 სინათლე, რომლიდანაც შენ იშვი, არ არის ჭარბად.
 დაე, შენც იყო ამ შუქის სხივზე
 აცმული რგოლად.
 დანაკარგებზე, დაცემებზე,
 დავიწყებებზე
 გადმოღვრის შუქს ის კოსმოსი,
 რომელიც შფოთავს, გარეთ გადმონთხეული,
 საყვარელი მოხაზულობის, სამოსის,
 შემონეროლობის, შემოსაზღვრულობის ქვეშ —
 უმანკო, დაუჯერებელი, ერთგული,
 შეუცვლელი, პირველქმნილი ნაკადია,
 სიკვდილამდე თან რომ გვდევის.

* * *

ერთხელაც დახუჭე თვალები
 და გაცოცხლდი.
 შენ მიერ ნაპოვნი სიტყვების
 გამოძახილია
 მოგუგუნე ექო
 ხსოვნის თაღოვან გაღერებაში,
 სადაც შენ გაიტრუნე
 შადრევნის ჭავლებით მოხიბლული.
 ასე, სული შენი
 ვნებით ალტკინებული,
 მიილტვის ზეცამდე —
 ყოვლისშემძლე შუქი,
 გარდატეხილი სულის ვარდნაში,
 იქცევა სიცხადედ.

* * *

ყველა ჩვენგანი — ხმაა
 სამყაროს სიზმრიდან მოღწეული.
 ვინ გაგვახმოვანებს, ვინ გაგვალვიძებს,
 სიზმრისგან დაგვიხსნის,
 ჭეშმარიტების დაფერფლილ ნაპერწკალს
 მიკარებული
 ცხოველმყოფელი ძალის წვეთით

გამოიწვევს სიტყვათა ჩანჩქერს,
 ცეცხლოვანი მეტყველების ნაკადს,
 წარმოსახვით მოქსოვილს,
 მთელ ჩვენს ქსოვილებში შეღწეულს,
 ყოვლისმცოდნეობის ოკეანისკენ მქროლავს.
 ყველამნიშვნელობით სავსე ნიშნებით
 გასხივოსნებული სამყარო
 ერთზე წინასწარმეტყველებს მარადიული
 ცხოვრების ერთი ენით.
 ეს მოზეიმე განშორების განუყრელობა,
 პირველშობასთან სიკვდილის შერწყმაა.

* * *

დილა გაიშალა
 იაპონური დროშასავით.
 დათრთვილული სამყაროს შუაგულში
 ბჟუტავს მზის ბორბალი უსხივოდ.
 გუშინდელი მწვანე სამყარო
 სიზმარივით გაიბნა. გათეთრდა.
 მიყუჩნდნენ ხეები, მინა, ბალახი.
 გაქრა ყოველი.
 ყველაფერი გახსენებულია.

* * *

პოეზია — ეს არის
 ენის ცეკვა.
 ცეკვა პოეზიაა
 სხეულის.
 სხეული ენაა,
 რითაც გამოითქმის ყველაფერი:
 ისმინე, გაიგე, დაინახე.

* * *

პეპელამ, რომლის ფრთების
 აქნევა
 ქარიშხალს წარმოშობს,
 გააღვიძა ფილოსოფოსი,
 შეაშფოთა სამყაროს ძილი,
 ჩემ წინ, სუფთა ფურცლიდან
 წამოაფრინა ლექსივით.

ღმერთი ვარ

გარეთ საშინლად ხმაურობდნენ, მაგრამ თერძი სკამიდან არ წამომდგარა. ამ ბოლო დროს, არც დღისით და არც ღამით, მოსვენებას არ აძლევდნენ. ხან მთვრალეები ლაყბობდნენ ფანჯრის ქვეშ, ხან ხულიგნები ქუჩაში გაშლილი დახლებიდან საზამთროსა და ყურძენს იპარავდნენ, გარბოდნენ და უკან გამყიდველებისა და გამვლელ-გამომვლელთა წყევლა-კრულვა მიჰყვებოდათ. თუ შემთხვევით რომელიმე ლოთი ჩაუვარდებოდა ხალხს ხელში, მანამ უსწორდებოდნენ, სანამ მსხვერპლი საქვეყნოდ არ აყვირდებოდა, ანდა შურისძიებით არ დაიმუქრებოდა. დროდადრო ბიჭებიც კინკლაობდნენ, ქვებს ესროდნენ ერთმანეთს. სეირის საყურებლად ფანჯრებიდან გადმოყუდებული ქალებიც არ კარგავდნენ დროს და მეზობლებს ეჩხუბებოდნენ. ერთი სიტყვით, ქუჩაში სულ რაღაც ხდებოდა და სიბრყვე იყო, ამ აურზაურში ჩარევა, სჯობდა შენთვის ყოფილიყავი, თუ არ გინდოდა, ერთი მუშტი შენც მოგხვედროდა.

ამჯერად ხმაურმა იმატა. ყაყანი არ წყდებოდა, პირიქით, მატულობდა. ვიღაც გარბოდა, ვიღაც ყვიროდა, ვიღაც კი ზედ ფანჯარასთან იძახდა: „ო, კეთილო დროო! კეთილო დროო!“ კეთილგონიერებას ცნობისმოყვარეობამ სძლია. თერძმა საქმეს ხელი უშვა და ის იყო, უნდა ამდგარიყო, რომ ფეხის ხმა შემოესმა. ეს ყასაბი იყო, შემოვიდა თუ არა, გამარჯობაც არ უთქვამს, პირდაპირ ჰკითხა:

— იცი, ახალ ქასთან რა ამბავი დატრიალდა? — სისხლიანი წინსაფარი ეფარა და ხელში ნაჯახი ეკავა.

— რა ამბავია? — გულგრილად ჰკითხა თერძმა. — რამდენი დღეა გარეთ არ გამიხედავს, დურგალს შარვალს ვუკერავ. იმხელა მუცელი აქვს, ვერაფრით მოვარგე, მაინც სძვრება.

— ჭის მთხრელი მოკლეს. ისარი პირდაპირ კეფაში ესროლეს. თავი შუაზე აქვს გაპო-ბილი. ისრის წვერმა კი ცხვირის ქვეშიდან გამოაღწია. სანყალი ბიჭი, დაკაცებაც ვერ მოას-წრო. მაგრამ უცნაური და საინტერესო ისაა, ისარზე მიკრულ ქალაღდს ეწერა, ღმერთი ვარო! წარმოგიდგენიათ?

— რა საშინელებაა?! — წამოიჭრა შეშფოთებული თერძი და საქმეს თავი მიანება. — ჩვენთან ყოველდღე ჩხუბი და აყალმაყალია, მაგრამ ასეთი გაუგონარი რამ არ მომხდარა. რა, ეს მხეცები უკვე ერთმანეთს დაერივნენ?!

— რა ვიცი, ვერავინ დაიჭირეს. ისრის მსროლელი არავის უნახავს, თითქოს ციდან ჩამოვარდაო, — უთხრა ყასაბმა. იმის მოკვლამდე ათი წუთით ადრე სწორედ ქასთან ვიყავი, ბიჭი მარჯვედ მუშაობდა, გავამხნევე და ჩემს საქმეზე წავედი. ღორის ხორცს ვჭრიდი, ხალხის ყვირილი რომ შემომესმა, გარეთ გამოვვარდი და ეს საცოდავი, ისარგარჭობილი უკვე სისხლში ცურავდა. ვეცადეთ, ისარი ამოგვეღო, მაგრამ ამაოდ. ისე არის ჩაჭედილი, მხოლოდ ბოლოს ნატეხვა შევძელით და ახლა სანყალი ბიჭი კუბოში ნისკარტაშვერილი ჩი-ტივით წევს. რომ შეხედო, დაგბურძღლავს...

„მთებიდან იქნება ნასროლი“, — გაიფიქრა თერძმა, თუ კარგი მშვილდი გაქვს და თან მახვილი თვალი, იქიდან სოფლამდე ისრის სროლას არაფერი უნდა. — მთებში უნდა გავაგ-ზავნოთ კაცები, ეგებ ის წყეული ხელში ჩავიგდოთ. — თქვა ხმამაღლა.

— უკვე წავიდნენ. — უთხრა ყასაბმა, — მაგრამ წარწერაზე რას იტყვი?! ღმერთი ვარო, ჰა, როგორია?

— ქალაღდზე ათასი სისულელის დაწერა შეიძლება, — უპასუხა თერძმა. — ეგ ვიღაცაა, წამდვილად არ ჩანს ნორმალური. სულელია და ქალაღდზეც სისულელეებს წერს. ჰგონია, ვხუმრობო. ერთი მაცოდინა, ვინაა ეს ავადმყოფი.

— არ ვიცი, არ ვიცი. უცნაური კია, — თქვა დამწუხრებულმა ყასაბმა, ნაჯახი ამოიჩარა და წავიდა.

თერძი ერთხანს კიდევ ეწვალეობდა შარვალს, მაგრამ გაგონილმა ამბავმა ისე ააფორი-აქა, რომ საქმეს თავი ვერ მოაბა და როცა ნემსი მესამედაც თითში ჩაირჭო, საკერავი მოის-როლა და გარეთ გავიდა.

ზღვა ხალხი შეკრებილიყო. ჯიხურები მიეტოვებინათ, ქუჩაში იდგნენ და ხმამაღლა საუბრობდნენ. ვის არ ნახავდით. აქ იყვნენ ისინიც, ვინც კარგა ხანია გარეთ არავის უხი-ლავს, მაგალითად, მეძეხვის ბრმა დედა, ოთხმოცდაათი წლის პარალიზებული მექვაბე, რომელსაც სიარული აღარ შეეძლო და ამიტომ თავისი ოთახის ფანჯარას იყო მიჯაჭვული. ახლა თეთრ წვერს ქარი დროშასავით უფრიალებდა ის კი ხმამაღლა ყვიროდა: „რა მოხდა? გამაგებინეთ, რა მოხდაო?“ მექვაბე ყველაფერთან ერთად ყრუც იყო, ამიტომაც არავინ არაფერს უხსნიდა და თავს არიდებდნენ.

ღიპიანი დურგალი, რომლის შარვალსაც თერძი ეწვალეობდა, ახლა ხალხს არღვევდა, რომ მისთვის ხელი ჩამოერთმია. მიუახლოვდა თუ არა, ჰკითხა:

— შენც გაიგე?!

— ჰო, — უპასუხა თერძმა — ყველაფერი აირდაირია. არავინ და აღარაფერი ფასობს. დღისით, მზისით თვალწინ ადამიანს გვიკლავენ. ვინმე მაინც თუ დააკავებს?

— ვერავინ! კაცები იყვნენ ტყეში, მაგრამ ვერავის მიაკვლიეს. — ეუბნებოდა და თან ცალყბად იღიმოდა, კაცი იფიქრებდა, მომხდარი ახარებსო.

— საკვირველია, პირდაპირ საკვირველი, თანაც შემზარავი. — განაგრძობდა თერძი, — როგორია იმაზე ფიქრი, რომ ვიღაც ისარმომარჯვებული მთებშია ჩასაფრებული და იქიდან ირჩევს მორიგ სამიზნეს.

— ხო, მეც მაგას ვფიქრობ, — რატომღაც წაიჩურჩულა დურგალმა.

სიფხიზლე გვმართებს. ხომ შეიძლება კიდევ ვინმე იმსხვერპლოს.

მან თერძს მეგობრულად დაჰკრა მხარზე ხელი და ხალხს შეერია. თერძს კარგა ხანს ესმოდა, როგორ უხსნიდა მავანს რალაცას ომახიანად.

მეორე დღით, ის იყო გაელვია, რომ თერძის სმენას ისევ ქუჩიდან მომავალი ხმაური მისწვდა. წამოხტა და გარეთ გავარდა. იქვე, სახლის შორიანხლო, ხალხი ჭის მეორე მთხრელს მიასვენებდა. სანყალს ისარი ყელში ჰქონდა გარჭობილი. ცხედარს აღელვებული ხალხი მი-ჰყვებოდა:

— ესეც მეორე! — ყვიროდა ყასაბი, რომელიც სხვებთან ერთად მისდევდა გვამს და თან თერძს ხელით რალაცას ანიშნებდა. მერე დანარჩენებს გამოეყო და პირდაპირ თერძს მიმართა:

— დილით, ჭასთან რომ მივედი, ნახევრამდე გათხრილი ჰქონდა. ხელში ისევ ნიჩაბი ეკა-ვა, როცა ისარი კისერში მოხვდა. ისარზე კი ისევ იყო მიბმული წარწერა: „ღმერთი ვარ“. რას იტყვი, ბინძური საქმე ჩანს რალაც.

— ვილაცაა, მანიაკია! — წამოიყვირა აღელვებულმა თერძმა. — სასწრაფოდ ყველა მამაკაცი მთებში უნდა გაიგზავნოს, ხოლო ქალები და ბავშვები სახლებში გამოვკეტოთ, ქუჩაში სიარული სიცოცხლისათვის სახიფათო ხდება.

— მთაში რომ ვერავინ ვიპოვოთ? — ჰკითხა ყასაბმა და დიდი და მრგვალი თვალები ფიქრიანად მიაპყრო.

— რას მიქვია, ვერ ვიპოვოთ! ვეძებოთ და ვიპოვით. ეს ვილაცა არამზადა სულ ხომ ვერ დაგვემალება? აბა რა ვქნათ, რას გვთავაზობ, დაველოდოთ სანამდე ყველას არ ამონ-ყვეტს?

— ან ამონყვეტს, ან — არა. — თქვა ყასაბმა — მერე მკერავს ყურში ჩასჩურჩულა: — ამბობენ, ეს ჭის მთხრელი შუღერი იყოო.

— აბა, აბა, ეგეთები არ იყოს! — აენტო თერძი. — გარდაცვლილის ავად მოხსენიება მკრეხელობაა. — მერე რა თუ კარტს თამაშობდა, დღეს ბანქოს ვინ არ თამაშობს. მეც მი-თამაშია მასთან, მაგრამ მსგავსი არაფერი შემინიშნავს.

— ეჰ, ასეთ რამეებს მაშინვე ვინ ამჩნევს. — უთხრა ყასაბმა და რამდენჯერმე მიირტყა ხელი შუბლზე — მაგის მსგავსნი არასოდეს აგებენ. პოკერი ფოკუსივითაა. ჰოპ და ტუზები გიკავია ხელში. აბა გაიხსენე? ხომ ხშირად გიგებდა? მე მგონი, დურგალმა მართალი თქვა.

— მოიცა, ეს დურგალმა თქვა, ჭის მთხრელი შულერი იყო, — გაუკვირდა თერძს — არა, რა სისულელეა! თუმცა ახლა ამას რა მნიშვნელობა აქვს. კაცი მკვდარია, გარდაცვლილის ცოდვებზე ლაპარაკი არ ღირს.

— კარგი, მაგრამ თუ ის შემთხვევის მსხვერპლი არ არის?! — ისევ თქვა ყასაბმა. ხელე-ბიც გაშალა, თითქოს ქარის მიმართულების დადგენა სურსო და აღელვებული მიაშტერდა ერთ ნერტილს: — იქნებ ის სიკვდილით დასაჯეს?

— მერე და ვინ დასაჯა?

— ვერ გაიგე, რა წარწერები ჰქონდა მიბმული ისრებს? „ღმერთი ვარო“.

— მიდი, ერთი! — ისე დაიბუხუნა თერძმა, რომ გამვლელეებმა მოხედეს. — ერთი შენცა ხარ. არა მჯერა. აბა, რაებს ბოდავ ამხელა კაცი! ვილაც თავგზააბნეული გიჟი მთებში დაეხეტება, მშვიდობიან ხალხს ხოცავს და შენ გგონია, რომ ის ღმერთია? მიდი, გაჩუმდი რა! ქალღმერთი რა არ შეიძლება აკეთოს კაცმა, უკანალსაც კი ინმენდს და იმის დაწერა გაუჭირდება, ღმერთი ვარო? კარგი, ვთქვათ, პირველი ჭის მთხრელს რალაცის გამო გაუსწორდნენ, მეორეს — იმ პატარა ბიჭს — რალას ერჩოდნენ? ისიც შულერი იყო?

— არა, მაგრამ დურგალი ამტკიცებს, ვირთან სცოდაო. — ყასაბმა ხმადაბლა უთხრა:

— რაო, ვირთან სცოდაო?

— ხო, საშინელება კია, მაგრამ რას იზამ. გრძნობა, — ისევ ნაიჩურჩულა ყასაბმა.

— გეყო, სირცხვილია ასეთი სისულელეების ლაპარაკი. — ხმა გაიმკაცრა თერძმა. — მშვენიერი ბიჭი იყო. ერთი სანყალი ობოლი, მაგრამ მშრომელი. ბებერმა ჭის მთხრელმა რამდენჯერმე ჩემი თანდასწრებით აქო. უხაროდა, ჩემი საქმის გამგრძელებელი ეყოლება ქალაქსო. იმ უბედურს საცოლევ ჰყავდა, შენ კიდევ ამბობ ვირიო...

— არა, მე არ მითქვამს. მე დურგლის სიტყვებს ვიმეორებ. იმან თქვა, — მოიბოდიშა ყასაბმა, — მე თავად არაფრის მტკიცება არ შემიძლია. თუმცა რა არ ხდება ამ სამყაროში. ჩვენი დედამინა მეტისმეტად რთული და უცნაური ადგილია, რა გასაკვირია, რომ ასეთ უცნაურსა და ჩახლართულ ამბავთან გვაქვს საქმე.

— ჩახლართული კი არა! ვილაც გიჟი მთებიდან ისრებს გვიშენს, სიკვდილსა და არეულობას თესავს. სჯობს დროზე შეიპყრონ ის ვილაც და ჩამოკიდონ. — თქვა თერძმა და გადანწყვეტით დაამატა: — ცილისწამებას სჯობს ის ნაძირალა შევიპყროთ.

— ასე ადვილი რომ იყოს. — ამოიოხრა ყასაბმა.

— არც ძნელია. ნუ ნუხარ, სამყარო მარტივადაა მოწყობილი. — უპასუხა თერძმა — კეთილსინდისიერებიც არიან და ნაძირლებიც და რაკი ეს უკანასკნელებიც ადამიანები არიან, ეს იმას ნიშნავს, რომ მათზე გამარჯვება შეგვიძლია. არიან კიდევ — გიჟები, რომლებიც ათასგვარ სისულელეს რომავენ და სხვა გიჟები, რომლებიც ამ სისულელეებს იჯერებენ. ერთ-ერთი მათგანი შენ ხარ...

— ხო... აბა, — ნაიბურტყუნა ყასაბმა, რომელსაც თერძის ბოლო სიტყვები აშკარად არ გაუგია, ფიქრებს გაეტაცა და თერძს ეჭვის თვლით უმზერდა. მერე შეტრიალდა და გზას დაადგა.

თერძს ამ ბრიყვულმა საუბარმა ისე აუშალა ნერვები, მზად იყო დასწეოდა მოხუცს და თავ-პირი ამოენაცა. „ეს რაებს რომავედა! წყეული დურგალი! როგორ დასწამა ცილი მკვდრებს. თერძი ისე გაბრაზდა, დაუმთავრებელ შარვალს ხელი დაავლო, რომ უკან დაებრუნებინა მისთვის. „არ შევუკერავ და მორჩა! მე ადამიანებს ვემსახურები და არა ღორებს! ღორს რად უნდა შარვალი? ახლა გასაგებია, რატომ ვერ შევკერე ამდენ ხანს. ღორი და შარვალი?. იაროს მოშიშვლებული საჯდომით!“

შარვალი ილიაში ამოიჩარა და ქალაქისაკენ გასწია. ხალხი აღელვებული იყო. არავინ არაფერს აკეთებდა. პატარ — პატარა ჯგუფებად შეკრებილიყვნენ ქუჩის ბოლოს და გაცხარებული ჩურჩულებდნენ. პარალიზებული მიეკვებენ ფანჯრის რაფაზე შემოდგმულ ქოთნის

ყვავილს ჩამოჰგავდა. ზემოდან დაჰყურებდა აყაყანებულ ხალხს. თერძმა ყური მოჰკრა სიტყვას „შულერი“ და მიხვდა, დურგლის მონაჭორი მთელ ქალაქს მოსდებოდა.

თერძი ჩაფიქრდა, სად შეიძლებოდა ეპოვა დურგალი. ამ დროს წინ აეყუდა ხარაზი თავისი სამი ვაჟით. თერძს არ ესიამოვნა, ხარაზს ბოროტი კაცის სახელი ჰქონდა გავარდნილი. შვილებთან ერთად ხშირად ლოთობდა, მერე ქუჩაში ეხეტებოდა და შემხვედრს უშარდებოდა. მთელი ოჯახი აურზაურისა და აყალმაყალის ატეხის დიდი ოსტატი იყო. ერთხელ თერძსაც უთავაზეს მუშტი, თანაც ისე მაგრად, რომ ერთი კვირა ჩანვა. მართალია, ქალაქში სასამართლო კი ჰქონდათ და დროდადრო ხარაზს კიდეც ასამართლებდნენ, მაგრამ რაკი ციხეში არ სვამდნენ, ყველაფერი ისევ თავიდან იწყებოდა. ხოდა, რა გასაკვირია, ხარაზის დანახვაზე თერძმა უკან დაიხია და სცადა ქუჩის მეორე მხარეს გადასვლა. მაგრამ ვერ მოასწრო.

— რა გინდა? — ჰკითხა ცოტა არ იყოს დამფრთხალმა თერძმა, — მეჩქარება...

— ბატონო თერძო, ჩემი გეშინიათ?! — მოულოდნელი თავაზითა და მშვიდი კილოთი მიმართა ხარაზმა და ისე გაუღიმა, რომ ყველა ჩაყვითლებული კბილი გამოუჩნდა. — არა, ბატონო თერძო, არა ვარ ცუდი ადამიანი, უბრალოდ მაგარ არაყს ვერ ვიტან. ეს უსინდისო მედუქნეები კი, თითქოს ჯიბრზეო, სულ მაგარ არაყს მთავაზობენ და რა ვქნა?

— ხო. ხო — ნაიბურტყუნა თერძმა. არ იცოდა სხვა რა ეპასუხა.

— ბოდის მოხდა მსურს, — გააგრძელა ხარაზმა და თვალებიდან ცრემლი წასკდა. — დამიჯერეთ, ჩემს ბიჭებსაც სურთ მოგიბოდიშონ. მერწმუნეთ, ამიერიდან ყველაფერი სხვაგვარად იქნება.

— რაშია საქმე? — გაკვირვება ვერ დამალა თერძმა, როცა ხარაზი ხელზე ემთხვია, ხოლო მისი სამი ვაჟი იქვე სარგადაყლაპულებივით გაშეშებული იდგა მშვიდი და სერიოზული სახით.

— რა მოხდა, კიდეც რაიმე უბედურება დაგვატყდა თავს?

— უბედურებაა, მაშ რაა ის, რაც თითოეულ ჩვენგანს შეიძლება დაემართოს. ჩვენ... — დაიწყო ხარაზმა ისე ხმამაღლა, რომ ყველას გაეგონა, მაგრამ საჭირო სიტყვებს თავი ვერ მოუყარა და უმწეოდ დააყოლა: ამ დილით დურგალმა ამიხსნა, რამაც იმსხვერპლა ჭის მთხრელი და მისი შეგირდი. მითხრა, თუ არ გამოიცვლებით, შემდეგი შენ და შენი ვაჟები იქნებით. ხოდა, ვცდილობ, საფრთხე თავიდან ავიცილო. ჯერ არ მინდა სიკვდილი...

— დურგალი სადაა? — ხმამაღლა ჰკითხა ხალხს თერძმა, — მეც უნდა დაველაპარაკო.

— საცხოვრებლად დგას, — უთხრა ხარაზმა, — ხალხს ესაუბრება. ძალიან ჭკვიანი კაცია. ისე ლამაზად უხსნის ყველას ყველაფერს. ბატონო თერძო, ჩვენ ხომ შევრიგდით? ჩემზე ნაწყენი ხომ აღარა ხართ?

— არა, არა ვარ, და საერთოდ, დურგლის როშვას ყურს ნუ დაუგდებ. ის ვილაცა ნაძირალა თავს მთებს აფარებს და თუ დავიჭირეთ, ყველაფერი რიგზე იქნება. მერე შენც შეძლებ გამობრუნებას. არა, იმიტომ კი არ გეუბნები ამას, რომ მთვრალი მომწონხარ, იმიტომ, რომ არ მინდა, რაღაცა სისულელეების გჯეროდეს. და დაიმახსოვრე, ჭის მთხრელი და მისი შეგირდი კარგი ადამიანები იყვნენ და არანაირი დანაშაული არ ჩაუდენიათ.

ხარაზის ბიჭები თერძის სიტყვებმა კარგ გუნებაზე დააყენეს, მაგრამ თვითონ ხარაზი ეჭვით შესცქეროდა და ერთსა და იმავეს იმეორებდა: „მაგრამ ბატონი დურგალი მაინც...“ თერძი მას აღარ უსმენდა. ის საცხოვრისაკენ მიიჩქაროდა.

დურგალი მართლაც იქ იდგა. თანაც ისე გამონყობილი, კაცი იფიქრებდა, წვეულებაზე მიდისო. წვერი ორ რიგად ჩამოევარცხნა და ყელს ნითელი ბაფთა უმშვენებდა. ერთი შეხედვით ღირსეული და გავლენიანი კაცის შთაბეჭდილებას ტოვებდა. ხალხი შემოხვეოდა და დიდი გულსყურით უსმენდა.

„ო, ეს გასიბუღელი! — გაიფიქრა თერძმა. — რას ჰგავს ახლა ამის საქციელი?! — სურ-

და მოექნია და პირდაპირ სახეში ეთხლიმა შარვალი. ძლივს შეიკავა თავი. ირგვლივ ისეთი მძაფრი სუნი იდგა, მიხვდა, დურგალს მთელი ბოთლი ოდეკოლონი დაეფრქვია.

— რა სისულელეებს რომაფ? რას უბნევ ამ ხალხს თავგზას? რისი შულერი, რისი ვირი.

— რა გინდა? ვცდილობ ხალხს გავაგებინო, რაღა მაინცდამაინც ის ორი კაცი მოკლეს, — შეეპასუხა დურგალი აუღელვებლად, — ისინი რომ პატიოსანი ადამიანები ყოფილიყვნენ, მაშინ მათი სიკვდილი უსამართლობა და ყოველგვარ აზრს მოკლებული იქნებოდა.

— ჰოდა, უსამართლობა და აზრს მოკლებულია! — დაუყვირა მკერავმა. — მთებში ვილაც შეშლილი დაეხეტება. ისარზე ათასგვარ სისულელეს წერს და იმ დროს, როცა ჩვენ იმაზე უნდა ვიფიქროთ, ამ საძაგლობების ჩამდენი როგორ შევიპყროთ, შენ დამდგარხარ და ხალხს ტვინს ურევ. რა ხდება? ამ სიბერეში სულ გამოშტერდი?

— შენ საიდან იცი, რომ ისრებს ღმერთი არ გვიშენს? — მიუბრუნდა დურგალი. — რატომ ხარ დარწმუნებული, რომ მთებში იმალება ვილაცა და თანაც აუცილებლად შეშლილი.

— იმიტომ, რომ საიმისო ჭკუა კი მყოფნის, შენს სისულელეებს არ დავუჯერო. — თქვა თერძმა ისე, რომ დურგლის აღმფოთებული ხმა დაფარა.

— კარგი, — უპასუხა დურგალმა, ამჯერად უკვე მთელი სერიოზულობით, — დავუშვათ, რომ არც მე მჯერა. დავუშვათ, მეც მგონია, რომ ისრებს მენისქვილე ისვრის. იმ საწყალს წისქვილის ფრთა მოხვდა თავში და მას მერე ჭკუიდან გადავიდა. ჯერ იყო და თავი ხვლიკი ეგონა, ქვებზე განოლილი გამვლელ-გამომვლელს ეკითხებოდა, კუდი მაბია თუ არაო. დარწმუნებული ვარ, ეს ყველაფერი შენც კარგად გახსოვს. მერე კი სადღაც გადაიკარგა. მეცხვარეებმა ჩამოიტანეს ამბავი, მთაში ვნახეთო. გაუნძრევლად იჯდა, მარტო თვალებს აცეცებდა აქეთ-იქითო. ისიც მართალია, რომ თავის დროზე მენისქვილე განთქმული მოისარი იყო. ბოლო წლებში თუთიყუშზე ნადირობის შეჯიბრში ყოველთვის პირველ ადგილზე გადიოდა. მაგრამ ახლა, მისმა შერყეულმა ტვინმა, როგორც ჩანს, შეჯიბრის ახალ ფორმას მიაგნო და თანამოქალაქეებზე დაინყო ნადირობა ბარათშებმული ისრებით.

— სწორია, სწორია! — წამოიძახა თერძმა, — აქამდე როგორ ვერ მოვისაზრე! რა თქმა უნდა, მენისქვილეა! ახლა მაგას თავი ხვლიკი კი არა, ღმერთი ჰგონია! სასწრაფოდ უნდა შევიპყროთ, თორემ მეტ უბედურებას დაგვატეხს.

— მე კი მგონია, სულაც არაა აუცილებელი აჩქარება. — თქვა დურგალმა, — ყოველ შემთხვევაში, ჯერჯერობით არა. მოდი, ცოტა ხანს ვაცალოთ, აკეთოს რაც უნდა!

— აკეთოს?! — თერძი გაოგნებული შესცქეროდა დურგალს. — რა აკეთოს, ხალხი ხოცოს?

— სწორედაც, — თავი დაიქნია დურგალმა, — ხოცოს. დაე, ხალხს სჯეროდეს, რომ თავიანთი ცოდვების გამო სჯის მათ უფალი. ჰოდა, რამდენიმე კვირა რომ გავა და დარწმუნდებიან, ცოდვილს ვერაფერი იხსნის, ბატკნებოვით მორჩილები გახდებიან. ხარაზი ნახე? სხვა რა აიძულებდა ცოდვები მოენანიებინა და შეცვლილიყო, თუ არა ღვთის შიში! რომ არსებობს ვილაც, ვინც მას მოერევა და შეიძლება თავიც გაუჩეხოს.

— კარგი, მაგრამ იმას ასეთივე წარმატებით შეუძლია პატიოსანი და უცოდველ ადამიანსაც გაუპოს თავი. — შეეპასუხა თერძი.

— შესაძლებელია. ეს კიდევ ერთი ნათელი დასტური იქნება იმისა, რომ სინამდვილეში გარდაცვლილი ცოდვილი იყო და საზოგადოებას საშინელ საიდუმლოს უმაღავდა, მაგრამ უფალს რას დაუმაღავ? იმის ყოვლისმხედველ თვალს რა გამოეპარება. — ჩალიმებით პასუხობდა დურგალი.

— მოიცა, მოიცა, დურგალო, ეს სულაც არაა სასაცილო და სახუმარო. — საკუთარ ყურებს არ უჯერებდა გაოგნებული თერძი. — ეს უკვე ამაზრზენია.

— ამაზრზენი? სულაც არა. ამაზრზენი კი არა, ბრწყინვალე გეგმაა! — უთხრა დურგალმა, — რა დროს ხუმრობაა. ამ გზით ჩვენს სოფელს ნამდვილ სამოთხედ გადავაქცევთ. ვერავინ გაბედავს, ჩაიდინოს დანაშაული, იქურდოს, იჩხუბოს, ილოთოს და ატეხოს აყალ-მაყალი. ჩვენი ქალაქი მსოფლიოში ყველაზე სანიმუშო და მისაბაძი ადგილი იქნება.

— რის ხარჯზე, ათეულობით გვამის ხარჯზე? — თერძი უკვე ყვიროდა.

— ცოდვილთა დასჯა გამაფრთხილებელი ნიშანი იქნება, — ისევ თავისას აგრძელებდა თერძი.

— როცა ხალხი საფრთხეს იგრძნობს, მერე შეიძლება მენისქვილეს შევიპყროთ და მოვაყუროთ. ხოლო კიდევ მერე ღმერთის სახელით უკვე ჩვენვე შეგვეძლება ისრები დავუშინოთ მათ, ვინც ამას ნამდვილად იმსახურებს.

— ვინ? მე და შენ? — ჩაეძია დამფრთხალი თერძი.

— თუნდაც მე და შენ, რატომაც არა? — თვალები უელავდა, — ჩვენ დავამყარებთ სრულ იდილიას. მე უკვე დავბერდი, ცოტა თვალს დამაკლდა, სამაგიეროდ შენ კარგადაც ხედავ და კარგადაც ისვრი, და თუ ჩვენ გავერთიანდებით...

— რაებს ლაპარაკობ! — შეჰყვირა თერძმა და შეშინებულმა მიმოიხედა, რათა დარწმუნებულიყო, რომ მის წინ მოხუცი დურგალი იდგა და არა ზღაპრიდან ამომხტარი ბებერი ეშმაკი. მერე გონს რომ მოეგო, უპასუხა:

— ჩემი იმედი ნუ გექნება. მე მაგის გამკეთებელი არა ვარ. დღესვე წავალ მთებში და ვეცდები დავიჭირო ის შეშლილი მენისქვილე, რომ კიდევ რამე უბედურება არ ჩაიდიოს.

— შენი ნებაა, ხელს არ შეგიშლი, — მიუგო დურგალმა, რომელსაც უცნაური ცეცხლით უელავდა თვალები, — მაგრამ იცოდე, ეგრე იოლად ვერ იპოვნი, მანამდე კი ხალხი ჩემს სიტყვებს დაიჯერებს. ახალი მსხვერპლი ამ პროცესს დააჩქარებს. გაიგე, მე ხელიდან ვერ გავუშვებ, ჩვენი ქალაქის დედამინის ზურგზე ყველაზე წმინდა ადგილად გადაქცევის შესაძლებლობას.

თერძმა აღარაფერი უპასუხა. ზურგი აქცია და წავიდა. გვიანლა გაახსენდა, რომ დურგლის შარვალი დასამთავრებელი ჰქონდა. ცხელ გულზე ადგა და მდინარეში მოისროლა.

რამდენიმე დღის განმავლობაში სოფელში არაფერი მომხდარა. ვერც იმ უცნაური წარწერისა გაარკვიეს ვერაფერი. თერძი მთებში ეხეტებოდა და შეშლილ მენისქვილეს ეძებდა. მაგრამ ამაოდ. თავს იმით იმშვიდებდა, ალბათ სადმე ჩაძაღლდაო. ადვილი შესაძლებელი იყო სადმე, ხრამში გადაჩხილიყო, ანდა ავაზას შეეჭამა. სოფელშიც სიმშვიდემ დაისადგურა. ხალხი ქუჩაში სიარულს ერიდებოდა, სამაგიეროდ ყველგან გადააწყდებოდით დურგალს. გაუჩერებლად ყბედობდა, უჩვეულო მოძრაობებს აკეთებდა, ხანაც ხელებს ზეცისკენ იშვერდა და მერე მთელი სხეულით ცახცახებდა. ხალხი გარინდებული და შიშატანილი შეჰყურებდა. თუმცა ზოგიერთები არაფრად აგდებდნენ არც თერძს და არც მომხდარ ამბებს. ფიქრობდნენ, რომ ეს საყოველთაო შიშიც უსაფუძვლო იყო. თანდათან ყურადღებაც მოადუნეს. ხარაზი თავის ვაჟებთან ერთად ისევ თვრებოდა. მართალია, აღარ ჩხუბობდნენ, მაგრამ გამვლელ-გამომვლელს ძველებურად უხირდებოდნენ და ემოქრებოდნენ. პარკში ერთი-ორი სკამიც გადააყირავეს.

და აი, ამ ამბებიდან მესამე დღეს ახალი გვამი იპოვეს: აბრეშუმით მოვაჭრის მეუღლე საკუთარ ბაღში ისარგარჭობილი პირქვე ეგდო. ისარზე კი ისევ ეწერა: „ღმერთი ვარ!“

პირველი, ვინც შემთხვევის ადგილისაკენ სიხარულით გაემართა, დურგალი იყო.

— ხომ ვამბობდი, რომ არ მიჯერებდით, — გაიძახოდა ცისკენ ხელებაპყრობილი და თვალეში მისჩერებოდა შეშინებულ ხალხს, რომელიც შემთხვევის ადგილზე თავს იყრიდა. — რაო, არსად წასულა ღმერთი? ისევ სჯის ცოდვილებს? იმას ვერაფერს დაუმაღავთ! გაიგეთ, ცოდვილს გადარჩენის იმედი არ უნდა ჰქონდეს. ფრთხილად იყავით, ვინც ღვთის კანონებს არ იცავს და მკრეხელობს, ყველას სასჯელად მოფრინავს ისარი.

დურგალი გაუჩერებლად ყბედობდა. მომხდარს, როგორც გაკვეთილს, ისე უხსნიდა იქ თავმოყრილ ხალხს. და ცოტა ხნის შემდეგ უკვე ყველა ლაპარაკობდა, რომ აბრეშუმით მოვაჭრის ცოლმა ქმრის ღალატის გამო დაიმსახურა ასეთი სასტიკი სიკვდილი. როცა ეს ამბავი თერძის ყურს მისწვდა, შეეცადა გაეგო, მაინც ვისთან სცოდა საბრალო ქალმა, მაგრამ პასუხი ვერავინ გასცა. ყველა მხოლოდ დურგლის სიტყვებს იმეორებდა, რომ იმ მამაკაცების ჩამოთვლა, ვისთანაც ან განსვენებულს შეეცოდა, გაჭირდებოდა.

ამ მკვლელობის შემდეგ ქალაქის მთელი მოსახლეობა გულისყურით ეკიდებოდა დურგლის ყველა რჩევა-დარიგებას.

მეორე დღეს, როცა ხარაზის ერთ-ერთი ვაჟის გვამი იპოვეს, ეჭვიც არავის შეჰპარვია, რომ სამართლიანმა მსაჯულმა ცხვრის ფარაში კიდევ ერთი შავი ბატკანი გამოარჩია და მას დამსახურებისამებრ მიუზღო. თერძი ისევ ფიქრობდა, რომ მენისქვილე ისრებს ისროდა. ცდილობდა, იმ შეშლილის საქციელი როგორმე აეხსნა. ყველას ეუბნებოდა, რომ ეს დურგლის სურვილი იყო მომხდარი უფლისთვის მიენერა და ითხოვდა, მისთვის ყური არ ეგდოთ. ზოგიერთის აზრით, თერძის ნათქვამი უფრო ჩამოჰგავდა სიმართლეს, მაგრამ მავანი კი, მაგალითად, ხარაზი, თერძს არ ეთანხმებოდა, ის კი არადა, მუშტებსაც უღერებდა და იძახდა, რომ ღმერთი ბოროტებს ებრძოდა. სიკვდილის შიშით თავს მინას ურტყამდა და თვალცრემლიანი გარბოდა დურგალთან ბურბუშელას საყიდლად, რადგან, როგორც დურგალმა დაყარა ხმა, ბურბუშელა საუკეთესო საშუალება იყო, ღვთის რისხვის თავიდან ასაცილებლად.

დურგალმა მთელს ქალაქში გაითქვა სახელი. ბურბუშელაზე მოთხოვნა გაიზარდა. ხალხი თავდაცვის მიზნით მას ტანზე იყრიდა. ყველაზე ძვირად ფასობდა გრძელი ბურბუშელა, რადგანაც იმითი მთელი სახის დაფარვა იყო შესაძლებელი. დურგალს კიდევ ერთი — კუბოების ბიზნესი — აუყვავდა. ქალაქში მხოლოდ მის მიერ დამზადებულ კუბოებს ჰქონდა გასაყალი. მოთხოვნა იმდენად დიდი იყო, რომ დურგალი იძულებული გახდა აეყვანა ორი შეგირდი, რომლებიც მთელ დღეებს მასთან ატარებდნენ და ბურბუშელას გაყიდვით მიღებულ თანხას აგროვებდნენ. თვითონ დურგალმა ყველანაირ საქმეზე აიღო ხელი. სასადილო ოთახში მოკალათებული თან ალუბალს შეექცეოდა, თან სტუმრად მისულ თანამოქალაქეებს ქვეყნიერების საიდუმლოებებზე ესაუბრებოდა.

თერძი კი ისევ მთებში დაეხეტებოდა და მენისქვილეს ეძებდა. სასტიკად არ მოსწონდა, ის რაც ხდებოდა, მაგრამ აღიარებდა, რომ ქალაქელების ცხოვრების წესი აშკარად გაუმჯობესდა.

ხარაზი და მისი ორი ვაჟიც დამშვიდდნენ. ფეხსაცმელებს დიდი მონდომებით კერავდნენ და კლიენტებისთვის პირდაპირ სახლში მიჰქონდათ. უზრდელები ზრდილობიანად დაიღვარნენ, ბავშვები აღარ ეშმაკობდნენ, ქურდობაზე ხომ ლაპარაკიც ზედმეტი იყო. ვაჭრები აღარ იტყუებოდნენ და ყველა დროზე მიდიოდა სახლში დასაძინებლად. დუქანი რალაც დროის განმავლობაში კი მუშაობდა, მაგრამ ერთ დილითაც, როცა მედუქნე ფანჯარას აღებდა და ისარი შიგ ზურგში მოხვდა, არათუ კარი შეეღო ვინმეს, შორიასლო გავლასაც ვერავინ ბედავდა. ღამ-ღამობით სინყნარემ დაისადგურა. აღარავინ ღრიალებდა ქუჩაში, აღარ ისმოდა აყალმყალი. თერძს არ სურდა ელიარებინა, მაგრამ დურგლის ტაქტიკამ აშკარად ნაყოფი გამოიღო. მართლია, ქალაქს ხალისი აკლდა, სამაგიეროდ ყველა პატიოსანი შიშჩამდგარი თვალეზით დააბიჯებდა. მაგრამ დამყარებული წესრიგი ამაღ ნამდვილად ღირდა. თერძი ისრების თაობაზე უკვე აღარავის ეკამათებოდა, უბრალოდ, ხალხს საშუალებას აძლევდა, კარგად გაეაზრებინათ დურგლის ქადაგებანი, თუმცა თვითონ ტყეში ხეტიალს არ მოეშვა.

მთლად სასიამოვნო მაინც არ იყო ის, რაც ხდებოდა. ჯერ ერთი, როგორც უკვე აღინიშნა, ყველა ადამიანს გამუდმებით თან სდევდა სიკვდილ-სიცოცხლის შიში. ყველა გრძნობდა, უჩინარი „ღმერთის“ მიერ მოზიდულ ისარს. და დამფრთხალი, წელში მოკუნტული ხალხი სწრაფად დააბიჯებდა ქუჩებში, საფრთხის მოლოდინში აქეთ-იქით აცეცებდა თვალეზს. ერთი ყასაბი იყო დინჯად რომ დააბიჯებდა, თანაც წელში გამართული და თავადერილი იერით ათვალეზებდა ქუჩას. როცა ეკითხებოდნენ, არ გეშინია, მიზანში რომ ამოგიღოსო? პასუხობდა:

— პატიოსნად ვცხოვრობ, ამიტომ არაფრის მეშინია, მე ისარი არ მომხვდება. იმას ეშინოდეს, ვისაც გული სიბნელითა აქვს სავსე. ჩემნაირ მართალ კაცს, შეუძლია მშვიდად იცხოვროს.

ყასაბის ასეთი თავდაჯერებულობა ხალხს მისადმი პატივისცემით განაწყობდა. ზოგიერთები სახლშიც აკითხავდნენ და სთხოვდნენ, სისხლიანი ხელით შეხებოდა. ამას „მეყასბის ნიშანს“ ეძახდნენ და ეგონათ, ამ გზით ღვთის რისხვას აიცდენდნენ. იყვნენ ისეთებიც, რომ-

ლებიც ყასაბს სთხოვდნენ, მთელი ტანი სისხლით შეეღება. მერე დადიოდნენ დაუბანელები და საშინლად ყარდნენ.

მეორე არასასიამოვნო ამბავი ის იყო, რომ ჭის გათხრა შეჩერდა და წყლის ამოღება ისევ ძველი ჭიდან უხდებოდათ. ის კი გვალვისას ხშირად შრებოდა, ხანდახან ნეხვის სუნით ყარდა. საშველი არ ჩანდა. ახალი ჭის თხრას ვერავინ იღებდა თავის თავზე. იმ ადგილასაც კი, სადაც პირველი მსხვერპლი აღესრულა, ახლოს არავინ ეკარებოდა. დურგალი ყველას უმტკიცებდა, ჭა დაწყველილიაო. თერძი ეხვეწებოდა დურგალს, გაჩუმდი, ხალხს გონებას ნუ ურევ, ჭის თხრა გააგრძელონო, მაგრამ დურგალი თავისას არ იშლიდა.

— ვინ გაბედავს რომ ჭას მიუახლოვდეს. ვერ ხედავ, ხალხს ეშინია ამ ადგილთან მიკარებისაც კი. როგორიც გვაქვს, ისეთ მდგომარეობას უნდა შევეგუოთ. ბოლოს და ბოლოს, ეს მოვლენა ღირს ამაღ! თუ არ გინდა ძველი ჭის წყლის დაღევა, შემოძლია ღვინო მოგცე. მედუქნის სარდაფში საკმაოდ დარჩა, მე კი ნელ-ნელა ჩემს სახლში ვეზიდები. თუ გინდა, რამდენიმე ბოთლს მოგცემ, მაგრამ სხვის დასანახად ნუ დაღევი, სხვებისთვის ცუდი მაგალითი იქნება და მერე ეს სულელები ვერ გაიგებენ, ღმერთი რატომ არ გსჯის. ჩემსავით საღამოობით შენს ოთახში შეიკეტე და ჩუმად წრუპე.

— მენისქვილეს რა ვუყოთ? არ შევიპყროთ? — ამოიხვნეშა თერძმა. და ცოტა ყოყმანის მერე დურგლის გამონვდილი ღვინის ბოთლი ჩანთაში ჩააცურა. არ ესმოდა, რატომ უნდა ეთქვა უარი ასეთ ძღვენზე. სხვებმა თუ აიკრძალეს ღვინის დაღევა, ეს იმათი საქმე იყო და იმათ უკეთ იცოდნენ, როგორ მოქცეულიყვნენ. თვითონ კი საკუთარ ჩვევებზე უარის თქმას არ აპირებდა.

— ვერ გამიგია შენ რა განუხებს ან რა არ მოგნონს? შეხედე, როგორ ყვავის ჩვენი პატარა ქალაქი? ყველა შრომობს, ყველა რაღაცას აკეთებს, არავინ ზარმაცობს. იყოს ეს მენისქვილე იმ მთაში, რას გიშავებს. თუ გეშინია, ფეხს ნუ გაადგამ სახლიდან და ისიც ვერ გიპოვის. ჩვენისთანა ჭკვიანი კაცები ამრიგად გავუმკლავდებით. ახლა კი იმასთან ერთად ვათამაშოთ ეს ხალხი და ცოტა გავერთოთ. თუ ღვინო კიდევ მოგინდეს, მოდი ჩემთან, არ მოგერიდოს.

— მოვალ, — სიტყვა დაუგდო თერძმა და ღვინის ბოთლიანად სახლისაკენ გასწია. როგორც კი კარის საკეტი გადაატრიალა, მარტოობა იგრძნო. ერთადერთი, ვისთანაც ჯერ კიდევ ადამიანურ ენაზე საუბარი შეიძლებოდა, დურგალი იყო, მაგრამ თერძს იგი გულის სიღრმეში სძულდა. მაგრამ სხვები, თვით მისი ერთგული მეგობარი ყასაბიც კი, უცნაურად გამოიცვალნენ. თერძმა ბოთლს საცობი მოხსნა. ქუჩაში ჩამიჩუმდი არ ისმოდა. ღია ფანჯრიდან ხედავდა, რომ ქუჩაში ხალხი ჯერ კიდევ იყო, მაგრამ ყველანი უხმოდ, თავჩაქინდრულები დადიოდნენ. თერძი დათვრა და მაგიდაზე ჩამოეძინა.

მესამე არასასიამოვნო ამბავი მოგვიანებით მოხდა. დილაადრიან, როცა თერძმა ხაბაზისაკენ გასწია, ხალხის აღელვებული ხმა შემოესმა. ვიღაცა ჩხუბობდა. ასეთი აურზაური ქალაქს კარგა ხანია არ სმენოდა და ამიტომ თერძიც იმისკენ გაემართა. ამ წუთში ისეთი განცდა დაეუფლა, როგორიც ეუფლება კაცს, რომელსაც ატყობინებენ, რომ უკანასკნელ დღეში მყოფი მისი მეგობარი, მოულოდნელად მობრუნდაო. მალე ყასბის ხმაც შემოესმა. ის საცხობის წინ ხაბაზს წასდგომოდა და განრისხებული ხმამაღლა ღრიალებდა:

— ღმერთი კეთილი მსაჯულია! ხაბაზი, რომელიც პურს არ აცხობს, რისი ღირსია? წესით, სასტიკად ხარ დასასჯელი? შენ რა, არ იცი, რომ შენი ვალია პატიოსნად იცხოვრო! აკეთე ის საქმე, რისთვისაც შენ ამ ქვეყანაზე მოგავლინეს და ბინძური აზრებით ნუ გაქვს თავი გამოტენილი. გამომივიდა, ჭკუის კოლოფი! მიდი, მიდი, ცომი მოზილე!

— ნუ ყვირი, — შეეპასუხა ხაბაზი უცნაური კილოთი, — შენ რაც გინდა ის იფიქრე, მაგრამ მე ჭეშმარიტ გზას მივაგენი. ამიერიდან მე საკვები არა მჭირდება. შენ თუ გჭირდება, გამოაცხვე და მერე ეძგერე. ამიერიდან მე ხაბაზი აღარა ვარ, მე შეგირდი ვარ.

— რაო, რა შეგირდი, ვისი შეგირდი? — დაიღრიალა ყასაბმა — ერთი ამას დამიხედეთ, შეგირდიო, მაინც რას სწავლობ, საცხობის წინ გდებასა და ჰაერის მონამვლას?

— მე ვსწავლობ ღმერთს. — უპასუხა ხაბაზმა, — ცოტაც და მის გვერდით ვიქნები. მე

ვგრძნობ მის სიახლოვეს. მინდა, მან ჩემში შემოაღწიოს. გაიარეთ, გაიარეთ, ხელს ნუ მიშლით, როცა თქვენ აქა ხართ, ის ჩემთან აღარ მოდის.

ყასაბი წავიდა. თერძიც უკან გაჰყვა. ხაბაზი კი ისევ მინაზე იწვა და რალაცას ბუტბუტებდა, ბოლოს იმ უხსენებელივით დაიკლაკნა, ტყავს რომ იცვლის. თერძი ღურგლის სახლს მიადგა. არ დაუკაკუნებია, კარი პირდაპირ შეაღო და. ღურგალს ახალგაზრდა გოგოსთან შეუსწრო.

— ბოდიში! — თქვა თერძმა და შებრუნდა.

სახეანითლებულმა გოგონამ მეორე ოთახს შეაფარა თავი, თუმცა ღურგალმა მოასწრო საჯდომზე წაეთათუნებინა მისთვის, მერე კი ღიმილიანი სახე თერძს მიაპყრო.

— ისე, სხვა დროს დააკაკუნე, ხარით ნუ შემომივარდები. ხო ნახე, გოგოს ერიდება.

— რას წარმოვიდგენდი შენი ასაკის კაცი თუ კიდევ იძრომივალედა გოგოებთან, — თანაც, ეგ თეთრი თმა — წვერი ლამის წელამდე დაგთრევს.

— რა ასაკზე მელაპარაკები, გოგოს სიკვდილის ეშინია, — ჩაახველა ღურგალმა, — გოგომ იცის, რომ თუ რამე გადაარჩენს, ჩემთან ურთიერთობაა. ამიტომ ცხოვრობს ჩემთან, თან საოჯახო საქმეებშიც მეხმარება. რითაა ცუდი? მე რომ მკითხო, მშვენიერია!

— კარგად აგინყვია საქმე! — ბრაზნარევი და მკაცრი ტონით მიმართა თერძმა, — რალა შენ და რალა ფევილის მატლი. ნეხვის ჭია. რას ატყუებ, როგორ უნდა დაიცვა, რა, ოთახში გამოკეტავ, გარეთ არ გავა თუ? ხოდა, მენისქვილევ მიზანში ამოიღებს.

— ამოიღებს და ამოიღოს, — მხრები აიჩეჩა ღურგალმა, — ვინ იცის, რომ მე იმ გოგოს შევპირდი, დაგიცავ-მეთქი, არც არავინ. რომ მოკვდეს ვის დაადანაშაულებენ? ისე ცოდო კი იქნება, მაგრამ ეგეც არაფერი, სხვაც გამოჩნდება, ვისაც ჩემი დახმარება დასჭირდება.

— მარტო იმიტომ შევიპყრობ მენისქვილევს, რომ ეგრე აწყობილი ცხოვრება დაგამხო. ადამიანის სახე სულ დაკარგე, ამაზრზენი ხარ პირდაპირ. გამოკეტილხარ ამ ბნელ ოთახში, წვერი მოგიშვია, ფერი დაგიკარგავს, პატარა გოგოს ხრინნი, ბურბუშელათი ვაჭრობ...

— სამაგიეროდ ბიზნესი ყვავის, — ჩაეღიმა ღურგალს თერძის სიტყვებზე.

— რა ჯანდაბად გინდა ფული, თუ ქუჩაში გასვლას ვერ ბედავ, რაში უნდა გამოიყენო? მალე მაგ შენი ფულით ვერაფერს იყიდი, რადგანაც შენმა ღვთიურმა საქმეებმა მოძღვრებაზე ზოგიერთი ჭკუიდან გადაიყვანა. — და უამბო ღურგალს საცხოვრებელი მომხდარი ამბავი. ღურგალი მხოლოდ მხრებს იჩეჩდა.

— რაც მოხდა, მოხდა. რა ვქნათ, სხვა რა გზაა, თუ ძველი ჭკუიდან გადავიდა, ვიპოვოთ ახალი ხაბაზი. როგორც ჩანს, კარგი საქმე მსხვერპლს მოითხოვს. სამაგიეროდ, ყველანი კარგად და ბედნიერად ვიცხოვრებთ, ქუჩაშიც სიმშვიდეა.

— მაგარი სიმშვიდეა. განსაკუთრებით მაშინ, როცა იმაზე დაფიქრდები, შეშლილი მენისქვილე რომელიღაც მთის კენჩხოზე რომ ზის და მიზანში გიღებს, — მიაყვირა თერძმა და კარები გამოაჯახუნა. სწორედ ამ დროს ღურგლის სახლთან ისრით განგმირული პარალიზებული მექვაბე იპოვეს. მას პირი ღია დარჩენოდა და იქიდან ისრის წვერი მოუჩანდა. „ღმერთი ვარ!“ — იუნყებოდა ისრის ბოლოზე მიბმული წარწერა. ღურგლის შეგირდებმა გვამი წამოსწიეს, რომ კუბოსთვის ზომა აეღოთ. ამ დროს კი მოკლულის ქალიშვილი განწირული გაჰყვიროდა:

— პატივცემულო და კეთილშობილო ბატონო ღურგალო, ამიხსენით რისთვის დაისაჯა ასე სასტიკად მამაჩემი? ის ხომ მოხუცი იყო, ავადმყოფი, უფეხო, ყრუ. ჭიანჭველისთვისაც არ დაუდგამს ფეხი. ვის რას უშავებდა. იჯდა თავისთვის ფანჯარასთან და აქეთ-იქით იყურებოდა.

ღურგალმა თავი ფანჯრიდან გადმოჰყო:

— ახალგაზრდობაში ზღვაზე მეკობრეობდა. ცოდვით იყო სავსე და, ბოლოს და ბოლოს, ეგეც დაისაჯა. ვერც ერთი ბოროტმოქმედი ვერ დააღწევს თავს ღვთის სამართალს! ვერც ერთი!

— მეკობრე! — უკვე ჩხაოდა გარდაცვლილის ქალიშვილი, — მეკობრე?! მამას არასოდეს უთქვამს, რომ მეკობრეობდა.

— გაგიმართლათ, ეს მისი საიდუმლო იყო, ტყუილსა და ცოდვაში ცხოვრობდა. ოო, რა საშიშია ასეთი ცხოვრება! — ერთხელ კიდევ თქვა და ფანჯარა მიხურა.

მეორე დღეს ხაბაზი საცხოვრის სახურავზე ნახეს ამძვრალი. დედიშობილა იყო, ერთი ფეხი კისერზე შემოედო და იჯდა ასე, უცნაურ პოზაში. ხალხი მის საცქერლად მოგროვდა. ახალგაზრდა ქალები ცმუკავდნენ, კაცები უყვიროდნენ, შარვალი მაინც ამოიცვიო. ხაბაზს არავისი არაფერი ესმოდა. იჯდა გაუნძრევლად, ოფლი ნურნურით ჩამოსდიოდა, შუადღის თაკარა მზე ტვინს უდუღებდა.

— შენი ნებით ჩამოდი, — რჩევას აძლევდა ლანდად ქცეული ბებერი ხარაზი. ეს ის ხარაზი იყო, რომელიც ღმერთთან ზიარების გამო, მხოლოდ დურგალთან შეძენილი ბურბუშელათი რომ იკვებებოდა, რის გამოც კუჭი გადაგვარებოდა და ახლა ძვირი საკვების შესაძენად მთელი ქონება ლომბარდში ჰქონდა მიტანილი. ის ერთ-ერთი იმათგანიც იყო, ვინც მეყასბეს მთელი ტანი სისხლით მოათხუპნინა და ახლა ზეზეურად ქოთდა.

— ეი, არ გესმის? ნუ არისხებ ღმერთს, ჩამოეთრე დაბლა, არ გეშინია რომ ისარი დაგიმიზნოს?

— ღირსიც იქნება ღმერთმა რომ დასაჯოს, — ფიქრობდა ყასაბი და ხაბაზს ზიზლით შესცქეროდა. — ღმერთი ჩვენგან ყოველდღიური საქმის პატიოსნად კეთებას მოითხოვს და არა ჯამბაზობასა და სახურავებზე ძრომას. გამოფხეკილი გვაქვს სახლები, ლუკმის ნამცეცსაც ვერ იპოვის კაცი, ეს კიდევ იმის მაგივრად, რომ თავისი საქმე აკეთოს და პური აცხოს, სახურავზე შიშველი დაძვრება ასოგადმოგდებული. შენ ეი, პირუტყვო, მთლად მაიმუნს რომ დაემსგავსე, იცოდე, ღმერთი არ გაპატიებს, ამ საქციელისთვის მკაცრად დაგსჯის.

— ღმერთს მოეშვი, გაიგე, — მოულოდნელად ალაპარაკდა ხარაზი, — შენ რომ გისმინოს კაცმა იფიქრებს, ღმერთისთვის უძვირფასესი უგრძნობი ხარი, ანდა უგუნური ცხენია, რომლებიც მთელი დღე ურემში არიან შებმული. ჩემზე კარგად არავინ იცის, რა სურს და რა მოსწონს ღმერთს. მე ყველაზე უკეთ ვგრძნობ მას. ერთადერთი მე ვარ მასში და ის ჩემშია, მთელ ჩემს სხეულში. მე ღმერთით ვარ სავსე.

ხაბაზმა კისრიდან ფეხი ჩამოიღო, რალაც მოძრაობა გააკეთა და ყველასათვის მოულოდნელად და გასაკვირად საბუხრიდან მშვილდ-ისარი ამოიღო, მოზიდა და ხალხს დაუმიზნა. ყველა დაფრთხა. ატყდა ერთი ნივილ-კივილი. ხალხი აქეთ-იქით მიმოიფანტა. ხაბაზმა კი ვიღაც ახალგაზრდა ქალი ამოიღო მიზანში და პირდაპირ ზურგში ესროლა. მერე აღტაცებისა და გამარჯვების დასტურად ხელები ზეცისაკენ ალაპყრო.

— შეიშალე? — უყვიროდა თერძი, რომელიც ის იყო წაესწრო მომხდარს. — რას ჩადი?

— არა, ეს მე არ ჩამიდენია. ეს ღმერთი მართავს ჩემს ხელებს. — გამოეპასუხა ხაბაზი. — დიდი ხანია, რაც ჩემზე ბატონობს, ის მავსებს და ჭეშმარიტებას მკარნახობს. ეს ქალი ცოდვილი იყო და ღმერთმა მისი დასჯა მოითხოვა. ეს სამართლიანი სასჯელი იყო, მაგრამ ცოდვიანი ჩვენში კიდევ ბევრია.

მან ახალი ისარი მოზიდა და ხალხს მიუშვირა.

— ღმერთი! — ნამოძახებალა მოასწრო ყასაბმა, როცა ისარმა მკერდი გაუპო. იმავე წუთს ჰაერში თერძის ნასროლომა ისარმა გაიელვა და ცეცლისმფრქვეველ ურჩხულს დამსგავსებული დაჭრილი ხაბაზი სახურავიდან გადმოეშვა.

თერძი ყასაბს ეცა. ის ჯერ კიდევ სუნთქავდა. თითები ჩაეჭირა ისრისათვის, რომლის ბოლოებზეც ისევ ფრიალებდა წარწერა: „ღმერთი ვარ!“

— ცოდვილი ვარ. მეც დიდად ცოდვილი ვარ. — ამოილულულა ყასაბმა.

— რას ბოდავ, რა ცოდვა, რის ცოდვა, შენ ხაბაზმა გესროლა, ერთმა შემლილმა ხაბაზმა. ცოდვილი კი არა, უდანაშაულო ხარ.

— არა, არა. ხედავ რა წერია ისრის ბოლოზე. ღმერთმა დაინერა ჩემი ცოდვები, — ძლივს ამოთქვა ყასაბმა, ისარს ხელები შეუშვა თუ არა, მკლავები აქეთ-იქით გადაუცვივდა. ყასაბი მოკვდა.

— გამოდის, რომ არ ყოფილა პატიოსანი კაცი, — ჩაილაპარაკა ვიღაცამ.

— რა ვიცი, ქუჩაში მამლაყინნასავით კი დააბიჯებდა. მაგრამ ხედავ, მაგანაც დაიმსახურა ისარი, — დაამატა მეორემ.

— აბა, კიდევ ვინ აპირებს სხეულის სისხლით გათხვრას? — ილიმოდა მესამე. — გასაკვირია, რას სჩადის ეს ხალხი! ამ გათხუპნულებს, ნახეთ, რა ცუდად წაუვით საქმე. ისე არიან, ღმერთი ადვილად მიაგნებს. აკი ვამბობდი, ჩვენ თუ რამე დაგვიცავს, წმინდა ბურბუშელა დაგვიცავს-მეთქი.

— შეხედეთ, შეხედეთ, როგორ გარბის სისხლის ჩამოსარეცხად, — ქირქილებდნენ ხან-შიშესული ქალები, — გვიანია, გვიანი, ღმერთის ისარს ვერსად გაექცევით!

თერძმა ყასაბს თვალეები დაუხუჭა და ფეხზე წამოდგა.

— ცოდვილი! რა სისულელეებს ამბობთ, აქ არ იყავით, თქვენ წინ არ მოხდა ყველაფერი? რა გჭირთ, დაბრმავდით? — ვერ დაინახეთ, ვინ ისროლა ისარი? რა ღმერთი, რის ღმერთი! ეს ხომ ხაბაზი იყო, შეშლილი, ჭკუიდან გადასული, დედიშობილა ხაბაზი, რომელიც სახურავზე იჯდა და ისარს ისროდა. რა შუაშია ღმერთი და იმისი ისრები?! — უკვე ყვიროდა თერძი.

მოხუცები ხმას არ იღებდნენ. ყველა დუმდა, ოღონდ მრისხანებაჩაბუდებული თვალეებით იმზირებოდნენ.

თერძი მთელ დღეებს ტყეში ატარებდა. მტკიცედ ჰქონდა გადანყვეტილი, რადაც უნდა დასჯდომოდა, მენისქვილე ეპოვა. სოფელში დატრიალებულმა ამბებმა შეაძრწუნა. ხაბაზი მხოლოდ კენჭი იყო, რასაც შემდეგ საშინელი ზვავი მოჰყვა. თითქოს ღირსეული ხალხი სადღაც გაქრა. უკვე აღარავინ არაფერს აკეთებდა, არც ჭამდნენ, არც სვამდნენ. ზოგიერთებს თვალეები უცნაურად უგიზგიზებდათ, ისარმომარჯვებულები ისხდნენ ქუჩაში და თავი ღმერთი ეგონათ.

თერძმა დურგალთან სიარული აიკრძალა. ღვინის გამოც არ მიდიოდა. ზიზლს გვრიდა ის, რაც იქ ხდებოდა. მოხუცს კიდევ ორი ქალიშვილი გაება ბადეში და ფანჯრები დღე და ღამე მიკეტილი ჰქონდა. მის რჩევებსა და გრძნობებს ხალხს აცნობდნენ მისი შეგირდები, რომლებიც ვერანდაზე ჩამომსხდარიყვნენ, კოხტად დავარცხნილი წვერ-ულვაში ბაფთით შეეკრათ და თავი ისე ეჭირათ, თითქოს თვითონ იყვნენ, ვინც იყვნენ. სალამის ღირსადაც არავის სცნობდნენ. კუბოებსა და ბურბუშელას ახლა სრულიად სხვა ხალხი ყიდდა, ანუ ყოფილი შეგირდების შეგირდები. მოკლედ, საქმე არაჩვეულებრივად აენყო.

თერძი მენისქვილის ძიებამ ისე შორს გაიტყუა მთაში, რომ ველარ იგრძნო, როგორ მოიპარა ბინდი. მიხვდა, სახლში დაბრუნებას აზრი აღარ ჰქონდა. სადგომის ძიება დაიწყო და მონადირის ქოხს მიაგნო. მოიხსნა მშვილდ-ისარი, ჩამოიხსნა მოკლული კურდღელი და წყალზე წავიდა.

წყარო იქვე იყო. ის იყო ჭურჭელი პირამდე აავსო, რომ ვილაცის ფეხის ხმა შემოესმა. თერძი ბურჩქებს ამოეფარა. წყაროს ვილაც, ერთიანად თმანვერგაბურძგნილი კაცი მიადგა, დაიხარა და ზუსტად ისე დაიწყო წყლის სმა, როგორც ნადირმა. თერძი იმდენად ახლოს იყო, რომ კარგად ხედავდა რა მარჯვედ ხმარობდა ის კაცი ენას და მიხვდა, ეს ჭკუიდან გადასული მენისქვილე უნდა ყოფილიყო.

წყურვილი რომ მოიკლა, ეს თმანვერულვაშიანი კაცი გზას დაადგა. თერძი აედევნა, რადაც წამით აზრმა გაუელვა, ეგებ ქოხში მოვასწრო შევლა და მშვილდ-ისრის აღებაო, მაგრამ გადაიფიქრა, შეშინდა მენისქვილის კვალი არ დაჰკარგოდა, მით უფრო, რომ სიბნელე მატულობდა და მხედველობას ძაბავდა, რომ მიმავალი ხედვიდან არ გაქრობოდა.

დაახლოებით ათი წუთის სიარულის მერე მენისქვილემ საფარს მიაღწია. იქ, შიგნით, კოცონი ენთო და მის ირგვლივ უამრავი ნადირის ძვალი ეყარა. მენისქვილე ძვლებს მიუჯდა და ზედ შერჩენილი ხორცის გლეჯა დაიწყო. თერძი ფეხაკრეფით მიინევიდა იქით.

მოულოდნელად მენისქვილე შემოტრიალდა და ზედ წაანყდა თერძს, რომელსაც გული აუფრიალდა. მენისქვილე ადგილიდან არ იძროდა და გაკვირვებული შესცქეროდა მოულოდნელ სტუმარს, რაკი არც სამალავი იყო და თანაც მშვილდ-ისრამდე ერთი ხელის განვდენა დარჩენოდა, მკერავმა ნაბიჯი წადგა და მშვილდ-ისარს დასწვდა. ხელები უკანკ-

ალებდა მშვილდი რომ მოზიდა. ყველა ისრის ბოლოს ფრიალებდა წარწერა „ღმერთი ვარ!“ რამდენიმე კვირა ეს ისრები სიკვდილს თესდნენ ქალაქში.

თერძი ყოყმანობდა, გული არ უშვებდა მშვილდისთვის ხელი შეეშვა. მენისქვილე იჯდა მიწაზე და მეგობრულად შეჰყურებდა, თითქოს ელოდა, სტუმარი რაიმეს მეტყვის, ანდა მომესალმებაო. ყვირილი რომ აეტეხა ან თავს დასხმოდა, თერძის საქციელი გამართლებული იქნებოდა, ახლა კი, ასეთ მდგომარეობაში კაცის მოკვლა ძნელი აღმოჩნდა.

„არა, მე ეს უნდა გავაკეთო! ეს ჩემი ვალია, — თავს არწმუნებდა თერძი. — ის ყაჩაღია, რამდენი ხალხი დახოცა. სწორედ ეს მაძლევს სროლის უფლებას. სამართალი მოითხოვს ამას ჩემგან!“ სამამდე დაითვალა და ისარს ხელი უშვა. მენისქვილე სუფთად გამოსრულ ძვლებს შორის უსულოდ დაეცა.

„ღმერთი ვარ!“ თერძის მიერ ნატყორცნ ისარსაც ასეთი წარწერა ჰქონდა მიბმული.

თერძმა ღამე თავის სადგომში გაათია და მზე ამოიწვერა თუ არა, სახლისაკენ მიმავალ ბილიკს დაადგა. ამაღლებული განწყობილება დაუფლებოდა, ბოლოს და ბოლოს, გონებაარეულ მენისქვილეს გაუსწორდა. ამ მიწაზე ერთი ბოროტმოქმედით ნაკლები ივლიდა. ეს თავისთავად უკვე დიდი საქმე იყო. თერძმა უსაფრთხოების მიზნით მენისქვილის მშვილდისრები დაწვა, მიწას მიაბარა მოკლული, რომელმაც გონება აურია მთელ სოფელს და აიძულა ხალხი არანორმალურად ეცხოვრა. ამის სამაგალითოდ მარტო დურგალი კმაროდა. ახლაც აღარ მოიშლის კუბოებით ვაჭრობას! ესეც მაგას! ამიერიდან ყველაფერი თავის კალაპოტში ჩადგება. მართალია, ამას დრო დასჭირდება, მაგრამ, რაც მთავარია, ისრების წივილს ბოლო მოელება.

თერძი უკაცრიელ გზას მიუყვებოდა, ჰორიზონტზე არავინ ჩანდა. ხალხს ჯერ კიდევ ეძინა. ეძინოთ, — ფიქრობდა სახელიმილიანი თერძი, — მშვიდად ეძინოთ. და სწორედ ამ დროს ისარი მოხვდა ზურგში. ნაბორძიკდა, მუხლებზე დაეშვა, სანამ მიწას შეეხებოდა თავის შემობრუნება მოასწრო. ცა გახსნილიყო და იქიდან ვილაც მოხუცი, სანოლიდან თითქოს ახლა წამომდგარი, იცქირებოდა, ხელში კი მშვილდ-ისარი ეკავა. მაგრამ ეს სურათი არარეალური და ბუნდოვანი იყო. მიუხედავად ამისა, თერძს ეჭვი არ შეჰპარვია, რომ ზურგში გარჭობილი ისრის ბოლოს მისთვის კარგად ნაცნობი წარწერა ფრიალებდა.

თარგმნეს სერგო კალაძემ და ნანა დევიძემ

შიშვლები

ბოლო დროს მამა იოჰანესს ქალაქის გალავნის ირგვლივ მოსიარულე შიშველი ხალხი მოსვენებას უკარგავდა. ის ყოველ დღე გალავნის შორიახლო ტრიალებდა და ყურადღებით აკვირდებოდა მათ. ბოლოს იმ დასკვნამდე მივიდა, რომ მათი რაოდენობა დღითიდღე მატულობდა. ეს არსებანი ისე მოძრაობდნენ, თითქოს რიტუალურ ცეკვას ასრულებდნენ, თან ამაზრზენ ხმებს გამოსცემდნენ. ისინი ბედავდნენ და ქალაქის ჭიშკარს უახლოვდებოდნენ. ზოგი ყნოსავდა, ზოგი აკაკუნებდა, ზოგიც ხელით ეხებოდა, თითქოს შიგნით შეღწევას ცდილობდა. ამის უფლებას იმათ ვინ მისცემდა? თანაც კარი საიმედოდ იყო ჩარაზული და ისინიც უკან, ტყეში, ბრუნდებოდნენ. მერე ხის კენწეროებზე ძვრებოდნენ, თითქოს სულაც არ აინტერესებდათ სქელი გალავნით შემოსაზღვრული ეს ქალაქი. მაგრამ ღამ-ღამობით, როცა მამა იოჰანესი გალავნის მიღმა ჩაბნელებულ ჩრდილოეთს გასცქეროდა, ათასამდე ანთებულ თვალს აწყდებოდა და ხვდებოდა, შიშვლებს არ ეძინათ. ისინი ქალაქს დასცქეროდნენ, რითაც შიშის ზარს სცემდნენ ღვთისმსახურს.

მამა იოჰანესმა იცოდა, რომ ქალაქის კედელი მტკიცე დულაბით იყო შეკრული და შიშვლები მას ვერაფერს დააკლებდნენ, რადგან არც თოფები ჰქონდათ, არც შუბები, არც კედლის დამანგრეველი რაიმე იარაღი. ფრჩხილებისა და კბილების ამარა კი საუკუნეების განმავლობაში მყარად მდგარ გალავნს რას მოუხერხებდნენ? მთელი მისი ისტორიის მანძილზე ქალაქი ვერავინ აიღო. საიმედოდ შეკრულ ჭიშკარს ბევრი შემოსევითვის გაეძლო და ახლა შიშველი ტყიურების სუსტ მუშტებს ვერ გაუმკლავდებოდა? მამა იოჰანესს სანუხარი არაფერი ჰქონდა. შიშვლები ქალაქს ისევე ვერ დაურღვევდნენ სიმშვიდეს, როგორც ტყეში მოწანწალე მგლები და ტურები. ხეებზე კი რამდენიც უნდოდათ, ეძრომიალათ. ეს მამა იოჰანესს სადარდელად არ უნდა გაეხადა.

ღვთისმსახურისაგან განსხვავებით ქალაქის მკვიდრნი ამგვარ წვრილმანებს ყურადღებას არ აქცევდნენ. სამაგიეროდ, მამა იოჰანესს რაღაც იდუმალი ძალა ენეოდა გალავნისაკენ. ის აკვირდებოდა ამ უცნაურ არსებებს, რომლებიც შიშის ზარს სცემდნენ. ეჭვობდა, რომ შიშვლებს ქალაქშიც შემოედნიათ და თავიანთი ტაძრის მშენებლობაც დაეწყათ, ამიტომ მოუხშირა ქალაქის ჭიშკართან სტუმრობასა და რიუტელ კლაუსთან საუბარს. ეს ის კლაუსი იყო, ვინც პასუხს აგებდა ქალაქის დაცვაზე. რიუტელი ღვთისმოსავის გაფრთხილებებს არად აგდებდა. იმას ეჭვიც არ ეპარებოდა, რომ საუკეთესო მჭედლების მიერ გამოჭედილი ალაყაფის კარის, რომელსაც ოცზე მეტი ბოქლომი ედო და საგულდაგულოდ იყო ჩარაზული, გაღებას ვერავინ შეძლებდა. ვის ჰქონდა ისეთი კბილები, ცეცხლგამძლე რკინა დაეკვნიტა? თანაც კარს უკან თავად რიუტელ კლაუსი იდგა და საკმარისი იყო ვინმე კარის ზღურბლს გამოსცდენოდა, იმ გარენარს მაშინვე გამოფატრავდა. რა შეუშლიდა ხელს, ტყიურებს არც იარაღი ჰქონდათ არც ისეთი აბჯრები, როგორსაც რიუტელ კლაუსი ატარებდა. ოდნავი ძალისხმევა და შიშვლების მთელ ჯარს რამდენიმე წუთში ამონყვეტდა. ჰოდა, ღვთისმოსავს არაფერი ჰქონდა სანერვიულო, შეეძლო მშვიდად ყოფილიყო.

რიუტელ კლაუსის არგუმენტებმა მამა იოჰანესი ვერ დაანყნარა. ადგა და ქალაქის მერს მიაკითხა. თავისი ეჭვები გაუზიარა და მოუთხრო, ღამ-ღამობით ათასობით ანთებული თვალი როგორ მისჩერებოდა ქალაქს და რა თავზარი ეცემოდა, როცა ამ შიშველ არსებებს უყურებდა. ქალაქის მერი გაკვირვებული შესცქეროდა ღვთისმოსავს, ცდილობდა დაემშვიდებინა და როგორმე თავიდან მოეშორებინა. მერი მისთვის ჩვეული დიდებულებით ცხოვრობდა და სულაც არ ანაღვლებდა ქალაქის კედლის მიღმა მოხეტიალე შიშვლები, რომლებსაც ქალაქთან არაფერი აკავშირებდათ. მისთვის ეს ისეთივე უმნიშვნელო იყო, როგორც ცაზე მოულოდნელად გაჩენილი ღრუბლები, ანდა ხის ტოტებზე ჩამომსხდარი მჩხავანა ყვავები.

ქალაქი ჩვეული ცხოვრებით ცხოვრობდა, შიშვლები — თავიანთით. მომავალშიც ასე უნდა გაგრძელებულიყო. ქალაქის ჭიშკართან ყოველთვის ტრიალებდა ათასი ჯურის ხალხი, ყველას თავისი საზრუნავი ჰქონდა და ეს ქალაქს არასოდეს უგრძენია. ისინი მიდიოდნენ, ქალაქი კი რჩებოდა. ასე გრძელდებოდა საუკუნეების მანძილზე. მართალია, საუკუნეების წინ მტერს მრავალგზის მიეტანა იერიში, მაგრამ კარიბჭე უძლებდა შემოტევებს, მიუხედავად იმისა, რომ ზოგჯერ მოიერიშენი ცნობილი მეფეები თუ მთავარსარდლები იყვნენ. მდიდარი ისტორიის მქონე ქალაქს რატომ უნდა შინებოდა ვიღაც შიშვლების, რომლებსაც საბრძოლო ხელოვნებისა არაფერი გაეგებოდათ და არც თხილის მოგროვებაზე უფრო რთული პრობლემის გადაწყვეტა შეეძლოთ.

ერთი სიტყვით, არავინ დაინტერესებულა იმით, რა ხდებოდა გალავნის მიღმა, რადგან ქალაქი ისედაც საინტერესო ცხოვრებით ცხოვრობდა. ქალაქის ახალგაზრდა მერს ულამაზესი ქალი შეერთო ცოლად და ვიღაც შიშვლებზე ფიქრით თავს არ ინუხებდა. თუმცა დიდი მოთმინებით ცდილობდა დაემშვიდებინა მამა იოჰანესი და დაერწმუნებინა, რომ ტყუილად შფოთავდა. მაგრამ ამოდ. ეს საუბრები მამა იოჰანესს უფრო მეტად აეჭვებდა და აფრთხობდა. ბოლოს და ბოლოს, მოთმინებადაკარგულმა მერმა წმინდა მამას აფთიაქში წასვლა ურჩია, რათა გონების გამომფიტველი ჰალუცინაციებისაგან განთავისუფლებულიყო. მამა იოჰანესი იქიდან განანყენებული წამოვიდა. საბოლოოდ დარწმუნდა, რომ ქალაქის უსაფრთხოება მისი საზრუნავი გამხდარიყო და მოჩვენებით კეთილდღეობას არ უნდა შეგუებოდა. ამიტომ პირდაპირ გალავნისაკენ გასწია და დიდხანს უთვალთვალებდა ტყეში მოხეტიალე შიშვლებს, რომლებიც უხერხულ ადგილებს იქეჩავდნენ. დროდადრო კი თითს იშვერდნენ ქალაქისკენ და ილრიჯებოდნენ, თითქოს დარწმუნებული იყვნენ, რომ მათი დროც დადგებოდა და შეძლებდნენ ქალაქის აღებას. ყოველთვის, როცა ისინი ასე ქილიკობდნენ, მამა იოჰანესი ცუდად ხდებოდა, ღამით ძილი არ ეკარებოდა და მოსვენებადაკარგული ოთახში ბოლთას სცემდა. საწოლთან ჩამოკიდებული ჯვრის წინ მუხლებზე დაჩოქილი, უფალს ქალაქის გადარჩენას ევედრებოდა. ხანაც ეალერსებოდა კატას, რომელიც მამა იოჰანესის დამჭკნარ თითებში გამომწყვდეული, საცოდავად კნაოდა და თავის დაღწევას ცდილობდა. მამა იოჰანესი ვერ იძინებდა. მის ფანჯრებში ღამის ლანდები იჭრებოდნენ, რომლებიც მას შიშველ არსებებად ეჩვენებოდა. მამა იოჰანესს ისინი უკვე ყველგან ელანდებოდა, ქალაქის გალავნის სქელ კედლებშიც კი, რომელიც იმათ ისე ისრუტავდა, როგორც დაღვრილ წყალს იატაკი. ამ სურათმა მასზე ისე იმოქმედა, რომ სიმწრისაგან, თავისდაუნებურად, კატას ფრჩხილები გამეტებით ჩაუჭირა. დამფრთხალი კატა კნავილით დაუსხლტა ხელიდან და ნატკენი ზურგის ლოკვას მოჰყვა.

მამა იოჰანესს კატისთვის ყურადღება არ მიუქცევია. ქალაქის გალავნისკენ გაიქცა და მიაშტერდა ტყის სიღრმეში მოციმციმე თვალებს, რომლებიც მზის ამოსვლისთანავე ჩაქრნენ.

წმინდა მამის ყოველი დილა ქალაქის მერთან სტუმრობით იწყებოდა. შებეზრებულ მერს ვიღაც ველურებზე მოთვალთვალე მამის სტუმრობა ყელში ამოუვიდა. თანაც დილაობით თავის ლამაზ ცოლთან საუზმისას ღვთისმოსავის სტუმრობა დიდად არ ახარებდა. და როცა ერთ დილასაც მამა იოჰანესი კიდეც ესტუმრა, გაკვირვებულმა მერმა ურჩია:

— რაკი აფთიაქში დახმარება ვერ გაგინიეს, იქნებ წურბლები დაისვა კისერზეო. სურდა დაემცირებინა და ამ გზით მაინც მოეშორებინა თავიდან, მაგრამ ამოდ. მამა იოჰანესი არსადაც არ აპირებდა წასვლას. აღელვებული არწმუნებდა, საჭიროა შიშვლებს თავს დაეცხათო. უმტკიცებდა, მოახლოებული საფრთხე რომ ავიცილოთ, ტყე უნდა გავჩეხოთო.

მოთმინებადაკარგულმა ქალაქის მერმა უკვე მკაცრად განუცხადა ღვთისმოსავს, რომ ქალაქი არასოდეს ჩარეულა გარესამყაროს უშინაარსო ამბებში და არც ამჯერად აპირებს ამასო, რაც გალავნის მიღმა ხდება, ქალაქს არ ეხება და საერთოდ, ვერანაირ საფრთხეს ვერ ვგრძნობო. სთხოვა, დამშვიდდით და ბოლოს და ბოლოს შეიგნეთ, რომ საუზმის დროს მაინც არ უნდა შეანუხოთ ღრმადპატივცემული საზოგადოებაო. ერთი სიტყვით, ეს საუბარი იმით დამთავრდა, რომ მამა იოჰანესი მერის სახლიდან მიაბრძანეს.

ახლა მან ქალაქის გალავნისაკენ აიღო გეზი. რაკი მერთან ვერაფერს გახდა როგორმე რიუტელ კლაუსი უნდა დაერწმუნებინა, რომ საჭირო იყო პირველები დასხმოდნენ თავს ტყიურებს. მაგრამ მას არც კლაუსმა უგდო ყური. მისი აზრით, ბრძოლას მხოლოდ მაშინ დაიწყებდა, თუ ქალაქს ნამდვილად დაემუქრებოდა საფრთხე. ამჯერად კი, მისი აზრით, ეს საწყალი შიშვლები ისეთივე უსაფრთხონი იყვნენ, როგორც ქალაქის ალაყაფთან მიმობნეული ხმელი ფოთლები. ამიტომ მათ წინააღმდეგ იარაღის აღმართვა გონივრულ საქციელად არ მიაჩნდა. კლაუსი არწმუნებდა, მოწინააღმდეგეს მხოლოდ მაშინ უნდა ესროლოთ თუ მას მიზანში ჰყავხარ ამოღებული, ხოლო იმის გამო, რომ ვილაც ხის კენწეროებზე დაძვრება და ჩიტის ბუდეებს ეძებს, ომის დაწყება სისულელეაო. და ბოლოს ურჩია, უკეთესი იქნება ქალაქის დაცვა მე მომანდოთ, ხოლო თქვენ თქვენ საქმეს მიხედოთო.

მამა იოჰანესი განაწყენებული გამობრუნდა და სახლისაკენ გასწია. ქუჩაში უამრავი ხალხი ირეოდა. ზოგი მთვრალი დაბანცალეობდა, ზოგი ვაჭრობდა. იოჰანესს მოეჩვენა, რომ იმათ შორის შიშვლებიც ერივნენ, ქალაქში რომ შემოედინათ თავს ნაქურდალ ძონძებში მალავდნენ, ხოლო გარეთ დარჩენილები შესაფერ დროს უცდიდნენ, ელოდნენ, თავისიანები შიგნიდან როდის გააღებდნენ კარს, რომ ქალაქში შეჭრილიყვნენ. იოჰანესი გამვლელ-გამომვლელს ისე ამტერდებოდა, რომ შეშინებული ხალხი ქუჩის მეორე მხარეს გადადიოდა. ეს კიდევ უძძაფრებდა ეჭვებს, მამა იოჰანესი თითქმის დარწმუნებული იყო, რომ ღრმად პატივცემულ მოქალაქეთა შორის შენიღბული მტრებიც ერივნენ. ეს ეჭვი უმწეობის განცდას ჰგვრიდა და, როცა ქუჩის ბოლოს ორცხობილების გამყიდველს წააწყდა, მივარდა და დახლი გადაუყირავა. თან მთელი ხმით გაჰყვიროდა, რომ შიშველ ადამიანებს სწორედ აქ ამზადებდნენ და სწორედ ეს კაცი აპირებდა მტრისთვის ჩაებარებინა ქალაქი. გამვლელებმა იფიქრეს, მამა იოჰანესს რაღაც სენი შეეყარაო და შეიპყრეს. თავიანთ სიმართლეში ეჭვიც არ ეპარებოდათ, რადგან შეპყრობილი ყველას ისე უმზერდა, როგორც შხამიანი უხსენებელი. მამა იოჰანესი არ ცხრებოდა, ორცხობილების მცხობელს მკაცრად სთხოვდა აეხსნა, რაღა მაინცდამაინც შიშველი ადამიანის ფორმის ტკბილეულს ამზადებდა. მცხობელი კი მორჩილად პასუხობდა, დრო არ მყოფნის ღილები და ჯიბეები მივახატოო. მამა იოჰანესი ყველას არწმუნებდა: ქალაქს საფრთხე რომ ავაცილოთ თავიდან, ამისათვის ყველა ორცხობილა უნდა დავამტვრიოთო. აბობოქრებული ღვთისმსახური ვერაფრით რომ ვერ დაამშვიდეს შეიპყრეს, ძალით წაიყვანეს სახლში და ჩაკეტეს.

წმინდა მამა რამდენიმე საათი ჯვარცმის წინ ლოცულობდა. მერე კატას აჭამა, მაგრამ შეურაცხყოფის გრძნობას ვერ იშორებდა. მას უკვე ეჭვიც არ ეპარებოდა, რომ ვილაც, შიშვლების მოკავშირე, ქალაქს თავს აფარებდა და გრძნობდა, რომ სხვებიც მალე შემოიჭრებოდნენ. თვალეში უცნაური ცეცხლი უგიზგიზებდა და გაჰყურებდა ქალაქის გალავანს იმის მოლოდინში, შემოგზავნილი როდის მისცემდა ტყიურებს იერიშის ნიშანს. მამა იოჰანესი თავს ვალდებულად მიიჩნევდა, რაღაც უნდა დასჯდომოდა წინ აღსდგომოდა მოვლენების ასეთ განვითარებას. და როგორც კი ქალაქში სიბნელემ დაისადგურა, მან ფეხი ჰკრა კარებს და ჩაბნელებულ ქალაქში გაუჩინარდა. მან პირდაპირ ქალაქის მერის სახლს მიაშურა, უნდოდა როგორმე დაერწმუნებინა მერი, რომ საჭირო იყო ზომების მიღება. ამისათვის კი ყველა მოქალაქე უნდა შეეკრიბათ მთავარ მოედანზე, ენამებინათ და ამ გზით გამოევილინათ, ვინ იყო მათ შორის შიშველი. მისი აზრით, ეს იქნებოდა ყველაზე ეფექტური გამოსავალი.

ქალაქის მერის მყუდრო სახლის ერთ-ერთი ოთახიდან სინათლე გამოდიოდა. მამა იოჰანესმა სწორედ ამ ოთახისაკენ აიღო გეზი და ისე შეაღო, არც დაუკაკუნებია. მას მნიშვნელოვანი მისია ეკისრა და ასეთი წვრილმანებისათვის სად ეცადა? ვრცელ სარეცელზე ორი შიშველი ადამიანი იწვა. მერი და მისი ცოლი თვალეებდაჭყეტილი მისჩერებოდნენ ბერს, რომელმაც სასიყვარულო ღამე ჩაუშალათ.

შუა ქალაქში ორი შიშველი კაცი რომ აღმოაჩინა, მამა იოჰანესი ჯერ გაოგნდა მერე ბრაზი წაეკიდა, ეძგერა კედელში ჩარჭობილ მამხალას და პირდაპირ წყვილის საწოლში მოისროლა. ნაზსა და მსუბუქ ზენარს უცბად მოედო ალი, მწოლიარენი აყვირდნენ, მაგრამ წმინდა მამას მათთვის ყურადღება არ მიუქცევია. ოთახიდან გავარდა და კარი გარედან გადარაზა, მერე ეზოდან უყურებდა როგორ იწვოდა ზედა სართული. მამა იოჰანესს ეს სიხარულსა და სიმშვიდეს ჰგვრიდა, რადგან მტრის ერთი ბუდე გაანადგურა.

ხანძრის დანახვაზე ხალხი მოგროვდა. ეცადნენ, ცეცხლი ჩაექროთ, რათა როგორმე ბარბაროსული სიკვდილისაგან ეხსნათ მერი და მისი ლამაზი ცოლი, მაგრამ უკვე გვიან იყო. ცეცხლი ისე გაძლიერდა, ყველას საკუთარი სახლ-კარის გადარჩენაზე უნდა ეფიქრა. მხოლოდ მამა იოჰანესი იდგა უდარდელად. მერე გაემართა ალაყაფისკენ. რიუტელ კლაუსი სათვალთვალო ჯიხურთან იდგა და დაბნეული და გაოგნებული შეჰყურებდა მეხანძრეებს.

მამა იოჰანესს კლაუსის შემფოთებისთვის ყურადღებაც არ მიუქცევია. მისთვის მთავარი საფრთხე ქალაქში კი არა, მის მიღმა რჩებოდა. ის კი გულხელის დაკრეფას არ აპირებდა. ის ფიქრობდა, რომ რიუტელს დაუყოვნებლივ უნდა გაელო ალაყაფი და ყველა შიშველი ამოეხოცა, რაკი მათი ვერაგული გეგმა უკვე გამოაშკარავდა. მან ხომ საკუთარი თვალით იხილა ორი შეთქმული, რომლებიც თავს ქალაქის მერის სახლს აფარებოდნენ. საბედნიეროდ, წმინდა მამამ ამჯერად მოახერხა მათი ალაგმვა. მაგრამ უეჭველია, რომ ტყიურები ისევ შემოგზავნიან ვილაც თავისიანს. სწორედ ამიტომ იყო საჭირო სწრაფი და გაბედული მოქმედება.

რიუტელ კლაუსი შემფოთებული იყო, რომ ხანძარი ძლიერდებოდა, ერთი სახლიდან მეორეზე გადადიოდა. ამიტომ მამა იოჰანესის შეგონებას ყურადღებას არ აქცევდა, მაგრამ როცა წმინდა ბერმა საბოლოოდ და მკაცრად მოსთხოვა, დაეცვა ქალაქი ტყიურებისაგან, კლაუსი გაცოფდა. ვერ გაეგო, რას სთხოვდა წმინდა მამა ან რას ერჩოდა იმ საცოდავ შიშველ არსებებს? ან რა დროს იმათზე დარდი იყო, როცა არათუ მთელი ქალაქი, საკუთარი სახლიც იწვოდა? რა დროს ამ მოთხოვნების წამოყენება იყო? რატომ უშლიდა ხელს მეხანძრეთა დახმარებას. ამ შუალამისას ცეცხლთან ბრძოლაში მისი თანადგომა ხომ ყველაზე გონივრული საქციელი იქნებოდა?

კლაუსმა მოიხსნა რკინის აბჯარი, რომელიც ხანძრის წინააღმდეგ ბრძოლაში ხელს უშლიდა და მამა იოჰანესი გაოგნდა. მის წინ შიშველი კაცი იდგა. აღარ დაუყოვნებია, სწვდა კლაუსის ხანჯალს და ჩასცა. მერე მიბრუნდა და ცეცხლმოდებული ქალაქისაკენ გაიქცა. იქ, მის ხანძარწაკიდებულ სენაკში გამოკეტილი, დამფრთხალი კატა კნაოდა. მამა იოჰანესი შევარდა, ჯვარცმის წინ დაიჩოქა და სთხოვა ღვთის შვილს, დაეცვა ქალაქი, თითქმის სავსე შიშველებით, რადგან მარტო ვერ გაუმკლავდებოდა. გარედან ყვირილი იჭრებოდა, რამდენიმე სახლისგან ნახშირილა დარჩენილიყო და მაინც, თუმცა ნელ-ნელა, მაგრამ ხანძარს აქრობდნენ. მაგრამ მამა იოჰანესს არაფერზე შეეძლო ფიქრი, გარდა ტყიური შიშველებისა, რომლებიც ნიშანს ელოდნენ და ქალაქში შეიჭრებოდნენ. რა არ იღონა იოჰანესმა, რომ მათი გეგმები ჩაეშალა, მაგრამ აღმოჩნდა, რომ ქალაქში იმათ ბევრი დამხმარე ჰყოლია. ჰოდა, ერთი საწყალი ბერი ამდენ მტერთან რას გახდებოდა? მხოლოდ სასწაულის იმედით იყო.

ეს ფიქრი არ ასვენებდა, როცა წყლის დასასხმელად წავიდა, უეცრად შენიშნა, რომ მთვარის შუქზე რაღაც ალაპლაპდა. ის შიშველი იყო და თანაც წყეულს ცხვირი შემოეყო ქალაქში და გამოშვების დროშის აფრიალებასაც აპირებდა. სწრაფად გაიტკაცუნა დანამ და ვარდისფერი სხეული იატაკს დაენარცხა. დასისხლიანებული იოჰანესი საწოლთან მიფორთხდა და ჯვარცმას მიაშტერდა. არც ახლა დაეხმარება უფალი? შიშველებმა ხომ უკვე შემოაღწიეს ქალაქში, ისინი ხომ ყველა კუთხე-კუნჭულს მოსდებიან. სადღა არ იმალებიან? ნუთუ ამ კატის ბენვის ქვეშაც? აბა ვნახოთ!

დასისხლიანებულმა და საშინელი ტკივილებით გატანჯულმა იოჰანესმა ხელი დასტაცა თავის კატას, ბრიტვა დაუსვა და მის გატყავებას შეუდგა. კატა კანრავდა, ებრძოდა, კბენდა პატრონს, მამა იოჰანესი კი ურტყამდა, რომ როგორმე დაემორჩილებინა. ბოლოს და ბო-

ლოს აღმოაჩინა, რომ კატა შიშველი იყო. სისხლიანი ბენვითა და ტყავით მოფენილი იყო იატაკი. ბერმა კატა ფეხებით ასწია და კარგად დაათვალიერა. ცხადია, კატა შიშველი იყო. ესე იგი ისიც მტერი ყოფილა. მამა იოჰანესმა მოლაღატე კუთხეში თოკით ჩამოკიდა.

მეტის გაძლება აღარ შეეძლო. ტკივილი მოუთმენელი გახდა. ბოლოს რაღაც ბურანში გაეხვია. ხილვა შემზარავი იყო: უამრავი შიშველი ტყიური ქალაქის ალაყაფთან შეგროვილი იყო, მხიარულები და იმედიანები, ქალაქში შესვლის მოლოდინში, ცმუკავდნენ. იმავე დროს ჯვარცმა, რომელიც სანოლთან ეკიდა, ჩამოვარდა, ვიღაცამ ცალყბად გაიღიმა და ალაყაფისკენ დაიძრა, იოლად გახსნა ოცივე ბოქლომი და შიშველები ქალაქში შემოუშვა. ახლა ისინი, კბილებდაკრეჭილები, მთელ ქალაქს შეესივნენ.

ამასობაში მამა იოჰანესი გამოფხიზლდა. მთელი სხეული ჯოჯოხეთურად სტკიოდა. სანოლი მთლად სისხლით იყო შეღებილი. მამა იოჰანესმა ჯვარცმას ახედა და თავზარი დაეცა, ის ცარიელი იყო, იატაკზე თეთრი კვართი ეგდო. სწორედ ამ დროს კიბეებზე ფეხის ხმაც გაისმა, შიშველი ადამიანები ქვის იატაკზე როკავდნენ.

თარგმნეს სერგო კალაძემ და ნანა დევიძემ

არწივი

დილას ზოოპარკში ლომი მკვდარი დახვდათ. მალე ექიმიც მოვიდა, მერე კი ზოოპარკის თანამშრომლებმა ლეში გორგოლაჭებიანი საზიდრით გამოაგორეს, ბრეზენტი გადააფარეს და წაიღეს.

ბუ, ვლადისლავი, და ახალგაზრდა არწივი, პრიმი, გალიის გისოსებიდან გასცქეროდნენ უკანასკნელ გზაზე მიმავალ ლომს. მართალია, ლომი, საფრანი, მათი უახლოესი მეზობელი არ იყო, მაგრამ მისი გალია ყველა მხრიდან მშვენივრად ჩანდა და დილაობით, როცა ზოოპარკის ბინადრები ერთმანეთს მეზობლურ სალამს აძლევდნენ, ლომსაც გემრიელ საუზმობას უსურვებდნენ ხოლმე.

— ჰოოო, დიდი მეცნიერი წავიდა, — თქვა ჩაფიქრებულმა ბუ ვლადისლავმა, — მან თავისი საქმე გაასრულა, ახლა კი შეუძლია მშვიდად განისვენოს! საფრანის ცხოვრება ჩვენთვის ყველასთვის სამაგალითოა! უკიდურესი სიზუსტის მეშვეობით, მან თავისი ცდები ბოლომდე მიიყვანა! მისი თავგანწირვა, მეცნიერების უსაზღვრო სიყვარულით იყო ნა-საზრდოები გასაოცარი ცნობისმოყვარეობა ეხმარებოდა, მეტი გაეგო და შეეცნო. ეჰ, ვინ შეძლებს ამოავსოს ის სიცარიელე, რომელიც საფრანმა დაგვიტოვა. ვინ უნდა დასახლდეს ამ გალიაში?

— წუხელაც მუშაობდა, — თქვა პრიმმა, ცამეტჯერ გადასერა წინ და უკან გალია, თან თავის პულსს აკვირდებოდა. საბოლოოდ რვაჯერ კიდევ გაიარ-გამოიარა, კიდევ ერთხელ გაისინჯა პულსი, მხოლოდ ამის მერე ჩაეძინა და თანაც სამუდამოდ...

— ჰოო, შემოქმედმა თავს უფლება ვერ მისცა, რომ ბოლოს მაინც დაესვენა, — დაემოწმა ბუ. — საფრანი იკვლევდა ლომთა გულისცემას. ის ბოლთას სცემდა გალიაში და წუთის განმავლობაში მაჯისცემას აკვირდებოდა; მერე წვებოდა ერთი საათით და ისევ პულსს ისინჯავდა. გალიაში წინ და უკან სამოცდათხუთმეტჯერ გავლილიც მინახავს. რა საინტერესო შედეგები შეეძლო ეჩვენებინა მის გულისცემას ასეთი დამლელი მართონის შემდეგ! თუმცა ყოფილა, საფრანს უმოძრაოდაც გაუტარებია ორი დღე-ღამე. ახლა შეგვიძლია მხოლოდ წარმოვიდგინოთ, თუ რას გრძნობდა მისი გული. სამწუხაროა, რომ დიდმა მეცნიერმა ყველა საიდუმლო სამარეში წაიღო.

— ახლა რა ბედი ელის? — იკითხა პრიმმა.

— მჯერა, რომ ის თავის სამუდამო განსასვენებელს ყველაზე თვალსაჩინო ცხოველებსა და ფრინველების გვერდით დაიმკვიდრებს, ანუ — პანთეონში. მის ფიტულს ნახერხით გამოტენიან და მინის უკან მოათავსებენ, იმ რიგში, სადაც ყველაზე დიდ მეცნიერთა და შემოქმედთა ნეშტებია, რათა შთამომავლობამ მისთვის პატივის მიგება შეძლოს. მამაჩემიც იქაა, ეროვნულ საბუნებისმეტყველო ტაძრად წოდებულ მუზეუმში, და ვიმედოვნებ, რომ ჩემი მეცნიერული შრომით იმდენს მივაღწიე, სიკვდილის შემდეგ სხვათა ფიტულების გვერდით მიმიჩენენ ადგილს.

— რომელ სფეროში მოღვაწობდა მამაშენი? — ჰკითხა პრიმმა.

— თავგებს იკვლევდა, — განუმარტა ბუ ვლადისლავმა. — აჯგუფებდა მათ და ამტკიცებდა, რომ არ არსებობს ორი იდენტური აგებულების თავგი. ზერელე დათვალე იერების შემდეგ შეიძლება კაცს ასე მოეჩვენოს, მაგრამ ეს არაა სწორი, მამა, როგორც გამოცდილი მეცნიერი, ხლერდა თავგებს, ანაკუნებდა და ყველაზე მცირე განსხვავების აღმოჩენასაც ახერხებდა. მაგალითად, ერთ თავგს წანაზარდი ჰქონდა ღვიძლზე, მეორეს — კუჭის წვენი ზომაზე მცირე, მესამეს კი — ზედმეტად შენითლებული თედოს ხორცი. მამამ მოასწრო შეესწავლა სხვადასხვანაირი თავგი, მას ჩვენს ზოოპარკში აფასებდნენ და აღიარებდნენ, როგორც ცოცხალ კლასიკოსს.

* * *

მეორე დილით ზოოპარკის ბინადრების მომვლელებმა ჩამოიარეს, ვილაცამ ფრინველების სასმელ აუზში სუფთა წყალი ჩაასხა და გალიაში სისხლიანი ხორცის რამდენიმე ნაგლეჯი შეაგდო. ბუ ვლადისლავმა თავი მშვიდად გააქნია.

— მსახურმა თავისი სამუშაო შეასრულა, სამეცნიერო საქმიანობისათვის ყველა საჭირო მასალა ადგილზეა, შეგიძლიათ ნახვიდეთ! — თქვა ბუმ თავმომწონედ, ყველას ცხვირწინ აფრინდა და მიაშურა თავის ბუდეს, რომელიც კენჭებით, ძვლების ნამტვრევებითა და სხვა ათასი წვრილმანით იყო სავსე და ახლა ფრთხილად, სათითაოდ, წყლიან ჯამში ყრიდა, მერე გალიის მეორე კუთხეში მოკალათდა და ყურადღებით აკვირდებოდა წყლის ზედაპირზე გაჩენილ რგოლებს.

„დიდი ოვალი“ — ნაიბუტბუტა კმაყოფილებით. — სამი...არა, ოთხი მთლიანი რგოლი! სწრაფი რგოლები, ორი დიდი! პატარა ელიფსი!

ის დიდი ხნის მანძილზე იკვლევდა სხვადასხვაგვარი მატერიის გავლენას სასმელ წყალზე და მნიშვნელოვან შედეგებსაც მიაღწია. უკვე იცოდა, როგორ წრეებს წარმოშობდა კენჭი, როგორს — თავის ძვალი, როგორს — ბელურას თავის ქალა. მონაცემების დაზუსტებისა და მუდმივი, ზედმინევი კონტროლის მეშვეობით ჭეშმარიტ მეცნიერად იქცა.

ვლადისლავი დამატებით ახალი საკითხითაც დაინტერესდა. ის აყურადებდა ტერასიდან წყალში საგნების ვარდნის ხმას, ადარებდა ერთმანეთს და იმახსოვრებდა შემდგომი ანალიზისა და დასკვნისათვის. ხმების სამყარო ქაოტური და უცნაური იყო, თუმცა ბუმ მაინც მიაგნო თავისებურ კანონზომიერებას. წყლის ჯამში პირველი საგნის ჩავარდნის ხმა ყველზე ძნელი ამოსაცნობი იყო, მაგრამ მეცნიერის ნავარჯიშევი სმენისათვის ყოველგვარი დაფარული ურთიერთკავშირიც საცნაური ხდებოდა. ბუმ იცოდა, რომ დიდი აღმოჩენის აჟამი შორს აღარ იყო, ამიტომ უნდა გაეგრძელებინა ცდები და ყველა ახალი საგანი წყალში ჩაეყარა.

ასეთი მონდომებით მუშაობდა ვლადისლავი მთელი დღის განმავლობაში.

ახალგაზრდა არნივი პრიმი, რომელიც ბუს ცნობისმოყვარეობით აკვირდებოდა, ხორცის ნაგლეჯზე იჯდა. ეს მსუყე ნაჭერი, ზედგამოჭრილი იყო მისი საყვარელი საქმისათვის. მშვიდი პრიმი ხორცის ძიძგნას შეუდგა, მთელი გალია სისხლით მოთხვარა, ცდილობდა ხორცის ნაჭრისაგან ქანდაკებების გაკეთებას. ახლაც გულდაგულ დასტრიალებდა თავს ხორცს, გლეჯდა და წელავდა, თავდაუზოგავად მუშაობდა და ცდილობდა, რომ ხორცისთვის ან უკვე მკვდარი ლომის ფორმა მიეცა.

რბილი მასალა ადვილად ემორჩილებოდა გამოცდილი ოსტატის ნებას, ნისკარტის მოძრაობას, მის ყოვლისშემძლე კლანჭებს და ხელოვანის სურვილის მიხედვით იცვლებოდა. ერთი ნაწილი უკვე თითქმის დაესრულებინა და საფრანის მეფური იერი მიეცა; ძვალს დაფლეთილი ხორცის ნაჭრები ლომის ამაყი ფაფარით ეყარა.

პრიმმა რამდენიმე ნაბიჯით უკან დაიხია და ნამუშევარი კმაყოფილებით შეათვალიერა, სანამ თათებისა და ტორსის გამოკვეთას შეუდგებოდა, მიბრუნდა და წყალი მოსვა.

ბუ ძველებურად მონდომებით მუშაობდა, ნისკარტში ბუტბუტებდა — წრეების რაოდენობას ითვლიდა და შემდგომი ანალიზისთვის საგნების ვარდნის ხმებს იმახსოვრებდა.

მეზობელ გალიაში კაკაჩა მუსიკაში მეცადინეობდა, ნისკარტში გაბზარული ძვალი გაეჩხირა და უცნაურ ბგერებს გამოსცემდა. პრიმს არ მოსწონდა ეს მუსიკა, თუმცა, მისდაუნებურად აძლევდა ბანს, მაგრამ არა საქვეყნოდ და სხვების გასაგონად. პრიმის ბგერებს თითქოს ამომღერება სჭირდებოდა. კაკაჩას თვალები დაეხუჭა და მუსიკის გარდა იმნუთში არაფერი ესმოდა.

პრიმი ისევ ხორცის ნაგლეჯს დასტრიალებდა. თათების გამოქანდაკება ადვილი იყო, ხორცის ერთი ნაჭერი ლომის ფიგურას კუდად ჩამოკონწიალებოდა. ძვლის ნაკლებობის გამო, ფიგურა ფეხზე ვერ დგებოდა, მაგრამ მერე რა? ან უკვე განსვენებული საფრანცი ხშირად იწვა ხოლმე და თათებდაკრეფილი აყურადებდა შენელებულ გულისცემას, რის შედეგადაც ბუმბერაზ მეცნიერთა დარად შორსმჭვრეტელურ დასკვნებს აკეთებდა.

პრიმსაც, ჯერ კიდევ მართვეს, სურდა მეცნიერებისათვის მიეძღვნა თავი. საკვლევი თემაც შერჩეული ჰქონდა — მწვანე მცენარეების განსხვავებანი, მაგრამ ეს თემა რთული მოეჩვენა, სწრაფადვე დაკარგა ინტერესი შედარებითი ბოტანიკის მიმართ და ხელოვნებამ გაიტაცა. მისთვის ყოველ დღით მიჰქონდათ გალიაში ახალი ხორცი, რომელსაც მთელ დღეს თავს დასტრიალებდა და ძიძგნიდა. ზოგჯერ, როცა გარჯა წყალში ეყრებოდა, ნარუმატებელ ნამუშევარს სანსლავდა. ბოლო დროს ისეთ ნამუშევრებს ქმნიდა, თავადვე რჩებოდა კმაყოფილი და ამაყოფიდა კიდევ! ნარმატებულ ნამუშევრებს არასოდეს ჭამდა, გალიის ცენტრში აწყობდა, რომ სხვებსაც ჰქონოდათ შესაძლებლობა, მათი ნახვით დამტკბარიყვნენ. მეზობლები ხშირად აქებდნენ, კეთილ სიტყვებს არ იშურებდნენ. განსაკუთრებულ აღტაცებას ახალგაზრდა არნივის მიმართ გამოხატავდნენ ზოოპარკის თანამშრომლები, რომლებსაც შეუჭმელი ხორცის ნაჭრები გალიიდან მუდმივად გაჰქონდათ, უეჭველად, მუზეუმში. — ასე სჯეროდა პრიმს. ამ ხალხის აღფრთოვანების დასტური იყო ისიც, რომ ეს ხალხი პრიმისთვის ყოველ დღით ახალ მასალას ეზიდებოდა, ბუნებრივია, იმ იმედით, რომ მართვე ხორცის ნაჭრს შემოქმედებით სულს შთაბერავდა... ზოგჯერ დამშეული პრიმი ყოველივე ამით შენუხებულს ჩანდა და ხორცის ნაგლეჯს გაცეცხლებული ეძგერებოდა ხოლმე.

საერთო ჯამში, პრიმი თავის მუზას მაინც ღირსეულად ემსახურებოდა, იშვიათად, რომ ხორცი მთლიანად შეეჭამა. უყვარდა ხელოვნება და არ შეეძლო მის გარეშე სიცოცხლე. პრიმი ხორცის ნაჭრებს მთელი არსებით ძიძგნიდა, ფორმას აძლევდა და შექმნილი ქანდაკით ტკბებოდა.

ლომი უკვე მზად იყო. ამაყ პრიმს ქანდაკება გალიის ცენტრში დაეგდო და თავს დასტრიალებდა, რომ ოსტატურად ნაძიძგნი ხორცი ყოველი მხრიდან შეეთვალეირებინა. ბუვლადისლავი ისევ თავის სამუშაო ადგილზე, ანუ კათედრაზე, ირწეოდა, როგორც ის თავად უწოდებდა წყლის ავზს, და ამბობდა:

— ძალიან ლამაზია, პრიმ! საფრანს მოეწონებოდა. შენ დიდი ნიჭი გაქვს, ჩემო ბიჭო! გაუფრთხილდი მას!

* * *

შუალამისას პრიმი ხმაურმა გააღვიძა, ვიღაც წყლის ავზთან ყრანტალებდა. თვალეები გაახილა და დაინახა ყვავი, რომელიც გალიაში დასეირნობდა და მიწაზე მიმოზნეულ საჭმლის ნარჩენებს კენკავდა. როცა ყვავმა შენიშნა, რომ პრიმს გაელვიდა, ერთ კუთხეში მიიბუზა და იქიდან დაუნყო ამრეზით ყურება:

— არ მომეკარო, თორემ თვალეებს ამოგკორტნი!

— არც ვაპირებ მოკარებას, — უპასუხა პრიმმა. — უბრალოდ გთხოვ, არ იხმაურო! შუალამეა და პატივცემულ ფრინველებს სძინავთ. გთხოვთ, შეწყვიტოთ ჭამა და მიბრძანდეთ ჩემი გალიიდან!

ყვავმა აღმაცერად გახედა.

— დახვენილი ხარ, არა, შენი გაგებით? — „პატივცემული ფრინველები...“ პატივცემულები კი არა, სულელები! მხოლოდ სულელი ჩიტი აძლევს სხვას იმის უფლებას, გალიაში გამოკეტონ, ჯაჭვით დაბმული ძალღივით! მით უმეტეს, არნივი! შენი ადგილი მაღლა, ლურჯ ცაშია, სადაც გულს ნიავით უნდა იქარვებდე და ხვატს ქათქათა ღრუბლებში ემალებოდე. შენ კი, სულელო, აქ გდიხარ! ალბათ, ფრენაც არ იცი!

— ფრენა, ბუნებრივია, ვიცი, — სიბრაზე შეეპარა ხმაში პრიმს, რომელიც ჯერ ისევ მართვე იყო და ყოველთვის ბრაზობდა, როცა ვინმე ეკამათებოდა; მერე ფრთები გაშალა და მიფრინდა ყვავთან; თითქოს ფეხი აუცდა, მაგრამ წონასწორობა მაინც შეინარჩუნა.

— აბა, შეხედე ერთი! — უთხრა ყვავმა, — დაფრინავ ბებერი ფრინველივით. არ მესმის, რას უზიხარ აქ?! თუმცა ვერაფერს იტყვი, ულუფა ბრწყინვალე გაქვს, მაგრამ ცხოვრებაში ბევრი რამაა კიდევ, ძმობილო, ისეთი, რაზეც შენ წარმოდგენაც არა გაქვს, ეს თავისუფლება! ტყეში ყველა იმას აკეთებს, რაც უნდა: უნდა დაფრინავს, უნდა კენკავს, უნდა დახტის.

იქ თავისუფლებაა... აქ კი ქალებიც არ გეყოლება! მართლა გამკვირვებია შენი ცხოვრების!
— რითი არიან ეს ქალები ასე... — დაიწყო პრიმმა, რომელმაც პირველად იგრძნო, რომ ტანჯული იყო.

ყვავს კი ამასობაში პირი უშნოდ მოელო. — შენ ამ ქვეყნიერების არაფერი გაგეგება! — ბრძნულად განაგრძობდა საუბარს — ქალები?! ნამო ტყეში და შენი თვალთ ნახე! იქაურობა სასესეა ახალგაზრდა, ერთი მეორეზე უკეთესი მდედრი მართვევებით. ნამო, ნამო!

— გალიის გარეთ? — გაიკვირვა პრიმმა. — ეს ხომ შეუძლებელია, გალიის გარეთ დადიან მხოლოდ ზოოპარკის თანამშრომლები, რომლებსაც ჩვენთვის საჭმელი და მასალები მოაქვთ.

— შტერი ხარ, გალიის გარეთ სიარული ყველას შეუძლია, მით უმეტეს, მაშინ, როცა გალიის გისოსებში არის ლიობი, — ამბობდა ყვავი. — მე ხომ შემოვედი შიგნით და აი, ახლა ისევე გარეთ გავალ... შეხედე!

და ყვავმა ისკუპა გალიის უკანა კუთხეში, რომელიც გაზონს ესაზღვრებოდა. გალიის ბადეში მართლაც იყო მეტრამდე ლიობი, საიდანაც ის თავისუფლად შემოძვრა, ახლა კი უკვე გარეთ იყო და მტვრიან გზაზე იდგა...

— ჰე, მოდი შენც! — თქვა მან. — რას გამოკეტილხარ ამ ვინრო გალიაში! მოდი, იცხოვრე! შენ არწივი ხარ და არა ვილაც ბებრუხანა. შენ სივრცე გჭირდება, თავისუფლება, სიმაღლე... მოდი! ნუ ყოყმანობ! კაცი არა ხარ?!

პრიმს მართლაც ვერ გადაეწყვიტა, დაეტოვებინა თუ არა თავისი ნესტიანი და მყუდრო გალია, გაჰყოლოდა თუ არა უცნობ ყვავს. არადა, ხელოვნება იზიდავდა. იცოდა, რომ შემოქმედს ახალი ადგილი, ახალი იმპულსი სჭირდებოდა. სიმათლე რომ ითქვას, ყველაფერი, რაც გალიაში და მის გარეთ ჰქონდა ნახული, ხორციით უკვე გამოექანდაკებინა და ახლა, გულის სიღრმეში ახალი ფორმების მოძიებაზე ოცნებობდა. იქნებ ამ, ეგრეთწოდებულ, თავისუფლებას შეუძლია უფრო აუზომოდალ ფრთები და უკეთ ამსახუროს მუზას? ეგებ გალიის გარეთ კიდევ უფრო მეტი შესაძლებლობებია ხელოვნებისათვის. ეგებ მართლა რჩები რალაცის გარეშე, როცა მარტოდმარტო გალიაში ჩაიკეტები და შემოიფარგლები მხოლოდ ამ გალიის მიერ შემოთავაზებული გამოცდილებებით? არ შეიძლება, ასე ნუ მოექცევი ნიჭს! როგორ თქვა ამ ყვავმა?! სივრცე, თავისუფლება, სიმაღლეებიო... უნდა ვცადო!

— მეც მოვდივარ! — თქვა ამაყად, გაძვრა გალიის ლიობიდან და ყვავთან ერთად აფრინდა.

ყვავმა თავმომნონედ დასჩხავლა — ყოჩაღ! ახლა მიდი! მე გასწავლი ახალ გზებს! ოღონდ დამპირდი, თუ სხვა არწივი ჩემს დაჩაგვრას მოინდომებს, ამის უფლება არ მისცე. უთხარი, რომ შენიანი ვარ.

— სხვამ რატომ უნდა დაგჩაგროს? — გაიკვირვა პრიმმა.

— რომ მომკლას და დამგლიჯოს! — აუხსნა ყვავმა. — მოდი! გავფრინდეთ!

ისინი ცაში აიჭრნენ და გასცდნენ ზოოპარკს. პრიმს გული აუძგერდა, როცა მთის კენწეროებს მოექცა. ადრე იგი გალიის ერთი ბუდიდან მეორემდე თუ გადაფრინდებოდა ხოლმე. ახლა კი უეცრად რამდენიმე ათეული მეტრის სიმაღლეზე ჰაერში დანავარდობდა! მეტად უცნაური შეგრძნება დაეუფლა, ერთდროულად კარგიც და ნარმტაციც, თუმცა რალაცით ამაზრზენიც. იქნებ ყველას არ სურდა ასე დიდი ხნით ცაში ყოფნა, ვინ იცის, რა შეიძლება მოხდეს. უეცრად ბუმბული რომ შემოეცალოს. პრიმის ფრთებს ასეთი შთამბეჭდავი რამ არასოდეს უგრძნვიათ, არავინ უწყის, როდის მოხდება რალაც პირველად. სასიამოვნო იყო, რომ ეს პირველი რალაც მალლა, ჰაერში ხდებოდა. არა, ალბათ მაინც ძირს დაშვება ბევრად ჭკვიანური იქნება.

— არ გვეყო ფრენა?! — ნამოიძახა.

ყვავი კი თავისას ჩხაოდა:

— კაცი არა ხარ?! რა წინილასავით იქცევი ამოდენა არწივი, მიდი, იფრინე! მე აქ ახლოს ჩხიკვის ბუდე ვიცი, შეგვიძლია ყელი კვერცხებით ჩავიკოკლოზინოთ. მიდი ცოტაც, რალა! ფრენა განაგრძეს. ზაფხულის თბილი ღამე იდგა. მუქი, მწვანე ხეების კენწეროები

მათ ქვემოთ უხმაუროდ ირწეოდნენ. მსუბუქი ნიავი ბუმბულს ნაზად ურხევდა. ფრენას შეუჩვეველ პრიმს ეგონა, რომ დიდხანს მიფრინავდნენ, საშინელი დაღლილობა იგრძნო. ყველა აზრი, რაც თავში უტრიალებდა, ქარმა თითქოს მოსტაცაო, ფრთებს მექანიკურად ამოძრავებდა... და უცებ მოეჩვენა, რომ ცაში შეიძლება ჩასძინებოდა კიდევ... თითქოს არც მიფრინავდა და ვიღაც უჩინარი აკეთებდა მის მაგივრად ამას. ეს ფრენა პრიმს სამუდამოდ დაამახსოვრებოდა, და კიდევ ყვავის ყრანტალი, რომელიც ბრძანებებს იძლეოდა.

— საკმარისია, საით მიიწევ! — დასჩხავლა ყვავმა — მოდი, აქ არის კვერცხები.

— ეს არაა შენი კვერცხები, შე ნაძირალა!!! — დაიჭყვივლა პასუხად ჩხიკვმა, რომლის ბუდესაც ყვავი უახლოვდებოდა. — გამეცალე! მე დავდე ეს კვერცხები! დაიკარგე აქედან, თორემ ნისკარტით დაგასისხლიანებ!

— მე თვითონ დაგასისხლიანებ! — დაიკვეხნა ყვავმა. — სჯობს შენ გამეცალო, ჩერჩეტო! მადლობელი იყავი, რომ მე და ჩემი მეგობარი ცოცხალს გტოვებთ! შეხედე ერთი! ვისთან ტლიკინებ! ეს ხომ არწივია!

ბუდეს პრიმიც მიუახლოვდა. ეუხერხულებოდა, რომ უცნობ ფრინველს მისსავე ტერიტორიაზე ანიოკებდა. ჩხიკვმა არწივის დანახვაზე, იმის შიშით, ჩამინისკარტებსო, თავი ფრთებში ჩამალა.

— ბოდიშს გიხდით... — დაიწყა პრიმმა, — აქეთ მოვფრინავდით და გზად შემოგიარეთ, რა კომფორტული ბუდე გქონიათ...

— ნურაფერს უხსნი! — დასჩხავლა ყვავმა. — მოდი, გასინჯე! უკვე კარგად გამომთბარი კვერცხებია და არა მხოლოდ ცარიელი ნაჭურჭები, ხორცის გემოც კი იგრძნობა, ბულიონის! კბილებში პატარა ძვლები ტკაცუნობენ!

— არა, გამადლობთ! — თქვა პრიმმა, რომელსაც თავზარი დაეცა, როდესაც ყვავმა ნისკარტით კვერცხი ჩაამტვრია და ბლანტი სითხე პირში ჩაიგუბა; გული ცუდად გაუხდა, როცა სითხეში რაღაცა ნამცეცები დალანდა, ყვავი გემრიელად წუნნიდა.

— ნუთუ არ გინდა! — პირი სავსე ჰქონდა და ისე ელაპარაკებოდა ყვავი. — ღვთაებრივი გემო აქვს! ისე არ გვანყენდა ქონიანი კურდღელი ან მსუქანი ტყის ქათამი, ან პატარა ბაჭები! მაგრამ ახლა კვერცხებით უნდა დავკმაყოფილდე! ესეც შესანიშნავია!

— გავფრინდეთ წინ! — შესთავაზა პრიმმა. მას სურდა სწრაფად გასცლოდა ამ გავერანებულ ბუდეს, უძნელდებოდა ელდანაცემი ოჯახის დედის ყურება, და მორიდებით უხსნიდა, რომ თავად ის არ იყო დამნაშავე და ყვავის უმსგავსო საქციელზე პასუხს არ აგებდა. გაუბედურებული დედა კი შემზარავად გაჰკიოდა, ამიტომ პრიმმა თავი ანება ახსნა-განმარტებებს.

ყვავმა გასვრილი ნისკარტი ბუდეს შეანწმინდა.

— კარგი, ნავიდეთ წინ! — თქვა მან. — კარგად იყავი! ახალი კვერცხები დადე, მერე ისევ გესტუმრებით! — დაუბარა და ორივენი ცაში აიჭრნენ.

— ერთი მითხარი, როგორია თავისუფლება, მოგწონს? — ჰკითხა ყვავმა. — ამაშია სიცოცხლის აზრი! წამო, ნავიდეთ! ახლა თავი შევიპყროთ!

— კი მაგრამ, ახლა არ ჭამე?! — უთხრა პრიმმა. — შენ რა, სულ მშიერი ხარ?!

— ზედმეტი ჭამისაგან ჯერ არავინ მომკვდარა, — თქვა ყვავმა და ტყისპირა მდელოსაკენ დაეშვა. — თავგების დაჭერა სახალისოა. ჩაუსაფრდები, უცებ თავს დაესხმები, დაიწყებს ეს ძმობილი კლანჭებქვეშ წრიალს, იცის, რაც მოელის, ფეხებს ააფართხალებს. მერე წაათრევ წყლის პირას, ჩასცხებ ისე, რომ ზურგის ძვლამდე ჩააღწიო და გაბრდღვნი. მე მთელ დღეს არ მომბეზრდება თავგების ჭერა, ამ სიამოვნებაზე უარს ვერაფრით ვიტყვი!

პრიმმა უხერხულობა იგრძნო. მიხვდა, ყვავი არ გამოადგებოდა მეგზურად. თავზარს სცემდა იმისი სიტყვები: კეფაში ჩარტყმა, გაბრდღვნა, გახლეჩვა! ბუ ვლადისლავს არასოდეს უხმარია მსგავსი სიტყვები. იქნებ შეცდომა დაუშვა, მყუდრო ბუდე რომ დატოვა და დროს უცხო ტყეში, უცხო და უსიმპათიო ფრინველთან ატარებდა?

პრიმს ჯერ ფიქრებისთვის თავი ვერ მოეყარა, რომ უეცრად ციდან რაღაც ფრინველი

დაეშვა და ყვავს დააცხრა. ყვავმა ერთი კი გააფართხალა ფრთები და ხმა გაკმინდა; დაეცა და პრიმს გაყინული თვალები მიაშტერა, ნისკარტიდან სისხლი წასკდა. დიდმა ფრინველმა, უზარმაზარი კლანჭებით ერთიანად დასერა ყვავი, და მაშინლა დამშვიდდა, როცა ბუმბულქვეშ სისხლიანი ხორცი გამოჩნდა, მერე პრიმს მიუახლოვდა და უთხრა:

— დიდხანს გიყურებდი – მაინტერესებდა, გაასაღებდი თუ არა მას. თუმცა, როგორც ვატყობ, შენ მაძლარი ხარ. ჰოდა, არ გენყინოს, ძმობილო, რომ ეს ყვავი ჩემი ნადავლი გახდა. გირჩევ, სხვა დროს უფრო მრისხანე იყო. ამ ტყეში შენ ხარ ერთადერთი არწივი, ვინც ეს არამზადა არ გამოასალმა სიცოცხლეს, რაკი შენ ისე არ იქცევი, როგორც საჭიროა, სხვა აკეთებს შენს საკეთებელს.

მხოლოდ ახლა მიხვდა პრიმი, რომ მის წინ მისივე ჯიშის ფრინველი იდგა — ზუსტად ისეთივე არწივი, როგორიც თავად იყო. ყვავის მოულოდნელმა სიკვდილმა მას თავზარი დასცა. ის თავს ვერ უყრიდა სიტყვებს და განცვიფრებული შესცქეროდა, როგორ ბრდღენიდა უცხო არწივი ყვავს. ნაცრისფერი ბუმბულის ქვეშ ნითელი ხორცი გამოჩნდა – ზუსტად ისეთივე, როგორსაც პრიმს ზოოპარკში აძლევდნენ და რომლისგანაც სკულპტურებს ქმნიდა. ხორცმა პრიმს გაახსენა, რომ მუცელი ცარიელი ჰქონდა და მკვდარ ყვავთან მიჩორდა, მაგრამ ბასრკლანჭიანი არწივი უკვე დაპატრონებოდა ყვავის ხორცს და მუქარით უთხრა:

— მოკარება არ გაბედო! თუ გინდოდა, შეგეჭამა, ახლა ეს ჩემი წილია!

პრიმი ასეთ უხეშობას არ მოელოდა. კამათს არ აპირებდა და ამიტომ მაშინვე რამდენიმე ნაბიჯით უკან დაიხია. ბრძოლას არ იყო მიჩვეული და ვიდრე უცხო არწივმა ყვავი ბოლომდე არ შეჭამა, ნისკარტს ტანზე ისვამდა. შემდეგ ჰკითხა:

— საჭმელს სადმე ვიშოვი?

— რა თქმა უნდა, — უპასუხა უცხო არწივმა. — ტყე კურდღლებითაა სავსე, ამ მხარეში უცხო ხარ? ჩანს ჩვენი ტყის მკვიდრი არ უნდა იყო. არა უშავს, წამომყევი! მე გაგაცნობ სხვა არწივებს და გაჩვენებენ, სად არიან ქონიანი ბაჭიები!

ისინი ცაში აიჭრნენ და დაეშვნენ ერთ მაღალ ხეზე, რომლის კენწეროზე ათამდე არწივი იჯდა.

— გაგიმარჯოთ! — მიუგო პრიმმა სხვებს სალამზე.

— ნახეთ, უცხოს შევხვდი, გაიცანით! ესენი არიან ჩვენი კამპი, კუუსი, კონკსი და სხვები. მე კუუსს მეძახიან. აი ჩვენი გოგონებიც...

სამმა ახალგაზრდა მდედრმა არწივმა ფრთები შეათამაშა, კუკი მიფრინდა და ერთს თავში ჩაუნისკარტა.

— ეს ჩემია, თუ ამასთან რამეს გააბამ, აქედან გისვრი.

— კუკ, ნუ სულელობ! — გამოეხმაურა მდედრი და ნისკარტი კუკის ფრთებს ნაზად შეახო.

— ახლა რა ვქნათ? — იკითხა კუუსმა. — არ აღვნიშნოთ?

— აქვე ახლოს კარგი ადგილია. პირველ რიგში, სისხლი დავღვაროთ. თანახმა ხართ, კაცებო? — იკითხა კუკმა, რომელიც ჩანდა, მეთაური იყო. — მე ერთი ყვავი უკვე მივირთვი, მაგრამ კურდღელზე უარს ვერ ვიტყვი. ასე რომ, გავწიოთ!

არწივები ცაში აიჭრნენ. პრიმს მოსვენებას უკარგავდა სულისშემძვრელი სიტყვა — „სისხლის დაღვრა“. მიხვდა, რომ კუკი სწორედ ასე მოექცა ყვავს. ეს იყო საჭმელზე ზრუნვის ერთადერთი საშუალება, პრიმს ზარავდა იმის წარმოდგენაც, ცოცხალ არსებას ისე ჩაუნისკარტო, რომ მეორე მხრიდან სისხლმა გამოასხას... მასაც ძალიან უყვარდა ხორცი, მაგრამ ხორცის მოსაპოვებლად ასეთი ბარბაროსული მეთოდების გამოყენება არ მიაჩნდა მართებულად. ძიძგნე რამდენიც გინდა, ზოოპარკში ყველაფერი მარტივად და ლამაზად იყო — ის ხორცის ნაჭრები, რომლებიც პრიმისთვის გალიაში მიჰქონდათ, არ ტოვებდა ცოცხალი არსების შეჭმის განცდას. ის იყო ჩვეულებრივი ნითელი ნაგლეჯი, ძიძგნე, რამდენიც გინდა! აქ კი, ტყეში, იგეგმებოდა მორიგი თავდასხმა კურდღლებზე!

პრიმს ახსოვდა, რომ ზოოპარკშიც ცხოვრობდა კურდღელი, მაგრამ არ ჰყავდა ნანახი, მათი გალიები დაცილებული იყო, მაგრამ სხვა ცხოველების მონაყოლ ამბებს არწივებამ-

დეც მიეღწია — ზოოპარკის კურდღელი თურმე ბაბუანვერას ფოთლებს იკვლევდა და დაასკვნა, რომ კურდღლის კუჭს, საჭიროების შემთხვევაში, შეეძლო რეზინით განწვავა. ახლა კი პრიმი ასეთი გენიალური მეცნიერის მოძმეებზე სანადიროდ უნდა გაფრინდეს? რა საშინელი პერსპექტივაა! ღმერთო, სახლში მივინდა!

ამასობაში, კუკმა შენიშნა კურდღლები და თავდასხმის ბრძანება გასცა. ქვებივით დაეშვნენ ძირს. პრიმი მეორე რიგში მიფრინავდა, ხედავდა კურდღელს, მაგრამ ცდილობდა, როგორმე არ დასხმოდა თავს; ეცადა, მიწას არ შეხებოდა, ფრთებიც კი გაშალა, მაგრამ ბოლო წამს დამფრთხალმა კურდღელმა ისე ისკუპა, პირდაპირ მის ბრჭყალებში აღმოჩნდა. სანყალი ცდილობდა თავის დაღწევას, მაგრამ პრიმმა წონასწორობა რომ შეენარჩუნებინა, კლანჭები ღრმად ჩაარჭო, და დაინახა, როგორ გამოჟონა ბენვს ქვემოდან სისხლმა და რაღაც ბლანტმა სითხემ. პრიმის ერთი ბასრი ბრჭყალი კურდღელს პირდაპირ თვალში ჩაარჭობოდა, გაუბედურებული ცხოველი მისი კლანჭების ქვეშ ხაოდა.

— საკმარისია, ჩააძალღე! — დაიყვირა ვილაცამ. ეს იყო კონკსი, რომელიც იქვე იჯდა და შურიანი თვლებით შეჰყურებდა.

— მოიცა, კონკს! მე მომწონს ზოგჯერ მათი წამების ყურება. ისე სასაცილოდ ფართხალებს, რომ მალე თავისსავე სისხლში დაიხრჩობა! ჰეი, ყურცქვიტავ, აბა, შენ იცი, არ დანებდე! — ოხუნჯობდა კუკი.

— მე ეგეთი რალაცეები არ მიყვარს! — უპასუხა კონკსმა. მიაფრინდა პრიმის კურდღელს და ნისკარტი ისე ჩასცხო, რომ სანყალმა სული მაშინვე განუტევა. პრიმს კონკსისთვის მადლობის თქმა უნდოდა, მაგრამ წინ კუკი გადაელობა.

— უხეშობას თავი ანებე, კონკს! — დაემუქრა. — ისე იქცევი, თითქოს ისეთი წინამძღოლი ვიყო, კურდღლის წამების ყურება, რომ მოსწონს. თვალებს ამოგთხრი, თუ კიდევ ჩემს წინააღმდეგ წახვალ.

— ბოდიში კუკ! — თქვა შეშინებულმა კონკსმა. — უბრალოდ... არ შემიძლია ამის ყურება! გული მიმდის.

— უყურეთ ერთი ამ გულჩვილს! — წარმოთქვა მდედრმა არწივმა. — კუკ, კურდღლის გული მივინდა! გამიხლიჩე, ჩემო უძლიერესო, შენ ამას ბევრად სწრაფად გაართმევ თავს!

— უტკბილესო! — გამოეპასუხა კუკი მდედრს, ჩაავლო ბასრი ბრჭყალები კურდღელს, ნისკარტი პირდაპირ მკერდში ჩასცხო და კურდღელს გული წამში ამოგლიჯა, თავი რომ აიღო, მთლიანად სისხლით იყო მოთხვრილი.

— ინებეთ! — თქვა მან და პატარა გული ბუმბულიან ფეხებთან დაუგორა. მდედრმა არწივმა მადლიერების ნიშნად ფრთები აათამაშა.

პრიმმა მხოლოდ ახლა გაბედა, რომ კურდღლისათვის კლანჭები გაეშვა. აკვირდებოდა სხვა არწივებს და მათ მსგავსად ცდილობდა კურდღლის ტყავიდან როგორმე ხორცი მიეღწია, მაგრამ არ გამოსდიოდა, მისთვის უხერხული იყო მკვდარი კურდღლისთვის ნისკარტი დაერტყა. შეუძლებელი იყო იმ განცდის გადმოცემა, რაც მას დაეუფლა, როცა კურდღლის ხორცის ჭამას შეუდგა. მაგრამ რას იზამდა, შიოდა. უცებ ვილაც შეეხო და ნაზი ხმით ჩასჩურჩულა:

— ნება მომეცი, დაგეხმარო!

ეს იყო იმ სამი მდედრი არწივთაგან ერთ-ერთი, რომელიც პრიმს უცნაურად ათვალთვლებდა და ცდილობდა ფრთებით პრიმის ფრთებს შეხებოდა. როცა შეშინებულმა პრიმმა უცხო სუფლება მისცა დახმარებოდა, ნაზად ჩასჩურჩულა:

— რა წარმტაცად ეთამაშებოდი ამ კურდღელს. ასეთი რამ ძალიან აღმაგზნებს... ასეთი სადიზმი. მითხარი, რა გქვია? მე ტიი ვარ.

პრიმი გაეცნო. ტიი მიუჩოჩდა და ალაპარაკდა:

— იქნებ ერთად გვეჭამა კურდღლის თვალები? ერთი შენ, მეორე მე.

პრიმს არ სურდა თვალების შეჭმა, მაგრამ მისი მხრიდან ეს არ იქნებოდა ლამაზი საქციელი. მით უმეტეს, ახალგაზრდა მდედრი არწივის გვერდით თავს მშვენივრად გრძნობდა. ზოოპარკში რატომღაც არ ჰყავდათ მდედრი არწივები და პრიმისთვის უცხო იყო სანინაღმდეგო სქესის მომხიზვლელობა. პირველმა ურთიერთობამ მართვე აღაგზნო. სიამოვნებდა

სხვისი ფრთა მის ფრთას რომ ეხებოდა. ამ სიამოვნებამ გადაასანსლინა კურდღლის თვალი, რომელიც არცთუ ისე ურიგო აღმოჩნდა.

მდედრმაც შეჭამა თვალი და მაშინვე ნისკარტი პრიმის ნისკარტს მიაჭირა.

— ახლა მე შენი გოგო ვარ! — უთხრა. — ჩვენთან ასეთი ტრადიციაა, თუ წყვილი კურდღლის თვალებს ერთად შეჭამს, ისინი წყვილდებიან. მიხარია, რომ მრისხანე ხარ! ჩვენთან მხოლოდ კუკს შეუძლია შენსავით კურდღლების წამება, მაგრამ მას უკვე ჰყავს თავისი გოგო და ხომ წარმოგიდგენია რა მოხდება, მე რომ მასთან გავიარო.

პრიმს დასკვნის გამოტანა ჯერ არ შეეძლო. ტყეში ყველაფერი სწრაფად ხდებოდა, მოვლენები ელვისებურად იცვლებოდა. ცხოვრების რიტმი ზოოპარკთან შედარებით განსხვავებული იყო, იქ აზროვნების, ჩაფიქრების, მეცნიერებასა და ხელოვნებაზე მსჯელობის დრო ჰქონდა, ხორცისგან ხელოვნების ნიმუშების შექმნის საშუალება ჰქონდა... აქ კი — მხოლოდ ფრენა, კურდღლებისა და ყვავების ხოცვა და მდედრ არწივებთან არშიყი.

სანამ ტიის ფრთები პრიმის ფრთებს ეხებოდა, ტყის ცხოვრება ტკბილი და ნეტარი ჩანდა. ტიიმ კურდღელი გახლიჩა, ხორცი პრიმსაც ერგო, შეჭამა და დანაყრებულს სურვილი გაუჩნდა, ხორცისგან რაღაც შეექმნა — საჭმლის გარდა კიდევ რაღაც მიელო ხორცისგან. დღე შთაბეჭდილებებით იყო სავსე და იქნებ ეს შთაბეჭდილება ხორცში გამოეხატა? პრიმი წამიერად ყვავი წარმოიდგინა, მაგრამ საბოლოოდ, კურდღლის ხორცში ახალგაზრდა მდედრი არწივის — ტიის გამოკვეთა დაიწყო.

უკაკუნებდა ხორცს პრიმი... როცა ფრთები უკვე მზად იყო და ტიის სახის დამუშავებას შეუდგა, ვილაცამ გვერდით გასწია. ეს კუკი იყო. მან შეხედა ნახევრად გამზადებულ ქანდაკებას და იკითხა:

— ეს რა ჯანდაბაა?! თუ უკვე ჭამაც არ შეგიძლია, მაშინ გვერდით გადექ და სხვებს მიეცი საშუალება, რატომ აფუჭებ საჭმელს?!

არ ვაფუჭებ, — აუხსნა პრიმი. — ქანდაკების გაკეთება მინდა, გესმის, მოდელირება...

— აბა მორჩი ბოღვებს! — დასჭეჟა კუკმა. — ჩვენთან ეგეთ რაღაცებს არ აკეთებენ. ხორცი საჭმელად არის და არა გასაფუჭებლად. საკვებით არ თამაშობენ! თუ კიდევ შევნიშნე მსგავსი რამ, დაგსჯი.

პრიმი განზე გადგა, ტიიმ შენიშნა, რომ მისი რჩეული კრიტიკის ქარცეცხლში გაახვიეს და მოიწინა. ახლოს მიუჩოჩდა და ჩასჩურჩულა:

— მე მესმის შენი, კიდევ გინდა აწამო, მაგრამ კუკს ეს არ ესმის. ის ფიქრობს, რომ სიკვდილის შემდეგ კურდღელს უკვე არ სტკივა, მაგრამ შენ...

— მისი წამება არ მინდა! რა შუაშია წამება — თქვა პრიმი. — მე მინდა, კურდღლის ხორცს შენი ფორმა მივცე, ეს ხელოვნებაა, გესმის?!

ტიი თავს ისე აქნევდა, რომ პრიმი საუბარი შეწყვიტა. სხვა არწივები, მგლებივით ჭამდნენ. უცებ ფრთები ერთდროულად აატყლაშუნეს, თვალები განაბეს და დაიყვილეს.

— ახლა რას ვაკეთებთ? — ჰკითხა პრიმი ტიის ჩურჩულით.

ტიიმ მხრები აიჩეჩა:

— არაფერს, ვართ და მორჩა...

კუკი მსუყე ნაჭერს კლანჭებით გლეჯდა. სხვა არწივები კისერმოღერებულნი მიშტერებოდნენ თავიანთი წინამძღოლის საქციელს, დროდადრო კი უცნაურ ხმებს გამოსცემდნენ, როცა კუკის კლანჭები კურდღელს ნაკუნებად ფლეთდა, სამი-ოთხი ფრინველი ერთი ბუჩქის ძირას მიყურებული, გაშტერებული თვალებით მინაზე მცოცავ ჭიანჭველებს მისშტერებოდნენ. დროდადრო, რომელიღაც არწივი ნისკარტით მინას თხრიდა და ჭიანჭველას კლავდა. ასე გავიდა მთელი საათი.

კუკმა საქმე მოითავა.

— ჯანდაბა ამას! — თქვა — იყოს!

— საკმარისია! — დაეთანხმნენ სხვა არწივებიც და ერთმანეთს გამოეხმაურნენ თავისებურად.

კუკი ჩაფიქრდა.

— კაცებო, წავიდეთ ვინავარდოთ! — გამოაცხადა. ყველანი ერთდროულად აიჭრნენ ზეცაში.

— საით მივფრინავთ? — წამოიყვირა პრიმმა, რომელიც მოწყენილობისგან ნახევრად თვლემდა და უცებ ვერ გაიგო, რა ხდებოდა.

— ქროლვას ვინყებთ! — უპასუხა ტიიმ.

— ეს რას ნიშნავს?

— წინ და უკან ვიფრენთ მთელი სიჩქარით.

— აზრი? — იკითხა ჩაფიქრებულმა პრიმმა.

ტიიმ მხრები აიჩეჩა:

— არ ვიცი, უბრალოდ ასეთი წესი გვაქვს.

ქროლვა დაწყებულიყო. კუკი ყველაზე წინ მიფრინავდა. გეზი ჯერ ჩრდილოეთისაკენ აიღეს, მერე მიტრიალდნენ და სამხრეთისაკენ გასწიეს. ეს პრიმს დიდ სიბრყველდ მოეჩვენა. თუმცა სხვებს ისეთი სერიოზული სახეები ჰქონდათ, თითქოს იმწამს რაღაც ჭკვიანურსა და მნიშვნელოვანს ჩადიდნენ. პრიმს არ სურდა უცხო ადგილებში ფრენა. ქროლვა თითქმის ნახევარ საათს გაგრძელდა, ამას დასასრული არ უჩანდა. მოწყენილმა პრიმმა ფრთები დაკეცა და ფიჭვისკენ დაეშვა.

კუკმა ეს მაშინვე შენიშნა:

— რა ხდება აქ?

— არაფერი, — უპასუხა პრიმმა. — ცოტა ხნით აქ ჩამოვჯდები. თქვენ შეგიძლიათ გააგრძელოთ ფრენა, მე ახლა არ მინდა.

— რას ნიშნავს — არ მინდა! — გაიკვირვა კუკმა. — თუკი მე ვთქვი, ვიქროლებთ-მეთქი, უნდა ვიქროლოთ! სანამ შენ ჩვენი ჯგუფის წევრი ხარ, შენ არავინ გეკითხება რა გინდა და რა არა.

— მერედა მე ხომ არც ვარ! — თქვა პრიმმა. — ჩვენ, უბრალოდ, დღეს გავიცანით ერთ-მანეთი და ცოტა დრო გავატარეთ ერთად. მე ხომ არანაირ ჯგუფს არ ვეკუთვნი. მე, პრინციპში, მარტო ყოფნა მიჩვევია, მე ბუნებით ინდივიდუალისტი ვარ...

— ნუ მიედ-მოედები! — დასჭექა კუკმა და ტიი ატირდა. — აირჩიე, ან წამოხვალ და იქროლებ, ან დაიკარგები ამ ტყიდან, როგორც ავსული, სამუდამოდ! აქ არწივებს მე ვმართავ და არავინ ჯდება ფიჭვზე, თუ მე სხვა ხე მაქვს ამორჩეული. შეხედე, შენი გოგო როგორ მოთქვამს! რა კაცი ხარ შენ ამის შემდეგ! შემომჯდარხარ ხის კენწეროზე და მაშინ, როცა სხვები დაქრიან, მარტო ყოფნა გინდა... პედერასტი ხარ?!

— პრიმ, მოდი! — შეეხვეწა ტიი — ნუ ჯიუტობ! მერე გაჩვენებ, სადაც ცხოვრობენ გვრიტები, და ერთად გავგლიჯოთ შუაზე.

— არავის გავლევჯა არ მსურს, — განაცხადა პრიმმა, ამ ცირკის ყურებით უკვე მართლა დაღლილმა და შენუხებულმა. — მე მკვლელობის მომხრე სულაც არა ვარ. მე ხელოვანი ვარ და დამანებეთ თავი, მშვიდად ყოფნა მინდა.

— ოხ შენი, ახლა კი ნამდვილად ჩაგცხებ ნისკარტს, — აღელდა კუკი. — რა ხანია არ მიჩხუბია, გუშინდელს მერე, მთელი ღამეა გასული მას შემდეგ, რაც ბოლოს ტვინი ჩავუფშვინი რომელიღაც ჩიტს. კარგი, მოდი აბა აქ! ქალებო, გაინიეთ.

— არა, ჩვენც გვინდა ყურება! — თქვეს არწივებმა და თუმცა ტიი ქვითინებდა, იქაურობას არ გცლია, პირიქით, ერთ ტოტზე მოკალათდა, საიდანაც კარგად ჩანდა ბრძოლის ველი და პრიმს ამხნევებდა კიდევ!

— სიკვდილამდე ვიბრძოლოთ, თუ მხოლოდ პირველი სისხლის დაღვრამდე? — იკითხა კუკმა.

პრიმი მოვლენების ასეთ განვითარებას არ მოელოდა და ცოტა არ იყოს დაიბნა.

— მე საერთოდ არ ვაპირებ ბრძოლას, — თქვა მან, კუკმა ველარ მოითმინა და შეჰყვირა:

— რას ამბობ! შენ არწივი ხარ თუ საცოდავი ჩიტი. შენ ხომ ლაჩარვით უკან ვერ დაიხევ! მოდი! რას უცდი!

„დავკრავ ფეხს...“ — გაიფიქრა პრიმმა და აიჭრა ცაში. სხვა არნივეები იმდენად გაოცდნენ, რომ ადგილიდანაც არ დაძრულან. პრიმს მხოლოდ მათი შეძახილები ესმოდა: ლაჩარო! ლაჩარო! და ტიის ხმა: მოგკლავ, მოგკლავ! როგორ შემარცხვინე! შემარცხვენელო!

„საბედნიეროდ, თავი დავალნიე“, — ფიქრობდა პრიმი. — საზიზლარი ბანდა! საინტერესოა, ზოოპარკამდე თუ მივალნიე!

პრიმმა ტყეს გადაუფრინა, ყოველგვარი გრძნობებისაგან დაცლილი იყო, ერთადერთი სურვილი ჰქონდა, როგორმე სახლამდე მიეღწია!

დაღლილმა ცოტა შეისვენა... სადღაც აქვე თავისი საყვარელი ზოოპარკი და მყუდრო გალია ეგულეობდა. პრიმი, კაცმა რომ თქვას, მოგზაურობით კმაყოფილი იყო, ბევრი უცნაური რამ ნახა და გამოცდილებაც შეიძინა.

გულს მხოლოდ კურდღლის მკვლელობა უღრღნიდა — იცოდა ეს შემზარავი სურათი სიზმარშიც არ მოასვენებდა. ტიიზე ფიქრი სინაზესა და მელანქოლიას უმძაფრებდა, და მიუხედავად იმისა, რომ ტიი მართლაც მშვენიერი იყო თავისი ნაზი ბუმბულებიანად, პრიმს არ ხიბლავდა მისი გულის მოგება გვრიტებისათვის თავების შუაზე გაპოვით.

ამ ფიქრებში გართულმა პრიმმა უცებ ნაცრისფერტყავიანი და მძლავრქებიანი ბებერი ირემი დალანდა, ხის ქვეშ რომ მიაბიჯებდა — თან ლურჯი ენით ზურგს ილოკავდა.

— გამარჯობა შენი, არნივო, ფრინველთა მეფე! — უთხრა მან თავისებური ბანით. — ჩვენი ტყის ბინადარი ხარ? მოგზაურობ?

— მე ზოოპარკიდან ვარ, — უპასუხა პრიმმა.

— ზოოპარკიდან?! — გაიკვირვა ირემმა. — მსმენია რაღაც ამის მაგვარი, ცუდი უნდა იყოს! იქ თავისუფლება არ ყოფილა. ცოცხალ არსებებს გალიებში ამწყვედევენო, მართალია?

— მე თქვენს შეხედულებას ვერ გავიზიარებ, — დაიწყო პრიმმა, მაგრამ ირემი არ უსმენდა, თავისთვის მიაბიჯებდა.

— საცოდაობაა ასეთი ცხოვრება! — მოესმა მას. — ნაღვლიანი და მოსაწყენი! ამას ქვია ცხოვრება?! ცხოვრება ბრძოლაა! ცხოვრება დამარცხებები და გამარჯვებებია, დაკარგვის ტკივილი და სიხარული. იქ კი რას გთავაზობენ? მხოლოდ მყრალ გალიასა და სულისშემხუთველ ცხოვრებას და საერთოდ, რა ცხოვრებაა ის ცხოვრება, თუ რისკს არ გასწევ? თოვლში მგლებს რომ გაურბიხარ, თავს რომ დააღწევ მათ კლანჭებს — აი, ასეთ ნამებში გრძნობ ცხოვრების გემოს! როცა სიკვდილს მიუკაკუნებ, მაშინ შეიძლება თქვა, რომ იცხოვრე, რომ იბრძოლე, რომ გაიმარჯვე! ასეთ რამეს რომ გადაიტან, მერეღა ხვდები რა გემრიელია ნორჩი ფოთლები, რა ლამაზად ბრწყინავს მზე და რა ნეტარია ფურირემის სითბო! ეჰ, არნივო, ცხოვრება საოცარი რამ არის, რთული და განსაცვიფრებელი! გალიაში გამოკეტილი, ამაზე ვერ იფიქრებ, მხოლოდ თავისუფალს შეგიძლია დააფასო მზის ყოველი ამოსვლა, რადგანაც იცი, რომ ეს შენთვის შეიძლება უკანასკნელი აისი იყოს. სწორედ ასეთ ნამებში მთელი სხეულით შეიგრძნობ ტყის სურნელს. ასეთ ნამებში გსურს შეჰყვირო — ცხოვრება, მე შენ მიყვარხარ შენი მწუხარებითა და შენი ბედნიერებით! უბრალოდ მიყვარხარ! მიყვარხარ, ჩემი თავისუფლების გამო. მიყვარხარ, რადგან ვიცი, რომ ერთხელაც იქნება, ნუთისოფელი თავისას გაიტანს: ან ტყვიის მსხვერპლი გავხდები, ან მგლის ხახაში აღმოვჩნდები. მაგრამ სიკვდილ-სიცოცხლის ზღურბლზე მდგარი, უკან მოვიხედავ, განვლილ დღეებს თვალს გადავაგლებ და მივხვდები, რომ ბევრი მქონდა სიხარულიც და მწუხარებაც. მე ვცხოვრობდი როგორც კაცი, ვიბრძოდი მშვენიერი ფურირემისთვის, უმეტესად ვიმარჯვებდი, ნამიგია კიდევ. ცხოვრება გზაჯვარედინს ჩამოჰგავს, უამრავი შვლის მამა ვარ და ვიცი, როგორ იზრდებოდნენ ისინი, თუმცა, ზოგი მგლის ლუკმა გახდა, ზოგი კი მონადირეებმა მოკლეს. ყველაფერი მინახავს! ჰოო, ჩემი ცხოვრება იყო ლამაზიც და შემზარავიც. გესმის, არნივო? დატოვე კი არა, მიატოვე შენი გალია, რომ იგრძნო ცხოვრების გემო! შეიძლება სიკვდილი გელოდეს, მაგრამ თავისუფლებაც ხომ გელოდება?

ირემმა კისერი დაიგრძელა და უკან მოხედა ტოტს, რომელზეც პრიმი იჯდა. იქ აღა-

რავინ დაუხვდა — პრიმი, რომელსაც ტყის ცხოვრება ყელში ამოსვლოდა, გაფრენილიყო, ზოოპარკამდეც მიეღწია და მისი საყვარელი გალიის გახსნილ ღიობში შემძვრალიყო. ბუ ვლადისლავს ეღვიძა და პრიმს ისე მიესალმა, თითქოს მისი გაუჩინარება არც კი შეუნიშნავს, სინამდვილეში კი ბუ დელიკატურობის გამო დუმდა. ის პრიმის გაუჩინარებამ დიდად დაამწუხრა, მაგრამ სწამდა, რომ მისი ახალგაზრდა მეგობარი უარს იტყოდა ბარბაროსობაზე და, საბოლოოდ, ცივილურ სამყაროში დაბრუნდებოდა. ახლა, როცა ისევ იხილა პრიმი, თავისთვის იღიმოდა. ახალგაზრდა მეგობარი მის გვერდით იყო და, ვინ იცის, როგორ უხერხულად გრძნობდა თავს იმის გამო, რომ მთელი ღამე, ღმერთმა იცის, სად და როგორ საზოგადოებაში გაატარა... ვლადისლავი არაფერს ეკითხებოდა ამის თაობაზე, არც არაფერს იმჩნევდა. პრიმმა ხომ უკვე თავისი თვალთ ნახა, თუ რა იმალებოდა ზოოპარკის ჭიშკარს მიღმა. ეს ცოდნა მას ნამდვილად გამოადგებოდა.

ვლადისლავი განაგრძობდა მეცნიერულ ძიებებს, წყლის ავზში ძვლებსა და ქვის ნატეხებს ყრიდა.

პრიმმა წრე დაარტყა გალიას, ენა ვერ აღწერდა ისე უხაროდა სახლში დაბრუნება. მალე მოართმევდნენ ხორცის ახალ ნაჭერს და შეძლებდა მუშაობას... რამდენი ხანია, საყვარელი საქმე აღარ უკეთებია! ასე ხომ შეიძლება ნისკარტიც დაჟანგებოდა!

პრიმმა უცებ შენიშნა, რომ გალიაში, ვლადისლავის გარდა, კიდევ ვიღაც იყო — ეს ვიღაც სხვა არწივი აღმოჩნდა! პრიმს შეეშინდა. ნუთუ აქაც მოეყვანათ ტყიდან წყეული კუკის მსგავსი ფრინველი, ვინ იცის ამასაც შეეთავაზებინა ბრძოლა ან ქროლვა? როცა არწივი ცხვირწინ აეტუზა, პრიმი მიხვდა, რომ ეს დედალი არწივი იყო. ღმერთმა ნუ ქნას, მანაც ტიის მსგავსად კურდღლების ნამება მოითხოვოს.

— გამარჯობა, მე პრიმი ვარ! — ომახიანად მიესალმა. — ბოდიში, მაგრამ ეს ჩემი გალიაა!

— ჰოო, ვიცი! — უპასუხა არწივმა თავშეკავებით. — თუმცა ჩემი ბრალი არ არის, იმათ ჩამსვეს აქ. მესმის, თქვენ შემოქმედებისათვის სიმშვიდე და სინყნარე გჭირდებათ, მაგრამ მერწმუნეთ, ხელს არ შეგიშლით. მე ჩუმი ვარ და მომავალშიც ამას გპირდებით. ვლადისლავი ბევრს მიყვებოდა თქვენ შესახებ. მითხრა, რომ ღირსეული მოქანდაკე ბრძანდებით, ეს მშვენიერია! მეც მიყვარს ხელოვნება, განსაკუთრებით ცეკვა მიტაცებს.

— თქვენი სახელი? — ჰკითხა პრიმმა, რომელსაც გული აუფოფინა ასეთი სასიამოვნო საუბრის მოსმენამ.

— ქერი! — უპასუხა არწივმა და თავი ფრთებში ჩარგო.

— ქერი, შეგიძლიათ, იცეკვოთ ჩემთვის? — სთხოვა პრიმმა.

— ოჰ, არ ვიცი... — დაიმორცხვა ქერიმ. — ახლავე? ცოტა მერიდება... მით უმეტეს, აქ არც მუსიკაა!

— მუსიკა იქნება! — პრიმმა გვერდით გალიაში მჯდომ კაკაჩას გასძახა:

— მაესტრო! ეგებ რამე დაუკრათ!

— გთხოვთ, იცეკვოთ! — უთხრა ქერის, როცა კაკაჩამ ძვლები აარაკუნა. — ძალიან მინდა ვნახო, როგორ გამოგდით ეს!

— კარგი, — წაიჩურჩულა ქერიმ, თვალეები დახუჭა და დაიწყო ცეკვა.

პრიმი უყურებდა, როგორ უვლიდა ქერი წრეს გალიაში და თავს ბედნიერად გრძნობდა. უხაროდა, რომ იმ უაზრო ტყიდან წამოსვლა მოახერხა! იქ რომ დარჩენილიყო... ამაზე ფიქრიც კი ზარავდა, ქერისაც ხომ ვერ შეხვდებოდა. ამწამს კი რა წარმტაცი იყო მისი ცხოვრება!

„ქუდბედიანი დავბადებულვარ!“ — გაიფიქრა გულდამშვიდებულმა პრიმმა.

თარგმნეს სერგო კალაძემ და ნანა დევიძემ

ექვსი მონოლოგი ფულის შესახებ

1. 20 წლის ზურბანთა მოკიდებული გოგო

მე, ფული საერთოდ არ მაინტერესებს. ღმერთო, ვერ გამიგია, რატომ წუნუნებს ხალხი გამუდმებით ფულზე. შესანიშნავად შემიძლია უფულოდ ყოფნა. მოკლედ, ფული საერთოდ არ მჭირდება. რასაც მე ვმოგზაურობ, და კაპიკიც არ მიჯდება. უბრალოდ გადიხარ გზაზე, მანქანას ხელს უწევ და... დაივლი მთელ მსოფლიოს. ყველგან მოიძებნება ხალხი, დასაძინებელ ადგილს რომ არ დაგამადლის და ლუკმა პურსაც გინილადებს. ერთხელ, საბერძნეთში, ღამით, ფორთოხლის პლანტაციებში ამოვყავი თავი და იმდენი ფორთოხალი ვჭამე, კინაღამ ფორთოხლის ფორმა მივიღე და თანაც უფასოდ. წელს ჩემს მეგობარ გოგონასთან ერთად ჩინეთში ვიმოგზაურე. როგორ? მარტივად! მეგობარი აწუნუნდა: არაფრით არ მინდა ხვალ ლექციაზე წასვლაო. არც მე მინდოდა. ჰოდა, მარისმა, ჩემს მეგობარს, მარისი ჰქვია, მითხრა: ახლა მომიარა და მოდი, ჩინეთში წავიდეთო. მეც, რაღა თქმა უნდა, დავეთანხმე: საოცრად კარგი აზრია, აუცილებლად წავიდეთ-თქო. დავინყეთ ბარგის ჩალაგება. ჩვენს ლაპარაკს ერთი ბიჭი შეესწრო, გვითხრა: ნამდვილი გიჟები ხართ, ამ შუალამისას ჩინეთში გამგზავრება რამ მოგაფიქრებინათო. იქამდე როგორ უნდა ჩახვიდეთ, ფული გაქვთო? სულელი ხომ არ ხარ, ჩვენ რა ფული უნდა გვექონდეს-მეთქი, — ვუპასუხე, — აი გავალთ გზაზე, შემხვედრ მანქანას ხელს ავუნწვთ და ასე გავემგზავრებით. ისე, თუ გინდა შენც წამოდი-თქო, დავპატიჟეთ. ბიჭმა წამოსვლაზე უარი გვითხრა: მთლად ასეთი გიჟიც არა ვარო. ისე რამდენ ხანს აპირებთ იქ დარჩენასო? — გვკითხა. მარისმა უთხრა: ღმერთმა იცის, ჩინეთი მშვენიერი ქვეყანაა, სანამ ყველაფერს დაათვალიერებ, იქნებ წელიწადიც გავიდესო. კი მაგრამ, უნივერსიტეტიდან ხომ გაგრიცხავენ ერთ წელიწადს თუ არ ივლითო. ღმერთო რა სისულელეა! რატომ უნდა გაგვიცხონ, იმიტომ რომ ჩინეთში მივემგზავრებით? დარტყმული! ასეც მოვახსენე. გაგვიცხონ? იდიოტი!.. ავდექით და გავედით ტარტუს გზატკეცილზე მანქანის გასაჩერებლად. ღამის თორმეტი საათი იყო. საშინლად ბნელოდა. ბარგი ბევრი არაფერი გვექონდა. კბილის ჯაგრისები, ჩემი ორი სვიტერი და მარისის პირსახოცი, იმ შემთხვევისთვის, თუ ჩინეთში სადმე საცურაოდ მოგვიხდებოდა წასვლა. ვიცინოდით და ძალიან ვხარობდით. დავინყეთ ხელის ქნევა. მალევე გაგვიმართლა, პირველივე მანქანამ გაგვიჩერა და მეოს გზაჯვარედინამდე მიგვიყვანა. იქიდან ისევ შემხვედრ მანქანებს მივყვებოდით. ძალიან ციოდა. კბილები გვიკანკანებდა, მაგრამ მაინც ძალიან ვმხიარულობდით. შემდეგი, ვინც მანქანაში ჩავგვსვა, ვინმე ვირუელი ხელოვანი იყო. მან ეთერი დაგვალევინა. ღმერთო, რამდენი ვიცინეთ! აფთიაქის სუნად ვყარდით. მარისთან ერთად მგზავრობა ნამდვილი სასწაულია! რამდენიმე წლის წინ ერთად ვიმოგზაურეთ აფრიკაში თავგადასავლების საძებნელად, ესეც სასწაული იყო! იქ იმდენი მეგობარი გავიჩინეთ. მარისს ერთი ზანგისგან ბავშვიც კი ეყოლა. იმ ბავშვს ახლა მარისის დედა ზრდის პიარნუში. ძალიან მაგარი მგზავრობა გამოგვივიდა მაშინ. ერთხელ, ტყეში კინაღამ გველმა მიკბინა. მერე ბრაკონიერებთან ერთად სპილოებზე სანადიროდაც წავედით, გვასროლინეს კიდევ. გაქცევაც მოგვიხდა, მოგვსდევდნენ, იმიტომ, რომ ბრაკონიერობა იქ საერთოდ აკრძალულია. მაგარია არა? საათში 200 კმ სიჩქარით მივქროდით. მე და მარისი საბარგულში ვისხედით და ვიცინოდით. მოვახერხეთ გაქცევა და თავის დაღწევა. მერე ბრაკონიერებმა გვისახსოვრეს სპილოს ძვლის მედალიონები, რომლებიც შეიძლება ყელზე ჩამოიკიდო. შემდეგი ორი კვირა ერთ ტომში ვცხოვრობდით, სადაც რაღაც ყავისფერი ფოთლები გაგვასინჯეს, მაგარად ჩავკაიფდით. დავრბოდით ამ ტომის დასახლების ირგვლივ და ხმამაღლა ვმღეროდით. ღმერთო, რა სასაცილო იყო. ზანგებიც იცინოდნენ. მერე ეს ფოთლები თან გამოგვატანეს, მაგრამ კაიროში, იმ კაფეში დაგვჩა, საიდანაც ისე გამოვიპა-

რეთ, ფული არ გადაგვიხდია. მივბრუნდით, გვინდოდა ჩვენი ფოთლები წამოგველო, მაგრამ ოფიციატმა გვიცნო და სხვა რა გზა გვქონდა, მოვკურცხლეთ.

ღმერთო, რამდენი ვიმხიარულეთ! მარისს უკვე დიდი მუცელი ჰქონდა და, რა თქმა უნდა, სირბილის დროს აქეთ-იქით დაუხტოდა, მართლა სასაცილო იყო. კაიროდან ერთ გემზე ავიპარეთ და ისე წამოვედით. ამ გემით იტალიაში ამოვყავით თავი. სწორედ იქ გააჩინა მარისმა თავისი ზანგის ბავშვი. ჩავსვით ეს ბავშვი ზურგჩანთაში და იმავე საღამოს თეატრში წავედით მოდერნული ცეკვების სანახავად.

ჰო, მართლა, მე ხომ ძირითადად ჩინეთში მოგზაურობაზე ვიამბობდით. ისიც მაგარი იყო! იქ მარისმა კიდევ ერთი შვილი გაჩითა, ოღონდ ამჯერად პანდასაგან. ჰოდა, ზრდის ახლა ამ დათვის ბელს და მარისის შვილს პიარნუში მარისის დედა. რაღა თქმა უნდა, უნივერსიტეტიდან გაგვრიცხეს, მაგრამ გული არ დაგვწყვეტია. იქ ხომ დოკლაპიები არიან თავშეყრილი. ჩვენ ახალი გეგმა გვაქვს. ანტარქტიკაში გვინდა გამგზავრება. ვფიქრობ, აუცილებლად გავემგზავრებით. ოღონდ, ცოტა მოცდა მოგვინევს, ინდოეთიდან რომ ვბრუნდებოდით, ბოტკინი ავიკიდეთ. მე უკვე გამოვჯანმრთელდი, მარისი კი საავადმყოფოში წევს და ჯერჯერობით არ უშვებენ, შემპირდა, გამოვიპარებო. ექიმები ამბობენ, თხელი განავალი აქვს და ღვიძლი გამუდმებით სტკივაო. მაგრამ ისე უნდა ანტარქტიკის ნახვა!.. ვის არ უნდა? რა მოგასვენებს და რა გაგაჩერებს საავადმყოფოში? ჰოდა, აი როგორც კი მარისი საავადმყოფოდან გამოიპარება, ავიღებთ ჩექმებს და გავალთ აეროპორტის გზაზე მანქანის გასაჩერებლად. ჩექმები უკვე ვიშოვე, ჩემს ერთ ნაცნობს გამოვართვი. ასე რომ, ყველაფერი ოკეია! სანამ ცოცხლობ, უნდა იცხოვრო, ობი არ უნდა მოიკიდო!

2. 30 წლის ძალი, რომელსაც ლურჯი დანული ფეხსაცმელი აცვია

შარშან ჩემს ქმარს მთვრალს ჩაეძინა რკინიგზაზე და მატარებელმა გადაუარა, თავი ველარც კი იპოვეს, ვინ იცის სად გაგორდა. მართალია, მაგარი ლოთი იყო, მაგრამ მაინც მეხმარებოდა, აქ საბადოებში მუშაობდა და ვერ ახერხებდა მთელი ფული სასმელში დაეხარჯა.

ცოტა ხანში მეც გამათავისუფლეს ფაბრიკიდან. უფრო სწორად, შემამცირეს. ჰოდა, ბავშვებს ვუთხარი, ახლა კი ნამდვილად უნდა დავიტირო ქმარი-მეთქი. ორი შვილი მყავს, ბიჭები. ზაფხულში ყოველდღე ტყეში დავდიოდით, წნელებს ვაგროვებდით, მე ცოცხებს ვკრავდი და ბიჭები ბაზარში ჰყიდდნენ. ქირის გადასახდელი ფული გვჭირდებოდა, ამიტომ მთელ ფულს, რასაც ვშოულობდით, ვაგროვებდით. ჭამით მჭაველას ვჭამდით. სხვა საჭმელზე ფული არ გვეყოფნიდა, გაზაფხულზე არ გვიჭირდა: ტყეში კენკრა იყო, მჭაუნასი და სხვა ბალახბულახის მოგროვებაც შეგვეძლო. შემოდგომაზე ცირცელს ვჭამდით, სოკოსაც სიამოვნებით მივირთმევდით. სამაგიეროდ, ზამთარი გამოდგა ძალიან ცივი, სოკო აღარ იყო, მარტო ცირცელს ვკრეფდით. სამივე დავდიოდით, ვათვალთვლებდით ხეებს და ყველა მარცვალს ვაგროვებდით. ჩიტები დაგვფრენდნენ თავზე და ჟივჟივებდნენ, აბა რას იზამდნენ, საკვებს ვაცლიდით, მაგრამ რა გვექნა? ჩიტებს ხომ სხვაგანაც შეეძლოთ საკვების შოვნა, იმათ ფრთები აქვთ და შორს გაფრენა შეუძლიათ, ჩვენ სად უნდა წავსულიყავით? ასე ვებრძოდით შიმშილს.

დილით, სანამ ბიჭები სკოლაში წავიდოდნენ, ორივეს თითო მტევან ცირცელს ვაჭმევდი, სკოლიდან დაბრუნებულებს სადილად — ორ-ორ მტევანს და საღამოს კიდევ თითო მტევანს. მე თვითონ დღეში ორ მტევანს ვჭამდი. ასე გავატარეთ ორი თვე. ცირცელი მალე გაგვითავდა. გაგონილი მქონდა, ომის დროს ნახერხისგან პურს აცხობდნენ, სახლში ერთი წიგნების თარო შემოგვრჩა, დავშალეთ ეს თარო, დავჭერით დასახერხად. თავიდან ცოტა ნახერხი გამოგვივიდა, მაგრამ ერთ-ერთმა ჩემმა ბიჭმა მოიფიქრა და ავიღეთ და სულ ზუმფარათი დავხერხეთ. აშკარად მეტი ნახერხი მივიღეთ. ასეთი მოხერხებული ბიჭი მყავს. ამ ფქვილისგან რაღაც პურისმაგვარი გამოვაცხვე. მართალია, გემრიელი არ იყო, მაგრამ

კუჭი კი ამოვივსეთ. რალაც ხომ უნდა გვეჭამა? თანაც, როცა ფული არა გაქვს, ცოტა თავი უნდა გაანძრო. ტანსაცმელიც გვიჭირდა. ბიჭები იზრდებოდნენ, შარვლები და პერანგი უპატარავდებოდათ. რა უნდა მექნა? ავდექი და ფარდები დავჭერი. მერე სავარძლებსაც გადავაცალე საკრავი. ფარდებისგან პერანგები შევკერე და შარვლები დავაგრძელე, სავარძლის სქელი პირებისაგან კი, ქურთუკები შევაკეთე. ბოლოს ბიჭების ტანსაცმელი ისეთი ზოლებიანი გამოვიდა, მეზღვაურის პერანგები გეგონებოდათ, ერთი ზოლი ერთი მხრიდან მისდევდა, მეორე — მეორე მხრიდან. ყოველ შემთხვევაში, გახეული მაინც არსად იყო. ფეხსაცმლის საქმეც ცუდად გვექონდა. ჰოდა, ავიღე სადილის ძველი ჯამები, გავტენე თივით და შემოვახვიე ბიჭებს ფეხებზე. მართალია, ეს ფეხსაცმელი ცოტა ფლოქვებს ჩამოჰგავდა და სიარულისას ძალიან ხმაურობდა, მაგრამ წვიმას უძლებდა და თბილიც იყო. თავიდან სხვები დაგვცინოდნენ, მაგრამ შემდეგ თავიანთ ბავშვებსაც ასეთივე ფეხსაცმელები დაუმზადეს, იმიტომ რომ ჩვენსავით გაჭირვებული სხვაც ძალიან ბევრი იყო. მოკლედ, მთელი ქუჩა გაივსო ჯამებისგან დამზადებული ჩექმებით მოსიარულე ბავშვებით. როცა ისინი დადიოდნენ, ქუჩაში ისეთი ჟღარაჟღერი იდგა, თითქოს ცხენები დაჭენაობდნენ ირგვლივ, ან ვინმე დოღზე აბრაგუნებდა. რას იზამ? რა უნდა უსაშველო გაჭირვებას! ჩემთვის ფეხსაცმელი პოლიკლინიკაში ვიშოვე. წვიმისგან და ნესტისგან კარგად მიცავს. არა, არ მომიპარავს, უბრალოდ პოლიკლინიკაში არის ადგილი, სადაც შეძლებული ადამიანები ერთჯერადი მოხმარებისთვის ერთ კრონად ყიდულობენ ასეთ ფეხსაცმელს და მერე სანაგვეში აგდებენ. ამიტომ ამ ჩვენი პოლიკლინიკის სანაგვე ყუთებთან მუდამ რიგია, ბევრ ჩემისთანა ადამიანს უნდა ეს გადაყრილი ფეხსაცმელი. მე სამი დღე ვიდექი რიგში და, ბოლოს და ბოლოს, მერგო. ნამდვილად კარგია, მაგრამ მალე ფუჭდება, ერთ წელიწადზე მეტს ვერ სძლებს, ამიტომ ძალიან უნდა გაფრთხილება. მეც ვერ ვბედავ გარეთ ბევრ სიარულს და, მართალი გითხრათ, ბევრი სიარული არც მჭირდება. ვზივარ სახლში, ვაკეთებ ცოცხებს, შიგადაშიგ სახეხი ქალაღლით ვფქვავ თაროს დარჩენილ ფიცრებს, რომ იმისი ფქვილისგან ბიჭებს პური გამოვუცხო. მოკლედ, ვუმკლავდებით შიმშილსა და გაჭირვებას. ხანდახან, კუჭი ისეთი ცარიელი მაქვს, გონება მიბნელებდა. ამ დროს ვიღებ რომელიმე ნიგნს, იმ დროიდან რამდენიმე ნიგნი შემოგვრჩა, ვხევ რომელიმე ფურცელს და ვჭამ, მაგრამ მერე საზიზღარი გრძნობა მეუფლება. თავს ვეუბნები: — შენ რა დედა ხარ, ბავშვებისგან ჩუმად ქალაღდს ჭამ. უსირცხვილო! შენ ბავშვებზე უნდა იზრუნო და არა შენი პირის ჩატკბარუნებაზე!.. მაგრამ რა ვქნა, ხშირად ამის ატანა შეუძლებელია.

მოკლედ, ვნახოთ, ცხოვრება გვიჩვენებს რა გამოვა ამ ყველაფრისგან. თაროს ფიცრებიც გაგვითავდა, მაგრამ ტანსაცმლის კარადა გვაქვს და ალბათ როგორმე იოლას გავალთ!

3. 40 წლის ძალი წიგნაკითხი ხელში

ყველაფერი ჩანერილი მაქვს, შემოსავალიც და გასავალიც. მე და ჩემმა ქმარმა ზუსტად უნდა ვიცოდეთ, რამდენს ვშოულობთ ყოველ თვეში და რამდენი გვრჩება გადასახადებისათვის. რამდენი დავგვრჩება გაზის, ელექტროობისა და საბავშვო ბალის ვალის გასტუმრების შემდეგ.

გულწრფელად გითხრათ, არც ისე ბევრი რჩება. მერე მთელ ამ თანხას ოცდაათზე ვყოფ, რომ ვიცოდე, ყოველდღე რამდენის დახარჯვა შემიძლია. თუ თვეში 31 დღეა, ოცდაათერთმეტზე ვყოფ. მაშინ ცოტა გვიჭირს გაძლება, იმიტომ რომ ყოველი დღისთვის ნაკლები მრჩება. თებერვალი მშველის, ამ თვეში თანხა ოცდარვაზე იყოფა. შეიძლება ითქვას, რომ ეს თვე ერთადერთი ბედნიერი თვეა, რადგან შეიძლება შენს თავს რალაცის უფლება მისცე, მაგრამ სამწუხაროდ, თებერვალი წელიწადში მხოლოდ ერთხელაა.

აი, როგორ ვადგენ ხარჯთაღრიცხვას. ის თანხა, რომელიც, ბოლოს და ბოლოს, ერთ დღეში დასახარჯად მრჩება, დიდი არ არის, მაგრამ თუ ყველაფერი ისე მიდის, როგორც თვის დასაწყისში მქონდა გათვლილი, მაშინ არა უშავს, ცხოვრება შეიძლება. საშინელებაა,

თუ გაუთვალისწინებელი ხარჯი გამოგვიხტა. მაგალითად, ერთ საღამოს, სამსახურის შემდეგ საბავშვო ბაღიდან ბავშვის გამოსაყვანად რომ წავედი, აღმზრდელმა მითხრა: დღეს საბავშვო ბაღში თოჯინების თეატრი გვენჯია და გთხოვთ, ბილეთების ფული, ათი კრონი, გადაიხადოთო. გამარჯობა, შენი! ათი კრონიო! მე ხომ ეს ათი კრონი ჩემი ხარჯთაღრიცხვით არ გამითვალისწინებია. უკვე ნაყიდი მქონდა პური, წინიბურა და რძე. ანუ ამ დღისთვის გათვლილი ფული უკვე დახარჯული იყო. აღმზრდელს ვუთხარი: ნეტა რას ფიქრობთ ამ ათ კრონს რომ მთხოვთ, მე ხომ არ შემიკვეთავს ეს თოჯინების თეატრი-მეთქი, თქვენ გუშინ უნდა გაგეფრთხილებინეთ, რომ ხვალ თოჯინების თეატრი მოდის და მე გეტყოდით, რომ ჩემს ბავშვს მისი ნახვა არ უნდა. ის დაჯდება თავისი ჯგუფის ოთახში, სანამ თეატრი წარმოდგენას გამართავს. ოთახში ყოფნას რა სჯობია, მით უფრო, რომ იქ სათამაშოებია, თოჯინები და საბავშვო სამზარეულოს მოწყობილობა, ითამაშებს ან კიდევ სხვა რამით გაერთობა. აღმზრდელმა მითხრა, ვერაფერს გავანყობთ, თქვენი ბავშვი უკვე წარმოდგენას უყურებს და თქვენ ათი კრონი უნდა გადაიხადოთ. სხვა რა გზა მქონდა, გადავიხადე, მაგრამ ეს ფული მომდევნო დღის თანხიდან წავიდა. შინდაბრუნებულმა სასწრაფოდ გადათვლა დავიწყე, თავიდან შევადგინე ხარჯთაღრიცხვა. ეს ათი კრონი დანარჩენ თანხას გამოვაკელი, მერე გავყავი თვის დარჩენილი დღეების რაოდენობაზე და მივიღე საშინლად მცირე თანხა. დიდი მადლობა თოჯინების თეატრს! რას ვიზამ, ამ თვეში ნამდვილად გამიჭირდება, უნდა გავუძლოთ. ასე ვთქვათ, ხარჯთაღრიცხვის ფარგლებში ვიმოქმედო. აღმზრდელს კი გვარიანად შევდექი და მკაცრად გავაფრთხილე: თუ კიდევ რომელიმე თოჯინების თეატრი ან კლოუნი, ან სულერთია, ვინმე სასწაულმოქმედი ოდესმე მოვა ამ საბავშვო ბაღში, იცოდეთ, რომ ჩემს ბავშვს ეს არ აინტერესებს და თუ მაინც დააინტერესებს, მაშინ არ შეუძლია. უბრალოდ არ შეუძლია, ეს ხარჯთაღრიცხვიდან გვაგდებს. ჩვენ კი ყოველი ცენტი დათვლილი გვაქვს-მეთქი.

ამ თვეში ახალი მოულოდნელობა დაგვატყდა თავს. მე მშვიდად შევადგინე ხარჯთაღრიცხვა, მაგრამ გადასახადების გადახდის შემდეგ გარღვევა მქონდა, ელექტროობის და გაზის საფასურის გადახდის შემდეგ ისე გარღვევა, გარღვევა მომცა ერთი დღის საკვების გათვლამაც და ამ დროს საგადასახადო ქვითარიც არ მივიღე! წარმოგიდგენიათ, ნაგვის გადასახადი გაუზრდიათ. ოცი კრონი! ტირილი მომიწია. ახლა რაღა ვქნა?! ავადსახსენებელი ნაგვის გადასახადი... გავიქეცი ამხანაგობის თავმჯდომარესთან და ვეუბნები: რატომ უნდა გადავიხადო ამდენი, ჩვენ საერთოდ არა გვაქვს ნაგავი. დიდი ხანია აღარაფერს ვყრით, ჩვენ არა გვაქვს არც ცელოფანის პარკები და არც სხვა რაღაცები, რითაც ნაგავი გააქვთ. რძეს პარკით ვყიდულობ, მერე ამ პარკებს ვრეცხავ და ვინახავ, რადგან მშვენივრად შეიძლება მათი ხელმეორედ გამოყენება. ისე მდიდრები არა ვართ, საჭმელი გადავყაროთ. თვეში ერთხელ თუ გაიტანს ჩემი ქმარი ნაგავს გარეთ. რასაც ვყიდულობთ, ყველაფერს ვიყენებთ. მამ რატომ უნდა ვიხადოთ ნაგვის ამხელა გადასახადი? ეს უსამართლობაა!

ამხანაგობის თავმჯდომარემ მიპასუხა, რომ ყველა მობინადრემ ერთნაირი გადასახადი უნდა იხადოს, ასეთია კანონი. აბა ეს სამართალია?! მე საერთოდ არ მჭირდება ნაგვის გადასახადი, მე შემიძლია ეს ჩემი პატარა ნაგვი სადმე კარიერში მივიტანო და დავწვა, ან იქნებ თვითონვე წავიდე ავტობუსით ნაგავსაყრელზე და გადავყარო, ისიც იმ შემთხვევაში, თუ დამჭირდა. მაგრამ ამათთან რას გაანყობ? ისე უნდა მოიქცე, როგორც წესია, სხვა არაფერი გიშველის. ახლა ისე ვთავიდან უნდა შევადგინო ჩემი ხარჯთაღრიცხვა.

ავდექი და გამოვაკელი ოცი კრონი, მერე გავყავი ოცდაათზე. ბევრად ნაკლები თანხა მივიღე. ვინ იცის, მომავალ თვეში კიდევ რას მოიფიქრებენ? სულ უნდა გეშინოდეს, კიდევ რას მოიფიქრებენ, კიდევ რას მოგთხოვენ. კიდევ რა გადასახადებს მოგთხოვენ და შენ, რა თქმა უნდა, ხელახლა უნდა აკეთო ხარჯთაღრიცხვა. ყოველ ჯერზე უნდა გაყო ოცდაათზე ან ოცდათერთმეტზე. მალე ეს თებერვალიც ვეღარ მიშველის... მაგრამ, ოცდარვა დღე მაინც გაძლევს შელავათს და ცოტათი გაადვილებს ცხოვრებას.

4. 30 წლის მამაკაცი მოკიდებული სივარდით ხელში

საშინლად მჭირდება ფული, აი, ახლავე! აი, ამნუთში მჭირდება ოთხი ცალი! სად ვიშოვო? ჩემი პრობლემა ისაა, რომ ერთ სამუშაო ადგილზე დიდხანს ვერ ვძლებ და მოვრბივარ. ვერ ვიტან უმეცრებს. ერთ სარეკლამო ფირმაში ვიყავი, ორი კვირა გავძელი. თავიდანვე ვიცოდი, რომ სისულელე იყო ის, რასაც იქ აკეთებდნენ. იცით, ვინ აკეთებდა რეკლამას? ერთი მოშტერო ტიპი! ჰოდა, ბოლმას ველარ გავუძელი და ვუთხარი იმ გამომშტერებულ ჩვენი პროექტის ხელმძღვანელს, ახლა მორჩი, გეყოფა-მეთქი! ჯერ ერთი, რასაც აქ აკეთებთ სისულელეა და მეორეც — ხელფასი უნდა მომიმატო, სასაცილოა და მეტი არაფერი, რა მოგებაც მე მრჩება-მეთქი! ასე არ გამოვა, მე გიჟივით ვმუშაობ, თქვენ კი კაპიკებს მიხდით. ამ კრეტინმა, ამ ჩვენმა ხელმძღვანელმა კი (მე მგონი, ნამდვილი პედიკია, ნალდი პედიკი), რაღაც წაილულულა პასუხად, მეც ზუსტად კაი ხასიათზე ვიყავი, სამი დღე ოფლი ვღვარე მისთვის. ჰოდა, ვესროლე სკამი ფანჯარას. გამოიძახეს პოლიცია და გადამახდევინეს ამ ფანჯრის საფასური. ჯანდაბა, ისეთი ჯარიმა გამომინერეს, მოვკვდი კაცი, არც ერთი ფანჯარა არ ღირს ამდენი. დავინყე თავის მართლება, კაცები არა ხართ? გასაგებია, დავაშავე, ფანჯარა ჩავამტვრიე და უნდა გადავიხადო, მაგრამ ამხელა თანხის გადახდას არ ვაპირებ, ვის ასულელებთ-მეთქი? ბოლოს ისე ავფეთქდი, ერთი გამომთვლელი მანქანა მოვიქნიე, თან მონიტორიც მივალენე. ახლა ამისთვისაც უნდა გადავიხადო. წადით თქვენი! ამ ბოლო დროს პირადი ცხოვრებაც აწვნილი მაქვს. მე ის კაცი ვარ, ნერვები რომ ეშლება, როცა მის შესახებ კაკანებენ, უცებ ვბრაზდები, ყველას ერთ, საინტერესო ადგილას ვგზავნი, თავად კი გავერიდები ხოლმე. ვნახოთ, როგორ გაუმკლავდებით უჩემოდ რამეს. კრისტიანსაც, რომელმაც ისევე დამინყო საქმის გარჩევა, ვუთხარი: — მოდი, წყნარად და მშვიდად დავშორდეთ ერთმანეთს-მეთქი. მორჩა. სამი თვე ვიცხოვრეთ ერთად და საკმარისია, მეტის მოთმენა აღარ შემიძლია, თავისუფალი ადამიანი ვარ და ჩვენ ერთმანეთს არ ვუხდებით-მეთქი. კრისტიანამ მითხრა: წადი, მაგრამ არ დაგავინყედეს, რომ ჩვენს ბავშვს ყოველთვე ალიმენტის უნდა უხადო. ჯანდაბა, ვითომ არ ვიცოდე, მნახა რა დოკლამა! სამი შვილი მყავს და თითოეულ მათგანს პატიოსნად ვუხდი ალიმენტს. საერთოდ, ბავშვები მიყვარს. აბა ის რა ოჯახია, სადაც ბავშვები არ არიან. ყოველთვის, როცა ვინმესთან ერთად ვინყებ ცხოვრებას, მინდა, ბავშვი გვყავდეს, ქალს ბავშვი უხდება. თავიდან ყველაფერი კარგად მიდის, მაგრამ მერე იწყება კაკანი. რატომ მოხვედი სახლში ასე გვიან, რატომ ხარ მთვრალი, მომეცი ფული... ჯანდაბა, ფული მომეცი! ფული მომეცი! საიდან მოვიტანო ეს ფული? ეგაა, რომ მაცოფებს და გავრბივარ. ნახევარ წელიწადზე მეტს ვერ ვძლებ, ასეთი ხასიათი მაქვს. ახლა მარტო ვცხოვრობ, ბინას ვქირაობ. ქირაობა სიგიჟეა, სიგიჟე! ჩამოფხაულ ქონებაში ფული უნდა იხადო, მერე მეძებარი ძალღვივით ირბინო, რომ ფული იშოვნო! ფუ ამის, სწორედ ახლა მობილურიც გამომერთო, არადა მჭირდება, ხალხმა ხომ უნდა დამირეკოს, სამუშაო შემომთავაზონ. მე ფული მჭირდება და სამუშაო მაქვს საშოვნელი, იმათ კი ტელეფონი გამომირთეს! ოხრები! ეშმაკმა დალახვროს, საიდან ვიშოვო ეს ოთხი ცალი, რომ მობილურის გადასახადი გადავიხადო? ოთხი ცალი! ვისესხებ-მეთქი, ვიფიქრე, მაგრამ არავინ მასესხა, ისედაც ყველას ვალი მაქვს. ერთმა მითხრა, რას ამბობ, ამდენი მობილურში უნდა გადაიხადო, ოთხი ცალი თვეში, ეს ხომ უსირცხვილოდ ბევრიაო? ჯანდაბა, მე ამერიკაში მაქვს დასარეკი, ფილმის სცენარი დავწერე, საერთაშორისო ზარებისთვის მჭირდება. არის რაღაც შესაძლებლობა ჯონი დეპის რომ მიანოდონ წასაკითხად, იქნებ ითამაშოს. ჯონი დეპი მაგარი მსახიობია, სწორედ ის მჭირდება, ეს უბრალო, უაზრო ჩხუბებზე აგებული ფილმი კი არ იქნება, არა, ეს მაგარი შინაარსიანი ფილმია. ამიტომ ჯონი დეპმა უნდა ითამაშოს. ცოტა ტარანტინოს სტილშიცაა, ცოტა რუსულ „ბრატსაც“ ჩამოჰგავს. ჰო, აი რაღაც ასეთია. მოკლედ, ეს საქმეები მაქვს მოსაგვარებელი, მაგრამ ამ ტელეფონის გადამკიდე რას მოვაგვარებ. რა თქმა უნდა, საამოვნებით გავემგზავრებოდი ამერიკაში, მაგრამ პასპორტი არა მაქვს, პასპორტი არა მაქვს, გესმით? ტელეფონის გადასახადი უნდა გადავიხადო, კიდევ ფანჯრისა და მონიტორისა... ფუ ამის! . ამ მონიტორის ფულს არ გადა-

ვიხდი, ჯანდაბამდე გზა ჰქონიათ, მაგრამ ალიმენტს ვერ გადავურჩები, ეს ოხერი, გუშინ კი მქონდა ფული, მაგრამ ერთ ქალთან ვიყავი. მაგარი ქალია, მოდელია, რესტორანში ვიყავით ერთად, იქ ორი ცალი ნამივიდა და თან იმდენი ვჭამე, რომ ქალი ტაქსიში ჩაჯდა და წავიდა. მე სიბრაზისაგან კაზინოში წავედი, ვითამაშე და კიდევ ათი ცალი წავაგე. მკიდია, რა ვქნა? სად ვიშოვო პასპორტი, იცით რას გეტყვით? — ერთი ამ ყველაფრისაღ...

5. 60 წლის მამაკაცი თითოჯე დიდი ოთხკუთხედიანი ბიჭლით

ხშირად მსმენია ახალგაზრდებისაგან, სტრესი მაქვსო. მე არ ვიცი, რას ნიშნავს ეს სიტყვა. გაზეთში წავიკითხე, ზოგიერთ ადამიანს არც ფული აქვს, არც სამუშაო. აი, ესეც არ მესმის. მე, მაგალითად, სამუშაო სულ მაქვს. ჩანს, უბრალოდ ბედნიერი ადამიანი ვარ და ზეციური მამა მფარველობს. ჰოდა, მე ის ნამდვილად უნდა ვადიდო. მთელი ჩემი სიცოცხლის მანძილზე მისი იმედი მქონდა! მუდამ მახსოვს, რომ მას ისინი უყვარს და იმათ ეხმარება, ვისაც მისი სჯერა. და ასეც იყო. ის ყოველთვის მიცავდა და მეხმარებოდა. პროფესიით საეკლესიო სკოლის მასწავლებელი ვარ. კარგი სახლი მაქვს და მყავს ხუთი შვილი. უკვე დიდები არიან, იმათაც უკვე თავიანთი სახლები აქვთ. თითოეული მათგანი კარგად ცხოვრობს და საქმეც კარგად მისდით. ჩანს, ღმერთმა ჩვენ მართლაც გადაგვაფარა კალთა. აი, დადის ჩემთან ერთი საწყალი ქალი, ჩვენი მრევლიდან. წუხს თავისი მძიმე ცხოვრების გამო და, რა თქმა უნდა, არა აქვს ქირის გადასახდელი ფული. მის გამო მეც ძალიან ვწუხვარ. დავამშვიდე, თანავუგრძნე, ცხოვრებამ რომ არ გაუმართლა, მე ნამდვილად არ მადგას ასეთი გასაჭირი. ღმერთის წყალობით არაფერი მაქვს საწუხარი. ცუდია, რომ სხვები ასე დაისაჯნენ. ამიტომ ვლოცულობ მათთვის. მადლობა უფალს, რომ მე და ჩემს შვილებს გაგვიმართლა. არც ერთი არ არის ცუდად. ერთი ბიჭი ადვოკატი მყავს, მეორე უძრავი ქონების აგენტი, მესამე ჩემსავით საეკლესიო სკოლის მასწავლებელი, ქალიშვილები ორივენი კარგად არიან, გათხოვილები. ერთი საფრანგეთში ცხოვრობს, ნამდვილ სასახლეში. შვედი ქმარი ჰყავს, ძალიან მდიდარი, ოღონდ თითქმის ჩემი ხნის. კომერსანტია და სამრეწლო თემის უფროსი. ღმერთი უშველით! ჩემი სახლი, მართალია, სასახლე არ არის, მაგრამ სხვამხრივ არა უშავს. ორსართულიანია, კომპიუტერ აქვს, სადღესასწაულო დღეებში ქვეყნის დროშას აღვმართავთ ხოლმე. მონადირის ოთახიც მაქვს, იქ ბუხარია და ირმის ტყავი მაქვს კედელზე გაკრული. ჰო, მე მონადირეც ვარ. აი, წინა კვირას ისეთი თხა მოვკალი... კატლეტსაც ეყო და პაშტეტიც გამოვიდა. მიყვარს საჭმელების კეთება და კარგი ჭამა. ახლა მაცივარი ხორციტ მაქვს სავსე. ღმერთს მადლობა, საჭმლის გასაჭირი ჩვენ არ ვიცი, რა არის. თანაც დიდი ბაღიც მაქვს, ორი სათბურით. იქ მე და ჩემს ცოლს, ჯერ კიდევ რუსების დროიდან, პომიდორი მოგვყავდა და ლენინგრადში ვყიდდით. ღმერთს მადლობა! ამ ფულით სახლი გავმართეთ, მახსოვს ერთხელ ლატვიაში (იქ ერთი ნაცნობი მყავს), ვიყიდეთ შვედური ხალიჩა, რომელიც, მარმარილოსავით გამოიყურებოდა. მართლაც ძალიან ლამაზია. ისეთი ლამაზი ხალიჩა მაშინ სხვას არავის ჰქონდა. ძვირიც იყო, მაგრამ ვიფიქრე, ნამდვილად ღირს ამის ყიდვა-მეთქი. ნაცნობ-მეგობრები ამ ხალიჩის სანახავად მოდიოდნენ. ჩემი მეგობრებიც ყველანი კარგი ხალხია და ყველას კარგადა აქვს აწყობილი ცხოვრება. ხშირად ერთად და ძალიან მხიარულად ვატარებთ დროს.

დღეს გასვენებაში ვიყავი, დასაფლავებამდე დავრჩი. ერთი, ჩემზე გაცილებით ახალგაზრდა კაცი გარდაიცვალა. დატოვა ახალგაზრდა ცოლი და ორი ბავშვი. ძალიან სამწუხაროა, სრულიად ახალგაზრდა იყო. არ ვიცი რა სჭირდა. მე ჯანმრთელობას არ ვუჩივი. ექიმმა მითხრა, ახალგაზრდა კაცის გული გაქვსო. ღმერთი მიცავს, მეც მიყვარს მოძრაობა, ყოველ კვირას ჩოგბურთის სათამაშოდ დავდივარ. გასულ ზამთარს ავსტრიაში ვიყავი სათხილამუროდ. ძალიან ლამაზია იქაურობა. ჩვენი მრევლის ყველა წევრს, რომლებიც წუწუნებენ და წუხან, დავილაღეთო, ვურჩევდი, გათავისუფლდით, ნუ ხართ ერთ ადგილზე მიჯაჭვულნი, ერთი კვირით მაინც გაემგზავრეთ ავსტრიაში!!! იქ, მთებში მომაჯადოებელი

სილამაზეა. ფირზეც გადავიღე და ვისაც უნდა, შეუძლია ვათხოვო დასათვალიერებლად. იქაური ჰაერიც კი აჯანსაღებს ადამიანს, წარმოუდგენელი სილამაზეა!

ჰო, სად გავჩერდი? — ა, ჰო. გასვენებაში ვიყავი, მიწას მივაბარეთ ახალგაზრდა კაცი, ასე როგორ შეერყა ჯანმრთელობა? მე ბევრად უფროსი ვარ და, გაგიხარიათ, ჯანმრთელი ვარ. მის ქვრივსაც ვუთხარი, როგორ მოხდა-მეთქი? ქვრივმაც ვერაფერი მიპასუხა, მარტო ტიროდა. მართლაც სამწუხაროა, როცა მარჩენალს ჰკარგავ. ჰო, იქ კონვერტი გადმომცეს. წესია ასეთი, საეკლესიო სკოლის მასწავლებელი გასვენებაში საქმეს აკეთებს და ხელში ჩრიან კონვერტს. კონვერტში 500 კრონი იდო — კაცმა რომ თქვას ეს დიდი თანხა არ არის, მაგრამ საწყალი ოჯახია, მეტი არ ექნებოდათ. ოჯახის უფროსი მოკვდა, ახლა ვინდა იშოვის ფულს? წამოვედი სახლში. გზაზე ავეჯის მაღაზიაა, ვიფიქრე, ბარემ შევივლი-მეთქი. დიდი ხანია მინდოდა კარზე დასაკაკუნებელი მეყიდა. ჩვენი ზარი საშინლად ხმაურობს. კარზე საკაკუნო კი უფრო წყნარია და ისეთი მნიშვნელოვანი! თან სახლიც ანტიკურ სტილში მაქვს მოწყობილი. თანამედროვე მოდური ავეჯი არ მომწონს. ძველებური მირჩევნია, ცოტა მოოქროვილი, ბევრი სარკეებითა და ქალებით... გეცოდინებათ, ღვთაებრივად ლამაზია ასეთი ავეჯი! ჰოდა, მოვიარე ავეჯის მაღაზია, ნამდვილად ლამაზი კარზე საკაკუნებელი იყო. ლეოპარდის თავიანი, სპილენძის, მაგრამ მოვერცხილი ლაქებით და თვლებით. საოცრად ლამაზი და ზუსტად 500 კრონი ღირდა. მეც ზუსტად ამდენი მედო ჯიბეში, გასვენების შემდეგ რომ შემომაჩეჩეს. ეს ღვთის სასწაულს ჰგავდა. იმწამსვე ვიყიდე, წამოვიღე სახლში, ცოლსაც ძალიან მოეწონა. ხვალ მეგობრები უნდა მენვივნენ. ცოტაოდენ კონიაკს მოვწრუპავთ და გარეული თხის პაშტეტსაც გავსინჯავთ. მათაც ვაჩვენებ ჩემს შენაძენს. უკვე მივახრახნე კარზე, ძალიან კარგ შთაბეჭდილებას ტოვებს. თითქოს ჩამოსხმულიაო. ღვთაებრივად ლამაზია! სასწაულად! ჰოდა, ამიტომ ნამდვილად არ მესმის ადამიანები ფულზე რომ ნუნუნებენ და ნუხან. და საერთოდაც... ცხოვრებაში ფული ხომ არაა მთავარი!!! ვზივარ ჩემს ბუხართან და მადლობას ვუხდის უფალს მფარველობისათვის. საერთოდ არ ვფიქრობ ფულზე. მთავარია, ჯანმრთელი იყო, გქონდეს ლამაზი სახლი და გყავდეს კარგი ცოლი. ჩემი ცოლი საოცარი ქალია. ძალიან კარგი მეუღლეა. მისი მამა ესტონეთის რესპუბლიკის დროს ძალიან მდიდარი კაცი იყო. ახალი რესპუბლიკის დროს კომუნისტების მიერ ჩამორთმეული ბევრი მისი სახლი დავიბრუნეთ უკან. სამართალი მაინც ყოველთვის იმარჯვებს. ჰოდა, ცოდვას ნუნუნე, დიდება უფალს, ამინ!

6. გაუჩვეველი შესახადამოზის კაცი, რომელსაც ხელში ლოტოს ბილითი უჭირავს

ამის დედა, ნახე ერთი, ისევ ვერ მოიგო, არც ერთი ნომერი არ დაემთხვა, მე ამის!... აბა შეხედე! ჯანდაბა, იქნებ მეორე ცდაზე გამიმართლოს. ყოველ კვირას ვთამაშობ ლოტოს, მაგრამ მინდა ცოტა ფული მოვიგო, ასე კრონი, უფრო ათასი, ხო უკეთესი იქნება თუ ათასს მოვიგებ. მილიონი საერთოდ არ მინდა. არა, სიმდიდრე არ მჭირდება, მდიდრულად ცხოვრების მეშინია. ათასი კრონი საკმარისი იქნება! ასე სჯობს.

რამდენიმე წიგნის ყიდვა მინდა, ძალიან მიყვარს კითხვა. ახლა ბიბლიოთეკაში მივდივარ. იქ მირჩევნია, გულთბილი და მზრუნველი ქალბატონები რასაც მოისურვებთ, ყველაფერს მოგიტანენ, შენ ოღონდ წაიკითხე. მე სანუნუნო არაფერი მაქვს, რაც მსურს ყველაფერს ვკითხულობ; მეფეთა ცხოვრება იქნება ეს, პირველი მსოფლიო ომის ისტორია, მეორე მსოფლიო ომის ამბები თუ მარია ანტუანეტას და სხვა გამოჩენილ ადამიანთა ცხოვრება. ძალიან მიყვარს ისტორია. ჭადრაკსაც ვთამაშობდი, ხანდახან ახლაც ვთამაშობ, მაგრამ ჩემი ნამდვილი ჰობი და დიდი სიხარული წიგნების კითხვაა. რაღა უნდა მანუხებდეს, ბიბლიოთეკაშიც შესანიშნავად შეიძლება კითხვა, მაგრამ მაინც მაქვს ოცნება: ერთი, ორი ან იმდენი წიგნი ვიყიდო, ლოტოში მოგებულ ფულით, რაც მომივა. ათასი კრონით კი კარგა ბევრი მომივა. მაინცდამაინც ძვირიანებს არ ვყიდულობ, ვარჩევ იაფიანებს ან ჩამოფასე-

ბულებს, ისინიც ძალიან კარგი წიგნებია. ვფიქრობ ხოლმე, რომელიმე მეფის ცხოვრების ისტორიას ვიყიდი-მეთქი და თაროებს ვათვალიერებ, რა გადაურჩა კვბ-ს. იმ წიგნებსაც ვყიდულობ, რომლებიც ბიბლიოთეკაში წავიკითხე, კარგია სახლში რომ გინყვია მაგიდაზე. ხშირად მიფიქრია, რა კარგი იქნებოდა სულ ახალი წიგნის ყიდვა, აი, ისეთის, სტამბიდან ახლა რომ გამოიტანეს. ამ ახალ წიგნებს ისეთი კარგი სუნი ასდის, ხანდახან წიგნის მალაზ-იაში შევდივარ და ვყნოსავ. ეგაა, ახალი უფრო ძვირია, ვიდრე ძველი, მაგრამ ვფიქრობ, თუ ათასი ან ორი ათასი კრონი მოვიგე... არა, ორი ათასი ბევრია, ამდენს ვერ მოვიგებ, ალბათ უფრო ათასს, მაშინ უნდა გავიმეტო და ერთი სულ ახალი წიგნი ვიყიდო. ვფიქრობ, უნდა გავიმეტო. ჩავიდებ ჩანთაში და წავალ სახლში. ფეხით წავალ, რატომ ვიჯანჯღარო ტრო-ლეიბუსით, როცა ჩანთაში ახალი წიგნი მედება. ვინ იცის, იქ ვის გაეხახუნები. ზოგი ბაზრი-დან მოდის ახალი თევზით, წიგნი იმწამსვე სუნს იკრავს. არა, აუცილებლად ფეხით წავალ, თან ჩემს ჩანთას აქეთ-იქით ვაქნევ. არ ვიცი, ამისრულდება ეს ოცნება თუ არა ოდესმე? ამ ჯერზე ისევ ვერ მოვიგე, მაინც ყოველ კვირას ვითამაშებ. ერთი ბილეთით ვითამაშებ. სულ ყველა ნომერი ცდება და ვერც ერთმა ვერ გაარტყა მიზანს. ისე სხვა სანუხარი არაფერი მაქვს. ბიბლიოთეკაშიც შესანიშნავად ვკითხულობ, მაგრამ რა ვქნა, ჩემს ოცნებას ვერ ველევი. ათასი კრონი ან ხუთასი, ასიც კარგი იქნებოდა, ასი ძალიან კარგი იქნებოდა. მე ხომ გამდიდრება არ მინდა, მე ხომ სიმდიდრის მეშინია, მაგრამ ასი-ოოო, ასი კარგი იქნე-ბოდა!

თარგმნა მაია ჯორჯაძემ

FS (ინფრეკ მესიკევი)

* * *

დიდი მანქანები დაატარებენ სიკვდილს
მრუმე დღე
რუხი ქვეები
სიყვარულის ნასახსაც კი არ იძლევა ელექტრობა
დიდი მანქანები დაატარებენ სიკვდილს
დააფასე დააფასე მძღოლის შრომა
არ ეძებო მისი მზერა
შებურული მინის მიღმა
იცოდე მას დამაჯერებლად უპყრია საჭე
იგი გზიდან არ გადაუხვევს
დიდი მანქანები დაატარებენ სიკვდილს
დღისით და ღამით
წვიმასა და თოვლქყაპში
ხვატსა და ქარბუქში
დიდი მანქანები დაატარებენ სიკვდილს
ამ გზიდან არავინ არ გადაუხვევს

* * *

ეს არაა შენი ხელები
ეს არაა შენი ხელები ჩემო ძვირფასო
ეს არაა შენი ხელები
რადიომიმღების ღილაკებს რომ აწვალებენ
ეს არაა შენი ხელები
დარაბებს რომ
ხურავენ ხსნიან
შუქს ჩემი სახისკენ რომ მიმართავენ
ეს არაა შენი ხელები
იარაღს ხელში რომ მიდებენ
ვიდაცის ფოტოს რომ მაჩვენებენ
და ჯიბეში ფულს მიკუჭავენ
ეს არაა შენი თბილი ღბილი ხელები
ჩემს სახეს რომ ეხებიან
მალვიძებენ შუალამისას
და მიშვებენ გაურკვეველი მიმართულებით
ეს გაყინული ხელებია მე მათ კარგად ვგრძნობ
ეს უღმობელი ხელებია
ეს უსიცოცხლო ხელებია
ამ სიცოცხლის წარმართველები

* * *

ვიბადებით საავადმყოფოებში
გრძელი უფერული დერეფნები
ნაბიჯების ხმა სიჩუმეში
ჰაერი გაჟღენთილი ქლორით და მსგავსი საძაგლობით
კედლები — ავადმყოფობებით
სივრცეში შეტანილი ჩვენი სახელები
ყველაფერი კონტროლის ქვეშაა
დოკუმენტები — საქალაქოებში
საქალაქოები — კლიტეებდადებული
კარის წინ სარეგისტრაციო მაგიდაა
დღეს შენთან
ალარავინ მოვა
ფანჯრის მიღმა ბნელა
შენობის მეორე ბოლოში მორგია
ანი ფეხები
გეუბნება დამლაგებელი

ტალინი

ზღვის ლამაზი ხედი
პორტს და საპყრობილეს შორის.

თარგმნა შოთა იათაშვილმა

კრისტინა ეხინი

* * *

მე წყალი ვარ
დილით მივედინები
მე მაქვს ტუჩები სათვალე ბეჭედი ხელები
მე წყალი ვარ

ერთი ღრმად მიწისქვეშა
მძინარე ტბიდან
წყაროდ ამოხეთქილი
მივრაკრაკებ კიბით დაღმა
ქუჩაში

ვჩქარობ საათზე ვიყურები
სკოლაში მისვლას ვასწრებ
სალამი წყალო
როგორ მიდის საქმეები?
მე დღეს უფრო თბილი გავხდი —
შარშანდელი თოვლი დადნა

და რა გინდა
დღეს შეისწავლო?

ცეცხლი ცეცხლი
თანაც ისე რომ საკუთარი მე არ დავკარგო

* * *

უზარმაზარ თვითმფრინავს
„ბოინგ 757“-ს
შეუყვარდა წერო
ო როგორ უნდოდა
გადაეფრინა იმ ჭაობის თავზე
სადაც მუხის კუნძზე
იდგა წერო
ასეთი მოხდენილი
თხელი და გრძელი ფეხებით
და გადმოკარკლული თვალებით
სხვადასხვა ფერის სიზმრებად შეღებილი ბუმბულით
რა იქნებოდა ენახა ეს ფრთები
ეს ნახევრად ღია ნისკარტი
ეჰ როგორ სურდა
უკან გაეშვა მოჩქარე მგზავრები
გადაედო ყველა საქმე
და გაექუსლა მისკენ

ებზრიალა ეთამაშა
 ეცეკვა
 ჭაობის თავზე
 როგორ ითხოვდა მისი ოდნავ რუხი სხეული
 ფრინველის ბუმბულის სითბოს
 სიმშვიდეს მგრძნობიარე ფრთის ქვეშ
 და ფერადოვან სიზმრებს

რომ მომხდარიყო ასე
 ჩასჩურჩულებდა ჰეი წერო გაიღვიძე
 შეხედე რამდენი ვარსკვლავია
 მიმოფანტული ცაზე
 იცი იქ მაღლა იგრძნობოდა მხოლოდ და მხოლოდ
 სანჯავის სითბო
 და ცაში ფრენის უსასრულობა

* * *

გააგზავნო ბავშვები
 მრგვალი მუცლიდან
 მრავალსართულიანი სახლის ბინაში
 ხორცისა და სისხლის ტიტინიდან
 გაქვავებულ ბეტონზე
 ქვიშსაყრელის იდეალურ კვადრატში
 ლითონის სათამაშოებთან
 ნაყოფის წყლებს
 გამოჰყავთ ისინი ლიფტთან
 სანვიმარიან საბავშვო ეტლთან
 ავტომობილის უკანა სავარძელთან
 სხედან ისინი ლინოლეუმზე ბალში
 ენატრებათ დედა
 და ელიან მამას

თარგმნა შოთა იათაშვილმა

პეტირ საუტარი

მშობიარობა

გამეღვიძა. ოთახში ბნელოდა. მარტო ვინეკი ლოგინში. დერეფნიდან სინათლე შემოსჭვიოდა. აბაზანიდან წყლის ხმა გამოდიოდა. მხარი ვიცვალე და ისევ ჩამეძინა.

გამეღვიძა. ისევ ბნელოდა. დერეფნიდან სინათლე ისევ შემოდიოდა, აბაზანიდან წყლის ხმა ისევ ისმოდა. ალბათ დაენყო — გავიფიქრე. — სჯობს ავდგე და ვნახო როგორაა. გამოძინებული ვიყავი და წამოდგომა არ მეზარებოდა, თუმცა ცოტას კიდეც ნავუძინებდი. ხელი ბალიშის ქვეშ მოვაფათურე. სიგრილემ საბოლოოდ გამომაფხიზლა. ოთახი დილის ბინდბუნდში იყო გახვეული. იოიო ლოგინთან იდგა. რაღაცის თქმა უნდოდა. მე ვუყურებდი და ველოდი, რას მეტყოდა.

— ძალიან ბევრი მოდის, — თქვა აღელვებულმა, ისე რომ საკუთარ ხმას არც კი მიაყურა. — შემომხედე, სულ მოდის და მოდის. უნიტაზზე ვიჯექი. მერე ვიბანავე. ვიფიქრე, მორჩა-მეთქი, მაგრამ ისევ დამენყო, ნახე!

მან ფეხები გაჩაჩხა. ბოქვენი და ბარძაყები სველი ჰქონდა. „უნდა ავდგე“, — გავიფიქრე. ხელი საბნიდან გამოვაცურე და ფეხზე, მუხლთან მოვუთათუნე. იოიო გაუნძრევლად იდგა და თავის სველ ვაგინასა და ბარძაყებს დაჰყურებდა. მერე მე შემომხედა.

— ტკივილები დაგენყო?

— რა ტკივილები?

მე თვალებით ვანიშნე.

— ტკივილები არა მაქვს.

უკან გადავიხარე, საბნის პირი მაღლა ავნიე და ვუყურებდი. იოიომ კარადის კარი გამოაღო, უჯრიდან ერთი ჰიგიენური საფენი ამოიღო და ფეხებს შორის ამოიჩარა. შემდეგ კარადაში შარვალი მოძებნა, ამოიცვა და საფენი კარგად მოირგო. მერე კარადის კარი მიხურა, მსუბუქი ნაბიჯებით მომიახლოვდა და ჩამეხუტა. მარჯვენა ხელით ზურგზე ვეფერებოდი. თვალები დავხუჭე. ძილის დრო არ იყო, მაგრამ მაინც რული მეკიდებოდა. იოიომ თავი მხარზე დამადო. მისი თმები სახეზე მედებოდა და მილიტინებდა. მან თავი გააქნია და სახიდან თმები ამაცალა. მე სულს ვუბერავდი მის კულულებს. მერე მუცელზე დავადე ხელი. მუცელი რბილი მომეჩვენა. ძილღვიძილში ვფიქრობდი, რომ მუცლის ფორმა არ შეცვლია. ბავშვი არ იყო ქვემოთ დანეული, თუმცა შეიძლება მე ვერ ვხვდებოდი, მე ხომ მხოლოდ ერთი ორსული ქალის მუცელი მქონდა ნანახი. თუ წყლები მოდის და ტკივილები არ აქვს, გმოდის რომ ხელოვნურად უნდა იმშობიაროს. ხვდება ნეტა ამას იოიო? აჰ, სულერთია! რაც უფრო ნაკლებს იდარდებს, მით უკეთესი! ეს მისი პირველი მშობიარობაა. ბავშვი ალბათ მთელი დღის განმავლობაში მოძრაობს. რაც უფრო გვიან წავა იოიო საავადმყოფოში, მით უკეთესი, რადგან იქ მხოლოდ ლოდინი მოუწევს.

იოიო ძალიან დაძაბული იყო. მერე მოიხარა და კარგა ხანს ასეთ მდგომარეობაში გაჩერდა. ალბათ ასტკივდა? საათს უნდა დავხედო. მაჯაზე დავიხედე. სიბნელე იყო და საათის ისრები არ ჩანდა. ასე ორი იქნებოდა დანეებული.

ავდექი. იოიოს თავზე ხელი გადავუსვი და გავამხნევე. ნელში გავიმართე. გვერდითა ოთახში გავედი. სუსას საბანი პირამდე ეფარა. შეუმჩნეველად სუნთქავდა. ძალიან ლამაზი იყო. შიშველი ვიყავი და ვიგრძენი, რომ ოთახში გრილოდა. ფანჯარასთან დავდექი და ფარდის ჭუჭრუტანიდან გავყურებდი ქუჩას. ქუჩა ცარიელი იყო. მხოლოდ სამი მოლურჯო ლამპიონის შუქით განათებული ასფალტი ბრწყინავდა. თოვდა. დიდხანს ვიყურებოდი. არაფერი შეცვლილა. ყველაფერი უცვლელად დარჩა. უცბად გამახსენდა, რომ შეიძლება სუსას გაღვიძებოდა და დავენახე, ასე დედიშობილა ფანჯარასთან მდგარი. მივბრუნდი. სუსას ეძინა. მივედი და ვაკოცე. არც განძრეულა. სიცივისგან შემაჟრიალა. მეორე ოთახში იოიო იმავე მდგომარეობაში დამიხვდა.

აბაზანაში შევედი, პირი დავიბანე და სარკეში ჩემს თავს შევხედე. მერე მოვფხვი და

ჩავრეცხე. თავში არანაირი აზრი არ მიტრიალებდა, თუმცა არც ის მანუხებდა, ასე უაზროდ რომ ვიყავი.

მესმოდა, როგორ კვნესოდა ჩუმად იოიო და საათს დავხედე. ორის ოცი წუთი იყო. გავაკუე. საწოლის კიდეზე ჩამოვჯექი და იოიოს ხელი ხელში მოვიქციე. შემომხედა.

— ტკივილები დაგეწყო?

იოიომ თავი გააქნია.

— მალე გამოვუძახებ სასწრაფოს.

წარბშეკრული თავს აქნევდა.

— გინდა ახლავე გამოვუძახო სასწრაფოს?

ისევ გააქნია თავი.

— არ გინდა სასწრაფო?

მანიშნა: არაო.

— მაშინ ტაქსით წავიდეთ.

დამთანხმდა.

— ფული გააქვს?

იოიომ თავი დამიქნია.

— კარგი, ტაქსს მოვიყვან.

იოიომ თვალებით მიმითითა სუსას საძინებლისაკენ.

— ჰო, ტაქსით წავიყვან საავადმყოფოში და სუსას გამოვლიძებამდე გამოვბრუნდები, თუ შენ მარტო გაართმევ თავს.

იოიომ მხრები აიჩეჩა.

ველოდი, რომ კიდევ რამეს მეტყოდა. იოიო არსაით იყურებოდა. მხოლოდ ხელი დამადლო მუხლზე.

— იოიო, მომისმინე.

ის მიყურებდა.

— აზრი არ აქვს აჩქარებას. ერთი საათის შემდეგ წავიდეთ.

ამაზეც დამთანხმდა.

— შეჭამ რამეს?

მანიშნა, არაო.

მე მსიამოვნებდა, ხელი ჩემს მუხლზე რომ ედო და ვფიქრობდი, სჯობს ხმა არ ამოვილო, თორემ ხელს აიღებს-მეთქი. და ასე გასუსული ვიყავი რამდენიმე ხანს. ამბურძგლა. ბოლოს მაინც ვუთხარი:

— ყავას გავაკეთებ.

მან ხელი ჩამოიღო ჩემი მუხლებიდან.

ჩავიცვი. გავედი აბაზანაში და პირის პარსვა დავიწყე. მეჩვენებოდა, რომ იოიო კვნესოდა, მაგრამ საათს არ ვუყურებდი. ახალი „Bic for sensitive skin“ საპარსის პირი ავიღე და ვცდილობდი სახე არ გამეჭრა. მერე სამზარეულოში გავედი, რადიო ჩავრთე. ჩაიდან ჩურაზე დავადგი. მერე რადიო გამოვრთე და ჩაიდან ჩურიდან გადმოვდგი. წყალი დავუმატე და ისევ დავდგი. ვაკეთებდი ბუტერბროდებს. თეთრი პურის ხუთ ნაჭერზე პაშტეტს ვუსვამდი და თან დავშტერებოდი ჩემი ხელების მოძრაობას. პაშტეტში სუნელებით შეკმაზული სტაფილოს მოზრდილი ნაჭერი იდო. ალბათ ტკივილებს შორის ინტერვალი უნდა გავზომო? არა, არ არის საჭირო. არაფერიც არ მოხდება. სამი ბუტერბროდი ძეხვითა და მჟავე კიტრით უკვე მზადა მქონდა. კიდევ მარგარინიანი და თაფლიანი (რადიო ისევ ჩავრთე), ორიც — ყველიანი. (თაფლიანი პური პირში ჩავიდე). ჩაიდანში წყალი სადაცაა წამოდულდებოდა. მე დაუწყებდი გამზადებულ ბუტერბროდებს და ველოდებოდი, როდის ადულდებოდა წყალი ჩაიდანში. რადიოს ხმა ძალიან სუსტად ისმოდა. ვერ გავიგე, ეს ლაპარაკის ხმა იყო, თუ მუსიკას გადმოსცემდნენ. წყალი თითქმის ადულდა. მადულარაში ყავა ჩავყარე, წყალი დავასხი და გაზქურაზე შევდგი. ყავამ ქაფი მალე მოიგდო. გაზი გამოვრთე. ყავა გადმოვიდა და მაგიდა მოთხვარა. მადულარა მაგიდაზე დავდგი და ჩვარი გადავუსვი. ჩვარი გავრეცხე.

კარადიდან თერმოსი გამოვიღე. ხუთი კოვზი შაქარი ჩავყარე და ლიმნის წვენი ჩავწურე. მერე ყავა დაეუმატე და თერმოსი გავავსე. საათს დავხედე. ორს ათი წუთი აკლდა.

დერეფნიდან მესმოდა როგორ კრავდა ჩანთას. ფინჯანში ლიმნის ნაჭერი, ორი კოვზი შაქარი და ყავა ჩავყარე. ყავა ძალიან ცხელი იყო. მგონი, სუსა უნდა გავაღვიძო. ჩაცმასაც დრო უნდა. სჯობია იოიომ ჩააცვას. ამასობაში მანქანას მოვიყვან. თანაც იოიოს ფიქრისთვის ცოტა დრო დარჩება. ყავა მოვსვი. ისევ მდუღარე იყო. სამზარეულოს მაგიდაზე ბუტერბროდები არეულად ეწყო და მე ისინი მაგიდის შუაში ჩავამწკრივე.

მაგიდაზე ეწყო: პურის დიდი დანა, კარაქის დანა, თეთრი და შავი პური, მარგარინი, ხაჭო, პაშტეტი, ძეხვი, ყველი, საშაქრე, ლიმონი, სამარილე და ტირიფები საყვავილეში.

უმაღლდ ვიყავი. მაინც შეეჭამე სამი პაშტეტიანი და ერთი ყველიანი ბუტერბროდი, მაგრამ გემო ვერ ჩავატანე. აი ყავის დალევა კი მინდოდა. ის გემრიელი იყო და ყლუპ-ყლუპით ვსვამდი.

ფინჯანი მაგიდაზე დავდგი და ოთახში გავედი. იოიო ჩაცმული იყო. ლოგინი უკვე აელაგებინა და ჩანთებთან ტრიალებდა. ახლა სუსას საძინებელში გავედი. მას ეძინა. სინათლე ავანთე. ლოყაზე მოვეფერე. ძალიან ღრმად ეძინა. მეორე ოთახიდან იოიოს ლილინის ხმა შემომესმა და იქით გავემართე. ის სანოლთან იდგა, ტკივილებსგან სახეს მანჭავდა და თან ლილინებდა. მერე ლოგინზე დაემხო და თავი ხელებში ჩარგო. ცოტა ხანს ასე იყო, თან კვნესოდა. მე სუსას ოთახში გავედი, ხელში ავიყვანე, სანოლის გადასაფარებელი შემოვავხვიე და სამზარეულოში გავიყვანე. იოიო ისევ სანოლზე დამხვდა დამხობილი. ვერ მივხვდი, სუსას ეძინა თუ არა. შევაფხიზლე და ვკითხე: ფისი-ფისი ხომ არ გინდა-მეთქი.

ლიმნიანი ყავა ბოლომდე დავლიე და ფინჯანი გავრეცხე. მაცივრიდან რძე და იოგურტი გამოვიღე. ცალ ხელში სუსა მეჭირა, მეორეთი კი სამზარეულოში ვსაქმიანობდი. რძე ჩემი ყავის ფინჯანში ჩავასხი და რძის ყუთი მაცივარში შევდე. ფინჯანში ყავა ჩავყარე და ერთი კოვზი შაქარი დაეუმატე. მოვურე. სუსამ თვალელები ოდნავ გაახილა და ისევ ვკითხე:

- ფისი გინდა?
- საერთოდ არ მინდა.
- კარგი. თუ მოგინდება მითხარი. იოგურტი გინდა?
- არ მინდა.
- მე შენ ახლა სკამზე დაგსვამ.
- ახლა მინდა იოგურტი.
- ფინჯნით თუ მინის ჭიქით?
- მწვანე ფინჯნით.

ჩავუსხი იოგურტი მწვანე ფინჯანში და ყავა დავლიე.

- მამიკო, რატომ ბნელა გარეთ?
- იმიტომ, რომ ახლა ღამეა. აიღე, რომელიც გინდა ის ბუტერბროდი.
- მამიკო, მაშინ რატომ ვსაუზმობთ, თუ ღამეა? ღამე ხომ არ საუზმობენ?
- ხო, მაგრამ ჩვენ საავადმყოფოში მივდივართ. იოიომ უნდა იმშობიაროს.
- მეც მოვდივარ?
- გინდა?
- კი მინდა.
- მაშინ შენც მოდიხარ, მაგრამ იქ დიდხანს მოგვიწევს ყოფნა.
- ახლა მინდა ფისი.
- მაშინ ჩქარა ნადი.
- ფეხზე რომ არ მაცვია, როგორ წავიდე?
- კარგი.

სუსა ხელში ავიყვანე და ტუალეტისკენ წავედით. დერეფანში მითხრა: მოიცადეო და ტუალეტში სინათლე აანთო. შემდეგ კი მკითხა:

- მამიკო, აბა თუ გამოიცნობ, ვინ აანთო სინათლე?
- ძირს დავსვი. ისევ მკითხა:
- გამოიცნობ, მამიკო?

— დაჯექი კარგად უნიტაზზე, მოფსი და გაინმინდე, კარგი?
 უნიტაზის თავსახური ავნიე. სუსა უნდა დამესვა, მაგრამ უნდოდა, ეს თვითონ გაეკეთებინა და მითხრა:

— მე თვითონ.

— კარგი. მე სამზარეულოში ვიქნები.

— ბიჭი იქნება თუ გოგო?

— ჯერ არ ვიცი.

მესმოდა როგორ ფსამდა სუსა. მერე მითხრა:

— თუ გოგო გაჩნდება ბაჭია დავარქვავთ. ბაჭია ან მარტა. კარგი მამიკო?

— ვნახოთ.

ოთახში შევბრუნდი. ქურთუკჩაცმული იოიო სავარძელში იჯდა და მიყურებდა. სავარძლის გვერდით ტანსაცმლით გატენილი სპორტული ჩანთა იდო. იქვე იყო ხელჩანთაც. ჩვენ ერთმანეთს ვუყურებდით.

— ჭამას დავამთავრებ. მერე ტაქსის მოსაყვანად წავალ. შეგიძლია ამასობაში სუსას ჩააცვა?

იოიომ თითებით მიმითითა: შენ და სუსა მოდიხართ?

— კი. ჩვენ ორივე მოვდივართ.

ისევ მანიშნა: თქვენც იქ იქნებით, როცა მშობიარობა დამენწყება?

— კი. იმედია, რომ ყველას შემოგვიშვებენ. ექნებათ ალბათ მოსასვენებელი ადგილი, სუსა რომ დავაძინო. შენ უკეთესად ხარ?

— მე კარგად ვარ. დროა, წავიდეთ.

— კარგი. სუსა ტუალეტშია და ფსამს. მე ბუტერბროდებს მოვიტან. რეგისტრატურის ნომერი გაქვს?

იოიო დაიხარა. ჩანთიდან უბის წიგნაკი, ცარიელი ფურცელი და კალამი ამოიღო და ტელეფონის ნომერი დამინერა. ჩემთვის ვფიქრობდი, ან ჭკუიდან შეიშალა, ან უბრალოდ ძალიან კონცენტრირებულია-მეთქი.

— სადაზღვევო კომპანიის ბარათი და ყველა საბუთიც თან გაქვს?

იოიომ თავი დამიქნია.

— რომელი ტაქსი გინდა?

იოიომ მანიშნა, რომ წავსულიყავი.

სამზარეულოს უჯრიდან პოლიეთილენის ჩანთა ამოვიღე, ყველის და პაშტეტის ბუტერბროდები ერთმანეთზე დაუდევრად დავანყვე და ჩანთაში ჩავდე. ავიღე ჩანთა და თერმოსი. სწრაფად გავედი საძინებელში. ფუთა და თერმოსიც ჩანთაში ჩავდე. თაროზე წიგნს მოვკარი თვალი და ისიც ჩავაგდე. მერე ქურთუკს ხელი გავუყარე, მივედი კართან და გავაღე. დერეფანში რომ გავედი, დავინახე იოიოს ჩანთა უკვე მხარზე მოეგდო. ერთი ნუთით შევყოყმანდი და მერე კარი გადავკეტე. გარეთ სიგარეტს მოვუკიდე და ტაქსების გაჩერებისკენ გავწიე. ლამპიონები ჯერ კიდევ ენთო. ქუჩა ცარიელი იყო. მივდიოდი მსუბუქი ნაბიჯებით და სიგარეტის კვამლს ღრმად ვისუნთქავდი. ცივი ჰაერი მსიამოვნებდა და თამბაქოს გემოს თითქმის ვერ ვგრძნობდი. მოშორებით სახელმწიფო ტაქსი გამოჩნდა. არ გააჩერა. ქუჩაზე თოვლი იდო და სიარული მიჭირდა. ერთ ჯიხურში სინათლე ენთო. ვიფიქრე — „long drink“ ხომ არ მეყიდა-მეთქი ჯიხურში და ნაბიჯი შევანელე, მერე გადავიფიქრე და ისევ ავუჩქარე. სიგარეტის გრძელი ნამწვი ძალიან შორს მოვისროლე.

გაჩერებაზე ერთი „ოპელი“, ერთი სახელმწიფო და ერთიც კერძო ტაქსი იდგა. ჩავჯექი სახელმწიფო ტაქსში და მისამართი ვუთხარი. მძღოლმა მისამართი გაიმეორა და მანქანა შემოაბრუნა.

— მოიცადეთ, უკან დავბრუნდეთ, იმ ტელეფონის ჯიხურთან, უნდა დავრეკო.

— ტელეფონის ჯიხურთან, — გაიმეორა მძღოლმა. მანქანის სავარძლებს შორის რაღაცა სქელი, ყავისფერი წიგნი იდო, ჩანს, კითხულობდა. წიგნმა დამაინტერესა, მაგრამ ვერ

მოვახერხე ვერც ავტორის გვარის ამოკითხვა და ვერც ნიგნის სათაურისა. ვერც ის გავიგე, ნიგნს ფასი ესტონურად ეწერა თუ რუსულად. ტელეფონის ყურმილი ავიღე, ერთი წუთით გავჩერდი და მერე სუსას დედის ნომერი ავკრიფე. ზარი გავიდა და ყურმილი დავეკიდე. ჯიბიდან იოიოს მიერ მოცემული ნომერი ამოვიღე, ავკრიფე და იქიდან ვილაცამ მიპასუხა.

— გამარჯობათ. დაახლოებით ნახევარ საათში მოვიყვან ოცი წლის მშობიარე ქალს. წყლები უკვე დაღვარა და ტკივილებიც დაეწყო, ასე 1 საათზე. ეს მისი პირველი მშობიარობაა. მისი სახელი და გვარია იოიო ლახტი. მე ასო-ასო გავუმეორე: **ი ი ი ი** არის სახელი და გვარია **ლ ბ ხ ტ ი**, ის ყრუა.

მომეჩვენა, უცნაურად ვლაპარაკობდი. ტელეფონში სიჩუმე იყო.

— პირველი მშობიარობაა?

— დიახ.

— ტკივილები რომელ საათზე დაეწყო?

— პირველზე.

— წყლები დაღვარა?

— დიახ.

— გელოდებით.

— ნახვამდის.

ყურმილი დავეკიდე, მაგრამ ხელი არ გამიშვია. რამდენიმე წუთს ასე ვიყავი. ჯიხურს ალუმინის კედლები ჰქონდა, უფანჯრო იყო. სიგარეტს მოვუკიდე და რამდენჯერმე მოვქაჩე. ნამწვი ძირს დავაგდე და ფეხით ჩავაქრე. ისევ ტაქსში ჩავჯექი და მისამართი გავუმეორე. ტაქსის მძღოლმა სქელი, ყავისფერი ნიგნი სკამებს შორის ჩადო და მისამართი თვითონაც გაიმეორა. ვერ გავიგე, აქცენტით ლაპარაკობდა თუ არა. ნიგნი სკამებს შორის ისე იდო, ისევ ვერ დავინახე, რა ნიგნს კითხულობდა მძღოლი ან რა ენაზე ეწერა ფასი, რუსულად თუ ესტონურად. ასე მეგონა, რომ ვერც ვერასდროს გავიგებდი.

— ააქ? — მკითხა მძღოლმა.

— კი. ცოტა ხნით უნდა დამელოდოთ. მე ზემოდან ორ ქალს ჩამოვიყვან.

ვიფიქრე, მძღოლი რამეს მეტყვის-მეთქი, მაგრამ არაფერი უთქვამს. ვუყურებდი „ტაქსომეტრს“, უკვე 11 კრონი იყო დანერილი. არ ვიცოდი, რამდენი უნდა გადამეხადა სამშობიარომდე. ალბათ 60 ან 70. თუ უკან დავბრუნდებოდი, მაშინ — 100-ზე მეტი. მძღოლს ხელი ნიგნზე ედო. კარი გავაღე და მანქანიდან გადმოვედი.

ჩაცუცქეული იოიო სუსას კომბინიზონს უკრავდა და თან მე მიყურებდა. მერე თავშლის მოხვევა სცადა, მაგრამ სუსამ ხელიდან გამოგლიჯა და თვითონ სცადა შემოეხვია.

— გთხოვ, სწრაფად, — ვუთხარი.

— იოიო ავადაა?

— არა. უნდა იმშობიაროს.

— იმიტომ სტკივა მუცელი, რომ უნდა იმშობიაროს? — განუმარტა თავისთავს სუსამ.

ჩანთა ძირს დავდე. სუსას ერთი ღილი დარჩენოდა შესაკრავი. თავშალი გავუსწორე და კომბინიზონი ბოლომდე შევუკარი. იოიო უმოძრაოდ იდგა. ხელჩანთა ეჭირა. სპორტული ჩანთა კი იატაკზე ეგდო. ჩემი ჩანთაც ხომ უნდა წამეღო.

— მამიკო, თხუნელას ჩემთან ერთად უნდა წამოსვლა.

— კარგი. წამოვიდეს. სწრაფად ჩაიცვი რეზინის ჩექმები.

სუსა თმაგაჩეჩილი იდგა. აბაზანაში გავედი, თაროდან სავარცხელი და ორი თმის შესაკრავი ავიღე.

— შეჭამე იოგურტი?

— სანამ ტუალეტში წავიდოდი, მანამდე შევჭამე.

— თვითონ ჩახვალ ქვემოთ და ჩაჯდები ტაქსში? — ვკითხე იოიოს. მან უარის ნიშნად თავი გააქნია. მე ფეხსაცმელებით შევაბოტე სამზარეულოში. მაცივრიდან ახალი იოგურტის ყუთი ავიღე და ჯიბეში ჩავიდე. უჯრიდან ჩაის კოვზი ამოვიღე და ისიც ჯიბეში ჩავიცურე. მერე სამზარეულოს თვალი მოვაველე. გაზი გადაკეტილი იყო. ფანჯრიდან ვხედავდი,

რომ ფარებჩართული ტაქსი სახლის წინ იდგა. სამზარეულოს მაგიდიდან შავი და თეთრი პური, ხაჭო, მარგარინი, ყველი, ძეხვი, პაშტეტი და მუყავე კიტრი ავალაგე. ლიმონი მაგიდის კიდესთან დავდე. მესმოდა იოიოს კვნესა. დანები გავრეცხე და გასაშრობად დავანყვე. კვნესა არ წყდებოდა. დერეფანში გავედი. იოიოს თავი დენის მრიცხველზე მიედო. ერთი ხელი ტანსაცმლის საკიდისთვის ჩაეჭირა, ხოლო მეორე მუშტად შეეკრა. მრიცხველი ძალიან ნელა მოძრაობდა. სუსა ჯერ კიდევ რეზინის ჩექმებს იცვამდა, თან მე და იოიოს შემოგვყურებდა.

— დროზე, — მივაძახე.

იოიო გაუნძრევლად იდგა. მინდოდა, სკამზე დამესვა. ერთი წამით გავჩერდი და უკან გავბრუნდი სამზარეულოში. ჩვრით მაგიდა გადავწმინდე, ნამცეცები გადავყარე, ჩვარი დავასველე და მაგიდას გადავუსვი. სამზარეულოს იატაკს ჩემი ფეხსაცმლის ნაკვალევი აჩნდა.

— ხელთათმანი! — თქვა სუსამ.

სამზარეულოს თეთრი საათი დავქოქე და კარადაზე დავდე. სინათლე ჩავაქრე.

ფერდაკარგულ იოიოს ხელში სუსას ხელთათმანი ეჭირა. სუსა კი თითებგაფარჩხული მის წინ იდგა. იოიოს ხელთათმნები გამოვართვი, სუსა რობოტივით შემობრუნდა ჩემკენ, ხელთათმანი ჩავაცვი და გავუსწორე.

— ბოლო შემოიკეცე!

ხელთათმანი კომბინიზონის მკლავის შიგნით შევუკეცე და სუსაც კმაყოფილი დარჩა. მერე მეორე ხელთათმანიც წამოვაცვი და ისევ რობოტივით კარისკენ შებრუნდა. იოიომ ხელჩანთიდან თავისი გასაღები ამოიღო და კედელთან დაკიდა. მე მასთან მივედი. მხარზე ხელი დავადე და ვუთხარი:

— შენს დიდ ჩანთას მე წამოვიღებ.

იოიო გარეთ გავიდა. სუსა კი ფეხებგამეშებული, რობოტივით, კარებთან დააბაკუნებდა.

— პი, პიფ, — თქვა სუსამ და გაჩერდა.

— წადი ახლავე.

— ნუ მკრავ ხელს!

— როგორ იქცევი?

— თხუნელა? !

საძინებელში გავედი, რომ მენახა იქაც დავტოვე ნაკვალევი თუ არა. არაფერიც არ იყო. სკამზე სუსას ლამის პერანგი ეგდო. ლეიბიდან თხუნელა მოჩანდა. სუსას ლამის პერანგი დავკეცე და ბალიშის ქვეშ ამოვდე. საბანი აკეცე და სანოლზე დავდე. მერე თხუნელა ამოვაძვრინე და სუსას ვუთხარი:

— თხუნელა ჩანთაში მიდის.

— პი, პიფ, — თქვა სუსამ და გააგრძელა მოძრაობა.

კარი გადავკეცე და დავფიქრდი, სახლში ყველაფერი წესრიგში დავტოვე თუ არა. სუსა კიბეზე იდგა.

— გველოდებიან!

ხელი მოვკიდე და ქვევით ჩავედი.

— წინ დაჯდები თუ უკან?

— უკან კიდევ ვინ იჯდება?

— არ ვიცი, იოიოს ვკითხოთ.

— უკან.

ტაქსის კარი გავაღე და სუსა უკან შეძვრა, იოიოსთან. ტაქსში ჩაჯდომისას უნებლიეთ დავხედე ყავისფერ წიგნს. მაინც ვერ დავინახე, რა წიგნი იყო. მინდოდა ტაქსში რაიმე მუსიკა მომესმინა. გავყურებდი ქუჩებს და ჩუმად ვუსტვენდი. მერე იოიოსკენ მივბრუნდი და ხელი მუცელზე დავადე. სუსამაც დაადო ორივე ხელი. ის ფანჯრაში იყურებოდა. ვგრძნობდი, იოიოს ეშინოდა ტკივილების გამეორების, თანაც ყელში ჰქონდა ამოსული ეს ყველაფერი. ფანჯრიდან ვიყურებოდი და მელოდიას ვუსტვენდი: „The answer my friend, is blowing in the

wind, the answer is blowing in the wind“ („პასუხად მეგობარს, ქარს რომ მიჰყვება, პასუხიც მიჰყვება ქარს“).

— მძულს სასწრაფო მანქანა, — თქვა იოიომ.

ტაქსის მძღოლმა იოიოს ხმა რომ გაიგო, თავი გადააქნია. ისევ ვუსტვენდი. ვგრძნობდი, რომ ყველაფერი კარგად დამთავრდებოდა. ზუსტად ისე, როგორც მინდოდა.

— ნუ უსტვენ, — თქვა სუსამ.

— რატომ?

— მანქანაში ხომ არ უსტვენენ?

— რატომ? — და გავაგრძელე სტვენა.

— ნუ უსტვენ!

— გავჩუმდი.

იოიომ ხელები მხრებზე დამაწყო. ტკივილის შეკავებას ცდილობდა და რამდენადაც შეეძლო ხმადაბლა კენესოდა. ვფიქრობდი, რა მოვიმიზეზო, რომ საავადმყოფოში სუსას დატოვების ნება დამრთონ-მეთქი. „აფუხსნი, რაშიც არის საქმე“, — გადავწყვიტე. მძღოლმა იცოდა, სადაც უნდა მივეყვანეთ. მან დიდ შენობას შემოუარა, რომელიღაც ეზოში შევიდა და კართან გაჩერდა. შენობის ყველა ფანჯარა ჩაბნელებული იყო და მეგონა კარიც ისე იყო დაკეტილი, თითქოს წლებია არავის გაეღო. კარზე აბრა იტყობინებოდა: „მშობიარეთა მიღება“. ვიფიქრე, ტაქსის წასვლამდე სჯობს კარი შევამოწმო-მეთქი. იოიოს გავხედე, ეტყობოდა უკეთ გრძნობდა თავს. თავისი საფულე გამომინოდა. ტაქსის მძღოლს ფული გადავუხადე და იოიოსი და ჩემი ჩანთა ავიღე.

კარი დაკეტილი იყო. ზარი დავრეკე. ტაქსი ეზოდან გავიდა. ერთი წამით მანქანის ფარებმა გაანათა იქაურობა. კარის თავზე მბჟუტავი ნათურა ენთო. ეზოში ბნელოდა. იოიომ ხელით მანიშნა, შეიძლება ამ ეზოში მომინოს მშობიარობამო. ისევ დავრეკე ზარი.

— არ გეძინება? — ვკითხე სუსას.

— არა.

ვფიქრობდი, თუ მე და ბავშვს აქ არ დავტოვებდნენ, მაშინ იოიოს სახლში დასაბრუნებლად ტაქსის ფული უნდა გამოვართვა-მეთქი. ამასობაში კარიც გააღეს.

— გამარჯობათ.

— თქვენ დამირეკეთ?

— დიახ.

— ყველაფერი თან გაქვთ, რაც საჭიროა? სადაზღვევო კომპანიის ბარათიც? — ჰკითხა ექთანმა იოიოს.

— დიახ, გვაქვს, — ვუპასუხე.

— ბავშვთან ერთად ხართ?

— კი. ბავშვი ჩვენთან ერთადაა.

— გინდათ აქ დარჩეს თქვენთან ერთად?

— დიახ, ვერსად ვერ დავტოვეთ.

— დამტოვებელი არა გყავთ? კარგი, შემოდით.

ექთანი წინ მიდიოდა. ჩვენ მივყვებოდით. იოიო შედგა და ფანჯრის რაფას დაეყრდნო. ექთანმა დერეფნის ბოლოს ერთი კარი შეაღო და ჩვენკენ მოიხედა.

— კარი ღია დატოვეთ, — გვითხრა.

— მმმ... — წამოიკვნესა იოიომ და რაფისქვეშ გამათბობელს გახედა. ზურგზე ხელი დავუსვი, მივეფერე. სუსა დაბნეული შემოგვეყურებდა.

— მედდა კარგი ქალია, ძალიან კარგი, — ვუთხარი მე.

— რომელი და? — მკითხა გაკვირვებულმა სუსამ. — ჯერ არ დაბადებულა და.

— ჩვენ ვინც შემოგვიშვა, იმას მედდას ეძახიან, მაგრამ ადამიანსაც შეიძლება ჰყავდეს და. „მმმმ“, — ისევ დაიკვნესა იოიომ და მუხლებს დაეყრდნო. ეტყობა რაფაზე ხელები დიდხანს ეწყო და ამიტომ თითები მთლად გადათეთრებოდა. მე უკნიდან მივუახლოვდი და თმები ოდნავ მოვქაჩე. ხანდახან, როცა ერთად ვინეკით, ასე ვეხუმრებოდით ერთმა-

ნეთს. იოიო შემობრუნდა, მარცხენა ხელი მკლავზე მაგრად მომიჭირა და ისევ დაიკვნესა: „მმმმ“!

— ბავშვს უნდა გამოსვლა, — თქვა სუსამ.

— მგონი, მართალი ხარ.

— ჩვენ აქ დავრჩებით?

— ვნახოთ.

— თუ ჩვენ ნავალთ, მაშინ იოიო მარტო დარჩება და მოინწყენს.

— ალბათ.

იოიო წელში გასწორდა. ისევ ქმინავდა. ჩვენ დერეფანს გავუყევით.

მიძღვნი, ფანჯარასთან მიდგმულ მაგიდასთან იჯდა ექთანი. წინ გაზეთები ეწყო და კროსვორდებს ავსებდა. ჩვენ შევედით და გავჩერდით. სანამ სიტყვა ბოლომდე არ ჩანერა, ყურადღებაც არ მოგვაქცია.

— ტანსაცმელი გაიხადეთ.

— შემიძლია აქ, ბავშვთან ერთად დარჩენა?

— მე არ ვიცი. ჩემთვის სულერთია. არ ვიცი, საავადმყოფოს პალატაში როგორ უნდა მოისვენოთ. ბავშვს არ ეძინება?

— ჯერ არა. ალბათ მერე დაეძინება, გექნებათ ერთი თავისუფალი საწოლი?

ექთანმა ხალათის ჯიბიდან გასაღები ამოიღო და ტანსაცმლის კარადა გამოაღო. კარადა სავსე იყო ჩვენზე ადრე მოსული მშობიარე ქალების ტანსაცმლით. ექთანმა ერთი საკიდი გამოგვიყო.

— მომყევით სამშობიარო განყოფილებაში და ვნახოთ, რას გვეტყვიან.

მერე ხალათები გამოგვინოდა მე და იოიოს.

— ფლოსტები გაქვთ?

— კი.

სავადმყოფოს საშინელ ფლოსტებს გავხედე. კიდეც კარგი, ჩვენი გვექონდა. „ამ ფლოსტებში მშობიარობა კი ნამდვილად სასიამოვნო იქნებოდა“. სუსა გვიყურებდა, რა უხერხულად ვიცვამდით ხალათებს.

— რა გქვია? — ჰკითხა ექთანმა სუსას.

— სუსა.

— ძალიან კარგი. მე ექთანი აინო ვარ. სამწუხაროდ, ისეთი პატარა ხალათი, შენ რომ მოგერგება არა მაქვს, თუ ძილი მოგიწდება, შეგიძლია ამ ლოგინში დანევი.

მაგიდის გვერდით ორსართულიანი საწოლი იდგა.

მე იოიოს ხალათი შევუკარი. მან თითებით მანიშნა, რომ არ უნდოდა გაეპარსათ.

— კი, ვიცი, — ვუთხარი.

— თქვენ გვერდითა ოთახში მიბრძანდით, — უთხრა ექთანმა იოიოს.

ისინი გვერდითა ოთახში გავიდნენ და კარი ღია დატოვეს. ექთანი რაღაცას საქმიანობდა აპარატთან.

— გთხოვთ, დანეკით!

— თუ შეიძლება ნელა ილაპარაკეთ, ყრუა და მხოლოდ ტუჩების მოძრაობით ხვდება რას ეუბნებიან. — ავუსხენი ექთანს.

ექთანი იოიოსკენ შებრუნდა და გაიმეორა:

— გთხოვთ, აქ დანეკით, — და ხელით ორსართულიანი საწოლისკენ მიანიშნა.

საწოლი მაღალი იყო. იოიო ძლივს აცოცდა.

მე სუსას ტანსაცმლის გახდაში ვეხმარებოდი.

— შეიძლება მეც ავძვრე? — მკითხა მან.

— არ შეიძლება. მე ჩანთაში სუსას ფლოსტებს ვეძებდი, მაგრამ ვერ ვიპოვე.

— კარგი, ისევ ეგ შალის წინდები გეცვას. მე ხალათი გავიხადე, მერე ჯემპრი და ისევ ხალათი ჩავიცვი. ზურგზე შესაკრავით შევიკარი და საწოლზე ჩამოვეჯექი. ექთანმა იოიოს მუცელზე პლასტიკით მავთულები დაუმაგრა და აპარატი ჩართო. აპარატი ოს-

ცილოგრაფზე კარდიოგრამას აჩვენებდა. ეკრანზე გრაფიკული მრუდები ადი-ჩადიოდა და თავი ფილმში მეგონა. დაღლილსა და ძალაგამოცლილს თავში ათასი ფიქრი მიტრიალებდა. თითქოს ვიღაცის სიკვდილს ვხედავდი და თითქოს ესეც ფილმში ხდებოდა, მაგრამ მშობიარობა ფილმს არ ჰგავდა. ნეტავ, ეს იოიოს გულია, თუ ბავშვის? ალბათ ბავშვის. ნეტავ, ეს კარდიოგრამაა? სუსა მომეყრდნო, კალთაში ჩავისვი. ექთანს უნდა დაველაპარაკო გაპარსვის თაობაზე. იოიო კვნესოდა და მოხრას ცდილობდა. ექთანი ხელს უსვამდა და ანუგეშებდა. ყველაფერი, რაც ხდებოდა, ცოტა უცნაური იყო. და რომ არ მეფიქრა, ექთნის მაგიდას მივუჯექი. გაშლილი გაზეთი ჩემკენ შემოვებრუნე და კროსვორდის შესავსებად სიტყვების ძებნა დავიწყე. მაგიდაზე კალამი იდო. არ ამიღია. ვცდილობდი, რომ ზეპირად დამემახსოვრებინა ყველაფერი და უჯრებში არაფერს ვწერდი.

ამასობაში სუსას ჩაეძინა. სანოლზე დავანვინე. სანოლის სიგრილემ გამოაფხიზლა და კისერზე მომხვია ხელები. თავზე ხელი გადავუსვი და მოვეფერე.

— ჯემპრს მოვიტან და დაგაფარებ. სუსას კისერზე მოხვეული ხელები გავაშვებინე. მაშინვე თავქვეშ ამოიდო ორივე ხელი და გვერდზე გადაბრუნდა. ჯემპრი მოვიტანე, დავაფარე და ისევ კროსვორდებს მივუბრუნდი.

— საბუთები უნდა შეავსო, — გამომძახა ექთანმა მეორე ოთახიდან.

— დიახ, — ვუპასუხე და თან კროსვორდში ჩასაწერ სიტყვაზე ვფიქრობდი.

— მერამდენე მშობიარობაა?

— პირველი, — ვუპასუხე მექანიკურად, რადგან კროსვორდში ჩასაწერ სიტყვაზე ვფიქრობდი.

— მერამდენე ფეხმძიმობაა? — ჰკითხა ექთანმა იოიოს.

— მესამე, — ანიშნა მან.

სიტყვა ვიპოვე, ეს იყო მაჩიტე.

— პირველი მშობიარობაა?

— კი. პირველი მშობიარობაა. პირველ ფეხმძიმობაზე აბორტი გავიკეთე. მეორე თვითონ მომეშალა.

— რა ავადმყოფობები გაქვთ გადატანილი?

— არ ვიცი, — ვთქვი მე.

— არც მე ვიცი, — თქვა იოიომ. — ისეთი არაფერი. უბრალოდ ყბაყურა და კიდევ რაღაცა. ბოტკინი არა.

— ვენერიული დაავადებები?

„ესტონელი მწერალი არის თეეთ კალასი“.

— ტრიქომონოზი.

— როდის?

„ბოსტნეული. ეს არის სიტყვა კომბოსტო“.

— ორი წლის წინ.

— სულ ესაა, თუ კიდევ რაღაც?

— სულ ესაა.

„დო, რე, მი. ფა, სოლ, ლა. სი, დო. ლა თუ ფა?“

— როდის უნდა გაჩნდეს ბავშვი?

— ორ კვირაში.

— რომელ საათზე დაგეწყო ტკივილები? — ჰკითხა ექთანმა იოიოს, მერე სკამიდან წამოდგა და ფეხებს შორის მიაჩერდა.

— პირველ საათზე, — ვუპასუხე მე.

სასიამოვნო იყო სკამზე ჯდომა. ალბათ ასე ვისხდებოდით, ვისაუბრებდით და მერე სახლში წავიდოდით. ოსცილოსკოპზე ერთნაირი ფიგურები მოძრაობდნენ და პრინტერმაც ქალაღზე ზუსტად იგივე ფიგურები ამოხეჭდა. ექთანი რაღაცას აკეთებდა პირსაბანთან. იოიომ თავი წამოსწია.

— გთხოვთ, თუ შეიძლება არ გამპარსოთო, — ვთქვი ექთანის გასაგონად.

— ბევრს არ გავპარსავ. მხოლოდ ქვემოთ, ცოტას. ზემოთ კი ისე დარჩეს, როგორცაა. თქვენს ბავშვს ხომ სძინავს!?

— ჩაეძინა.

მე იოიოს ვანიშნე, რომ ცოტას გაპარსავდნენ. მან თავი სანოლზე გადაადგო. ექთანმა დაიწყო იოიოს გაპარსვა. მე ველარ დავიმახსოვრე კროსვორდისთვის მოფიქრებული სიტყვები და გაზეთი თავის ადგილას დავდე. ექთანმა აპარატის ლილაკი დაატრიალა და ეკრანიდან ფიგურები გაქრნენ. მერე ქალაღზე ამობეჭდილი კარდიოგრამის სურათი მოხია და დანარჩენ საბუთებს დაანება. მერე ადგა, იოიოს შეხედა, მკლავზე ხელი მოუსვა და მუცლიდან პლასტიკით დამაგრებული მავთულები ააცალა.

— შეგიძლიათ ადგეთ, — მკაფიოდ და გასაგებად გამოთქვა ექთანმა.

იოიო ჩემთან მოვიდა. მე მისი ხელები მუჭაში მოვიმწყვდიე, თან მუცელზე ვეფერებოდი. ექთანმა სკამზე გადადებული ჩვენი ტანსაცმელი აიღო და კარადაში დაკიდა. მერე მწვანე ბრეზენტის ჩანთა მომანოდა:

— ფეხსაცმელები ამ ჩანთაში ჩაანყვეთ.

ფეხსაცმელები ჩავანყვე და პირი მოვუკარი.

— ნასვამი ხომ არა ხართ?

თვალი გავუსწორე და მხოლოდ შემდეგ ვუპასუხე: „არა“!

— ძალიან კარგი. ასეც ვფიქრობდი.

ფეხსაცმლიანი ჩანთა ჩვენს საკიდზე დაკიდა და კარადა დაკეტა.

— მაშინ აიყვანეთ თქვენი სუსა ხელში.

მე ბავშვი ხელში ავიყვანე. არ გაღვიძებია.

— ადით მესამე სართულზე, — გვითხრა ექთანმა.

ვიდექით მესამე სართულის დერეფანში, სამშობიარო განყოფილების მაგიდასთან და ვუყურებდით, როგორ ათვალეიერებდა ექთანი ჩვენს საბუთებს.

— დაბრძანდით. ფეხზე რატომ დგახართ? — გვითხრა ექთანმა და ჩვენც დავსხედით.

ექთანი თან სუსას უყურებდა, თან საბუთებს ათვალეიერებდა.

მოპირდაპირე პალატის კარი ღია იყო. იქ ერთი ქალი, მაღალ სამშობიარო მაგიდაზე მუხლებში მოხრილი, ფეხებგადაჩაჩხული იწვა და ჩემკენ იყურებოდა. იქვე, ზურგით, კაცი იჯდა და შეჰყურებდა თავის ცოლს, რომელიც მე მიცქერდა. კაცი მოტრიალდა. ერთმანეთს თვალი გავუსწორეთ. აშკარად არ მოენონა, რომ მისი ცოლი მე მიყურებდა.

— რატომ? — თქვა კაცმა და ჩემკენ შემობრუნდა.

— ააა! — თქვა ქალმა და კაცს ჩაებლაუჭა. კაცი ისევ მისკენ მიბრუნდა.

მე ავდექი და სხვა ადგილას გადავჯექი.

ორი ახალგაზრა გოგო მოვიდა.

— გოგოებო, — მიმართა მათ ექთანმა, — შეიყვანეთ ისინი!

— მობრძანდით, — გვითხრა პრაქტიკანტმა.

ჩვენ ავდექით.

— თქვენ ქმარი ბრძანდებით? — მკითხა ექთანმა.

— არა.

სუსა დამიმძიმდა ხელში.

— აჰა, — თქვა ექთანმა.

ვიფიქრე, კიდევ რამეს მეტყვის -მეთქი, მაგრამ ხმაც არ ამოუღია.

პრაქტიკანტი პალატის კართან იდგა. იოიო პალატაში შევიდა და მეც შევყვევი. ეს იყო დიდი, მაღალჭერიანი, სანოლებით სავსე ოთახი, აქვე იდგა მონიკელებული სამშობიარო მაგიდები და დაბალი ტახტები, პლასტიკატითა და ზენრით დაფარული.

გოგონამ მითხრა:

— შეგიძლიათ ქალი დაანვინოთ. ექიმი ახლავე მოვა. ბავშვი აქ დარჩება?

— დიახ.

— ტახტზე დაანვინეთ, საბანს მოგიტანთ.

ოთახი მეტისმეტად იყო განათებული. სუსა ტახტზე დავანვინე და ჩანთები ძირს, პალატის კუთხეში დავანყვე. მერე იოიოს ტახტის გვერდით დავჯექი სკამზე. ძალიან დაღლილი, ჭერში იყურებოდა. მე ხელი მოვკიდე და ვკითხე:

— გინდა ბუტერბროდი და ყავა?

იოიომ უარის ნიშნად თავი გააქნია.

— წყალი მინდა, — მანიშნა.

პალატაში წყლის ონკანი იყო. მე ერთი პოლიეთილენის ჭიქა ვიპოვე და წყალი მივუტანე. თავი წამოვანვინე და დავალევინე. რამდენიმე წვეთი ძირს დაენვეთა.

— ჭიქა შენ გეჭიროს ხელში.

იოიომ ჭიქა გამომართვა და თვითონ დალია. მერე ჩემი მაჯის საათს დახედა და თქვა:

— მეზარება მშობიარობა.

— კარგი, მაშინ სახლში წავიდეთ და სხვა დროს იმშობიარე.

იოიომ თავი მიაბრუნა და თვალებიდან ცრემლები წამოსცვივდა. მე ჭიქა პირსაბანთან დავდგი.

— გინდა წიგნი წავიკითხო? — ვკითხე. — ალბათ, მშობიარობამდე დიდი დროა და შენ მაგრად უნდა იყო.

— არ შემიძლია, არ მინდა.

— შეეცადე, ბავშვისთვისაც ასე აჯობებს. მაშინ ბავშვს საშვილოსნოს ვინრო ყელში დიდხანს ძრომიალი არ დასჭირდება.

— კარგი. მოვინდომებ.

სწრაფად და საქმიანად შემოვიდა ვიღაც მსუქანი ქალი, ქერად შეღებილი და ქიმიით დახვეული თმით.

— მერამდენე მშობიარობაა?

— პირველი.

— აბორტი გაქვს გაკეთებული?

— დიახ.

— რომელ საათზე დაგენყო ტკივილები?

— პირველზე.

— მოდი, ვნახოთ, რა ხდება.

მან ყუთიდან რეზინის თხელი ხელთათმანი ამოიღო და ხელზე წამოიცვა.

— ახლა ცოტა გეტკინებათ.

იოიო ჩემკენ იყურებოდა და მე თავს ვუქნევდი. ექიმმა თითებით მოსინჯა საშვილოსნოს ყელი. იოიო იმანჭებოდა.

— სავარაუდოდ, ბავშვი მალე წამოვა. მე ახლა სამორიგეო ოთახში მივდივარ. ექთანს დერეფანში იქნება. თუ დაგჭირდებით, მაშინვე დამიძახეთ.

ქალი ადგა და ხელთათმანი წაიძრო. ვიფიქრე, ფეხზე ხომ არ წამოვდგე-მეთქი. აღარ ავდექი. ექიმი როგორც საქმიანად და სწრაფად შემოვიდა, ისევე გაუჩინარდა. შევნიშნე, რომ პრაქტიკანტი ექიმს მთელი ამ დროის განმავლობაში კუდში დასდევდა.

— მანქანის კარგი მექანიკოსივით არ იქცეოდა? — ვუთხარი იოიოს ექიმზე.

— მე მანქანა არა ვარ.

— დიდადაც არ განსხვავდებით.

სუსას საწოლთან მივედი და საბანი ნიკაპამდე წავაფარე.

— მაინტერესებს, რამდენად რთულია მშობიარობის მიღება, ექიმმა ხომ იცის, რომ ყველაფერია მოსალოდნელი.

ახალგაზრდა გოგონები შემოვიდნენ და შემოიტანეს ლანგარი, რომელზეც რაღაც შეკვრა იდო. გოგონებიდან ერთ-ერთმა საავადმყოფოს პატარა, ფერგადასული ტილო იოიოს თავთან დაუდო. იოიომ თვალები დახუჭა და თავი მოიმძინარა. მართალია, გოგონებთან არაფერი მესაქმებოდა, მაინც მივედი და ვუთხარი:

— რამდენიმე ნათურას ჩავაქრობ. — ჩუმად ვლაპარაკობდი. სუსას ეძინა.

— კი, ბატონო! — გოგო თვითონ წავიდა შუქის ჩასაქრობად, ყველა ნათურა გამორთო და მერე რამდენიმე ისევ ჩართო. ახლა ოთახს მკრთალი შუქი ანათებდა. მომეჩვენა, რომ გოგონა ინტერესით მიყურებდა.

— ასე სჯობს? — მკითხა მან.

— დიახ.

კიდევ რა ვკითხო? არც არაფერი.

იოიომ კვნესა დაიწყო და მე მასთან მივედი. პრაქტიკანტები გაიქცნენ. მეგონა იოიო წამოდგომას აპირებდა და ხელი შევაშველე. ხელი ისე მაგრად მომიჭირა, რომ თითები მატკინა. თან ჭერში იყურებოდა და თან კვნესოდა. ჯერ მუცლის კუნთები, მერე კი მთელი სხეული დაეჭიმა. „ააჰ!“ — ამოისუნთქა, შვებით როცა ტკივილებმა გადაუარეს.

— ღრმად უნდა ისუნთქო. შეგიძლია კიდევ მოიკრიბო ძალები? — ვკითხე.

იოიომ ცხვირი მკლავზე დამადო. აშკარად ყვირილის შეკავებას ცდილობდა.

— იყვირე, თუ გინდა!

იოიო ჩემი ტუჩების მოძრაობას ყურადღებას არ აქცევდა. იჭინებოდა და ხრინწიანი ხმით კვნესოდა. მერე საწოლზე მიწვა, რამდენიმე წამით დახუჭა თვალები და ისევ გაახილა.

— აღარ შემიძლია. არ მინდა.

სახეზე დავაკვირდი.

— მეტი აღარ შემიძლია ამ ტკივილების ატანა. სხვა არავინ არ არის ამ პალატაში? — მკითხა და ოთახი მიათვალეერ-მოათვალეერა. აქ მარტო სუსა იყო.

— აქ არავინ არ არის, მაგრამ მეზობელ პალატაში სხვები მშობიარობენ.

— ვერ გავიგე. გაიმეორე!

— მეზობელ პალატაში სხვები მშობიარობენ. იქ ერთი კაცი და ქალია.

— აჰა. ტუალეტში მინდა. კუჭში უნდა გავიდე. იცი, სად არის ტუალეტი?

— არ ვიცი. გინდა წავიდე და ვიკითხო?

— კი. არა. მოიცადე, მეც წამოვალ.

იოიო წამოჯდა. და საწოლის ქვეშ ფეხით ჩუსტებს ძებნა დაუწყო. მე ჩუსტები გავუჩოჩე და წამოდგომაში მივეხმარე.

დერეფანში არავინ იყო. მეზობელი პალატის კარი ნახევრად ღია დარჩენოდათ. იქ ხალხი ფუსფუსებდა. იოიოს ხის ფეხსაცმელებს ქვის იატაკზე რაკარუკი გაუდიოდა და ამ ხმაში შფოთი ისმოდა. ნახევრად ღია პალატიდან წივილის ხმა გამოდიოდა. ეს ყველაფერი ისე ხდებოდა, როგორც ფილმებში, სადაც რაღაც არ ჩანს, მაგრამ გესმის. ახალშობილის კვილის ხმაც ზუსტად ისევე ისმოდა, როგორც ფილმში, რომელსაც ხმა ფონად გასდევს.

მიდიოდა იოიო, ფეხსაცმელებს მიაბაკუნებდა და მეც სირბილით მივდევი. დერეფანი რაღაც ბურუსით იყო მოცული. ჩვენ მზვერავებს ჩამოგვავდით. კიდევ ერთი ნახევრად მოღიავებული კარი დავინახე. მოსასვენებელ ოთახს წაავაგა. მაგიდაზე რაღაც ნახევრად მოქსოვილი იდო. იოიომ ნაბიჯს უმატა, დერეფნის ბოლოს მიაღწია, მაგრამ იქ გასასვლელი არ დახვდა. არც ერთ კარს არ ჰქონდა აბრა. მან კარის გაღება სცადა. საიდანღაც ექთანი გამოჩნდა.

— უკაცრავად, სად არის საპირფარეო?

— აქაც არის, მაგრამ ალბათ ის კაცი შევიდა მეორე პალატიდან.

— იოიო, — ვუთხარი, — საპირფარეო აქ არის, მაგრამ დაკავებულია.

იოიოს თვალები გაუფართოვდა.

— სხვა საპირფარეო არ არის? — ვკითხე ექთანს.

— აქ არ არის.

— რა სჭირს ამას?

— საპირფარეოში უნდა.

— უნდა დაელოდოს!

საპირფარეოდან წყლის ხმა ისმოდა. კარი გაიღო და იქიდან კაცი გამოვიდა. იოიო საპირფარეოში შევარდა. მე ველოდებოდი. მერე უკან დავბრუნდი. მეზობელ პალატაში სიჩ-

უმე იყო. ნახევრად ღია კარიდან ვხედავდი, რომ ის ქალი ჯერ კიდევ სამშობიარო მაგიდაზე იწვა.

სუსას ეძინა. ჩანთიდან თხუნელა ამოვიღე და თავთან დავუდე. თერმოსს თავსახური მოვხსენი და ყავა ჩამოვასხი. პარკიდან ბუტერბროდი ამოვიღე და ჩავკბიჩე. ავიღე წიგნი. დავჯექი სკამზე, წიგნი შუაში გადავშალე და კითხვა დავიწყე: „სიტყვა არ გაესრულებინა მოხუცს, ამერიკულ პრერიებში მოჯლიგინე ბიზონის ჯოგის ღრიალისმაგვარი ხმა რომ შემომესმა, ის თანდათან ძლიერდებოდა. იმნუთას, როგორც მეზღვაურები იტყვიან, დავინახე, როგორ „აიჭრა“ ოკეანე. წყლის ეს ნაწილი აზვირთებულ დინებად გადაიქცა და ჩემ თვალწინ თავბრუდამხვევი სიჩქარით აღმოსავლეთისაკენ დაიძრა“.

ყველიან ბუტერბროდს ვილუკმებოდი და ვსვამდი ყავას, ისე, რომ წიგნის კითხვა არ შემინყვეტია.

იოიომ კარი ოდნავ გააღო და ოთახში შემოიხედა. მერე შემოვიდა და ტახტზე წამოწვა.

— გინდა ყავა?

იოიომ თანხმობის ნიშნად თავი დამიქნია. მან თერმოსის ჭიქა აიღო, ერთი ყლუპი მოსვა და ჭიქა მომანოდა.

— ოოჰ, — თქვა იოიომ. — სანახევროდ საცვლებში ჩავისვარე.

ტკივილები ახლიდან დაეწყო. ხელი მომიჭირა.

— ეცადე ცოტა ჩუმად იყო. სუსას სძინავს.

— ოოჰ! საცვლებში ჩავისვარე და იმათი რეცხვის თავი არ მაქვს. არ ვიცოდი, სად წამელო ეს ჩემი საცვალეები. ჰოდა, ქალაღლით გავწმინდე და ნაგვის ყუთში ჩავაგდე.

— აბა მუხლებზე დადგომა სცადე, იქნებ მოგეშვას.

— დამეხმარე!

იოიო მარცხენა მკლავზე დამეყრდნო და მუხლებზე დადგა. მე მარჯვენა ხელში ყავის ჭიქა მეკავა და წიგნი კალთაში მედო. ის ქმინავდა და წინ და უკან მოძრაობდა. მარცხენა ხელი ზურგზე დავადე და თან საათს დავყურებდი: ხუთის ათი წუთი იყო. ყავის ჭიქა ბოლომდე დავლიე.

— აჰ, აჰ, აჰ. ტათ-ტათ-ტათ! — თქვა იოიომ.

ჩუმად ვკითხულობდი: „ათას ერთმანეთს შეხეთქებულ დინებად ჩაიხვია ოკეანემ ბრძოლის არენად ქცეული, აზვირთებული წყლის მთელი ეს მასა, მერე უეცრად შლეგური კრუნჩხვებით გიგანტურ ჭავლებად აღიმართა და ასე, დიდი სიჩქარით მიიგრაგნებოდა უფსკრულისაკენ სტვენით, ზვირთცემითა და ღრიალით, როგორც ციცაბოდან დაშვებული წყალი და ღვარცოფი“.

იოიოს ტკივილებმა ნელ-ნელა გაუარა. იდაყვს დაეყრდნო და სანოლზე ფრთხილად გადაბრუნდა. თვალეები დახუჭული ჰქონდა. თვალს არ ვაცილებდი. კიდევ დავისხი ყავა. არ ვფიქრობდი ნაკითხულზე, მაგრამ მაინც ვაგრძელებდი კითხვას: „მოსწორდა მთელი ზედაპირი, ერთიმეორის მიყოლებით გაქრა ყველა მორევი და, სადაც ადრე არ იყო, იქ გამოჩნდა უთვალავი, მოგრძო-მოგრძო თავზე ქაფმოქცეული ზოლი, მერე ეს უთვალავი ზოლი შორს, შორს გაიჭრა, ერთ მასად შენივთდა და სპირალისებრად ჩაიხვია“. იოიო ნელში გაიმართა. ცალ ხელს დაეყრდნო და ისე იყურებოდა. თვალეებს აცეცებდა და მერე მომხედა. მარცხენა ხელი პირზე აიფარა.

— რა მოხდა, იოიო?

— მალებინებს.

წამოვდექი და აქეთ-იქით დავიწყე ყურება.

— პირსაბანი, — ვთქვი და დავინახე თეთრი მეტალის მაგიდის ქვეშ ჭურჭელი იდგა. ის ფართო, დაბალი, თუნუქის ღამის ქოთანის იყო. თეთრად მომინანქრებული, შავი პირით. იოიოს ტახტზე დავუდე, არწყია. პირველი ღებინების მერე ცოტა დაისვენა და თვალეები გაახილა. კუჭიდან ყველაფერი ამოიღო. როცა აღებინებდა მთელი ტანით ტალღასავით ირხეოდა. ქოთანი იატაკისკენ ჩაცურდა. მე ხელი ვტაცე იოიოს მარჯვენა ხელში. თერმოსის ჭიქა და წიგნი ისევ მეორე ხელში მეჭირა. იოიო ტახტზე მიწვა. ლოყა ქოთნის პირზე

დარჩა ჩამოდებული. იატაკზე მისი ნარწყევი ჩამოღვრილიყო. ის ლოყით ამაგრებდა ლამის ქოთანს სანოლზე. ხელი სასთუმალთან გადაყვავი და ავიღე ტილოს ნაჭერი, რომელიც ნარწყევი მოვისროლე. იოიომ თავი ოდნავ წამოსწია და ისევ აერია გული. ახლა უფრო ნაკლებად აღებინა და სულ კუჭის წვენი ამოიღო. რამდენჯერმე გადმოაფურთხა. ეტყობოდა, ძალა აღარ ჰქონდა, რომ კვლავ გადაეფურთხებინა და ნერწყვი თავისით ჩაედინებოდა ჭურჭელში. ინვა თვალეზდახუჭული და სუნთქვა უჭირდა.

მხარზე ხელი დავდე. შემობრუნდა. ვკითხე:

— აღარ გერევა გული?

თავი გააქნია და უკან გადაბრუნდა.

— წყალი, ან ყავა ხომ არ გინდა?

ის კვლავ თავს აქნევდა.

— მაშინ დაისვენე.

თვალეზი დახუჭა. მე იატაკი მოვნმინდე და ქოთნითა და ტილოს ნაჭრით ხელში საპირფარეშოსკენ წავიღე. ექთანი დერეფანში იჯდა და ჩემკენ ისე იყურებოდა, თითქოს სურდა რაღაც ეკითხა.

— აღებინა.

ექთანი ადგა.

— მომეცით, — თქვა მან და ქოთანს ხელი დაავლო.

— არა, იყოს, — არ ვუშვებდი ხელს ქოთნის სახელურს.

— მომეცით, ეს ჩემი საქმეა.

სახელურს ხელი გავუშვი. ექთანი ქოთნითა და ტილოს ნაჭრით ხელში საპირფარეშოსკენ წავიდა. მე დერეფანში, დივანზე, ჩამოვჯექი. იმაზე ვფიქრობდი, რატომ ვიყავი ასე გულდაჯერებული, რომ ყველაფერი კარგად ჩაივლიდა, საიდან ასეთი რწმენა. ახლა ვერ ამეხსნა, რწმენა იყო ეს თუ გულგრილობა? ბავშვს რომ რამე მოუვიდეს? ვთქვათ და მოკვდეს? ნამდვილად არ ვიცოდი, რა უნდა მექნა, როგორ უნდა მოვექცეულიყავი. ადრე თუ გვიან ხომ მაინც მოკვდება. მეც დავიბადე, ვცხოვრობ და მოკვდები. რაღაც მთლად ასე არ უნდა იყოს. მე არაფერი ვიცოდი ჩემი დაბადების შესახებ და არც გარდაცვალებისა მეცოდინება რამე. ბავშვი რომ ჩემი ყოფილიყო, იქნებ სხვაგვარად მეგრძნო ეს ყველაფერი? არა, მაინც როგორ სხვანაირად? არ ვიცი. ყველაფერი წამიერად იელვებს და ქრება. ერთი დეტალიც კი თუ სხვანაირადაა, ყველაფერი სხვანაირად ხდება. რომ წამეკითხა ტაქსისტის წიგნის სათაური ან სხვანაირი ამინდი რომ ყოფილიყო, ვიყიდდი „ლონგ დრინკს“. რაა? წამიერი გაელვება? ბუზი დაფრინავს დერეფანში. შემდეგი წამიერი გაელვება რაღა იქნება? ალბათ ის, რაც არის. რა წამიერი გაელვება? რაებს ვბოდავ? მაგის დრო მაქვს? აბა რისი დრო მაქვს? დავამთქნარე. დრო არა მაქვს. მაშინ რა მაქვს? სუსა ჩემი შვილია, მაგრამ მე არ ვიცი, ვინ იყო მასთან, როცა იბადებოდა, არც ის ვიცი, როგორ დაიბადა. სამაგიეროდ ახლა მე ვარ აქ, თუმცა შემოძლია წავიდე და ბავშვი ვერ გაიგებს, რომ მისი დაბადებისას აქ ვიყავი. მას არაფერი ეცოდინება ამ ოთახის, თერმოსისა და ტილოს ნაჭრის შესახებ. დავამთქნარე. ნეტავ, სად ეწვეიან სიგარეტს? ის კაცი რას აკეთებდა საპირფარეშოში? რომელი თერმოსის ჭიქა იდებოდა იქ, როცა მე მოვკვდები? სულერთია. რა თქმა უნდა, სულერთია. ექთანმა კროსვორდების შევსება გააგრძელა ნეტავ, თუ სანოლზე მიაგდო გაზეთი? სულერთია! რაღა არ არის სულ ერთი? ის, თუ როგორ ექცევიან ხალხს! ისინი კარგ ავტომექანიკოსებს ჰგვანან. ისე გელაპარაკებიან, რომ გასიამოვნონ. ძალიან უბრალო საქმეს, ან საქციელს შეუძლია კმაყოფილება მოგგვაროს. შეიძლება უბრალო ყოფა სრულყოფილად მოგეჩვენოს. „ნუ იხმარ ასეთ სიტყვებს, — ვეუბნებოდი საკუთარ თავს. ეს დამლუპველი აღმოჩნდება შენთვის. ნამდვილად დამლუპველი. არ ვიცი რატომ. იყოს სრულყოფილება, უკვდავება და დროის უსასრულობა. ეს არაფერს არ ნიშნავს და არც დამლუპავს. არაფერი არ არსებობს ისეთი, რომელიც შენ ვალდებულებით დაგამძიმებს“. დავამთქნარე. სიგარეტის კოლოფი ამოვიღე. ექთანი დაბრუნდა და გაკრიალებული ღამის ქოთანი მომანოდა.

— ასეთი ტილოს ნაჭრები ხომ გაქვთ კიდევ?

— დიას. გმადლობთ.

— გოგო იქნება.

— აჰა.

ექთანი მაგიდას მიუჯდა. მე ჭურჭელი ფეხებთან დავიდე, დივანის ქვეშ.

— როდის დაიბადება?

— როცა დრო მოვა.

— ძალიან დაიღალა.

— ეს ბუნებრივია. ბავშვს სძინავს?

— დიას.

ექთანი საბუთების შევსებას შეუდგა. მე ღამის ჭურჭელი იატაკზე დავდგი და საპირ-ფარეშოში წავედი.

უნიტაზს თავსახური ავხადე და შარვალი შევიხსენი. ისეთი შეგრძნება მქონდა, თითქოს სულ არ მინდოდა მოფსმა, მაგრამ შარდი მოდიოდა, მოდიოდა და მოდიოდა, მერე შეცოტავდა და შეწყდა. ისეთი გრძნობა დამეუფლა, თითქოს მაგარი საქმე ჩავიდინე.

სიგარეტი პირში ჩავიდე. ფეხით ნაგვის ყუთს თავსახური ავხადე. იოიოს საცვალი იქ ეგდო. სიგარეტი კოლოფში ჩავაბრუნე და ნაგვიდან ის საცვალი ამოვიღე. წყალს მივუშვირე. მერე საპონი წავუსვი და გავრეცხე. მომეწონა ეს საცვალი, მასზე პეპლები იყო ამოქარგული. გავწურე და სარკეში ჩავიხედე. გასაპარსი ვიყავი.

საცვალი ხელში მეჭირა და ასე მივუყვებოდი დერეფანს. გზად ღამის ჭურჭელი ავიღე და პალატაში შევედი. იოიო პატარა, თეთრი მეტალის მაგიდასთან ჩაცუცქულიყო. მერე წამოდგა. მაგიდა ჭრაჭუნებდა და მასთან ერთად ირწეოდა. მინდოდა მხარი შემეშველებია, მაგრამ მან საწოლზე მოადინა ზღართანი. თუნუქის ჭურჭელი ხელიდან გამივარდა. იოიო ადგა, ჩემკენ მობრუნდა. მტკივნეულად გამიღიმა და მკლავზე ხელი მომიჭირა. მიყურებდა და დაყურსული. ცხვირის ნესტოები უფართოვდებოდა, კბილს კბილზე აცემინებდა. მერე ხელებზე დამეყრდნო. ჩაიცუცქა და ისევ ადგა. იოიოს თვალები მოეჭუტა და ისევ კბილს კბილზე აცემინებდა, ცხვირითაც ხმაურით სუნთქავდა. უცებ თავისი საცვალი შენიშნა და ხელებში მომაჩერდა.

იოიომ ხელები გამიშვა და მუცელზე დაინყო. ბარბაცით დადიოდა პალატაში. უცებ პატარა კურკლი ჩამოუგორდა და იატაკზე დავარდა. მერე სამშობიარო მაგიდასთან შეჩერდა. მე სუსასთან წავედი. ის გვერდზე გადაბრუნებულიყო და თხუნელა გულში ჩაეხუტებინა. იატაკიდან ღამის ჭურჭელი ავიღე და ტახტის ქვეშ შევაცურე.

იოიო რწევა-რწევით დადიოდა პალატაში. სამშობიარო მაგიდის გვერდით, იატაკზე პატარა კურკლი ეგდო. საცვალი რადიატორზე გადავფინე და ვუყურებდი, დააბიჯებდა თუ არა ის ფეხს კურკლს. იოიომ დაინახა კურკლი და ფეხი აარიდა. მერე აქეთ-იქით სიარულს მოჰყვა და ირგვლივ ყველაფერს: კედელს, პირსაბანს, ტახტს, თეთრი მეტალის კარადას, თეთრ მაგიდასა თუ ბავშვების სასწორს — ხელით ეხებოდა. ბოლოს პირსაბანზე ჩამოაწყო ხელები, ჩაიკუზა და ამოიკვნესა: „ვაიმე, დედიკო, დედა“. თან მარცხენა ხელს აქნევდა. მე ვერ მივხვდი, ვისკენ იშვერდა ხელს. მივუახლოვდი და მისი ხელი მუჭში მოვიქციე. ის კი შუბლით პირსაბანს დაეყრდნო და ოხრავდა. ცალი ხელი მკლავში ამოვდე და დავინახე თმები პირსაბანში როგორ ჩაეშალა. როგორც იქნა წელში გასწორდა და ტახტისკენ ბორძიკით წავიდა. ზურგზე წამოწვა. მუხლები მოხარა და გაჩაჩხა. მე ფეხებზე შევყურებდი. ხალათი განავალისგან ჰქონდა დასვრილი. ვუყურებდი მის შიშველ, თხელ, სუსტ და დაუძლურებულ ბარძაყებს. სასთუმალიდან ტილო ავიღე.

— მოდი გაგასუფთავებ.

იოიოს სუსტ ბარძაყებს ხელებით ვეხებოდი. ვაგინაცა და უკანა ტანიც დასიებული და დაღურჯებული ჰქონდა. საჯდომი ტილოთი გავესუფთავე. ტილო დავკეციე. ვფიქრობდი, სად შეიძლებოდა წამელო, ავდექი და ტახტის ქვეშ შევადგე. წიგნი იატაკზე ეგდო გადაშლილი. ახალი ტილო ავიღე და იოიოს საჯდომის ქვეშ შევუფინე. ერთხანს დავუყურებდი კურკლებით მოფენილ პალატის იატაკს. მერე წიგნს მივუბრუნდი. უცებ იოიომ ხელი მაგრად მომი-

ჭირა. წიგნისთვის თვალი არ მომიშორებია. „ერთი წვეთიც არ ხვდებოდა შემზარავ ხახაში, რომლის შიდა სივრცე სადა, კუპრივით შავი, პრიალა კედელივით გამოიყურებოდა. ეს კედელი ჰორიზონტიდან ორმოცდაათი გრადუსით იყო დახრილი და გულისამრევი სიჩქარით ბრუნავდა და ბრუნავდა, ირყეოდა და ირწეოდა, ხმაური მატულობდა. ეს ღრიალშერთული ყმუილი სულ უფრო და უფრო შემადრწუნებელი ხდებოდა — ასეთი ღრიალით ნიაგარის უდიდეს ჩანჩქერსაც არ გაურღვევია ცა...“

კარი შემოადლო ქალმა, რომლისთვისაც აქამდე თვალი არ მომიკრავს.

— როგორ არის აქ საქმე?

მე ვუყურებდი და არ ვიცოდი, რა უნდა მეთქვა. ქალი იატაკს დაშტერებოდა. მერე გამეხებულმა სასთუმალიდან ტილო აიღო.

— ეს რა გიქნიათ? სახლში ხომ არ იქცევით ასე? — თქვა და იატაკიდან კურკლები აკრიფა. მერე სუფთა ტილოებით დასვრილი იატაკი მოწმინდა და ტილოები ნაგავში მოისროლა.

— კარგია, რომ დადიხართ, მაგრამ გთხოვთ, ასე აღარ მოიქცეთ.

ქალი იოიოს მიუბრუნდა.

— აბა ვნახოთ როგორაა საქმე.

თავისი ფაფუკი თითებით საშო გაუსინჯა. მერე მუცელზე ხელი მოუთათუნა:

— იატაკი მეტად აღარ გააჭყყყიანოთ.

ქალმა იატაკზე დაგდებულ წიგნს დახედა.

— აღარ ვიზამთ, — ვთქვი მე.

ქალი წავიდა.

სკამზე დავჯექი. ფეხები ზემოთ ავნიე და წელში გავსწორდი. ტახტის ქვეშიდან ჭუჭყიანი ტილო გამოვადვრინე, წამოვდექი და ნაგავში მოვისროლე. უკანა ტანიდან ისევ წამოუვიდა იოიოს განავალი. ისევ გავასუფთავე და ახალი ტილო ჩავუფინე. იოიო ზურგზე იწვა, დაბნეული სახით შემომყურებდა და მომეჩვენა, რომ დაღლილობამ გაუარა. ჭუჭყიანი ტილო ნაგვის ყუთში ჩავტენე. ყუთი თითქმის სავსე იყო. მერე ხელები დავიბანე. იოიო ოხრავდა. სასთუმალთან ჩამოვუჯექი. მას საშო კიდევ უფრო მეტად დასიებოდა და გაღურჯებოდა. იოიო ისევ აკვნესდა: „ოჰ, ოჰ, ოჰ, ოჰ“. ჭინთვები დაეწყო და კვლავ დასვარა ტილო განავალით. მე მშვიდად ვიყავი. სამაგიეროდ, მას ისეთი სახე ჰქონდა, კაცი იფიქრებდა, საცაა ატირდებო, მაგრამ არ ტიროდა, კვნესოდა. მერე სუნთქვა შეეკრა და ასე სუნთქვაშეკრული იყო რამდენიმე წამს. მე ისევ მოვიქციე მისი ხელი მუჭაში. თან იატაკზე დაგდებულ წიგნს მივშტერებოდი. „თხემით ტერფამდე ზრიალი მოიღო მთამ, ირყეოდა ქარაფი. სახე ვერ მიმებრუნებინა და თავზარდაცემული ჩავფრენოდი ბალახის ძირკვებს. — სწორედ ესაა, — ვუთხარი ბოლოს მოხუცს, — სხვა რა უნდა იყოს, მალსტრემის გიგანტური მორეცია“.

იოიომ ხელი მაგრად მომიჭირა. შევხედე. წამონითლებულიყო და ფეხის წვერებით აწვებოდა სანოლს და თვალეზგაფართოებული შემომცქეროდა. გავუღიმე. დასიებული საშოს შუაში პატარა ნაპრალი ჩანდა. ჩავიხედე ამ ნაპრალში და რაღაცა მოწითალო-მოლურჯო დავინახე. ეს არ იყო თავი. მეგონა, ჯერ რაღაც ფაფისმაგვარი მასა უნდა წამოსულიყო.

ქანცგამოცლილი იოიო ლოგინზე გადაწვა, საშო შეეკუმშა.

— ისუნთქე!

ის რამდენიმე წუთს ქმინავდა და მერე ისევ ოხვრა დაიწყო.

— გაიჭინთე!

საშო უფრო და უფრო უსივდებოდა და ნაპრალი კიდევ უფრო უფართოვდებოდა. ნეტავ, რა მოჩანს ახლა? სერიოზული გარსია?

— გაიჭინთე!

იოიოს ძალა გამოეცალა და მოდუნდა. მარჯვენა ხელით იატაკიდან წიგნი ავიღე. — სა-მოცდამეშვიდე გვერდი, — ვთქვი ჩემთვის და წიგნის ფურცელი წინა გვერდზე გადავშალე. „იმიტომაც ამოგიყვანეთ აქ, რომ ეს ხედი უკეთ დაინახოთ და თხრობისას თვალწინ გქონდეთ არე-მიდამო“.

იოიოს ისევ დაეწყო ტკივილები. მარჯვენა ხელით წიგნი დავხურე და ჩანთაში მოვისროლე. ვფიქრობდი, დამეძახა ექიმებისთვის თუ არა. ძალიან ადრე არ იყოს. ადეკვატური გადაწყვეტილება უნდა მიმეღო. არ ვიცოდი, საით იყურებოდა იოიო. ის მარტო ტუჩებს ამოძრავებდა, თითქოს ამბობდა: „აჰ, აჰ, აჰ, აჰ“. მეჩვენებოდა, რომ მას თავი სულ სხვაგან ეგონა. იოიომ ხელი უფრო მაგრად მომიჭირა. უკვე კვნესაც უჭირდა, მაგრამ მაინც კვნესოდა და კვნესოდა. საშო კიდევ უფრო სივდებოდა, ნაპრაღიც უკვე თითნახევარზე გაიხსნა და გამოჩნდა წითელი მასა ლურჯი ზოლებით. იოიო ყურისწამლებად გმინავდა.

— გამოდი, პატარა მალსტრემო, ჩვენ უკვე დაგინახეთ!

ექიმს უნდა დავუძახო? ჯერ არა? სიმშვიდე არ დამიკარგავს. უკანა ტანიდან კვლავ გამოდიოდა განავალი და მე ტილოს ნაჭერი ისევ გამოვუცვალე. იოიო ჩახრინული ხმით კვნესოდა და მკლავზე ხელს მაგრად მიჭერდა. ხელი გავაშვებინე, სანოლზე ჩამოვადებინე და დერეფანში გავედი. ექთანი რაღაცას წერდა. შევყოყმანდი, როგორ მეთქვა.

— იქიდან რაღაცა მოჩანს და ალბათ მალე გამოვა.

ექთანმა წამით ამომხედა და ისევ ქალაქებს ჩააშტერდა:

— ჰო. ბებიაქალი ახლავე მოვა, — მითხრა და წერა განაგრძო.

მე უკან გავბრუნდი და დერეფანში მიმავალი ვფიქრობდი, რა უნდა მეპასუხა, „აჰა, კარგი?“. ნავედი პალატაში. სუსას თვალები გაეხილა და თხუნელა მაგრად ჩაეხუტებინა. იოიო ტახტის კიდეს ხელებით ჩაფრენოდა და ისევ კვნესოდა. მერე თანდათან ჩანყნარდა, მოდუნდა და ტახტზე გადაწვა. „ახლა რომ ექიმები შემოვიდნენ, გამოვა, რომ ცრუ განგაში ავტყხე?“

— სუსა, ფისი არ გინდა?

მიყურებდა და პასუხს არ მაძლევდა.

კარი გაიღო და რამდენიმე ადამიანი შემოვიდა. ვილაცამ ყველა ნათურა აანთო. საკაცე შემოაჩოჩეს. მასზე ვილაცა იწვა. ყველანი აქეთ-იქით დარბოდნენ. ისმოდა არეულ-დარეული ლაპარაკი: „ჩამოდი ძირს! ის სად მიდის? იმ მაგიდაზე დაწვეს. აქ სხვამაც ხომ უნდა იმშობიაროს. სულერთია. ჩამოდით საკაციდან ძირს! მე დაგეხმარებით. კაციც აქ არის? ნავიდეთ მეორე მაგიდასთან. მოიცადეთ! კარგი, ახლა ჩამოდით. იქითა მაგიდაზე ადით. შეძლებთ. თქვენ ხომ მესამედ მშობიარობთ?“

— დიახ, — თქვა სამშობიარო მაგიდაზე მწოლიარე ქალმა — ბუა მოდის.

სუსასთან ნავედი.

— ადგები, თუ ცოტა ხანს კიდევ იწვები?

მან კისერზე მომხვია ხელები.

— ცოტა ხანს იწვებით შენ და თხუნელა.

იოიოს ტკივილები განუახლდა. ისევ გავუნმინდე უკანა ტანი და საფენი გამოვუცვალე. „ასე, ასე!“ — ისმოდა მეორე სამშობიარო მაგიდიდან. იოიო უკვე ხრიალებდა. ვუყურებდი მის მოლილისფრო საშოს. მისი ტუჩების მოძრაობას. სახე დამანჭოდა და ლაბაბი ჩამოსწოდა. საშოს ბაგეები მოძრაობდნენ. იოიო იჭინებოდა. გულ-მკერდი ოფლით ჰქონდა დაცვარული. მე ვიდექი და არ ვიცოდი, რა უნდა მექნა. პერანგი შევიბნე.

„დამთავრდა“, — თქვა ვილაცამ მეორე სამშობიარო მაგიდასთან და იმავე წუთს ახალ-შობილის ხმაც მოისმა.

სუსას თავისი თხუნელა კიდევ უფრო მაგრად ჩაეხუტებინა. იოიო ხრიალებდა. სწრაფი ნაბიჯებით შემოვიდა ქალი, ქანცგამოცლილ იოიოს საშოში ჩახედა და ნავიდა. მე ვიდექი და არ ვიცოდი, მასთან დავრჩენილიყავი, თუ სუსასთან წავსულიყავი. ორი ქალი მოუახლოვდა ტახტს:

— გაიჭინეთ, გაიჭინეთ! — უთხრა ერთმა.

— ის ყრუა და ისე ილაპარაკეთ, რომ დაგინახოთ. მხოლოდ ტუჩების მოძრაობით განიშნებთ, რისი თქმა სურს.

— გაიჭინეთ! — ქალი იოიოსკენ დაიხარა, ხელი საზარდულზე დაადო და რამდენჯერმე გაუმეორა:

— გაიჭინთეთ, გაიჭინთეთ! გაიჭინთეთ! ისუნთქეთ, მშვიდად ისუნთქეთ, გაიჭინთეთ! მაგრად გაიჭინთეთ! გაიჭინთეთ.

პირველად თავი გამოჩნდა და მერე ყველაფერი მოჰყვა. ქალმა ახალშობილი იოიოს დაანახვა:

— ხედავ? გაჩნდა!

ჩვილი თეთრი ნაცხით, მუქნითელი შედედებული კოლტებითა და ალისფერი სისხლის წვეთებით იყო დაფარული. პირში და ცხვირში მოთავსებული მილიდან ლორწო გადმოდიოდა. ხვრეპისმაგვარი ხმა გაისმა. ბავშვმა წრიპინი დაიწყო.

— სუნთქავს? — იკითხა იოიომ ისე ხმამაღლა, არც უფიქრია, როგორ ხმას გამოსცემდა. რა თქმა უნდა, სუნთქავს.

ქალმა ლამის სახე დაადო მის სახეს და ხმამაღლა უთხრა:

— სუნთქავს გოგო. ყველაფერი კარგადაა.

ჩვილი გულზე დაანვინეს იოიოს. ის უყურებდა, სურდა შეხებოდა, მაგრამ ვერ ბედავდა. „პატარაა“, — თქვა მან და ახლა ის უკვე ანგარიშს უწევდა თავის ხმას.

სუსასთან გავედი და თავზე მოვეფერე, მან კი ხელები გამომიშვირა და მეც ხელში ავიყვანე. ახალშობილის თეთრი ჭიპლარი იოიოს საშოში ჩარჩა. ქალმა მაშით დახურა ჭიპლარი ორ ადგილას და მერე მაკრატლით გადაჭრა. ერთი მაშა იოიოს მუცელზე ედო, მეორე — ფეხებს შორის. ქალმა თქვა:

— ჯამი მომანოდეთ! ახლა მოდი ავწონოთ. საათზე იყურებოდით?

— ჩემი საათი არაა სწორი. — მივუგე დაბნეულმა.

ქალს მიაწოდეს ჯამი. მან იგი იოიოს ფეხებს შორის დადო და შიგ მაშა ჩაადგო.

— წადით დერეფანში და ნახეთ საათი. ის ზუსტია.

ბავშვი ოდნავ შეინძრა და თვალები დაახამხამა.

— არ ყვირის.

— აუცილებელი არაა, რომ იყვიროს.

ტახტს მეორე მხრიდან შემოვუარე და სუსასკენ წავედი. იოიომ მზერა ბავშიდან ჩემზე გადმოიტანა და გამიღიმა. მისი საშოდან რაღაცა წვეთავდა. ქალი მუცელს უზელდა.

— ფისი მინდა, — თქვა სუსამ.

— ჩვენ საპირფარეშოში წავალთ, — ვანიშნე იოიოს ტუჩებით.

სწრაფი ნაბიჯით გავუყევი დერეფანს.

— კარგად გეძინა?

— კი.

საპირფარეშოს კარი ღია იყო.

— ცოტას კიდევ მოითმენ?

— კი.

მე კომბინიზონის ღილები შევუხსენი და საცვალთან ერთად ჩავუწიე, ავწიე და უნიტაზზე დავსვი.

— ხომ არ გადმოვარდები?

— დამიჭირე.

ჩავიკუზე და იღლიებში მოვკიდე ხელი.

— რატომ არ ფსავ?

— მოიცადე.

შარდის ჩხრიალის ხმა გაისმა.

— ბავშვი დაიბადა?

— კი. შენ ხომ დაინახე!

— იოიოს აღარ ეტკინება მუცელი?

— ჯერ ისევ სტკივა. სეროზული გარსი უნდა გამოვიდეს. მერე ყველაფერი დამთავრდება.

— ეს სეროზული გარსი რა არის?

— ეს არის ის, რაშიც ბავშვი იყო.

— ჩანთა?

— დაახლოებით. დაამთავრე?

სუსა გადმოვსვი უნიტაზიდან. მაგარი ქალაქი დავარბილე და გავუნმინდე პატარა ფურჩულა, რომელიც ოდნავ შესწითლებოდა.

— გენვის?

— ცოტათი.

— სახლში გამახსენე. კრემს წაგისვამ. მე თითი დავისველე და ფურჩულა გამოვბანე. საცვალი და კომბინიზონი ავუნე და ღილები შევუკარი.

ქურთუკის ჯიბიდან იოგურტი და კოვზი უნდა ამომეღო. კარი გავაღე. დერეფანს გავუყევი. სუსამ ხელი მომკიდა:

— მამიკო, დაღლილი ხარ?

— არა. წამო.

იოიო თვალვებდახუჭული იწვა ტახტზე. ტანს ზემოთ საბანი ეფარა. ფეხებზეა ჯამი ედგა. ჯამი თითქმის სავსე იყო წითელი მასით.

პრაქტიკანტმა გამომიწოდა ზენარსა და საბანში გახვეული ახალშობილი. ბავშვს თვალები დაჭყეტილი ჰქონდა და მშვიდად, სადღაც იყურებოდა.

თარგმნა მიხეილ ბეროშვილმა

საპარჯიშოები

17. 11. 01

კომპიუტერის ჩართვა დიდად საოცარი რამაა. ეს რაღაც მონყობილობა გაუთავებლად ზუზუნებს და შრიალებს. ამით მხოლოდ ისეთ წვრილმან საქმეს ვაკეთებ, როგორც წერაა. პირადად მე მისი შესაძლებლობების მეასედს, თუ უფრო ნაკლებს, ვიყენებ. წერა ისეთი მარგინალური საქმიანობაა, რომ მისთვის სპეციალური მანქანა ძნელად მოიძებნება. კომპიუტერიც მხოლოდ კომუნიკატორი და გასართობი უფროა. თანაც ხელით წერა აღარ შემიძლია. კაცმა რომ თქვას, ის, რაც ამით გამოდის, პასტიტ და ქალაღლით ვითომ რატომ ვერ გამოვიდოდა? არ ვიცი, რატომ. ალბათ იმიტომ, რომ შეუძებელია უკან დაბრუნება მაშინ, როცა ყველა კომპიუტერს იყენებს. მე რაღატომ უნდა ვთქვა უარი იმ უპირატესობებზე, რაც კომპიუტერს აქვს. მით უმეტეს, რომ ეს უპირატესობები ჩემი წერის პროცესს უკავშირდება და ტექნოლოგიებისა და მათი სულიერი მდგომარეობის შემადგენელი ნაწილია. სულიერ მდგომარეობაში იგულისხმება ყველაფრის შეცვლა-შესწორება კვალის დაუტოვებლად. მაშინ როცა საბეჭდი მანქანა მეტ ძალისხმევას, ყურადღების მთლიანად კონცენტრაციას ითხოვს. ქალაღლზე დანერვილი აზრი ხომ აბსოლუტურად განსხვავდება ნაფიქრალისგან. კომპიუტერით გამოთქმული აზრი, ცოტა არ იყოს, სხვის ნაფიქრალს ჩამოჰგავს. თუმცა ფორმა მისთვის მე უნდა მიმეცა სიტყვებისა და წინადადებების მეშვეობით. მე უნდა ჩამომეყალიბებინა სწორად და გასაგებად ის აზრი, რაც თავში მიტრიალებდა, როგორც მილიარდიდან ერთ-ერთი არარეალიზებული შესაძლებლობა. პოტენციურად მე ყველაფრის თქმა შემიძლია, იმისიც კი, რისი თქმაც თითქოს შეუძლებელია. თანაც ზუსტად ისევე, როგორც კომპიუტერს. რამდენადაც ვიცი, სინაპსები ტვინში იმავე პრინციპით მუშაობენ ($1/0 =$ დენი არის/დენი არ არის), როგორითაც კომპიუტერი.

საბეჭდი მანქანით მუშაობა მეტ ოსტატობას მოითხოვს, რაც დღეს აღარავის სჭირდება. შესაძლებელია, ვინც იცოდა, თუ როგორ უნდა გამოეყენებინა „უნის“ საბეჭდი მანქანის ძნელად დასამორჩილებელი კლავიატურა, ფლობს იმ გამოცდილებას, რომელსაც მოკლებულნი არიან ისინი, ვინც თავიდანვე კომპიუტერის გამოყენება დაიწყო. ჩანს, კომპიუტერი წერის პროცესს დემოკრატიულს ხდის. არ ვიცი, ხალხს ეს რამდენად ესმის, მაგრამ ჩემთვის ცოტა ძნელად გასაგებია, რადგანაც, მე ჯერ კიდევ ქვის ხანაში ვცხოვრობ, იმ დროში, როცა სიტყვა სამუდამოდ რჩებოდა ქალაღლზე. მე ჯერ კიდევ ვერ გავიაზრე, რომ წერა და ფიქრი ერთიმეორისგან დიდად არ განსხვავდება და ორივე თითქმის ერთნაირად ნაკლებმნიშვნელოვანია.

ზოგი წერას იმიტომ იწყებს, რომ უბრალოდ მოსწონს მაგიდასთან ჯდომა, ქალაღლების ქექვა და ფურცლებზე ამბების გადატანა. მგონი, მათ ბავშვობაშივე იცოდნენ, რომ წერას დაიწყებდნენ. ჩემი აზრით, ასეთი მწერლები არიან იან კროსი და ანდრუს კივირაჰკი. მათთვის მწერლობა ნამდვილი პროფესიაა, რიგიანი და რეგულარული, როგორც სხვებისთვის სხვა პროფესიები. თანაც ისინი შესაბამისად ცხოვრობენ. ვფიქრობ, ბედნიერადაც გრძნობენ თავს. თუმცა რასაც ისინი წერენ, მე არ მაინტერესებს, რადგან უბრალოდ და ჩვეულებრივად მეჩვენება.

ჩემი აზრით, ის, რომ მწერალი ხარ, სასიამოვნოცაა, საპატივცემულოც და ნორმალურიც. მწერლის ბურჟუაზიული ყოფის ბრწყინვალეობას, როცა ვინცე თვალთმაქცობას, მწერალი ვარ-მეთქი, ხანდახან მეც ვეზიარები ხოლმე. რაკი ხალხს მწერლები სჭირდება, ალბათ ამიტომ იმათაც თავიანთი პროფესიის საჭიროებაში ეჭვიც არ ეპარებათ. საზოგადოებას ისინი უყვარს. ამ სიყვარულს მწერლები ნამდვილად იმსახურებენ და კიდევ პურს არსობისას. ნამდვილ მწერალთაგან განსხვავებით სხვებმა წერა იმიტომ დაიწყეს, რომ არ იციან, რა აკეთონ, რაზე იფიქრონ, რადგანაც მწერლობა (უმაღლესი კატეგორიის რიგიანი

მწერლების წყალობით) არის ერთ-ერთი „არ ვიცი, რა ვქნას“ ყველაზე აღიარებული ფორმა. ამიტომაცაა რომ ის სხვებიც უსინჯავენ გემოს წერას იმ იმედით, რაღაცა გამოგვივაო. თითქოს ამ გზით პასუხისმგებლობას იხსნიან იმ ცხოვრების წინაშე, რომელსაც თავი და ბოლო ვერ გაუგეს. თანაც წერა თითქოს იმის საშუალებასაც აძლევთ, საზოგადოებასთან გარკვეული დისტანცია იყოს. და თუ აღიარებას ვერ მიაღწიე, არავინ შეგანუხებს. თავს დაგანებებენ, ბოლოს და ბოლოს, მოგეშვებიან და შენც ისეთი ცხოვრებით იცხოვრებ, როგორც ისინი იხსნიან, ანუ არ იცხოვრებ ისე, როგორც არ გინდა რომ იცხოვრო, ამისათვის კი თვითმკვლელობის იდეას ელოლიავენ. გეშინია, ნილაბი არ ჩამოგხსნან, არ გაცხადდეს შენი სიყალბე, არ თქვან, მწერლის სახელს ვილაც ურცხვი, მშიშარა დეზერტირი ამოფარებულიაო. თვითმკვლელობით კი შეგიძლია მარადიულ სიცოცხლეს ეზიარო.

ყველაზე კეთილი ადამიანებიც კი აღიარებენ, ცხოვრება ბრძოლააო. თუ ეს ასეა, მაშინ საზოგადოების ცხოვრების ყველაზე ბუნებრივი გამოხატულება ომი ყოფილა. ე. ი. ცხოვრებას, ანუ ბრძოლას, ვერაფერს ვერავითარ ხელოვნურ საზღვარს ვერ დაუნესებს. ამ ომში შესაძლებელია მთელი მონდომებით იცხოვრო. ძველებმა იცოდნენ, რომ ომი მეფეებისა და დიდებულებისათვის ერთადერთი ბრწყინვალე გართობა იყო. ისინი, ვისაც ყველაზე მეტი თავისუფლება ჰქონდათ, დროს ომისათვის იყენებდნენ.

ომისთვის მეფეებსა და დიდებულებს, რა თქმა უნდა, ყმებიც სჭირდებოდათ. რაც მეტ ყმასა და ცხენს გაიყვანდნენ ომში, მით მეტ სიამოვნებასა და პატივისცემას იმსახურებდნენ. საყოველთაოდ ცნობილია, მეოცე საუკუნეში სავალდებულო სამხედრო სამსახურის მეშვეობით გენერლებმა შეძლეს ყველა მამაკაცი ომის ყმად ექციათ, ქალებს კი ჭრილობების შეხვევა დაევადათ. საქმე იქამდე მივიდა, რომ ომი ყველასათვის ხელმისაწვდომი და დემოკრატიული გახდა. თუმცა იმავდროულად მან დაკარგა თავისი უწინდელი მომხიბვლელობა და ამაზრზენ მოვლენად იქცა. ამადვე იქცა პოლიტიკაც, რომელიც მანამდე ომისათვის მზადებასა და შემდგომში ნადავლის გადანაწილებას გულისხმობდა. ეს ყველაფერი დაავიწყებინა ატომური ბომბის შექმნამ. რა სიამოვნება უნდა მოგანიჭოს ომმა, რომელიც ხელის რამდენიმე მოძრაობით შეგიძლია დაასრულო? ასეთ ომში ადრენალინის გამოყოფაზე ლაპარაკიც კი ზედმეტია. ადრე ომი სათავგადასავლო ისტორიას ჩამოჰგავდა, ის ყველაფრისგან სუბლიმებული და ტრანსფორმებული უნდა ყოფილიყო. ვფიქრობ, მან უნდა დაიბრუნოს ადრინდელი დიდებულება, თანაც მდაბიოთაგან უნდა იყოს კონფირმაციული.

გაზაფხულზე, როგორც კი მიწა ამწვანდებოდა, მხედარი ომში მიდიოდა და იბრძოდა მანამდე, სანამ ძალა ერჩოდა. ხოლო როცა მკლავი უწინდელ სიმარჯვეს ჰკარგავდა და ძელები ტეხვას უწყებდნენ, მაშინ მიუჯდებოდა ხოლმე კერიას და იწყებდა თავისი ცხოვრების მშვენიერი ეპიზოდების, ანუ გადატანილი ომების, გახსენებას. ხოლო თუ ვილაც ომის „მხიარულ“ ორომტრიალში ჩაკვდა, მერე რა, სამაგიეროდ ცხოვრება ნაცხოვრები იყო, ხოლო ომი — ნაომარი.

მე 1962 წელს დავიბადე. სწორედ ამ წელს საფრანგეთმა ალჟირი დატოვა, ხოლო კუბის კრიზისი ისე დამთავრდა, რომ საბჭოთა კავშირს თავისი ატომური რაკეტები არ გამოუყენებია. ძველმოდურმა, ნაპოლეონის დროინდელმა ომებმა პრესტიჟი დაკარგა. ხოლო დიდი, არმაგედონად წოდებული, ტექნოლოგიური ომი არ შედგა. ჩანს, მან სახე იცვალა.

მეც ყველაფრის გადადება დამებედა. მამამ მოახერხა და სანამ შვიდი შემისრულდებოდა, ექვსი წლისა შემეყვანა სკოლაში, რომ 18 წლამდე სკოლის დამთავრებაც მომესწრო და უნივერსიტეტის სტუდენტიც გავმხდარიყავი. მხოლოდ ამ გზით შეიძლებოდა სავალდებულო სამხედრო სამსახურის თავიდან აცილება.

თვითონ ის რამდენჯერმე გადაურჩა გერმანიის ჯარში განწვევას. ჯერ ერთი, უფროსი შვილი და ერთადერთი ვაჟი იყო ოჯახში, რომლის უფროსიც, ანუ პაპაჩემი, ომს ჩაეყლაპა, მეორეც — მორიგი მობილიზაციის დროს ნაცნობმა კოერულმა ექიმმა, ცნობა მისცა,

რომ ფილტვებით იყო დავადებული (პატარობისას მას ნამდვილად უნახეს რამდენიმე ლაქა ფილტვებზე) და თუმცა, როგორც მამულების პატრონი, ვალდებული იყო ჯარი სურსათით მოემარაგებინა, ის ყოველგვარი სამუშაოდან კი არა, სკოლიდანაც კი გაათავისუფლეს. მამიდაჩემი დღემდე შურით ყვება, რომ მამაჩემის ავადმყოფობის ძალიან ეშინოდათ, ის კი სრულიად ჯანმრთელი თავისუფლად დააბიჯებდა.

წინაპრებს ჩვენთვის არანაირი საბრძოლო ტრადიცია არ გადმოუციათ. მარტო ომის შიში გადმოგვცეს. ომი კი არც ღირსებაა და არც თავგადასავალი. ესაა ტყეში გაქცევა, პირუტყვის გატაცება, სახლების გადაწვა, შიმშილი, შიში. ბაბუაჩემის თავგადასავლებიდან მხოლოდ ერთი ეპიზოდი დამამახსოვრდა. კერძოდ ის, თუ როგორ დასვეს ის სამხრეთ ესტონეთისა თუ ჩრდილოეთ ლატვიის, ერთი სიტყვით, ლივლანდიის სამრეკლოში არტილერიის ხელმძღვანელად. თურმე რამდენიმე ღამის უძილო, იატაკზე ნამონოლილიყო და ისე ჩასძინებოდა, რომ ირგვლივ მიმდინარე ბრძოლებისა და ქვემეხების გრიალიც კი არ გაუგია. ეკლესიის სამრეკლოც, გასაოცრად, გადაურჩა დანგრევას. ჰოდა, მეც ძილი მიჩვენია ომს. „Dozmiz, dozmiz, plutot vivze“, დიახაც, ძილი, ძილი სჯობს ცხოვრებას. ძილის თანამდევნი კი სიზმარია, რომელსაც ვერაფერს გაუგებს კაცი. ის ზოგჯერ ისეთი შემაწუხებელია, რომ ხვდები, ცხოვრება უფრო ადვილია, ვიდრე სიზმრის ნახვა: ცხოვრების გაუგებრობას ადრე თუ გვიან თავს დააღწევ, სიზმარში კი ეს ცოტა ძნელია. სხვათა შორის, ნუხელ სიზმარი ვნახე: ვილაც გლეხის სახლში ვიყავი, კედელთან, ქოთნით ყვავილი იდგა, არ ვიცო, ვარდი თუ ასკილი, ჯერ არ გაყვავებულიყო, მაგრამ რატომღაც დარწმუნებული ვიყავი, ნითელი ყვავილი უნდა ჰქონოდა. ამავდროულად თითქოს ის და-ძმის სისხლის აღრევით დაბადებული ბავშვი იყო, რომელიც აუცილებლად უნდა გადაემაღათ. ის არავის უნდა მოხვედროდა თვალში და სამუდამოდ კედელთან უნდა დარჩენილიყო. მე კი მყავდა ერთი ბებერი, უშნო და ამაზრზენი ცოლი, რომელთან რაღაც ისეთი მაკავშირებდა, რომ არ შემეძლო მიტოვება, რაც ყველას გაოგნებას იწვევდა. მე მრცხვენოდა ასეთი მეუღლის. მას მეჩხერი, ჭაღარა თმა თავზე პალმის ფოთლებივით ეფინა. უნიტაზზე მჯდარი თავს წყლით ისველებდა და ეს ამშვიდებდა. საშინლად ნერვიულს, მეტისმეტი შრომისგან კანი მზეზე გამოშრობოდა და გაუხეშებოდა. სახლის წინ დიდი ადგილი გვქონდა, საყანედ მოხნული. ვილაცამ მკითხა, ნამდვილად გინდა სოფელში ცხოვრებაო? აქ ხომ ვერც თეატრში ნახვალ და ვერც კონცერტზე ივლიო. მე კი გულდაგულ და თანაც ფრანგულად ვუპასუხე, რომ არც ქალაქში დავდიოდი კონცერტებსა და თეატრში. აქ კი იყო „სუბსტანცე“. მხედველობაში მქონდა ყანა, რომელსაც გავყურებდი, მაინტერესებდა, ხეები თუ ჩრდილავდა მას. ქობის ნახევრად ჩამონგრეული სახურავი მარადმწვანე ხავსით იყო დაფარული. გადავწყვიტე, თუ ბავშვი გვეყოლებოდა მარტოს უნდა გამეზარდა, დედის გარეშე. თუმცა არავინ მაძლევდა იმის გარანტიას, ბავშვი შენაირი გაიზრდებო. მაინც დარწმუნებული ვიყავი, რომ მეყვარებოდა.

გუშინ საღამოს, მარის კვარტალში, კაფე „etoile man – quate“-ში, შევხვდი პარიზში ჩამოსულ ჟერომს, რომელიც შაბათ-კვირას მეგობარ ქალთან ერთად ატარებდა. მან ჭიქა ღვინოზე მიმიპატიჟა. იმ კაფეში რამდენიმე წლის წინაც ვიჯექი იმ იმედით, ეგებ შევხვდე-მეთქი ვინმეს. ახლა ვხვდებოდი. თვითონაც არ ვიცოდი, რისი იმედი უნდა მქონოდა, ამდენად ჩემი საქციელი ლოგიკას არ ექვემდებარებოდა. არ მინდოდა იქ წასვლა. უფრო დიდი სიამოვნებით შინ დავბრუნდებოდი და ტელევიზორს ვუყურებდი, დაღლილი ვიყავი. შეხვედრა რვის ნახევარზე დავთქვით, მანამდე დრო სამსახურში უნდა მომეკლა. მეტროში რომ ჩავედი, გამოაცხადეს, რომ ჰოტელ „დე ვილში“ საეჭვო პაკეტი იპოვესო, (შესაძლოა ასაფეთქებელი ნივთიერება) და მოძრაობა ნახევარი საათით შეჩერებულიყო. მატარებელი ნელ-ნელა მიდიოდა შატელამდე, იქიდან კი ფეხით უნდა მევლო. ჟერომს თან ახლდა ერთი ნორვეგიელი მეგობარი. მთარგმნელი აღმოჩნდა. სანდომიანი, საყურიანი ბიჭი იყო, აშკარად ცისფერი. საუბარი გავაბით. ვთქვი: ალბათ ინსტიტუტს მივატოვებ-მეთქი. ჟერომმა მკითხა, პარიზ-

ში მაინც თუ დარჩებიო. თავი გავაქნიე. რა უნდა მეკეთებინა პარიზში? მაშ რას აპირებო? მეც ადექი და გულახდილად ვუთხარი, წარმოდგენა არა მაქვს-მეთქი. მერე იმაზე დავიწყეთ ლაპარაკი, რას გააკეთებდა თითოეული ჩვენგანი, იმას რომ არ აკეთებდეს, რასაც დღეს აკეთებს.

მთარგმნელი ფიქრობდა, რომ მზარეულად ივარგებდა. აზრად არ მოსვლია ეთქვა, სწავლას გავაგრძელებ ან ჟურნალისტობას მოვკიდებ ხელსო. მგონი, არც იცოდა, საერთოდ რა საქმის კეთება შეეძლო. მე დავინტერესდი, თარგმანით საფრანგეთში თავის გატანა თუ შეიძლებოდა. იმან მიპასუხა, თითქმის შეუძლებელია, მაგრამ როგორღაც ვახერხებო. მივხვდი, მასაც ჩემსავით ცხოვრების ეშინოდა და ცდილობდა გაქცეოდა მას და განმარტოებულიყო. დიახ, არსებობენ ადამიანები, რომლებიც სიამოვნებით ცხოვრობენ განმარტოებით. სამწუხაროდ, ესტონეთში მხოლოდ მთარგმნელობით თავს ვერ ირჩენ, თორემ სიამოვნებით მოვკიდებდი ხელს ამ საქმეს. ჟურნალისტობაც გამორიცხულია, ჭირის დღესავით მძულს ეს საქმე. მასწავლებლობა? სისულელეა. სხვებს რა უნდა ვასწავლო, როცა მე თვითონ არ ვიცი, როგორ ვიცხოვრო. მე ჯერ კიდევ მოსწავლეობის პერიოდი მაქვს. სხვა არჩევანიც რომ არ არის? ერთი პერიოდი ნაკრძალში მუშაობაზე ვოცნებობდი. ახლა ესეც შეუძლებლად მეჩვენება, რადგან ეს ჩინოვნიკების საქმიანობაა, ანუ სამხედრო სამსახურის გარკვეული ფორმა. იმიტომაც მიჩვენია ყველაფრის გადავადება, რომ იძულებული არ გავხდე, ცხოვრება დავინყო.

დილით შეშინებულმა გავიღვიძე. ეს მომავლის შიში იყო. ფული მჭირდება, საიდან და როგორ უნდა მეშოვნა? იყო დრო, მეგონა, სიყვარული ყველა პრობლემას ჭრის-მეთქი და ყველას უაზრო მიზნებისაკენ კი არა, რომელიც თვალსა და ხელს შუა შეიძლება გამქრალიყო, არამედ სიყვარულისკენ უნდა ესწრაფა. ფული თუ უფულობა? რას მომცემს ფული უსიყვარულოდ? მაგრამ მე უკვე არც ამ მისწრაფებისა მჯერა. რადგანაც, მგონია, რომ არ არსებობს ისეთი სიყვარული, რომელიც ყველაფრისაგან გიხსნის და გადაგარჩენს, თუნდაც თვით სიცოცხლისგან. სიყვარული ადამიანური და თანაც ფარდობითია. ის პრობლემებს დროებით მიაყურებს ხოლმე. სიყვარული ბადებს განცდას, რომ მთელი სიცოცხლის მანძილზე ვიღაც ხელისგულზე გატარებს. მაგრამ საქმე ისაა, რომ პარტნიორიც იგივეს მოელის შენგან. სამწუხაროდ, ამ ორმხრივ მოლოდინს ასრულება არ უნერია. მე ვიცი, მთლიანად ვერც სიყვარული მიხსნის და ვერც ვერაფერი მიწიერი გამათავისუფლებს ცხოვრებისაგან. ერთ მშვენიერ დღესაც ჩემი ცრუ ილუზიების არსენალი ამოიწურება. ასეთ სიტუაციაში ერთადერთი რეალური ხსნა უნდა იყოს არენდა, მაგრამ ეს ჯერ ჰორიზონტზეც არ ჩანს.

დღევანდელი ბიზნესმენები, ბირჟის მაკლერები და მენეჯერები, ფაქტიურად, ჯარისკაცები არიან. შეხედეთ მათ ძლიერ პროფილებს, მათ ანთებულ თვალებს, ადრენალი რომ ჩქეფს. რა სექსუალურად გამოიყურება მათი გაპრიალებული ფეხსაცმელები. ძვირფასი კოსტიუმები, ძვირადღირებული მანქანები და ა. შ. მათთვის იგივეა, რაც მეომრისთვის მუნდირი, რკინის ჯავშანი და საომარი ცხენი. ისინი ის დიდებულები არიან, რომელთათვისაც მუშაობს მთელი მსოფლიოს „ყმაგლებობა“. იმ მსოფლიოსი, რომელსაც თანდათან იპყრობენ და ინაწილებენ. ვინ იცის, რამდენი მათგანი ჩამოვარდა ცხენიდან, სამაგიეროდ, სხვები მოახტნენ უნაგირს. ბევრიც, უკვე მოხუცი, კერიას უზის და იხსენებს წარსულს. მათ არ აღელვებთ არც ხალხის ტანჯვა, არც ღარიბთა უბედურება, არც ადრე გაზაფხულზე ომში მიმავალთა ბედი. მათ არ სჭირდებათ არც სახელმწიფო და არც ერი. ისინი შეთანხმდნენ, რომ მათი ძვირფასი სიცოცხლე დროებითია. ამიტომ ამ წარმავალ ცხოვრებაში მხოლოდ მოსაძლიერებელი დრო სჭირდებათ, რათა მერე ყველაფერი ხელში იგდონ. მაშინ კი აღარ იქნება ხუმრობის დრო. ის კულტურა, რომლის წარმომადგენელიც მე ვარ, მათ არც აინტერესებთ და არც აღელვებთ. ჩვენ გვადელვებს ჩვენი სახელმწიფოს ბედიცა და ერის არსებობის გამართლებაც. რაინდებს არ ანალვლებთ ის, რაც ჩვენ გადავიტანეთ. ჩვენ თვითონ ვაძლევთ იმის შესაძლებლობას, დაივიწყონ ყველაფერი, რაც ოდესმე შეგვითავაზებია, მათ ხომ ეს ისედაც არაფერში სჭირდებოდათ. მაგრამ გაივლის დრო და იმათაც მოენატრებათ

ეს ყველაფერი, მაგრამ მაშინ უკვე სხვები იქნებიან შემთავაზებლები. ისინი, ვინც რაიმე ახალს მოიფიქრებენ. ჩვენ კი აღარ დაგვრჩება არაფერი.

კიდევ რამდენი დრო დამრჩა? როდის შეწყვეტს „ჭენებას“ ცხოვრება ჩემი სახლის წინ? ამ დროისათვის მექნება იარაღი? არა, ცხოვრებისათვის კი არა, ჩემთვის!

მოსაწყენი და მშვიდი კვირა დილა გათენდა. თერთმეტის ნახევარია და ხალხს დარაბები არ გაუღია, ზოგს არც ფარდა აქვს გადაწეული. ერთადერთი ბინა, სადაც სინათლე ანთია, ჩემი ოთახის პირდაპირაა. ჩანს, იქ წიგნიც უკვე წაიკითხეს. საერთოდ, იმ ბინაში ბევრს კითხულობენ. ხშირად ვხედავ აივნის კარის ღიობში ხელს, წიგნი რომ უჭირავს. მკითხველს ფეხები რაღაცაზე აქვს შემოწყობილი. ჩანს, სავარძელში ზის და წიგნს მაგიდის ნათურა უნათებს. იმ ბინაში ორნი ცხოვრობენ: ქალი და მამაკაცი. მკითხველი ქალია. არ ვიცი, რა წიგნებს კითხულობს. ქალაქი ხომ ერთობლიობაა, მასიური უცხო ცხოვრების სურათებისა, რომელთა მნიშვნელობას ვერასდროს მიხვდები, ისევე, როგორც მუნჯური ფილმების ხმიან კადრებს, ანდა ხმიანი ფილმის უხმო სურათებს. და მე, ცხოვრების მორევის შუაგულში, ვცდილობ, ცხოვრების აზრის გარკვევას. მიინდა ავაგო ხიდი, რომელიც, როგორც წარსულთან, ასევე მომავალთან დამაკავშირებს.

სიზმარს ვიხსენებ. უცნაური იყო, ვითომ მამაჩემს ჰყავდა შვეულმფრენი, რომელსაც მე ვმართავდი. უფრო სწორად, თავის თავს თვითონვე მართავდა. მე საჭესთან ვიჯექი, გვერდით მამაჩემი მეჯდა. ძალიან დაბლა ვფრინავდით, თითქმის ქალაქის განათებული ქუჩის გასწვრივ. მეგონა, სადაცაა მაღალ შენობებს შევეჯახებით-მეთქი. მათი შავი სილუეტები მოგვყვებოდა. მამა მამშვიდებდა, ისეთ სიმაღლეზე ვართ, ცუდი არაფერი გველისო, მაგრამ ეჭვი მეპარებოდა იმიტომ, რომ ცხადად ვხედავდი, როგორ დარბოდა ქუჩის გასწვრივ ერთი კაცი. ჩვენ ვითომ გასაღები გვჭირდებოდა. იმ კაცს კი სწორედ ეს გასაღები აეღო. ოღონდ როდის, ვერ შევამჩნიე. შვეულმფრენი ქუჩაზე ეშვებოდა. კაცმა ტრამვაის გადაუსწრო. გავეკიდე. ის მიხვდა, რომ ჩვენ გასაღები გვჭირდებოდა... თუმცა... შეიძლება მან მამა მოატყუა, როცა შვეულმფრენი მიჰყიდა. არადა, მამამ ამ შვეულმფრენის გამო მთელი დანაზოგი დახარჯა. დედას არ უნდოდა შვეულმფრენი. შემდეგ ეს ამბავი (სიზმრები ვილაციის მოყოლილ ამბებად იქცნენ) რაღაც ბურუსში გაეხვია. ვითომ მთელ ოჯახს ერთად მოგვეყარა თავი. ჩემი დებიც კი იქ იყვნენ. მე მქონდა ოთახი, რომელშიც ვილაციის სამზარეულოს დიდი მაგიდა იდგა. თანაც მთელი ოთახი ძველი ბინიდან გადმოტანილი ყვავილებით იყო მოფენილი. ერთი პატარა არყის ხე, უკვე შეყვითლებული, ქოთნით იატაკზე ჩრდილში დაედგათ. მე ფანჯრის რაფაზე გადავდგი, რადგანაც ზამთრის დაბალი მზის სხივები იქამდე სწვდებოდა, მაგრამ ეს უკვე აღარ იყო არყის ხე, ქცეულიყო წითელ ჭინჭრად, რომელიც ძალიან იხდენდა მზის სხივებს.

გუშინ საღამოს სამი შვეიცარიელი მწერლის ინტერვიუს ვუსმენდი ტელევიზორში. მათგან ერთი ახალგაზრდა იყო. გარეგნობის მიხედვით თუ ვიმსჯელებთ, ფრიად წინდახედული და მოწესრიგებული ჩანდა. მის წიგნებში საშინელებები იყო აღწერილი და მთლიანად ძალმომრეობის პრობლემებს ეძღვნებოდა. ვფიქრობ, ასეთი წერის სტილი ჰქონდა და კიდევ სურვილი, თვითონაც ასეთი ყოფილიყო. მაგრამ ასეთი რამ, როგორც წესი, არ გამოსდით მოწესრიგებულსა და წინდახედულ ადამიანებს.

მეორე იყო ახალგაზრდა ქალი, უფრო სწორედ, გოგონა, რომელსაც შემთხვევით რაღაცა დაენერა და ეს რაღაცა ისეთ ბესტსელერად ქცეულა, რომ ოცდაექვს ენაზე ეთარგმნათ. წიგნში ის თავის ცხოვრებას აღწერდა და დაახლოებით ასე იწყებოდა: „როცა მამამ მიგვატოვა...“ გოგონა, ჩანდა, არ მოელოდა ასეთ წარმატებას და ცოტა დაბნეული იყო, თუმცა ცდილობდა არ დასტყობოდა და თავდაჯერებით თამაშობდა სახელგანთქმულობას. ინტერვიუშიც განაცხადა, მინდოდა ისეთი წიგნი წამეკითხა, რომელშიც ჩემი ცხოვრება იქნებოდა აღწერილი და რაკი მსგავსი ვერაფერი ვიპოვე, ავდექი და თვითონ დავწერეო. საზღვარგარეთ რომ ვყოფილიყავი, მეც ვიტყოდი ასეთ ტყუილს.

მესამე იყო შავგვრემანი, შავწვერიანი, ნერვიული ტიპი. საუბრისას სახის ნაკვეთე-

ბი უთამაშებდა. თურმე სადღაც სოფელში ცხოვრობდა, საძოვრებსა და ძროხებს შორის. სოფლის გზებზე ეხეტებოდა და ხომ ცნობილია, რომ ფიქრისთვის სიარული საუკეთესო საშუალებაა. ის ნელა წერდა, მერე ნაწერი ქალაქში გადაჰქონდა მელნით, რადგანაც მიაჩნდა, რომ მელანი სისხლივით მგრძნობიარეა. მისი ნაწარმოებების თემა, ძირითადად, კრიმინალური ისტორიები იყო.

წერის საგანი, თითქმის თავს გადახდენილი ამბავია. რატომ შეემთხვევა ხოლმე ზოგიერთს ასეთი რამ, სხვებს კი არა, არ ვიცი. ჩემი აზრით, ეს ხდება იმის გამო, რომ პიროვნებას უჭირს ცხოვრების შეცნობა, ანდა აწყდება საშინელ უსამართლობას. ჩვენ ვიბადებით და ვიზრდებით იმ შეგრძნებით, რომ ჩვენ (მე, ჩემს მშობელს, წინაპრებსა თუ მთელ ერს) უსამართლოდ მოგვექცნენ. პროცესი გააყალბეს, ჩვენები არ გაითვალისწინეს. უბრალოდ, ვერ გაგვიგეს. ყოველ შემთხვევაში, რაღაც შეცდომა მოხდა. საქმე ისე უნდა წარმართო, ყველასთვის გასაგები იყოს. წერის დროს ბევრი ავტორი თავს იმართლებს ხოლმე, ხოლო თუ სხვებზე წერს, მაშინ უფრო მეტად საგრძნობია თავის მართლება – მართალი სიტყვის, ზოგადად, სამართლიანობისა თუ თანაგრძნობის ძიება. სიმართლე კი სწორედ სიტყვებში ჟონავს. ხოდა, უნდა ვცადო, ამ მასალისგან ისეთი ძირი შევკრა, რომ მასზე სამართლიანობამ იხაროს. ბოლოს და ბოლოს, ჩვენ, ხალხსაც, ხომ უნდა მოგვისმინოს ვინმემ. ხომ უნდა მოგვეცეს იმის საშუალება, ვთქვათ, რომ ყველაფერი ისე არაა, როგორც ერთი შეხედვით ჩანს და არც ისეთები ვართ, როგორადაც ერთი შეხედვით გამოვიყურებით. უნდა გაგვჩვენოს და ამოძრავდეს გულები, სადაც ზრახვა ჩაბუდებულია და გაქვავებულია. მართალ ნაწარმოებებად მე მიმაჩნია „სიმართლე და სამართლიანობა“, „პროცესი“, „იდიოტი“, „ქალი კამელიებით“, რომლის ავტორის მამაც, უფროსი დიუმა, უკანონო შვილი, თავის თავზე არაფერს წერდა. მხოლოდ იმაზე ზრუნავდა, როგორმე წარმატებისთვის მიეღწია და ამ გზით თავი დაემკვიდრებინა საზოგადოებაში. ამ თემას დიუმა უმცროსი შეეხო და სცადა, თავისი მშობლებისათვის ადამიანური სახე დაებრუნებინა და მათთვის უსამართლობა ჩამოერეცხა.

მე დარწმუნებული ვარ ტამსარეს ოჯახის ისტორიაც რაღაც საიდუმლოს მალავს. თუ გულმოდგინეთ ჩავუკვირდებით, აღმოვაჩინებ კიდევ. თუმცა, იქნებ აღმოჩენილიცაა, ოღონდ ვერ შევამჩნიეთ. ის ხომ სულ თავის მართლებაშია, თითქოს თავის უდანაშაულობას უმტკიცებდეს ვინმეს. კარგი ადვოკატივით უხვსიტყვიანია, მაგრამ მაინც ძალიან გულისამაჩუყებელი. მან იცის, როგორ მოიგოს აუდიტორიის გული.

ბავშვობაში მომწონდა, მამას რომ ვეკამათებოდი ან ვენინააღმდეგებოდი. სამზარეულოში მე მაგიდასთან ფანჯრის მხარეს ვიჯექი, მამა მაგიდის თავში. ერთი სიტყვით, ჩვენ მხოლოდ მაგიდის კუთხე გვეყოფდა, მაგრამ მეგონა, რომ ძალიან შორს იყო ჩემგან, მოკლედ, ორივენი ჩამოვგავდით ბარიერის აქეთ-იქით მყოფთ. ის ბრალდებული იყო, მე — ბრალმდებელი. ან ის იყო მოსამართლე, მე კი ბრალდებულის ადვოკატი. ჩემი აზრით, მამაჩემი არასოდეს იყო მართალი, მაინც ყოველთვის ერთსა და იმავეს მიმეორებდა: „მომეშვი, ბიჭო, ნულარ მეკამათები“. მიუხედავად იმისა, რომ მტყუანი იყო, ბოლოს მაინც მართალი გამოდიოდა. ახლა ვხვდები, არ იცოდა, როგორ დაეცვა თავი ჩემი ბრალდებებისგან და თავის მართლებას იწყებდა. ხოდა, ჩემი განცდაც, რომ მამა არ იყო მართალი, წარმოადგენდა მისი ამ განცდის ანარეკლს. ის თავს დამნაშავედ გრძნობდა, თუმცა არ იცოდა, რაში იყო დამნაშავე.

სამაგიეროდ, აზრადაც არ მომსვლია, დედას ან ბებოს შევკამათებოდი. ერთადერთხელ ვუთხარი ბებოს „დებილო“-მეთქი და მერე მთელი დღე ვკანკალებდი, რომ მამა ამის გამო დამსჯიდა, მაგრამ არაფერიც არ მომხდარა. მან რაღაც კი მითხრა, მაგრამ ეს არაფერი იყო ბებიაჩემის ჩუმ მუქარასთან შედარებით.

თავიდან მამასთან ნებისმიერ თემაზე შემეძლო საუბარი. სულ ვლაპარაკობდით. როცა მივუყვებოდით თავისუფლებისა თუ პოლუს ქუჩებს კივიმაეს საუნამდე. ორივე ქუჩა საკმაოდ გრძელი იყო და ორივე ჩემი ბავშვობის დროინდელ უტკბეს მოგონებად დარჩა. კითხვებს

ვუსვამდი, ის კი ყველაფერზე დეტალურ და ლოგიკურ პასუხს მაძლევდა. თან ყველაფერს მიხსნიდა. მამა ძალიან ჭკვიანი იყო. ასეთნაირად სხვა არავინ მელაპარაკებოდა. მაშინ ის ესტონეთის სასოფლო-სამეურნეო აკადემიაში დაუსწრებელზე სწავლობდა. ახლავ ვხვდები, რომ ის წლები მისი ცხოვრების ყველაზე ბედნიერი ხანა იყო. მან მიზანს მიაღწია. მამაჩემის უმცროს და-ძმებს შეეძლოთ უნივერსიტეტში სწავლის გაგრძელება, მას კი არა. ვილატას ხომ უნდა მიეხედა ეზო-ყურესთვის. ამიტომ იანედას ტექნიკუმში მიღებული განათლებით დაკმაყოფილდა. ომის მერე კი შიშისგან უნივერსიტეტში სწავლაზე ლაპარაკიც ზედმეტი იყო. ერთხელ, ლენინგრადის ბაზარში პასპორტი მოპარეს და მთელი წელიწადი, სანამ მისი ამბავი კარგად არ გამოიკვლიეს (ბაბუაჩემის ჩრდილი მუდამ თან სდევდა), ახალი პასპორტი არ აღირსეს. საბრალოდ მთელი ის წელიწადი შიშში გაატარა. ბოლოს და ბოლოს, ყველაფერი კეთილად დამთავრდა.

ერთხელაც, მამა ივანობის დღესასწაულზე მატარებლით შინ რომ ბრუნდებოდა, დილით, რატუმის მოედანზე, ერთ თანასოფელს გადაჰყრია და იმას უთქვამს, რომ ტყეში გახიზნულებს მოუკლავთ ერთი კაცი, რომელიც, როგორც ამბობენ, ბაბუაჩემის მკვლელი ყოფილა.

არ მახსოვს, როდის შევწყვიტეთ მე და მამამ ჩვენი საუბრები. არც ის მახსოვს, როდის გამიჩნდა მის მიმართ სიძულვილის გრძნობა და ამის გამო სირცხვილისაც. როდის ჩაბარდა წარსულს ჩვენი ბედნიერი სეირნობები პოლუსა და თავისუფლების ქუჩებში. ისეთი განცდა მქონდა, თითქოს მამამ მიმატოვა.

ახლა ვფიქრობ, ალბათ იმიტომ, რომ ის განსაკუთრებულ სიყვარულს შუათანა დისადმი იჩენდა. ჩემი და სპორტული ნიჭით დაჯილდოებული აღმოჩნდა და სრულიად ახალგაზრდა უკვე ესტონეთის საბჭოთა სოციალისტური რესპუბლიკის ჩემპიონი იყო ცურვაში. მე სპორტი არ მიტაცებდა. მამა ამის თაობაზე დედასთანაც კი ჩიოდა. სწორედ მაშინ ვიგრძენი თავი შეურაცხყოფილად. ჩემი დის სპორტული კარიერა ცუდად დამთავრდა, ბევრი ტრამვა მიიღო, მერე ბულემიით დაავადდა და საბოლოოდ ფსიქიატრიულ საავადმყოფოში მოხვდა. ამან მე და ჩემი და დაგვაახლოვა. სანამ ის წარმატებული სპორტსმენი იყო, მძულდა. ვცდილობდი, მისთვის ცხოვრება ჯოჯოხეთად მექცია. სულ ერთსა და იმავეზე ვეჩხუბებოდი, აალაგე ჩვენი საწერი მაგიდა-მეთქი. ის ვარჯიშიდან ისეთი დაღლილი ბრუნდებოდა, არაფერის თავი არ ჰქონდა, მე კი ვუშარდებოდი.

ჩემი ლიტერატურული კარიერა ძალიან ჩამოჰგავდა ჩემი დის სპორტულ კარიერას. ჩვენს ოჯახში სწორედ ჩემი და იყო პირველი, ვინც წერა დაიწყო, ვინც დააინტერესა კულტურამ და ვინც ზურგი აქცია მამის მატერიალურ ღირებულებებს. ის იყო პირველი, ვინც ხელოვნებას მიმართა, როგორც დროშასა და იარაღს, თავისუფლებისათვის ბრძოლაში. მე მხოლოდ ვბაძავდი მას. ის აშკარად, ბევრად ნიჭიერი იყო, ვიდრე მე. მართალია, მამაჩემი ამბავებს ჩემით, მაგრამ მიაჩნია, რომ ჩემი ეს საქმიანობა დროებითია და რომ მე გულდაგულ ვცდილობ ყველაფრის წახდენას, რათა ბოლოს ცუდად ვიგრძნო თავი. მეც ვიცი, რომ არა მაქვს ასე ცხოვრების უფლება.

გვიანი შემოდგომის ნესტიანი, ცივი მონაცრისფრო დღე იდგა. თითქოს გამოდარებას აპირებდა, მაგრამ საღამოსაკენ ცა გავარდისფერდა. ვიგრძენი, თხლად მეცვა მაშინ, როცა ხალხი ქუდებით დადიოდა, ხოლო ოთახის ძაღლებისთვის ჟილეტები ჩაეცვათ. ხეებს ფოთლები სცვიოდა. განსაკუთრებით ნაბლის ფოთლებს გადაეპენტათ ქუჩები. წიფლის ხეები წითელ-ყვითლად კრთოდნენ. ტყე ისევ დაბურული იყო, ოღონდ ბილიკები დაეფარა ბინდს. სიჩუმე იდგა. ზამთრის პირის სიჩუმე. სადღაც შორიდან ისმოდა კოდალას ნისკარტის კაკუნნი, მოტოციკლის ხმა და პანია ჩიტის ფრთების ნაზი შრიალი. უცებ ვილატის მობილურის ზარმა დაარღვია სიმშვიდე, ამას ცხენის ფლოქვების ყრუ თქარათქური მოჰყვა. ცხენოსნებს ლოყები ასწითლებოდათ.

საღამოს ტელევიზიით „სიკვდილი ვენეციაში“ აჩვენეს. წერა აზრის გამოთქმისა და დამლვის თამაშია. ოღონდ ეს ისეთი დამალვაა, რომელსაც ადვილად მიაგნებ. გამოთქმა კი

იმგვარია, რომელშიც ვერაფრით გაერკვევი. უდავოა, რომ თომას მანი დამალვის ვირტუოზი და „თვალთმაქცი“ იყო. საინტერესოა, მალერი მართლა ვენეციაში მოკვდა თუ ხოლერამ მოუღო ბოლო. ჩაიკოვსკი რომ ხოლერით მოკვდა, ეს ვიცი.

19. 11. 01

სიზმარი ასეთი იყო: საუნას ათბობდნენ. ღუმელში ცეცხლი ენთო, სინათლე კედელსა და იატაკზე ციმციმებდა. კედელთან ელაგა დანვრილებული შეშა. საუნა გაცივდა, რადგანაც შეშა სწრაფად იწვოდა. საუნის ღუმელი რატომღაც წინა ოთახში ენთო და სითბო კარის გავლით დაორთქლილ ოთახამდე ძლივს აღწევდა. რალაცას ვწერდი და მინდოდა ყველას წაეკითხა, მაგრამ ვიფიქრე, სჯობს ჯერ თავად წავიკითხო-მეთქი. მერე ბავშვობის მეგობრის, რეინის, სახლში ვიყავი. მაგრამ იქ, ჩემდა გასაკვირად, მარტი ცხოვრობდა. ამ დროს კაურის ძმამ დამირეკა, კალანაში ვარ, ჩემს სახლშიო. მკითხა, როდის მოხვალო? მხოლოდ ის ხელნაწერი მქონდა, რომელიც მას უნდა წაეკითხა, მაგრამ ველოსიპედის გასაღებების ასხმულაც მქონდა მისაცემი. შევპირდი, ხუთ-შვიდ წუთში შეგხვდები კალესტეში, ჩემს ძველ სახლთან-მეთქი. ვითომ იქ ჯერ კიდევ ვცხოვრობდი. გასაღებებიც ვითომ იქა მქონდა დასატოვებელი. სინამდვილეში კი ჯერ კიდევ რეინი – მარტის სახლის გარშემო დავყალიბდი. მერე ვითომ მთხოვა, ღუმელი აანთეო, თვითონ კი კარის ლიობში იდგა და კარნიზს ამაგრებდა. მივიწვიე საუნაში, რომელიც ისევ თბებოდა. არადა წასასვლელი ვიყავი შეხვედრაზე, რომელზეც ჩემთვის მნიშვნელოვანი საქმე წყდებოდა, მაგრამ ვერ მოვახერხე.

ჩემს ქუჩაზე ჩემი ორი მეგობარი ცხოვრობდა. ერთი – რეინი, მეორე – თიინა. ხშირად მიფიქრია, რომელი უფრო მეძვირფასებოდა. ალბათ თიინა, მაგრამ ანგარიში ორივესთან მქონდა გასასწორებელი. თიინა ჩემზე ერთი წლით უმცროსი იყო, და ჩემი აზრით, ცოტა უტვინოც. მეჩხუბებოდა, გინდა თუ არა, კატას მოეფერეო. ერთ უპატრონო კატაზე მეუბნებოდა, რომელიც ჩვენი მარნის ფანჯარაზე წამოსკუპებული მზეს ეფიცებოდა ხოლმე. საშინელი შესახედავი იყო, ბენვგაბურძენილი, ბეხლენი. დიდი შანსი იყო, რალაც ავადმყოფობა გადამდებოდა და ამიტომ ახლოს არ ვეკარებოდი. ამის გამო თიინა მკვლელს მეძახდა. მე ამას შეურაცხყოფად აღვიქვამდი. მან კი არ იცოდა, რას ნიშნავდა სიტყვა „მკვლელი“ და ვერც ვუხსნიდი. არადა, მისთვის მკვლელი ვიყავი და მორჩა. ახლა ვფიქრობ, რა კარგი იქნებოდა, კატა მყოლოდა. სოფელში ყველას ჰყავს. ამ ბინასაც ძალიან მოუხდებოდა. ბოლოს და ბოლოს, სულიერი იყო. თანაც სახლში დროზე დაბრუნების მიზეზიც მექნებოდა. როცა მაცივარს მივუახლოვდებოდი, კატა ფეხებზე ამომაცოცდებოდა კნავილით. შემჩნეული მაქვს, რომ კატებს ყველაზე მეტად მაცივარი უყვართ. მაცივრის კარის ხმა ისევე ზემოქმედებს მათზე, როგორც ადამიანზე მალვიძარას ზარის ხმა. მეზობლებს, რომლებიც ჩემს მოპირდაპირე ბინაში ცხოვრობდნენ, ჰყავდათ კატა, რომელიც, თუ მარტო რჩებოდა, გაუსაძლისად კნაოდა და ფხოჭნიდა კარს. იქიდან ისეთი ხმები გამოდიოდა, ვფიქრობდი, კარგა მოზრდილი კატა იქნება-მეთქი. მაგრამ, როცა გაზაფხულზე სახურავიდან ჩემს ოთახში შემოძვრა, აღმოჩნდა რომ პანანინა იყო. თთქმის უხმაუროდ დაიზღაზნებოდა. თავიდან არ მჯეროდა, რომ ეს ჩემი მეზობლების კატა იყო, მაგრამ ბატონი რენარდი მარწმუნებდა, იმათიაო. ერთხელაც მეზობლებს მივუკაკუნე. კარს არ აღებდნენ, მეგონა, შინ არავინ იყო. ბატონმა რენარდმა მირჩია, კარგად დააბრაახუნეო. აღმოჩნდა, რომ ეძინათ. ჩანდა, მეპატრონეს ყველა მდგმურის ცხოვრების წესი და ჩვევები ძირფესვიანად ჰქონდა შესწავლილი. მოკლედ, ერთხელ კიდევ დავაბრაახუნე. იმ დღის მერე კატა აღარ მინახავს. აღარც კარზე ფხაჭუნის ხმა გამიგია. ერთ დღეს კი მათ ახალი კატა მოიყვანეს.

ერთხელაც, ლიფტში ერთი მოტოციკლისტის ქუდიანი ბიჭი დამემგზავრა. ქურთუკში შეყუჟული ჰყავდა კატა, რომელიც შეშინებული აცეცებდა თვალებს აქეთ-იქით. ბიჭმა მითხრა, ამას ლიფტი არასდროს უნახავს და ამიტომაც ასე შეშინებულიო. მოკლედ, იმ ბინაში, თურმე, ახალგაზრდები ცხოვრობდნენ. არ ვიცი, ახალი კატა დაიტოვებს თუ არა. ყოველ შემთხვევაში, მე აღარც კატის კნავილი გამიგია, აღარც კარის ფხაჭუნის ხმა. ესტონეთში რომ დავბრუნდები, აუცილებლად ვიყოლიებ კატას ან ძაღლს. თუმცა არ ვიცი,

სად ვიცხოვრებ ან როგორ აენყოფა ჩემი ცხოვრება. ისეთი შეგრძნება მაქვს, თითქოს ეს-ტონეტში არასდროს მიცხოვრია.

განვლილი ცხოვრება აუტანელი მეჩვენება. ყურადღება მივაქციე, რომ ბევრი ჩემი ხნის მამაკაცი, რომელსაც მარტოობა ანუხებს ან ადამიანებთან ურთიერთობის პრობლემა აქვს, ძალს იძენს, იშვიათად კატას. ეს საქციელი ცხოვრებასთან შერიგებას ჩამოჰგავს. მიშელ იუდიბეკსაც შეუძენია ერთი ძალი, თუმცა მას ახალგაზრდა და ლამაზი ცოლი უნდა ჰყოლოდა. მან ინტერვიუშიც კი აღნიშნა, რომ არანაირ პრობლემებს არ აწყდებოდა და იდეალური ურთიერთობა ჰქონდა ძალთან. ახლავა მივხვდი, რომ ცხოველებს ადამიანებთან გულწრფელი ურთიერთობა შეუძლიათ. ისინი შენს ყოველ მოძრაობაზე რეაგირებენ, მთლად შენზე არიან დამოკიდებული და ამას სხვადასხვაგვარად გამოხატავენ. ესეც ბევრ რამეს ნიშნავს, მიუხედავად იმისა, რომ ჩვენთვის შორეულ სამყაროში მკვიდრობენ. ალბათ ერთ კატას მაინც შევიძენ. ძალის შეძენა რევოლუციური ნაბიჯი იქნება იმიტომ, რომ ამ საქციელით შენ ვიღაცას არათუ ძალიან უახლოვდები, არამედ თითქმის ენებები. ეს კი მე ჩვევად არა მაქვს. ყოველთვის ვანიჭებდი უპირატესობას დისტანციასა და ვუფრთხილდებოდი თავისუფლებას. ურთიერთობის შეწყვეტა შეიძლება კარგი იყოს, მაგრამ ასე ვერ მოექცევი ძალს. C' est ca Le problème.

ცოტა ხნის წინ გავარკვიე, რომ რეინი, რომელიც ჩემზე ორი წლით უფროსი მეგონა, თურმე ოთხი წლით უფროსი ყოფილა. მიკვირდა, ჩვენთან, ასე პატარებთან, როგორ თამაშობდა. მართალია ვფიქრობდი, რომ მასზე ჭკვიანი ვიყავი, მაგრამ ფიზიკურად ვერც კი შევედრებოდი. ერთხელ რეინის ინიციატივით მის ბაღში, შეშის გროვის შუაში გამართულ ქოხში, კოცონი დავანთეთ. ბებიაჩემმა გამოგვიჭირა. საოჯახო სასამართლოზე ბებო ყვებოდა, როგორ მოდიოდა ქოხიდან მთლად მიტკლისფერი რეინი. არ მახსოვს, დაგვსაჯეს თუ არა. მე ალბათ ყველაფერი რეინს გადავბრალე, რაკი ის ჩემზე უფროსი იყო.

რეინისაგან ათ რუბლად გდრ-ს თვითგორია ვიყიდე. თეთრი ბორბლები ჰქონდა. რძის საყიდლად იმითი დავდიოდი. ბოთლებს მეტალზე ბრახაბრუხი გაუდიოდა და წონასწორობას აკარგვინებდა. ცარიელ ბოთლებს მალაზიაშივე ვაბრუნებდი და იქიდან ცოტა ფულს ვიღებდი, თუმცა ეს აკრძალული მქონდა. ხურდა სამზარეულოს კარადაში თევზის ფორმის შუშის თასში ეყარა. იმ ხურდას არავინ თვლიდა, ამიტომ ხანდახან კაპიკებს ვიპარავდი. ზოგჯერ მამას ჯიბეშიც ვძვრებოდი ათი ან ოცკაპიკიანის მოსაპარად. ეს, ალბათ, სკოლამდე იყო, იმიტომ რომ ვერ ვანგარიშობდი და დედას ვეკითხებოდი ხოლმე, რამდენი იქნება ორმოცს სამოცდაათი რომ მივუმატო-მეთქი.

— შენ ისევ შენს კაპიკებს ანგარიშობ? — ერთხელაც მკითხა დედამ. შემრცხვა, რომ ჩემი საიდუმლო გამჟღავნდა, თუმცა ამ ამბავს გამოძიება არ მოჰყოლია. გამოძიება ცოტა მოგვიანებით დაიწყო. ცხვირსახოცების უჯრაში დედა თავის სამკაულებს ინახავდა. მე განსაკუთრებით მომწონდა შუშის მძივი. ყველაფერი კი: გულსაბნევი, ქარვის მძივი, ასრუბლიანები ეკატერინეს გამოსახულებით — ერთად ენყო ხავერდის ყუთში. არ ვიცი, რომელი ოჯახისგან გადმოგვეცა მემკვიდრეობით. ალბათ მამის ოჯახისგან. რალაც მნიშვნელოვანი ამბავი უკავშირდებოდა ამ ნივთებს.

მე ძალიან მიყვარდა იმ უჯრის ქექვა. ამ ქექვას ერთი გამართლება ჰქონდა: ვალაგებ. მაგრამ მაშინ სამზარეულოს უჯრებიც უნდა მელაგებინა, ნემსებისა და ძაფების უჯრაც, სადაც ერთმანეთში აბურდული ძაფები ენყო, ხოლო დახარისხებული ღილები უნესრიგოდ ეყარა. დანა-ჩანგლის უჯრაში ჩანყობილი ვერცხლის ახალ კოვზებს კბილის პასტით უნდოდა დაპირილება. გულწრფელად მსიამოვნებდა ეს საქმიანობა (რასაც ახლა ვაკეთებ, ესეც უჯრების დალაგებაა. იმ უჯრების, რომელსაც მიხურავენ და აღარ გააღებენ). მაგრამ მე მაინც ყველაზე მეტად ცხვირსახოცების უჯრა მიზიდავდა. იმ უჯრის სურნელი დღესაც ცხვირში მილიტინებს. მგონი, ეს დედას მძივის სურნელი იყო. ცხვირსახოცების ქვეშ ვერცხლის რუბლიანები ენყო. მე სათითაოდ მიმქონდა ისინი რეინთან. აღარ მახსოვს, სანაცვლოდ რას ვღებულობდი. მგონი, დაპირებების მეტს არც არაფერს. ბოლოს და ბოლოს, ეს ამბავი გამოამკარავდა. აი, ამას კი მოჰყვა დიდი პროცესი. მე მესმოდა, რომ ქურდობა ერთ-

ერთი ყველაზე საშინელი დანაშაულია, ამიტომ ძალიან მეშინოდა, მაგრამ როცა ფულს ვიღებდი, მაშინ ამაზე არ ვფიქრობდი. თუმცა მესმოდა, რომ ქურდი ქურდია და მისი შენდობა არ შეიძლება. მაინც თავს იმით ვიმართლებდი, ფული ძველია და არავის არაფერში სჭირდებოდა-მეთქი. ვტყუოდი. სინამდვილეში ვიცოდი, რომ ეს ძვირფასი ნივთები იყო. ამ გზით ვცდილობდი რეინისთვის დამემტკიცებინა, რომ მე მაგარი ბიჭი ვიყავი და მიუხედავად უმცროსობისა, არაფრით ჩამოვუვარდებოდი. მაშინ მე ასე ხუთი წლისა თუ ვიქნებოდი. მაგრამ დავშინდი. ყველა მომხდარზე ჩურჩულვებდა. მე ეზოში, ასკილის ბურქთან ვიდექი და მეგონა, რომ ჩემი ცხოვრება დამთავრდა. გულით მსურდა, ეს ყველაფერი არ მომხდარიყო.

არ მახსოვს, მაშინ როგორ დამსაჯეს. სამაგიეროდ მორიგი დასჯა დამამახსოვრდა. დედამ სარდაფში მიკრა თავი და მიბრძანა, შარვალი ჩამენია. ეს მკაცრი სასჯელი ახალი სპორტული შარვლის ტაოტით დასვრის გამო დავიმსახურე. რა ჩემი ბრალი იყო, თუ ვილა-ცამ მანქანა შეაკეთა და ტაოტიანი ჯოხი ხეს შეანმინდა. იმხელა ხმაზე ვყვიროდი... დედამ რამდენჯერმე დამარტყა. მე დარტყმამდე ვინყებდი ყვირილს. უსამართლოდ მსჯიდნენ, რადგანაც ამჯერად ნამდვილად არ ვყოფილვარ დამნაშავე.

ზოგადად, ვცდილობდი დედას მოწონება და ქება დამემსახურებინა. როცა შინ ბრუნდებოდა, წინ მივეგებებოდი და მძიმე ჩანთებს ჩამოვართმევდი ხოლმე. სანოვაგე სამზარეულოში მიმქონდა და ყველაფერს თავის ადგილზე ვანყობდი. ხშირად ქუჩაშიც ველოდებოდი და როგორც კი თვალს მოვკრავდი, მისკენ გავრბოდი. როგორც დედა ამტკიცებს, ამ დროისათვის უკვე ახლომხედველი ვიყავი. ამის დასტურად კი იმას იშველიებს, რომ მაშინ მხედავდი, როცა გაიხლოვდებოდიო, გზის ნახევარი რომ მქონდა გამოვლილიო. ახლომხედველობა კი ერთ საექიმო შემონმებაზე დამიდგინეს. „აჩკარიკი“ უნდა გავმხდარიყავი. ამან თავზარი დამცა. ამიტომ სათვალის რეცეპტი „გავაქრე“, ვიცოდი, ეს დანაშაული იყო, დედასაც გულს ვატკენდი, ვიცოდი, დედა არა მარტო ამაში, იმაშიც დამნაშაულვებდა, რომ ღამე სიბნელეში კითხვისაგან თვალები დავიავადე.

ხშირად მაგზავნიდნენ სარდაფში რაღაცის ამოსატანად. ხან ქვაბიო, ხან სტაფილო, კარტოფილი თუ ჯემიო. ერთხელაც დედამ კვერცხის ამოტანა დამავალა. ბრეტელებიანი, ბამბის მოკლე შარვალი მეცვა, წინ ჯიბეებით. ჩვევად მქონდა, კარებს მუცლით ვაღებდი ხოლმე. ამჯერადაც ასე მოვიქეცი და, რა თქმა უნდა, კვერცხებიც დავამტვრიე და დედაც გავაბრაზე. მახსოვს მითხრა:

— რა გჭირს, რატომ ხარ ასეთი მოუქნელი. თანაც ხელები არა გაქვსო? — შემრცხვა, მაგრამ ვერაფრით ვაღიარებდი, რომ მართლაც მოუქნელი ვიყავი.

ოდესღაც მე და რეინმა „რიგა-ვეფის“ საბავშვო ტელეფონები შევიძინეთ და ჩვენს სახლებს შორის ხაზი გავაბით (იმ დროს ტელეფონი ჩვენს ქუჩაზე არავის ჰქონდა). მავთული ხშირად ფუჭდებოდა. მეეჭვება, იმ ტელეფონით ბევრი გველაპარაკა, მაგრამ მახსოვს, სულ იმის მოლოდინში ვიყავი, ან ახლა დამირეკავს, ან ახლა-მეთქი.

ზაფხულობით რეინი და თინა სოფელში მიდიოდნენ. ჩვენ — არსად და მარტო საშინლად მოწყენილი ვიყავი ხოლმე, მაგრამ როცა შინ იყვნენ და ერთად ვთამაშობდით, სულ ვჩხუბობდით, რა გვეთამაშა. ერთხელ, რეინის მამის სახელოსნოში რომ ვთამაშობდით, რეინმა მიბრძანა, დაზგაზე დავნოლილიყავი და შარვალი გამეხადა. ეს აზრი რაღაც არ მომეწონა, მაგრამ წინააღმდეგობის განევის შემეშინდა, დედიკოს ბიჭად რომ არ მოვენათლე. რეინს სურდა ეჩვენებინა, რას აკეთებენ დიდები ღამ-ღამობით. მე ეს სულაც არ მაინტერესებდა. ის ზემოდან დამანვა. ისე შემრცხვა, რა მექნა არ ვიცოდი. რეინმა დამაფიცა, რომ ამას არავის ვუამბობდი. მაგრამ მე ისე მრცხვენოდა, რა მათქმევინებდა.

ზაფხულობით ბებიას სოფელ მოდრიკუში მივყავდი სტუმრად მამიდასთან. მამიდა ტექნიკუმის მასწავლებელი იყო და ჰყავდა ჩემზე ორი წლით უმცროსი ბიჭი. სულ ვჩხუბობდით. ჩასული არ ვიყავით, წამოსვლა მინდოდა. სახლი მენატრებოდა. თუმცა მერე მთელი წელი სულმოუთქმელად ველოდი, როდის წავიდოდით მოდრიკუში ან ისინი როდის ჩამოვიდოდნენ ჩვენთან. იმათ მწვანე მოსკვიჩი 1103 ჰყავდათ. სკოლიდან მომავალი გზის ბოლო

მონაკვეთს კისრისტეხით გავიზრბენდი ხოლმე იმ იმედით, ეგებ სახლთან მწვანე მოსკვიჩი დავინახო-მეთქი, თუმცა არასდროს მხვდებოდა. და გულდანყვეტილი ვიხსენებდი ჩემს მამიდაშვილს და იმას, თუ რას ვთამაშობდით ერთად. ძირითადად, ვჩხუბობდით.

მე ძალიან მომწონდა მამიდა კოიდულას სახლი მორდიკუში. მინდოდა, ჩვენც ასეთი სახლი გვქონოდა. აქ გამეფებული საოცარი ნესრიგის წყალობით მთელი სახლი სიმშვიდეს გფენდა. ერთ ოთახში მთელ კედელზე წიგნების თაროები იყო აყუდებული და წიგნები ორ რიგად ეწყო. მამიდას ყველა ტომი ჰქონდა სერიიდან „სახმელეთო და საზღვაო თავგადასავლები“. ჩვენ კი, სახლში მხოლოდ „განძის კუნძული“ და კიდევ ერთი წიგნი თუ მოგვეძევებოდა. მე ან საწოლში, ან სავარძელში მოვკალათდებოდი ხოლმე და ვენაფებოდი წიგნებს. ყველაზე კარგი ის იყო, რომ მამიდას სახლში არავინ მეჩხუბებოდა, გეყო კითხვა, წადი ვაშლის ხეს ძირი შემოუთოხნეო. რას აკეთებდა ან სად იყო ამ დროს ჩემი მამიდაშვილი, არ მახსოვს.

სამსახურში წასვლის წინ მამიდა კოიდულა სამზარეულოს მაგიდაზე საუზმეს ტოვებდა. ყველაფერს თეთრი, კრიალა ტილო ეფარა... და მიუხედავად იმისა, რომ ივნისი იყო, იმ ტილოს ქვეშიდან ნითელი პამიდვრები იჭყიტებოდნენ.

მამიდასთან ყოფნა მიყვარდა. აქ ყველაფერი მომწონდა და, რაც მთავარია, სიმყუდროვესა და სიმშვიდეს მფენდა. ისინი ჩვენსავით შრომით წელზე ფეხს არ იდგამდნენ. თანაც ერთიანი, ტკბილი ოჯახი ჰქონდათ.

ის ურთიერთობები, რაც ბავშვობაში გვაქვს, ჩანს, მთელი ცხოვრების მანძილზე მეორდება. სულ ერთი და იგივეა. მოლოდინი და იმედგაცრუება. რა წარმოდგენებიც ადამიანებზე მქონდა, სულ გამიცრუვდა. მათი ყოველგვარი კავშირი ურთიერთგამომრიცხავია, ამიტომ არასდროს არანაირ დაჯგუფებებში არ გავერთიანებულვარ. ის კი არა, საბავშვო თამაშისაც კი, რომელსაც „წრეში ბურთი“ ერქვა, მეშინოდა და არ ვთამაშობდი.

ნელ-ნელა რეინი და თიინა მშორდებოდნენ. რეინი, ალბათ, იმიტომ რომ უკვე ჭაბუკი გახდა, მე კი ისევ ბავშვი ვიყავი. თიინა კი გოგო იყო და თოჯინებით ერთობოდა, რაც მე არ მაინტერესებდა. ან ის და რეინი ველარ ეწყობოდნენ ერთმანეთს და თუ ერთთან ყოფნას ვარჩევდი, მეორე მოღალატედ მთვლიდა. ახლა ვიცი, რომ ეს ასე არ იყო, მაგრამ ამ გამოცდილებამ ცხოვრების მაგალითის ძალა შეიძინა.

ისე, ცხოვრებაში ყოველთვის ორი მეგობარი მყავდა. რომელთაც შორისაც არჩევანი უნდა გამეკეთებინა. ერთი იყო ბიჭი, მეორე — გოგონა. კაცი და ქალი. ორივე ჩემზე ან უფროსი, ან უმცროსი. ბევრს ვცდილობდი, მათს შენარჩუნებას, მაგრამ არაფერიც არ გამომდიოდა, იმიტომ რომ ცხოვრება მცდელობა არაა. კაცი ან ცხოვრობ, ან არა. თანაც ცხოვრებისეულ გამოცდილებას თუ არ გაითვალისწინებ, მეორე მცდელობას აზრი არა აქვს. უკვე მეორმოცე წელში ვარ და ვგრძნობ, რომ ცხოვრება ჯერ არ დამიწყია. რაც აქამდე იყო, იყო მხოლოდ სპექტაკლი. მინდა კი ნამდვილი ცხოვრების დანყება? ძალიან მინდა ჩავწვდე სხვადასხვა საგნის არსს. მაგრამ ვერ ვახერხებ და აღარც მაინტერესებს. ასე კი შორს ნამდვილად ვერ წავა კაცი.

ბავშვობაში ცხოვრების რამდენიმე სტილს გავუსინჯე გემო. მაგალითად, როგორია მსახიობის ცხოვრება. გულით მინდოდა მსახიობი გავმხდარიყავი და ჩემი ინიციატივით, გულის ფანცქალით, შევალე თეატრალური ჯგუფის კარი. ეს იყო „სახლმმართველობის თეატრალური ჯგუფი“. ღმერთმა უწყის, საიდან მომივიდა თავში ეს აზრი. იქაური ბავშვების ცოტა კი მეშინოდა, მაგრამ სამი წლის განმავლობაში საახალწლო სპექტაკლებში მთავარ როლებს ვასრულებდი. ერთ წელიწადს კაჭკაჭი ვიყავი, მეორე წელს — მამალი და ბოლოს თოვლის ბაბუა. ეს ჩემი სამსახიობო კარიერის მწვერვალი იყო, რის მისაღწევადაც წლები დამჭირდა. ლექსები ზეპირად უფრო მალე ვისწავლე, ვიდრე ბგერა რ-ს წარმოთქმა. ერთხელ მამამ საპარაკმახეროში მათქმევინა ლექსები. სკამზე დამსვეს და მეც დავიწყე: „კატა კნუტუნებდა ნულ-ნულ“ (ნურ-ნურის ნაცვლად ნულ-ნულს ვამბობდი). პარაკმახერ დეიდებს ეს ძალიან მოსწონდათ. მესამე კლასში ვიყავი, როცა საკუთარი ინიციატივით სკო-

ლის ეზოში გამართულ ზეიმზე ზეპირად ნავიკითხე ლექსი: „თანამგზავრების ახალი წლის ღამე“, დაბეჭდილი პატარა, ლურჯ ნიგნში, რომლის მთავარი გმირი გახლდათ ასტრონომი ბიძა ქლიავი. ნარმომიდგენია, რა მოსაბეზრებელი იყო ეს იმ ბავშვებისათვის, რომლებიც მხოლოდ საჩუქრებს უცდიდნენ. ჩემთვის კი ეს იყო ერთ-ერთი საუკეთესოდ შესრულებული როლი და ერთ-ერთი უბედნიერესი დღე ჩემს ცხოვრებაში.

სამსახიობო კარიერა რომ ამოვწურე, ბუნების კვლევას მივყავი ხელი. „ახალგაზრდა ნატურალისტთა სახლის“ აქტიური წევრი გავხდი. გადავიკითხე წლიური ნაშრომები „ესტონეთის ბუნება“ და ერიკ კუმარის რედაქტორობით გამოსული ნიგნები: „ესტონეთის სსრ ფრინველები“, „ესტონეთის სსრ ფლორა“. მალე მშვენივრად ვერკვეოდი ბუნების დაცვის საქმეში. ადვილად დავიმახსოვრე ფრინველებისა და ცხოველების სახელებიც, მათი ლათინური დასახელებებიც კი. სხვაგვარად როგორ იქნებოდა, მე ხომ, ფაქტობრივად, მეცნიერი ვიყავი. ზამთრობით თხილამურებით ჰარკუს პარკში მივდიოდი და ფოტოაპარატ „სმენით“ სურათებს ვუღებდი წინკანებს, რომლებიც ფოტოზე ძლივს ჩანდნენ. საერთოდ, იქ ძალიან ციოდა და გარემოც ძალიან უსიამოვნო იყო. კომპანიას არც ჩიტები მიწევდნენ. სამაგიეროდ უკვე მეშვიდე კლასელმა სამეცნიერო თემა დავწერე სათაურით: „ზემო ჭაობი, როგორც ეკოსისტემა“, რისთვისაც ყირიმის კონფერენციის საგზური მოვიპოვე. იქ ყველაზე პატარა მე აღმოვჩნდი. იქიდან მოყოლებული ვოცნებობდი ნაკრძალში მემუშავა და მეტყვევის განმარტოებულ სახლში მეცხოვრა. ჩემი კერპი იყო ფრედ იუსი. მატარებლით მუსტიოეში წავედი. ერთი ღამე ძველ საუნაში გავათენე. ერთი ღამე შვლების სადგომშიც კი მეძინა. ნამდვილ ტყეში წასვლა არც ისე საინტერესო აღმოჩნდა, ვიდრე ამაზე ოცნება. იქ ვერ ვხედავდი იშვიათ ფრინველებს. ზაფხულის დღეები მოსაწყენი, ერთფეროვანი იყო და მაინც ვოცნებობდი მეტყვევის სახლზე. ბუნების კვლევა იყო ერთ-ერთი ყველაზე კარგი საშუალება ამ ოცნების განსახორციელებლად. მაშინ კი შევძლებდი მეცხოვრა ყველა-საგან შორს იმ საშინელი საიდუმლოთი, რასაც მივაკვლიე. მაგრამ ვიცოდი, ერთ მშვენიერ დღეს იქაც აუცილებლად მოვიდოდა ვინმე და მე მარტო არ უნდა დავხვედროდი. სწავლის პერიოდში სკოლა გამოვიცვალე. გადავედი იმ სკოლაში, სადაც ბიოლოგიის გაძლიერებული სწავლება მიმდინარეობდა, თუმცა მამა უპირატესობას ანიჭებდა ფიზიკა-მათემატიკის კლასს, რომელიც ჩემმა დამ დაამთავრა. მე დიდად არ მიყვარდა ფიზიკა-მათემატიკა. ბიოლოგიის კლასი დიდეკულასში იყო. იქამდე რომ მივსულიყავი, ან ორი ავტობუსი უნდა გამომეცვალა, ან მატარებელი და ავტობუსი, ან ჯერ მატარებელი და მერე ტროლეიბუსი. იმ კლასში ბიოლოგია ჩემსა და ერთი ჩემი ძველი თანაკოლელის გარდა, არავის აინტერესებდა. ამიტომ ახალ სკოლასთან შეგუება გამიჭირდა. ბოლო წელს შევიძინე ორი მეგობარი. ისინი მეცხრე კლასელები იყვნენ და ჩემზე ორი წლით უმცროსნი. ჯერ ერთს დავუახლოვედი, მერე მეორეს და კიდევ ერთ მათ თანაკლასელ გოგონას (უფრო სწორად, ის დამიახლოვდა მე). იმ დროს მე უკვე ლექსებს ვწერდი და ინტელექტუალურად მივაჩნდი ყველას. ალბათ ამან განაპირობა ჩვენი მეგობრობა. თან ისინი ბუნებითაც დავაინტერესე. ჩვენ ერთად წავედით ექსკურსიაზე ასტრახანის ნაკრძალში. მე ხან ერთზე ვიყავი შეყვარებული, ხან მეორეზე, თან იმ ჩემზე შეყვარებულ გოგონას ვხვდებოდი. სკოლა რომ დავამთავრე ერთ მეგობართან ერთად ლაპლანდიის ნაკრძალი მოვიარე. პოლარული დღე იყო. ის იმდენს ლაპარაკობდა, შევბეზრდი. ალბათ ამიტომაც იმ მოგზაურობიდან ბევრი არაფერი დამამახსოვრდა.

მეგობრებს ძნელად ვიძენ. მით უფრო, ამ ასაკში. თუ ვინმესთან ვმეგობრობ, ისევ სკოლისდროინდელი მეგობრები არიან, ისიც იმიტომ, რომ ვფიქრობ, სიჭაბუკის დროინდელ მეგობრებს ველარავინ და ვერაფერი შეეძრება. მაშინ ჩვენ ერთმანეთის ხასიათს ვააშკარავებდით ხოლმე. ამ დროს ჩვენი კანი ფაქიზი და გრძნობებით გაჟღერებული იყო. იცი, ეს აღარასოდეს გამეორდება, ტკივილი გიპყრობს, რაკი გრძნობ, რომ შენი შემდგომი ცხოვრება აღარ იქნება ასეთი მომხიბვლელი და საინტერესო. რალა უნდა მოხდეს ახალი... მხოლოდ მოჩვენებები (?). ეს მოჩვენებანი კი, როგორც რომან „სიკვდილი ვენეციაში“ აღწერილი, სხვა არაფერია, თუ არა სიკვდილის ნიღაბი.

მთელი ცხოვრება არჩევანის წინაშე ვიდექი. ცხოვრებისაგან შემოთავაზებული მორიგი არჩევანი უნივერსიტეტის რომელიმე ფაკულტეტზე სწავლის გაგრძელება იყო. უპირატესობა ბიოლოგიას მივანიჭე, თუმცა უკვე აღარც მხიბლავდა და აღარც მაინტერესებდა. უბრალოდ, დროის სულისკვეთებას ავუწყვე ფეხი, როგორც ყოველთვის, თანაც სულ თვალწინ მედგა ნაკრძალი, მეტყევის მყუდრო სახლი, განმარტოებული ცხოვრება და ლექსების თხზვისთვის შესაფერი გარემო, თუმცა ვიცოდი, რომ პროფესიად ესტონური ლიტერატურის არჩევა უმნიშვნელო რამ იყო. და თუ ბიოლოგია ვამჯობინე, მხოლოდ იმიტომ, რომ ამ სპეციალობას ის ხალხი ირჩევს, ვინც ზუსტად არ იცის, რისი გაკეთება სურთ და რა აინტერესებთ. ისინი, როგორც წესი, თავიანთ თავს ეძებდნენ. თანაც, თუ ამ ფაკულტეტის სტუდენტი იყავი და ლექსების წერაც შეგეძლო და მუსიკის მოსმენაც, შენ მიმართ ყველა პატივისცემით იმსჯვალებოდა. მაგრამ მე თავიდან ვერანაირ ჯგუფში ვერ გავერთიანდი. ძალიან გამიჭირდა ახალ გარემოსთან შეგუება. პირველ წელს ყველა ჩემი თანაკურსელის სახელი და გვარიც კი არ ვიცოდი. ბინა სოფელ იარისტეში იან ტიგანესთან ვიქირავე (მატარებელ „ელვათი“ ვმგზავრობდი). ეს ბინა თავის დროზე ჩემს დას მოეძებნა. მეც მას მივბადე. ამით ერთგვარად ფრთა შევასხი სოფელში ცხოვრების ჩემს იდეალს. სადგურიდან სახლამდე გაშლილი მინდორი უნდა გადამეველო. ახლაც მახსოვს მაშინდელი ზამთრის ცივი საღამოები და დიღები.

თუ ლექციები ადრე მეწყებოდა, მაშინ შეიძლება მათარებელს მივყვებოდი. თუ გვიან, ათის ოცნუთიანს. ვცხოვრობდი ისე, როგორც მარტოხელა კაცს შეეფერებოდა და ვერთობოდი ლექსებით, რომელსაც ჯერ კიდევ სკოლაში ვკითხულობდი. ჩემთვის აღმოჩენა იყო ალექსანდრე სუუმანის პოეტური კრებული „აქ, ჩვენთან, ჰიპერბორეთში“. გოგონა, რომელთანაც სკოლაში ვმეგობრობდი, დროდადრო მეწვეოდა ხოლმე. ერთად ვსეირნობდით ტარტუს შემოგარენში, ვრცელ მინდვრებზე, მაღალძაბვიანი მავთულების ქვეშ. შემოდგომა იყო. სურვილი მკლავდა, როგორმე ეს გოგო თავიდან მომემორებინა. ვგრძნობდი, ამ ურთიერთობიდან არაფერი გამოვიდოდა.

მარტო დავრჩი. მათარებელში. „ჩემი ლოცვების“ სტროფებს ვიმეორებდი. ზუსტად აღარ მახსოვს ტარტუსში მივდიოდი თუ პირიქით. აქ, წარმოვიდგინე, როგორ ვიცხოვრებდი მთლად თოვლში ჩაფლული ვისლანდის კუნძულზე. დღემდე მიმაჩნია, რომ სუუმანის კარგი პოეტია. ის ჩემი კულტურის ისეთივე ნაწილია, როგორც ბეტი ალავერი, ვივი ლუიკი. ოღონდ სუუმანის უფრო პატიოსანი და გულწრფელია, რაც დიდი იშვიათობაა. მწერლობაში ის არასდროს გამხდარა ძალიან ცნობილი. სწორია მიხეილ ლოტმანი, როცა აღნიშნავს, რომ ესტონურ ლიტერატურაში კაცები ბევრად ნიჭიერნი არიან, ვიდრე ქალები. ქალები უფრო პოპულარული არიან. ეს კაცების სიმბოლური, თუ უფრო სწორედ, რეალურ-კულტურული თვითმკვლელობაა.

ორმოცი წელი სიკვდილთან მახლოვებს. მე ან მოვკვდები, ან უნდა გავაკეთო რაღაც ისეთი, რაც სიცოცხლეს გამიგრძელებს. ეს უკანასკნელი უფრო ძნელია, ოთხი წლისამ კითხვა დავინწყე. ცამეტი წლის რომ გავხდი, ესეც მნიშვნელოვან თარიღად აღვიქვი, რადგან გარდატეხის ასაკის გამო მივიჩინე, რომ ჩემში მოკვდა მშვიდი, რაციონალური ბავშვი. მაგრამ მეორე მხრივ, სწორედ ამ ასაკში დავინწყე ლექსების წერა, სწორედ ამ ასაკში ვიყავი პირველად შეყვარებული. ოცდაორი წლისამ ლექსების გამოცემა გადავწყვიტე. დავბეჭდე კიდევ პირველი ლექსი. მერე იყო კრებული „სახლი მდინარის პირას“, ოცდათერთმეტი წლის ასაკში კი აქ, პარიზში — „მოსაზღვრე ქვეყანა“. მე მომწონს ეს ოთხობითი სისტემა. ოთხი ჩემი ციფრია. ხომ უნდა ჰქონდეს რაიმე წესი ცხოვრებას. ეს წესი, ერთი შეხედვით, ძნელი, მაგრამ მარტივი უნდა იყოს. თუ ეს წესი აღმოაჩინე, მაშინ თავისუფალი ხარ, თუ ვერა, მაშინ შენ კი არ ფლობ, ცხოვრება გფლობს შენ და ცხოვრობ ასე, ბრმად.

ბოდის ვიხდი

ციკლიდან „პოეტის ცხოვრება“

დღისით ვლაცობდი
ერთ სულელურ დისკუსიაზე
(დისკუსია ჟღერს როგორც დნკ-ს რეპლიკაცია)
სალამოს შვიდზე კი
ვცდილობდი ტარტუს ცენტრალურ პარკში
რალაც მემდერა
რის გამოც
ო. ლუტის სახელობის ბიბლიოთეკა
648 კრონს გადმორიცხავს ჩემს ანგარიშზე
პუბლიკის წინაშე დიდი ბოდში
მაგრამ ძალიან ძალიან ვჩქარობ

ავტობუსს შევახტი
აეროპორტის სიახლოვეს გამომეღვიძა
ცოლი მირეკავს
მეკითხება ვსვამდი თუ არა
ვეუბნები რომ
არა
მერე კი მახსენდება რომ
ძველ მეგობართან ერთად დღისით
ლიქიორს ვყლურნავდი
და ლუდს ვნრუპავდი
„პახმელია“ მიმძაფრდება
და ცუდად ვხდები
ცოლს ბოდში ვუხდი და ვეუბნები რომ ვსვამდი თუმცა
ახლა უბრალოდ გადაღლილი ვარ

ავტოსადგურზე ტაქსში ვჯდები
„საკალამდე“ გზა
დამტკიცებული ტარიფით ადრე
35 კრონი ღირდა
ახლა ფასმა 48-მდე აინია
ქალაქის მამებმა
მინიმალური ბოროტი ტარიფი მოხსნეს რამეთუ
ეს არღვევდა კლიენტის უფლებას
კლიენტს სურს რომ ნესიერი იყოს და ტაქსისტს
უფრო მეტი გადაუხადოს
ტაქსისტს მოკლე დისტანციისათვის
ბოდში ვუხდი
ის მპირდება რომ ნავა პორტში
რათა იქ ფინელი დაითრიოს
და მასთან ერთად შორს გაემგზავროს

ცენტრ „საკალას“ წინ ახალგაზრდობა
 შეკრებილა და ღელავს მძვინვარებს
 მათ შენობაში არ უშვებენ
 თხუთმეტიოდე მათგანი ცდილობს
 კარის შემტვრევას
 გარეთ გამოდის მდედრობითი სქესის არსება
 გალიზიანებული მეტისმეტად
 რა დღეში ხართ?
 ბოდიშს ვუხდი
 ვეუბნები რომ გამომსვლელი ვარ
 და აი უფასო ღონისძიებაზე
 ბრწყინვალე პუბლიკა შეიკრიბა
 მდედრობითი სქესის არსება
 ნერვიულად მიხსნის რომ მათ დააგვიანეს
 მე ვაპროტესტებ ვეუბნები თუკი ახლა
 ლიტერატურული საღამოდან ახალგაზრდებს გაყრიან ისინი
 აღარასოდეს აქ აღარ მოვლენ
 მდედრობითი სქესის არსება მეკითხება ბოლოს და ბოლოს
 შევდივარ თუ არა დარბაზში
 მე ვპასუხობ რომ მარტო არა
 და ის კარს კეტავს

ახალგაზრდებთან ერთად გვერდითა კარებიდან
 შევდივარ და
 პოლიციელს ვეუბნები
 რომ ჩვენ ყველანი გამომსვლელი ვართ
 ხოლო ის მპასუხობს რომ მე არყის სუნიტა ვარ აქოთებული
 ვეთანხმები და ნაბიჯს ვუჩქარებ
 თან ზურგსუკნიდან დიდ ბოდიშს ვანეგ

დარბაზში შევდივარ
 ათი წუთის დაგვიანებით
 ვისაც კი ვხედავ ბოდიშს ვუხდი
 ერთ-ერთი მათგანი მეუბნება რომ
 ცოტა ხნის წინ გამომაცხადეს
 თავპირისმტვრევით ავრბივარ სცენაზე
 ანსამბლის წინ ვდგები და ვრატრატებ
 რამდენიმე ლექსს
 მერე სუყველას ვუხდი ბოდიშს

ორგანიზატორი ქალბატონები პანიკაში არიან
 ისინი შეიძლება დააჯარიმონ
 ვინაიდან ანსამბლისთვის ხელის შეშლა არ შეიძლებოდა
 ვღელავ
 ვცდილობ დავამტკიცო
 რომ მე ანსამბლს ხელს არ ვუშლიდი
 რომელიდაც ორგანიზატორს ვეუბნები
 რომ ის მთვრალი არის და
 ბოდავს
 რის შემდეგაც დიდ ბოდიშს ვუხდი

იმდენი ლამაზი
გოგოა ირგვლივ
რომ არ ვიცი სად გავიხედო
თავს ვქინდრავ დაბლა ვიყურები და
კვლავ ბოდიშს ვიხდი

ბოდიშს ვუხდი ტაპანი კინუნენს
ასკოს და სხვებს
ვეუბნები რომ დავიღალე
და ერთი სული მაქვს მივიდე სახლში

სახლში მისული ბოდიშს ვიხდი იმის გამო რომ
გვიან დავბრუნდი
და თანაც მთვრალი

დილით ბავშვი
ბალში მიმყავს
საუზმეზე ვერ ვასწრებთ და
ბოდიშს ვუხდი
დაგვიანების გამო აღმზრდელს

სამსახურიდან ორგანიზატორებს
ბოდიშის წერილს ვუგზავნი და
ვპირდები რომ
ჩემი ჯიბიდან გადავიხდი ჯარიმას
თუკი საჭირო გახდა

მნიშვნელოვანი კრება დაიწყო სამსახურში
ჩემს დავალებაზე მითხრეს რომ ის
დაუდევრადაა შესრულებული
მაგრამ ეს ჩემი
ბრალი არ არის მხოლოდ და მხოლოდ
ბოდიშს ვიხდი და პირობას ვდებ რომ გამოვსწორდები
ბოდიშს ვიხდი
ნადრევად ვტოვებ სამსახურს და გავრბივარ
რათა მივასწრო ავტობუსს რომელიც
წამიყვანს კოხტლა-იარვეში

ავტობუსი არ ჩანს
ვეარდები პანიკაში და
ორგანიზატორებთან ვინყებ რეკვას
შემდეგ სუყველას ბოდიშს ვუხდი
რადგან ტყუილად ვნერვიულობდი
უჩემოდ ცხადია
ისინი არსად არ წავიდოდნენ

ავტობუსში პირს არ ვაჩერებ
ტაპანისთან ვლაცობ და ვლაცობ
ორგანიზატორი ქალბატონები განწყობილან საბრძოლველად

ვცდილობ რომ არ გადავეკიდო
ჩემს იუმორს ისინი მაინც ვერ გაიგებენ
რეჟისორი სიპელგარი მირეკავს და მეკითხება
მულტფილმის სცენართან დაკავშირებით
როგორაა საქმე აუუუ
ბოდიშს ვუხდი და ვპირდები რომ
სცენარს დღეს ღამით ჩავუწვდები
მობილურის ბატარეა ჯდება ვხარობ და
ტელეფონს ვთიშავ

ძალიან უჟმურ ხასიათზე ვარ
მაგრამ განტვირთვას ვერ ვახერხებ
პირიქით სიდრით ვყოჩაღდები
რამდენიმე უწყინარ ლექსს ვარჩევ რათა
ძირითადად ბებრუხანა ქალებისგან
შემდგარი პუბლიკის წინაშე ბოლოს
ბოდიშის მოხდამ არ მომიწიოს
თავშესაქცევად
ლექსს ვწერ კრისტიანა ეხინისათვის
საკმაოდ კარგი ლექსი გამოდის
დაახლოებით ისეთი როგორიც ტაპანის ლექსია
თუმცა ლექსში ჩემს თავზე უფრო მეტს ვლაპარაკობ
ვიდრე მასზე
და ამის გამო ბოდიშს ვუხდი მერე კრისტიანას

ტალინისაკენ უკანა გზაზე
ჩემი ერთი უხეირო შეკითხვის შემდეგ
ორგანიზატორი ქალბატონები შეტევაზე გადმოდიან
და ძველ თემას უბრუნდებიან
რომ ანსამბლის გამოსვლა მე
მართლა ჩავშალე
რაზეც ყვირილს და ღმუილს ვინყებ
ერთი ქალი
მიმტკიცებს რომ ჩემი ლექსი
„რისთვისაა საჭირო ლექსები“
უვარგისია
ეუბნები რომ ის ბევრს მოსწონს
და მშვენივრად აჩვენებს თუ მე რა მანუხებს
ვეუბნები თუ ცხოვრებაში
ამდენი რამაა დაავადებული
ლექსები საერთოდ უვარგისი
ან უაზროც კი შეიძლება გახდეს
იგი ბედნიერად იღიმება
და ამბობს ჰმმ
თუკი ასეა
მაშინ კარგია ასეთი ლექსებიც რომ არსებობს
ბოდიშს ვუხდი იმისთვის რომ
ჩემი პოეზია
გაუგებარია

ტაპანისთან განუწყვეტლივ
 ვქაქანებ პანკზე და როკ-ენ-როლზე
 იმ ძველ ნარკო-ალკოჰოლურ ისტორიებს
 ვიხსენებთ რომლებიც
 ყველასათვის გასაგები
 მაგრამ ასეთი სასაცილო და საყვარელია
 ის მიყვება
 პელე მილონენინზე
 ხოლო მე ელვესტზე და პირიქით
 მერე კი ერთად ვმღერით ფინურად ეპ ნორმაალის
 “poliisi ajaa sinisella autolla, uuaa-uuaa”

ღრუბლებს მიღმიდან
 მზის სხივები უცებ ღვთიური ნათელივით
 იკაფავენ ჩვენსკენ გზას და
 შუქი მძლოლს პირდაპირ თვალებში სცემს
 მე ვამბობ რომ ეს შესანიშნავი სურათია პოეტისათვის
 ჩვენ ვიცინით
 ტალინის შესასვლელთან ნისლის სქელი კედელი გვხვდება
 ეს ქალაქი საერთოდაც ნისლისგანაა აშენებული

ტალინში ტაპანის ვუთხარი რომ
 გაბრაზებული ვარ საშინლად
 მეზობელს ვურეკავ
 და ვეუბნები რომ მეტი არასდროს აღარ გამოვალ
 ამ ფესტივალზე
 ხოლო ჩემს თავს ბოდიშს ვუხდი
 რომ ასეთი იდიოტი ვარ
 და მუდამ ასე უმიზეზოდ ვლიზიანდები

ბოდიშს ვუხდი
 არც კი ვიცი ვის
 უფალს და მგონი კიდევ ვიღაცას
 პარასკევობით ტალინში ჩვეული
 ცხოვრება დულს კაფე-ბარებში
 მოტყუებულად ვგრძნობ თავს
 არავინ არაფერს არ მეუბნება

ბოდიშს ვიხდი
 მოზარდები იცინიან ირგვლივ ისე
 როგორც საერთოდ მოზარდები იცინიან ხოლმე მაგრამ
 მე მეჩვენება
 რომ ისინი მე დამცინიან

მოვუხდინდი მე მათაც ბოდიშს
 მაგრამ არ ვიცი
 რატომ და რისთვის

მარადისობის ძიება VII

გადავწყვიტე მარად ვიცხოვრო
და მოვეწყვე სამუშაოდ ვიცე-კანცლერად
კომუნიკაციის მეტაფიზიკის სამინისტროში
ჩემს ხელში გადის კაცობრიობის უმნიშვნელოვანესი საკითხები

რისთვის ვართ საჭირო

ნამდვილია თუ არა ის რასაც ვხედავთ

თუკი ფრთიანი ფრაზა ვაზროვნებ ესე იგი ვარსებობ ვიცი
ამქვეყნად მაშინ ვინლა აზროვნებს

ღმერთი კარგია ცუდია ყველაფერი ფეხზე კიდია თუ სულაც მოკვდა

რომელი მაღაზიები მუშაობენ დღესასწაულებზე

რა ფერის შპალერის გაკვრა აჯობებს

შეიძლება თუ არა ბავშვი გააკეთო ახლო ნათესავთან

არსებობს თუ არა ქვშმარიტება
და ა. შ.

მე ამ კითხვებს არქივში ვატარებ
ვახარისხებ და ვათავსებ სამ საქალაქში

1. გადაუწყვეტელი საკითხები
2. არაარსებითი საკითხები
3. ბრიყული საკითხები

ყოველ მათგანს თარიღს ვანერ და სამინისტროს ბეჭედს ვასვამ
მერე ჩემს სექსუალურ მდივანს თეძოების ვნებიანი რხევით
მიაქვს ეს საქალაქები საცავში შესანახად ძალზე დიდი ხნით
მანამ სანამ არ დაიქირავებენ იმას ვინც დაიწყებს ამ შეკითხვებზე
წერილობითი ფორმით პასუხის გაცემას

ანუ ალბათ რომელიღაც ჩერჩეტ პოეტს
რომელიღაც ოხერ მოკალმეს

* * *

სამსახურში სურთ
ვიყო კურდღელი
„დურასელის“ ელემენტებით

მე კი ერთი ჩვეულებრივი ზღვის გოჭი ვარ მხოლოდ და მხოლოდ

სახლში სურთ რომ
მონდომებული მამიკო-პინგვინივით
ვფაფხურობდე გაუთავებლად

და არა რიგითი ტოროლასავით დავფარფატებდე

თუმც ჩემი გული ჩემი გული
თავისუფალია ხახვივით და
შიგნით — ბოლქვი გარეთ — ნაფცქვენი

ჩრდილოეთის ნაზ ქარიშხალში

თარგმნა შოთა იათაშვილმა

ხილის ბუზები

1.

ახალ სახლში, რა თქმა უნდა, ბედნიერები იყვნენ. რატომაც არა: პატარა, ოროთახიანი ბინიდან საკუთარ სახლში გადასვლა სულაც არ იყო ურიგო საქმე. ვაუ! მაგარია! — ფიქრობდა აღტაცებული რაინერი. შემდეგ, მესაკუთრის თვითკმაყოფილება კარგად რომ შეიგრძნო, დინჯად დაასკვნა, რომ ამაში არაფერი იყო განსაკუთრებული... ქალაქის უკონტროლო განსახლებაზე ლაყაფი კი სრულ სისულელედ მიაჩნდა. მას და იუტას მალე ბავშვი ეყოლებოდათ. მინდა ახლა მე, რომ სანამ გაიზრდება, სანამ ნამდვილ ადამიანად იქცევა, სადმე, ქუჩაში მანქანამ გაიტანოს ჩემი შვილი? — ფიქრობდა რაინერი. უძრავ ქონებასაც რა სასაცილო ფასები ედო, ღმერთო! ქალაქის ცენტრში, ოროთახიანი მოცუტქნული ბინა იგივე ღირდა, რაც ქალაქგარეთ საკუთარი სახლი. თან ძველ ბინაში ნამდაუნუმ ფულის დადება უნევდათ. ტუალეტი საკუთარი იყო თუ საერთო, ცხელი წყალი მოდიოდა თუ არ მოდიოდა, მნიშვნელობა არ ჰქონდა, მაინც მაყუთს აყაჭვინებდნენ. მოკლედ დიდი უნამუსობა იყო და ყელშიაც ამოუვიდა რაინერს. საკუთარი სახლის შეძენა სრულიად ლოგიკურ და გამართლებულ ნაბიჯად მიაჩნდა. თუმცა ამ ახალ სახლსაც ბევრი ხლაფორთი დასჭირდა: ხელოსანი ცოტა იყო, საქმე — უამრავი და მუშებსაც სულ თავს გაუვიდათ, როცა თვითონ მოეგუნებოდნენ, მაშინ გამოჩნდებოდნენ ხოლმე, უფრო ხშირად არ მოდიოდნენ. სასამართლოში არ უნდა ვუჩივლო ახლა ამ შობელძაღვებს? — ფიქრობდა რაინერი. ბოლოს ისევე თვითონ მოუწია სახლის შემოფიცვრა, კედლებიც იუტას დახმარებით თავად შეღება და პლინტუსებიც საკუთარი ხელით დააჭედა იატაკს. არცთუ ისე ცუდად გამოუვიდა. ძველ ბინაში აღებული ფული და ბანკიდან გამოტანილი კრედიტი კი შემოადნა ხელში, მაგრამ ამაზე აღარ დარდობდა, რაკი საკუთარი სახლის პატრონი იყო. თანაც ორივენი, რაინერიც და იუტაც, აქ თავს მშვენივრად გრძნობდნენ.

ავეჯი იუტამ შეარჩია.

ჩინებულ ფინურ დივანზე მიწოლილები ტელევიზორს უყურებდნენ და ყავას წრუპავდნენ. ბავშვის დაბადებამდე რამდენიმე თვე იყო დარჩენილი და ჯერჯერობით თავიანთ გემოზე ისვენებდნენ.

— ჩემს თანამშრომლებს არც კი სჯერათ, რომ სიმღერის ტექსტში კაცმა შეიძლება ამდენი ფული აიღოს, — ხშირად ამბობდა იუტა.

რაინერი მონაფეობისას მართლაც ბევრ ლექსს წერდა. ერთხელაც, ვილაც გოგომ, სადღაც წვეულებაზე, სკოლის ძველი აღმანახი გადაფურცლა და რაინერის ლექსს წააწყდა. ახლა, ის, ყმანვილობისდროინდელი ლექსი, გულისამრევად ეჩვენებოდა რაინერს, მაგრამ იმ გოგოს, ეტყობა მოენონა. იმას თურმე თავის დაქალთან ერთად მუსიკალური ბენდიც ჩამოეყალიბებინა. რაინერს დაურეკა და გულისამაჩუყებელი მოკრძალებით ჰკითხა: — თქვენი ლექსი რომ გამოვიყენო თუ შეიძლება, ჩემი მუსიკისთვის სწორედ ასეთი „ქულ“ პოეზია მჭირდებაო. რატომაც არა, — გაიფიქრა რაინერმა, რას წარმოიდგენდა, რომ მისი ლექსი შემდგომში ასე გაჰიტდებოდა და მერე მას რომელიღაც ბითურ რეკლამაში გამოიყენებდნენ... რაინერი ჩვეულებრივი, რიგითი გამყიდველი იყო სამშენებლო ინვენტარის მაღაზიაში. ასე რომ, ახალი სახლისთვის კარ-ფანჯრის ყიდვა არ გაძნელებია, თავისივე მაღაზიაში შეიძინა ხელსაყრელ ფასად. ცხოვრობდნენ ახალთახალ სახლში და ყველაფერი: — მოპირკეთებული ბუხარი, ალუბლის ხის პარკეტი, სპეციალური შეკვეთით დამზადებული საძინებლის ავეჯი, ჯაკუზი... — ფანტასტიკური იყო.

— ხანდახან თავს ისე ვგრძნობ, თითქოს „შოურუმში“ ვცხოვრობდე, — ამბობდა ხოლმე იუტა.

— მეტისმეტია, — პასუხობდა რაინერი და თან სიხარულისგან იღიმოდა. ულამაზესი ქალი იყო იუტა. ხასიათიც მშვენიერი ჰქონდა. რაინერს, ძველ მექალთანეს, მისთვის არას-

დროს უღალატია, თუმცა არაერთხელ ჰქონდა ამის შესაძლებლობა. ამაყობდა კიდეც, რომ იუტას ერთგული იყო. კარგად ხედავდა რაინერი, მისი ასაკის კაცები პირველი ან მეორე ბავშვის შემდეგ როგორ გაურბოდნენ ოჯახურ ყოველდღიურობას და გაცილებით უმცროსი ასაკის გოგოებთან ინუგეშებდნენ ხოლმე თავს. თვითონ კი, პირიქით, უყვარდა თავისი ყოველდღიურობა, რომელსაც იუტა ავსებდა.

2.

ერთი სიტყვით, ყველაფერი კარგად იყო ადრეული შემოდგომის ერთ ჩვეულებრივ დღემდე, როცა სამზარეულოში შესულმა რაინერმა ფიჭვის ხის მაგიდაზე ვაშლის ნაჭრებს შესეული მწერები აღმოაჩინა. ვერაფრით მიხვდა, რა ჯურის არსებებთან ჰქონდა საქმე და მაინცდამაინც დიდი ყურადღება არ მიუქცევია. ვაშლის ნაჭრები სანაგვეში ჩაუძახა. მეორე დღეს შეამჩნია, რომ მწერები უფრო მომრავლებულიყვნენ. იუტამ მწერებს ყურძენი გაარიდა და მაცივარში შეინახა. მესამე დღეს ეს სერიოზული საუბრის თემა გახდა:

— ეს რა ჯანდაბაა? — თქვა რაინერმა.

— ხილის ბუზები არიან, — უპასუხა იუტამ, ყოველ შემოდგომაზე ჩნდებიან ხოლმე.

რაინერი შეფიქრიანდა: — შხამიანები არიან?

იუტას გაეცინა: — ვერ ხედავ რა პანანინები არიან, უბრალოდ თავს შეგაბებრებენ, თორემ ისე არაფერს აშავებენ.

ამ პანანინა ბუზებმა მართლაც შეაბებრეს ისინი და თან უფრო და უფრო მრავლდებოდნენ. ერთხელაც, რაინერმა სანაგვე ყუთში რალაცის ჩაგდება დააპირა და ყუთს თავი რომ ახადა, იქიდან ბუზების მთელი გუნდი წამოიშალა და საძინებლის კარზე დასხდა. — ფუ, შენი! — შეიგინა. მიხვდა, რალაც უნდა ელონა, რომ როგორმე თავიდან მოეშორებინა ეს წყეულები. რამდენიმე ამაო ცდის შემდეგ სინანულით დაასკვნა, რომ ამ აბეზარ წერტილებს კოლოებზე სწრაფი რეაქცია ჰქონდათ და ასე იოლად ვერ გაუმკლავდებოდა. ტყუილად ცდილობდა საჩვენებელი ან ცერა თითით კედელზე მიესრისა რომელიმე, უმეტესწილად, არაფერი გამოსდიოდა. ბოლოს ხელი ჩაიქნია და კომპიუტერი ჩართო, ინტერნეტში — შევიდა.

3.

— მეტი აღარ შემიძლია... მაინც საიდან მოეთრევიან, იქნებ წყალში მრავლდებიან... რალა ჩვენი პირსაბანი მოსწონთ მაინცდამაინც?

— კარგი, დამშვიდდი, დაფრინავენ, სხვას ხომ არაფერს გიშავებენ.

— დავმშვიდდე? სხვათა შორის, ეგენი თავიანთი განავლის ლაქებსაც ტოვებენ კედლებზე! — რაინერმა მრავალმნიშვნელოვნად აღმართა საჩვენებელი თითი და დააყოლა, — დაიმახსოვრე, მალე ისე გამრავლდებიან, სამზარეულოში ჩვენი ადგილი აღარ იქნება.

იუტას გაეცინა: — კარგი მაშინ, დაიწყე მათი ლიკვიდაცია, მაგრამ, ჩემი აზრით, სჯობს ყინვების დაწყებას დაველოდოთ, მალე ოქტომბერიც დადგება და ისინიც გაქრებიან.

რაინერმა არ დაუჯერა. ხილის ბუზები ისე პატარები იყვნენ, გადაწყვიტა მათ დასახოცად თითის წვერზე უფრო ბრტყელი საგანი გამოეყენებინა. ადგა და ხელსაწმენდი წყალში კარგად დაალობო, რომ დამძიმებულიყო და მოხერხებულად გაკეცა. შედეგი აშკარად საგრძნობი აღმოჩნდა. დადიოდა სამზარეულოში და ტყაპატყუპით ჟღერდა ბუზებს. პრინციპში, ყოველდღიურ საქმიანობაში ისინი ხელს სულაც არ უშლიდნენ, ზუზუნითაც არ ზუზუნებდნენ, მაგრამ საზიზღარი სანახავი იყო მათი ცქერა, მაცივრის სახელურზე რომ შეიხუნძლებოდნენ, ანდა ფანჯრების მინებზე იწყებდნენ გუნდ-გუნდად ცოცვას... რაინერი დახოცილი ბუზების ციცქნა გვამებს ხელსაწმენდიდან პირსაბანში ყრიდა. პირსაბანის ფსკერი ერთმანეთში ალუფხული მკვდარი მწერებით მთლად გადაშავდა. ზოგიერთი კედლებს შერჩენოდა უშნო ლაქად, მათი მოშორება ნაჭრითაც შეიძლებოდა, თუ ფრთხილად მოწმენდდა კაცი.

სალამოს ტელევიზორს მიუსხდნენ და ისე გაერთნენ ლაპარაკში, ამინდის პროგნოზი

სულ გამოეპარათ. არადა გამოაცხადეს, რომ არაჩვეულებრივად თბილი შემოდგომის გამო სინოპტიკოსები ყინვების დაგვიანებას ვარაუდობდნენ.

მეორე დღეს გადანყვიტეს, შაბათ-კვირა სამხრეთ ესტონეთში გაეტარებინათ და კიდევ გაემგზავრნენ ბებიასთან, რომლის სამზარეულოშიც ვაშლის ნამცხვრის სურნელი ტრიალებდა. ფანჯრიდან მოჩანდა, როგორ ცვიოდა ყვითელი ფოთლები არყის ხეს. ქვემოთ, ველზე კი, ნაკადული მორაკრაკებდა, ეს იყო ორი მშვიდი დღე და უსიზმროდ გატარებული ორი ღამე. „ჰაერიც რა მაგარია!“ — ფიქრობდა დანყნარებული რაინერი.

სახლში რომ დაბრუნდნენ და შუქი აანთეს, მაგიდიდან, კედლებიდან თუ იატაკიდან ბუზების მთელი ჯგრო ნამოუფრინდათ. რაინერმა უხმოდ აიღო ხელსაწმენდი გაკეცა და გამძვინვარებული დაერია მათ. თან ხელსაწმენდს იქნევდა, თან თვალებში ებლანდებოდა სისხლით დაწინკლული ტილო. ბუზები იყვნენ ყველგან: სასტუმრო ოთახსა და საძინებელში, ტელევიზორსა თუ მუსიკალური ცენტრის დინამიკებზე. იუტას მანიკიურის მაკრატელზეც კი. მერე რაინერმა ისინი თავის პირსაპარსსა და იუტას ფრჩხილების ლაქის ფლაკონზეც აღმოაჩინა. ერთი ბუზი ჩამქრალ ბუხარში ეულად ტრიალებდა, ხოლო ორნი მაცივარში განმარტოებულიყვნენ შეყვარებულებივით. რაინერი შეშლილივით დარბოდა და ცდილობდა ყველა ბუზი ერთბაშად გაეჟლიტა, თან რალაცას ცრიდა კბილებში. მოგვიანებით ვერაფრით გაიხსენა ბუზებს ეუბნებოდა რამეს თუ ღმუოდა. ალბათ გულში ყვიროდა: დაიხოცეთ! დაიხოცეთო!

— აი, ეს არის მასობრივი მკვლელობა! — ხუმრობდა იუტა და ცდილობდა კარგი განწყობა შეენარჩუნებინა.

დილით ნახეს, რომ ბუზები კიდევ უფრო მომრავლებულიყვნენ და რაინერი საბოლოოდ დარწმუნდა, სანამ მათ თავიდან არ მოიშორებდა, არაფრის გამკეთებელი არ იყო.

— ხომ ხედავ, მაინც ვერაფერს გახდი, — უთხრა იუტამ. — სამსახურში ვარ წასასვლელი და მანამდე მშვიდად მაინც დამალევინე ყავა, დაანებე თავი ამ ბუზებს.

რაინერი უცებ გაბრაზდა:

— შენ რატომ არ მეხმარები? რალაც არა მგონია, უბრალო ბულალტრის სამსახურში დაგვიანების გამო ერთი ამბავი ატყდეს.

— პირადად მე ამ მწერუკების დახოცვა სულაც არ მინდა, — მშვიდად უპასუხა იუტამ, — მალე ისედაც დაიხოცებიან. აბა წარმოიდგინე, რა მოკლე და უაზრო სიცოცხლე აქვთ ამ საცოდავებს.

რაინერმა მხრები აიჩიჩა. თავად მას უკვე დაერეკა თავისი შეფისთვის და ეთქვა, რომ ნახევარი საათით შეაგვიანდებოდა. მის ცხვირწინ აყუდებულ კედელს ცოცხალი და სალსალამათი ბუზები შესეოდნენ. ყავის წყალი უკვე დულდა და იუტამ სცადა კომპრომისი მოეძებნა:

— მტვერსასრუტი ხომ არ გვესინჯა?

რაინერს რჩევა ჭკუაში დაუჯდა.

— მოვიფიქრე, — უთხრა იუტას, — მთავარ გუნდს მტვერსასრუტით დავერევი, გადარჩენილებს ისევ ხელსაწმენდით დავბრიდავ.

მტვერსასრუტი სახიფათოდ აბლავლდა. რაინერი მტვერსასრუტის მიღს ისე იქნევდა, თითქოს ხმალი ეჭირა ხელში და მტრად კიდევ ცხრათავიანი გველემაპი ეგულებოდა. ოფლი წურწურით ჩამოსდიოდა.

იუტა შეჰყურებდა რაინერს და ისე შეეცოდა, მისი გულის მოღობა გადანყვიტა.

— კიდევ კარგი ხილი გადავუშალეთ, — უთხრა რაინერს, — იცი, თურმე ვაშლის გულში ბუდის მოწყობაც შეუძლიათ, როგორც ყურბელას — მარწყვში.

რაინერი არაფერს პასუხობდა, მხოლოდ ხმამაღლა ქმენდა.

— თან მათაც ადამიანებივით მეტსახელები აქვთ, — განაგრძობდა იუტა, — ვაშლის ბუზა, ძმრის ბუზა, ატმის ბუზა...

რაინერს საკუთარი ქმენის გარდა არაფერი ესმოდა. ყურძნის ბუზა, ნესვის ბუზა... მთელ შიგანში ეს წყეული ბუზები უზუზუნებდნენ. სადღაც ტვინში კი ვებერთელა ასობად კამ-

კაშება: **დახოცე ბუზები! დახოცე ბუზები!** მაგრამ გრძნობდა, რომ თვითონ ამ სიტყვებს წერტილად თუ გამოადგებოდა, პატარა უმწეო წერტილად და რაინერმა უცებ იფეთქა. თავი ცხედრებით მოფენილ ბრძოლის ველზე წარმოიდგინა, თითქოს გასისხლიანებული ჯავშანით იდგა და ბრძოლის ველს გაჰყურებდა. მერე ერთბაშად ამოიბლავლა: — აღარ შემეძლია!!!

გადარჩენილი ბუზები არხენად დაფრინავდნენ აღმა-დაღმა. რაინერმა ფარ-ხმალი დაყარა, უიმედობამ მოიცვა. სამსახურში წასვლის დრო იყო.

4. დაახლოებით ერთი თვის შემდეგ

ორი კვირის წინ ზამთრის პირის პირველმა ყინვამაც მოუჭირა. რაინერი და იუტა დილის გადაცემას უყურებდნენ. ფანჯრის მიღმა, გაშიშვლებულ ტოტებში ნაზაფხულები და დაღლილი, დასუსტებული მზე კიაფობდა. „კარგია რომ მანქანა გვყავს, — ფიქრობდა რაინერი, — შენ უბრალო მოხმარების საგანი უძახე და... ბრრრ!.. ასეთ სიცივეში ავტობუსის გაჩერებაზე ყურყუტს ხომ სჯობია საკუთარი, თბილი მანქანა“.

ისინი გადაცემის სტუმარს უსმენდნენ. ჩია ტანის გამხდარ და მზეზე გარუჯულ კაცს, რომელიც ახლახან ჩამოსულიყო ინდოეთიდან. სახეზე ეტყობოდა, სხვანაირი მზის ქვეშ რომ ჰქონდა გატარებული წლები. ლაპარაკისას ძლივს შესამჩნევი ირონიული ღიმილი დასთამაშებდა.

— იქ, საიდანაც მე ჩამოვედი, ვერასოდეს იქნები მარტო. შენ გარშემორტყმული ხარ ცოცხალი არსებებით, რომლებიც არასოდეს მიგატოვებენ, თუნდაც — მწერები. მე ჩემს თავს შევპირდი, რომ არავის, მით უფრო ყველაზე პატარა არსებას, არ წავართმევ სიცოცხლეს. სამწუხაროდ, ხალხს ამ საკითხთან დაკავშირებით სხვა აზრი აქვს. ჩვენ არ ვხოცავთ ადამიანებს, დიდ ცხოველებს, მაგრამ არაფრად ვაგდებთ თავის, ტარაკანის თუ კოლოს სიცოცხლეს. რაც უფრო პატარაა არსება, მით უფრო მეტად აგრესიულები ვართ. ბუდისტებს კი ღრმად სწამთ, რომ ნებისმიერი სიცოცხლის მოსპობას შეიძლება საბედისწერო შედეგი მოჰყვეს.

რაინერი გაოცებული უსმენდა, მერელა დაფიქრდა, იქნებ მართალს ამბობს ეს კაციო.

იუტა რაინერს მიეხუტა: — კვიპროსი გახსოვს? ველოსიპედები რომ დავიქირავეთ და იმდენი ვიარეთ, ლამის თურქეთის საზღვარზე გადავედით.

— როგორ ახერხებთ, რომ ხალხმა ირწმუნოს თქვენი? — შეეკითხა მოგზაურს გადამცემის წამყვანი, — ალბათ განსაკუთრებული კარმით დაიბადეთ არა?

ჩია კაცს გაეცინა, თვალი მოავლო ეგზოტიკური პასუხის მოლოდინში განაბულ მსმენლებს. რაინერიცა და იუტაცა გაფაციცებით შეჰყურებდნენ ეკრანს. კაცმა ჩაიციინა და როგორც იქნა პასუხის ღირსი გახადა წამყვანი.

— მე ვეროპელი ვარ, — თქვა მან, — შუასაუკუნეებში რომ მეცხოვრა, ალბათ პირველი მე ავიღებდი მახვილს ხელში, — ილიმებოდა, ნაოჭებით დაღაროდა ყავისფერი სახე. უცებ მისი ნაოჭები ღრმა და გაუვალ ხეობებად იქცნენ, თითქოს უდაბნოსფერი კანიდან შორეული, ხრიოკი მიწების ქარმა დაჰბერაო.

— კვიპროსზე რომ გვალვა იყო გახსოვს? — ეკრანისათვის თვალი არ მოუშორებია, ისე წასჩურჩულა რაინერმა, — გუბებს რომ დაემსგავსნენ ტბები.

5. დაახლოებით ნახევარი წლის შემდეგ

რაინერი ეზოში, მშენებლობიდან მორჩენილი ქვიშის გროვასთან იჯდა. სახლიდან ნანყვეტ-ნანყვეტ ისმოდა ბავშვის ტირილი. ის ყურს უგდებდა და თან სილაში ურევდა ხელებს. ცოტა ხნის წინ კოკისპირულად წვიმდა და ახლა ქვიშის ნესტიან მჭიდრო მასაში ხელების ფათური სიამოვნებდა.

ნეტავ ბავშვობაში თუ მიყვარდა სილაში თამაში, — ფიქრობდა რაინერი და ვერაფრით იხსენებდა. მერე წამოდგა და ერთ ადგილზე სველი ქვიშის დახვავება დაიწყო. თვითონაც არ იცოდა, რას აკეთებდა. უბრალოდ ქვიშას აშვავებდა. სილაც, თითქოს საგანგებოდ

ფქვილივით წმინდა იყო. არც კენჭი ერია შიგ, არც სხვა რამ ნაგავი... და უეცრად გაახსენდა: ერთხელ, ბავშვობაში, დედ-მამასთან ერთად ჩუდის ტბაზე რომ ისვენებდა. მაშინ მზეზე საშინლად დაინვა ზურგი... თვალწინ დაუდგა ქაფმოდებული ტალღები, ადრე უზარმაზარ მთებად რომ ეჩვენებოდა. იხსენებდა ამას ყველაფერს და ამასობაში მისი ხელები ანგარიშ-მიუცემლად, მარჯვედ და ოსტატურად ირჯებოდნენ, ქვიშისაგან რალაც ფიგურებს ქმნიდნენ. როცა გამოერკვა, თვითონვე გაოცდა: მის წინ მშვენივრად აგებული ქვიშის სასახლე იდგა. რას იტყოდნენ ნეტავ მისი თანამშრომლები, ეს რომ დაენახათ. დიდი „ჰიტმეისტერი“ ქვიშის კოშკებს აგებს!!! უცებ დადინჯდა. რა მოხდა ნეტავ? როგორ გამოუვიდა ეს. მას ხომ აზრადაც არ მოსვლია ქვიშის სასახლის აშენება.

იქნებ სხვანაირია ნამდვილი ფიქრი. წახვალ ერთხელაც ასე, გასცდები საკუთარ თავს და ამ დროს, თითქოს ამას ელოდებოდნენო, შემოგიძვრებიან საიდანღაც საგნები თუ მოვლენები, აქამდე დაუნდობლად გაძევებულნი, უაზრო ფიქრუკებით გამოტენილ თავში ვერ დატეულნი, შემოგიძვრებიან და მერე ისე ცოცხლად წარმოგიდგებიან, თითქოს აგერ, წამის წინ, შეგევლოს თვალი, თითქოს სულ ახლახან გადაგხდენოდეს თავს ყველაფერი... ზოგიერთს, ამ ქვიშის კოშკით, ძალიან შორიდან მოსულს, ვერც კი გაიხსენებ, მაგრამ რა უცნაური გრძნობაა, ღმერთო, რომ ის შენია. ისე გეთავისება, ისე გეძვირფასება, რომ მათ გარეშე, თუ აქვე, გვერდით, არ გეგულებიან, კაპიკი ღირდეს იქნებ შენი ცხოვრება, — ფიქრობდა რაინერი.

ყავისფერსახიანი მოგზაური გაახსენდა. თითქოს ახლაც ესმოდა მისი ხმა. შემდეგ თავის აგებულ ქვიშის სასახლეს შეხედა... დაე, ეს კოშკი, თუნდაც ქვიშის, თუნდაც ასე პატარა, ცოტა ხნით მაინც ყოფილიყო ძეგლი, მოსაგონარი იმ პანანინა მწერუკებისა, მან ასე დაუნდობლად რომ დახოცა. იმ უსახო და უსახელო არსებების მოსაგონარი.

ბავშვს იუტას ხელებში ტკბილად ჩაეძინა.

თარგმნა ლუკა ბაქანიძემ

ათრა

№14 2008-2009

სალიტერატურო
რელიგიურ-ფილოსოფიური და
საზოგადოებრივი ჟურნალი

თბილისი
2009

კავშირი „კულტურულ ურთიერთობათა
ცენტრი – კავკასიური სახლი“
თბილისი, გალაკტიონის ქ. №20